శ్రీరస్తు

శ్రీమద్రామాయణాంతర్గతః

సుందరకాండః

(మూలమాత్రాత్మకః)

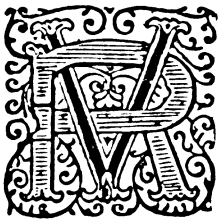

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్

మద్రాస్ - 1.

ఇత్యేతైః ప్రకటితః.

1972

All Rights Reserved.

Cat-12188
2975
294.5922

Printed by

V. VENKATESWARA SASTRULU TRUST

FOR V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS

AT THEIR 'VAVILLA' PRESS

MADRAS—1972. Copies.—2000

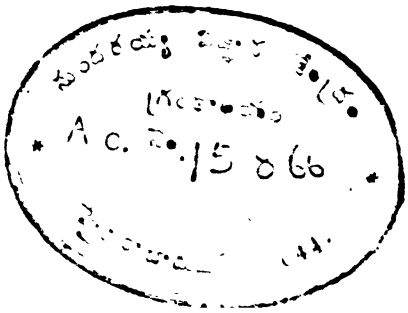

శ్రీ ర స్తు

శ్రీమత్సుందరకాండపఠనశ్రవణాదిఫలమ్

బ్రహ్మాండే—తతో రావణసీతాయా స్సీతాయాశ్చాత్రకర్మణః,
ఇతి శ్లోకం సమాకర్ణ్య కార్యసిద్ధిం లభేన్నరః.
సుందరాదిమపర్యన్తం హనూమద్విక్రమాదికమ్,
శ్రుత్వాపస్తారకుష్మాది భూతభేతాళనాశనమ్.
స నిర్జిత్య పురీం శ్రేష్ఠామితి శ్లోకాదిమాక్షరమ్,
శ్రుత్వా బంధాద్విముక్తస్స్యా బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే.
సీతాసంవర్ధనం శ్రుత్వా వీతశోకో భవిష్యతి.
శ్రుత్వా తు త్రిజటాస్వప్నం మస్స్వప్నో నశ్యతి ధ్రువమ్.
శ్రీరామముద్రికాదానం యే శృణ్వంత్యాదరేణ తు,
నిర్జిత్య శత్రూ స్సంగ్రామే స్థిరం రాజ్యం వ్రజంతి తే.
ధన్యా దేవాస్సగంధర్వాస్సిద్ధా ఇత్యత్ర చాకిరుమ్,
శ్రుత్వా చతుర్దశం వర్ణ మసంమో వాయువచ్చరేత్.
హనూమద్గ్రహణం శ్రుత్వా బంధాన్ముచ్యేత మానవః,
లంకాదాహాద్యనుశ్రుత్వా తాపత్రయహరిర్భవేత్.
మంగళాభిముఖిత్యస్మిన్ శ్లోకే యత్పృథమాక్షరమ్,
తద్దాయత్రాయాః పంచదశం శ్రుత్వా రుద్రూపభాగ్భవేత్.
శ్రుత్వా తు పంచమం కాండం హనూమద్విజయాంకితమ్,
ఆంజనేయప్రసాదేన బ్రహ్మలోకం స గచ్ఛతి.
కాండస్య సుందరాఖ్యస్య శ్రవణాత్పఠనాదపి,
మాం ప్రాప్నుయాజ్జగద్ధేతుం నాత్ర సందేహ ఇష్యతే.

శ్రీః

స్మార్తాదీనాం సర్వేషాం శ్రీరామాయణపారాయణాదౌ కర్తవ్యపూజావిధానమ్

ఆచమ్య, ప్రాణానాయమ్య, మమోపాత్త...శుభే శోభనే ముహూర్తే అస్యాం శుభతిథౌ శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్న హనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్రదేవతా ప్రీత్యర్థం యావచ్ఛక్తి ధ్యానావాహనాది షోడశోపచారపూజాం కరిష్యే. ఆదౌ నిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం గణాధిపతిపూజాం కరిష్యే.తదంగత్వేన కలశపూజాం కరిష్యే. కలశపూజాం గణపతిపూజాం చ కృత్వా. వైదేహీసహితం సురద్రుమతలే హైమే మహామండపే మధ్యే పుష్పక మాసనే మణిమయే వీరాసనే సుస్థితమ్, అగ్రే వాచయతి ప్రభంజనసుతే తత్త్వం మునిభ్యః పరం వ్యాఖ్యాంతం భరతాదిభిః పరివృతం రామం భజే శ్యామలమ్. తత శ్శ్రీమతోఽశోపరి శ్రీరామధ్యానావాహనాది నైవేద్యాంతపూజా విధేయా. శ్రీసీతారామచంద్రదేవతాభ్యాం నమః.

శ్రీమత్సుందరకాండమహామంత్రస్నానక్రమః

అస్య శ్రీసుందరకాండమహామంత్రస్య వాల్మీకి ఋషిః, ఆంజనేయో దేవతా, రామదూతాయ కపయ ఇతి బీజం, నమో వాతాత్మజాయ ఇతి శక్తిః, సముద్రతారకాయ ఇతి కీలకం.

సర్వానిష్టనివారణార్థే సర్వాభీష్టసిద్ధ్యర్థే సుందరకాండపారాయణే జపే వినియోగః. ఉదధిక్రమిణే తుభ్యం నమో రాఘవసూర్దినే, అంగుష్ఠాభ్యాం నమః. ఛాయాగ్రహవినాశాయ సురసామారకాయ చ, తర్జనీభ్యాం నమః. మైనాకదర్శినే తుభ్యం మైనాకగిరిమానినే, మధ్యమాభ్యాం నమః. ఆకాశగామినే దేవమానినే సర్వదాయినే, అనామికాభ్యాం నమః వాయుపుత్రాయ ధీరాయ లజ్జాకరధ్వాంతహారిణే, కనిష్ఠికాభ్యాం నమః. అక్షహన్త్రే నమస్తుభ్యం ప్రచ్ఛన్నవహ్నిప్రదీపినే, కరతలకరపృష్ఠాభ్యాం నమః. ఉదధి...మర్దినే, హృదయాయ నమః. ఛాయా...కాయ చ, శిరసే స్వాహా. మైనాక.....మానినే, శిఖాయై వౌషట్. ఆకాశ...యినే, కవచాయ హుమ్. వాయుపుత్రాయ..... హారిణే, నేత్రత్రయాయ వౌషట్. అక్షహంత్రే.....పినే, అస్త్రాయ ఫట్. అష్టమంత్రిసుతానాం చ గర్వభఙ్గకృతే నమః. భూర్భువ స్సువరోమితి దిగ్బన్ధః.

ధ్యానమ్—

సర్వానిష్టనివారకం శుభకరం పింగాక్ష మక్షాపహం
సీతాన్వేషణతత్పరం కపివరం కోటీన్దుసూర్యప్రభమ్,
లంకాద్వీపభయఙ్కరం సకలదం సుగ్రీవసమ్మానినం
దేవేంద్రాదిసమస్తదేవవినుతం కాకుత్స్థదూతం భజే.
బుద్ధిర్బలం యశో ధైర్యం నిర్భయత్వమరోగతా,
అజాడ్యం వాక్పటుత్వం చ హనూమత్స్మరణాద్భవేత్.

శ్రీవైష్ణవానాం

శ్రీమద్రామాయణపఠనోపక్రమానుసంధేయక్రమః.

ప్రథమతః శ్రీ'శైలేశే' (రామానుజేత్యాది స్వస్య సంప్రదాయనిర్వాహకాచార్యానుసంధానం, తతః 'లక్ష్మీనాథే' త్యాదిపద్య 'ప్రణతోఽస్మి నిత్య' మిత్యంతం, అనంతరం, శ్రీశైల పూర్ణవిషయం 'పితామహస్యే'తి శ్లోకమారభ్య శ్రీభాష్యకార ప్రభృతిస్వాచార్యపర్యంతవిషయాస్సంప్రదాయిక శ్లోకా అనుసంధేయాః. యద్వా శ్రీధరాదిస్వాచార్యపర్యంతాః ప్రతిపద్య శ్లోకా అనుసంధేయాః. తతః—

కూజంతం రామ రామేతి మధురం మధురాక్షరమ్
ఆరుహ్య కవితాశాఖాం వందే వాల్మీకికోకిలమ్.
వాల్మీకేర్ముఖసింహస్య కవితావనచారిణః,
శృణ్వన్ రామకథానాదం కో న యాతి పరాం గతిమ్?
యది పిబత సతతం రామచరితామృతసాగరమ్,
అతృప్తస్తం మునిం వందే ప్రాచేతస మకల్మషమ్.
గోష్పదీకృతవారాశిం మశకీకృతరాక్షసమ్,
రామాయణమహామాలారత్నం వందేఽనిలాత్మజమ్.
అంజనానందనం వీరం జానకీశోకనాశనమ్,
కపీశమక్షహంతారం వందే లంకాభయంకరమ్.

మనోజవం మారుతతుల్యవేగం జితేంద్రియం బుద్ధిమతాం వరిష్ఠమ్, వాతాత్మజం వానరయూథముఖ్యం శ్రీరామదూతం శిరసా నమామి.

ఉల్లంఘ్య సింధోస్సలీలం సలీలం యశోకవహ్నిం జనకాత్మ
జాయాః, ఆదాయ తేనైవ దదాహ లంకాం నమామి తం
ప్రాంజలి రాంజనేయమ్.
ఆంజనేయమతిపాటలాననం కాంచనాద్రికమనీయవిగ్రహమ్,
పారిజాతతరుమూలవాసినం భావయామి పవమాననందనమ్
యత్రయత్ర రఘునాథకీర్తనం తత్రతత్రకృతమస్తకాంజలిమ్,
బాష్పవారిపరిపూర్ణలోచనం మారుతిం నమత రాక్షసాంతకమ్.
వేదవేద్యే పరే పుంసి జాతే దశరథాత్మజే,
వేదః ప్రాచేతసాదాసీత్సాక్షాద్రామాయణాత్మనా.
తదుపగతసమాససంధియోగసమవధురోపనతార్థవాక్యబద్ధమ్,
రఘువరచరితం మునిప్రణీతం దశశిరసశ్చ వధం నిబోధయధ్వమ్.
శ్రీరాఘవం దశరథాత్మజ మప్రమేయం
సీతాపతిం రఘుకులాన్వయరత్నదీపమ్,
ఆజానుబాహు మరవిందదళాయతాక్షం
రామం నిశాచరవినాశకరం నమామి.
వైదేహీసహితం సురద్రుమతలే హైమే మహామండపే
మధ్యేపుష్పక మాసనే మణిమయే వీరాసనే సుస్థితం,
అగ్రే వాచయతి ప్రభంజనసుతే తత్త్వం మునిభ్యః పరం
వ్యాఖ్యాంతం భరతాదిభిః పరివృతం రామం భజే శ్యామలమ్.
తతో యథాశక్తి శ్రీగోశోపరి భగవదారాధనం కర్తవ్యమ్.

పారాయణసమాపనక్రమః

ఏవమేతత్పురావృత్త మాఖ్యానం భద్రమస్తు వః,
ప్రవ్యాహరత విస్రబ్ధం బలం విష్ణోః ప్రవర్ధతామ్.

లాభ స్తేషాం జయ స్తేషాం కుత స్తేషాం పరాభవః,
యేషా మిందీవరశ్యామో హృదయే సుప్రతిష్ఠితః.
కాలే వర్షతు పర్జన్యః పృథివీ సస్యశాలినీ,
దేశోఽయం క్షోభరహితో బ్రాహ్మణాస్సంతు నిర్భయాః.
కావేరీ వర్ధతాం కాలే కాలే వర్షతు వాసవః,
శ్రీరంగనాథో జయతు శ్రీరంగశ్రీశ్చ వర్ధతామ్.
స్వస్తి ప్రజాభ్యః పరిపాలయంతాం న్యాయ్యేన మార్గేణ మహీం మహీశాః, గోబ్రాహ్మణేభ్యశ్శుభమస్తు నిత్యం లోకాస్సమస్తా స్సుఖినో భవంతు.
మంగళం కోసలేంద్రాయ మహనీయగుణాబ్ధయే,
చక్రవర్తితనూజాయ సార్వభౌమాయ మంగళమ్.
వేదవేదాంతవేద్యాయ మేఘశ్యామలమూర్తయే,
పుంసాం మోహనరూపాయ పుణ్యశ్లోకాయ మంగళమ్.
విశ్వామిత్రాంతరంగాయ మిథిలానగరీపతేః,
భాగ్యానాం పరిపాకాయ భవ్యరూపాయ మంగళమ్.
పితృభక్తాయ సతతం భ్రాతృభిస్సహ సీతయా,
నందితాఖిలలోకాయ రామభద్రాయ మంగళమ్.
త్యక్తసాకేతవాసాయ చిత్రకూటవిహారిణే,
సేవ్యాయ సర్వయమినాం ధీరోదారాయ మంగళమ్.
సౌమిత్రిణా చ జానక్యా చాపబాణాసిధారిణే,
సంసేవ్యాయ సదా భక్త్యా స్వామినే మమ మంగళమ్.
దండకారణ్యవాసాయ ఖండితాసురశత్రవే,
గృధ్రరాజాయ భక్తాయ ముక్తిదాయాస్తు మంగళమ్.

సాదరం శబరీదత్తఫలమూలాభిలాషిణే,
సౌలభ్యపరిపూర్ణాయ సత్త్వోద్రిక్తాయ మంగళమ్.
హనుమత్సమవేతాయ హరిశాభీష్టదాయినే,
వాలిప్రమథనాయాస్తు మహాధీరాయ మంగళమ్.
శ్రీమతే రఘువీరాయ సేతూల్లంఘితసింధవే,
జితరాక్షసరాజాయ రణధీరాయ మంగళమ్.
ఆసాద్య నగరీం దివ్యా మభిషిక్తాయ సీతయా,
రాజాధిరాజరాజాయ రామభద్రాయ మంగళమ్.
మంగళాశాసనపరైర్మదాచార్యపురోగమైః,
సర్వైశ్చ పూర్వైరాచార్యైస్సత్కృతాయాస్తు మంగళమ్.
తతః పితామహస్యేత్యారభ్య స్వాచార్యాంతాశ్లోకా అను
సంధేయాః.

స్తార్మమాద్యాదీనాం శ్రీమద్రామాయణ
పఠనోపక్రమానుసంధేయక్రమః

శుక్లాంబరధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజమ్,
ప్రసన్నవదనం ధ్యాయేత్సర్వవిఘ్నోపశాంతయే.
వాగీశాద్యాస్సుమనసస్సర్వార్థానా ముపక్రమే,
యం నత్వా కృతకృత్యాస్స్యుస్తం నమామి గజాననమ్.
తతః శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యాదిగురుపరంపరానుసంధేయా.
చోర్భుర్యుక్తా చతుర్భిస్స్ఫటికమణిమయీమక్షమాలాం దధానా
హస్తైరేకేన పద్మం సితమపి చ శుకం పుస్తకం చాపరేణ,

భాసా కుందేందుశంఖస్ఫటికమణినిభా భాసమానాఽసమానా
సా మే వాగ్దేవతేయం నివసతు వదనే సర్వదా సుప్రసన్నా.
కూజంతం రామరామేతి మధురం మధురాక్షరమ్,
ఆరుహ్య కవితాశాఖాం వందే వాల్మీకికోకిలమ్.
వాల్మీకేర్ముఖసింహస్య కవితావనచారిణః,
శృణ్వన్ రామకథానాదం కో న యాతి పరాం గతిమ్?.
యః పిబన్ సతతం రామచరితామృతసాగరమ్,
అతృప్తస్తం మునిం వందే ప్రాచేతస మకల్మషమ్.
గోష్పదీకృతవారాశిం మశకీకృతరాక్షసమ్,
రామాయణమహామాలారత్నం వందేఽనిలాత్మజమ్.
అంజనానందనం వీరం జానకీశోకనాశనమ్,
కపీశమక్షహంతారం వందే లంకాభయంకరమ్.
ఉల్లంఘ్య సింధోస్సలీలం సలీలం యశోశ్శోకవహ్నిం జనకాత్మ
జాయాః, ఆదాయ తేనైవ దదాహ లంకాం నమామి తం
ప్రాంజలి రాంజనేయమ్.
ఆంజనేయమతిపాటలాననం కాంచనాద్రికమనీయవిగ్రహమ్,
పారిజాతతరుమూలవాసినం భావయామి పవమాననందనమ్
యత్ర యత్ర రఘునాథకీర్తనం తత్ర తత్ర కృతమస్తకాంజలిమ్.
బాష్పవారిపరిపూర్ణలోచనం మారుతిం నమత రాక్షసాంతకమ్,
మనోజవం మారుతతుల్యవేగం జితేంద్రియం బుద్ధిమతాం
వరిష్ఠమ్, వాతాత్మజం వానరయూథముఖ్యం శ్రీరామదూతం
శిరసా నమామి

యః కర్ణాంజలిసంపుటైరహరహస్సర్వక్షిబత్యాదరా
ద్వాల్మీకేర్వదనారవిందగలితం రామాయణాఖ్యం మధు,

జన్మవ్యాధిజరావిపత్తిమరణైరత్యన్తసోపద్రవం
సంసారం స విహాయ గచ్ఛతి పుమాన్విష్ణోర్ఘ పదం శాశ్వతమ్.
తదుపగతసమాససంధియోగం సమధురోపనాగర్థవాక్యబన్ధమ్,
గఘువరచరితం మునిప్రణీతం దశశిరసశ్చ పథం నిబోధయధ్వమ్.
వాల్మీకిగిరిసంభూతా రామసాగరగామినీ,
పునాతి భువనం పుణ్యా రామాయణమహానదీ.
శ్లోకసారసమాకీర్ణం సర్గకల్లోలసంకులమ్,
కాండగ్రాహమహామానం వందే రామాయణార్ణవమ్.
మేవమేవ్యే పరే పుంసి జాతే దశరథాత్మజే.
మేవః ప్రాచేతసాదాసీత్ సాక్షాద్రామాయణాత్మనా.
వైదేహీసహితం సురద్రుమతలే హైమే మహామండపే
మధ్యేపుష్పక మాసనే మణిమయే వీరాసనే సుస్థితమ్,
అగ్రే! వాచయతి ప్రభంజనసుతే తత్త్వం మునిభ్యః పరం
వ్యాఖ్యాంతం భరతాదిభిః పరివృతం రామం భజే శ్యామలమ్.
వామే భూమిసుతా పురశ్చ హనుమాన్పశ్చాత్సుమిత్రాసుత
శ్శత్రుఘ్నో భరతశ్చ పార్శ్వదళయోరాద్యాదిశోణేషు చ.
సుగ్రీవశ్చ విభీషణశ్చ యువరాట్ తారాసుతో జాంబవా
నగ్రే నీలసరోజకోమలరుచిం రామం భజే శ్యామలమ్.
నమోఽస్తు రామాయ స లక్ష్మణాయ దేవ్యై చ తస్యై జన
కాత్మజాయై, నమోఽస్తు రుద్రేంద్రయమానిలేభ్యో నమో
ఽస్తు చంద్రార్కమరుద్గణేభ్యః.
తతః శ్రీకోశోపరి శ్రీరామావాహనాది నైవేద్యాంతపూజా
విధేయా, పారాయణావసానే చ పునః పూజా కర్తవ్యా.

పారాయణసమాపనసమయానుసంధేయక్రమః

స్వస్తి ప్రజాభ్యః పరిపాలయంతాం
న్యాయేన మార్గేణ మహీం మహీశాః,
గో బ్రాహ్మణేభ్యః శుభమస్తు నిత్యం
లోకా స్సమస్తా స్సుఖినో భవంతు.

కాలే వర్షతు పర్జన్యః పృథివీ సస్యశాలినీ,
దేశోఽయం క్షోభరహితో బ్రాహ్మణాస్సంతు నిర్భయాః.

అపుత్రాః పుత్రిణస్సంతు పుత్రిణస్సంతు పౌత్రిణః,
అధనా స్సధనా స్సంతు జీవంతు శరదాం శతమ్.

చరితం రఘునాథస్య శతకోటిప్రవిస్తరమ్,
ఏకైకమక్షరం ప్రోక్తం మహాపాతకనాశనమ్.

శృణ్వన్రామాయణం భక్త్యా యః పఠం పఠమేవ వా,
స యాతి బ్రహ్మణస్థానం బ్రహ్మణా పూజ్యతే సదా.

రామాయ రామభద్రాయ రామచంద్రాయ వేధసే,
రఘునాథాయ నాథాయ సీతాయాః పతయే నమః.

యన్మంగళం సహస్రాక్షే సర్వదేవనమస్కృతే,
వృత్రనాశే సమభవత్తత్తే భవతు మంగళమ్.

యన్మంగళం సుపర్ణస్య వినతాఽకల్పయత్పురా,
అమృతం ప్రార్థమానస్య తత్తే భవతు మంగళమ్.

మంగళం కోసలేంద్రాయ మహనీయగుణాబ్ధయే(బ్ధయేఽత్మనే),

చక్రవర్తితనూజాయ సార్వభౌమాయ మంగళమ్.
అమృతోత్పాదనే దైత్యాన్ ఘ్నతో వజ్రధరస్య యత్,
అదితిర్మంగళం ప్రాదాత్తత్తే భవతు మంగళమ్.
త్రీన్విక్రమాన్ ప్రక్రమతో విష్ణోరమితతేజసః,
యదాసీన్మంగళం రామ తత్తే భవతు మంగళమ్.
ఋతవస్సాగరా ద్వీపా వేదా లోకా దిశశ్చ తే,
మంగళాని మహాబాహో దిశంతు తవ సర్వదా.
కాయేన వాచా మనసేంద్రియైర్వా
బుద్ధ్యాఽఽత్మనా వా ప్రకృతేస్స్వభావాత్,
కరోమి యద్యత్సకలం పరస్మై
నారాయణాయేతి సమర్పయామి.

శ్రీగాయత్రీరామాయణమ్

తపస్వాధ్యాయనిరతం తపస్వీ వాగ్విదాం వరమ్,
నారదం పరిపప్రచ్ఛ వాల్మీకిర్మునిపుంగవమ్. ౧

స హాత్వా రాక్షసాన్ సర్వాన్ యజ్ఞఘ్నాన్ రఘునందనః,
ఋషిభిః పూజితస్సమ్యగ్యథేంద్రో విజయీ పురా. ౨

విశ్వామిత్రస్య ధర్మాత్మా శ్రుత్వా జనకభాషితమ్,
వత్స రామ ధనుః పశ్య ఇతి రాఘవమబ్రవీత్. ౩

తుష్టావాస్య తదా వంశం ప్రవిశ్య స విశాంపతేః.
శయనీయం నరేంద్రస్య తదాసాద్య వ్యతిష్ఠత. ౪

వనవాసం హి సంఖ్యాయ వాసాంస్యాభరణాని చ,
భర్తార మనుగచ్ఛంత్యై సీతాయై శ్వశురో దదౌ. ౫

రాజా సత్యం చ ధర్మశ్చ రాజా కులవతాం కులమ్,
రాజా మాతా పితా చైవ రాజా హితకరో నృణామ్. ౬

నికీర్త్య స ముహూర్తం తు దదర్శ భరతో గురుమ్,
ఉటజే రామమాసీనం జటావల్కలధారిణమ్. ౭

యది బుద్ధిః కృతా ద్రష్టుమగస్త్యం తం మహామునిమ్,
అద్యైవ గమనే బుద్ధిం రోచయస్వ మహాయశాః. ౮

భరతస్యార్యపుత్రస్య శ్వశ్రూణాం మమ చ ప్రభో,
మృగరూపమిదం వ్యక్తం విస్మయం జనయిష్యతి. ౯

గచ్ఛ శీఘ్రమితో రామ సుగ్రీవం తం మహాబలమ్.

వయస్యం తం కురు క్షిప్రమితో గత్వాఽద్య రాఘవ. ౧౦
దేశకాలౌ ప్రతీక్షస్వ క్షమమాణః ప్రియాప్రియే,
సుఖదుఃఖసహాః కాలే సుగ్రీవవశగో భవ. ౧౧
వంద్యాస్తే తు తపస్సిద్ధా స్తపసా వీతకల్మషాః,
ప్రష్టవ్యాశ్చాపి సీతాయాః ప్రవృత్తిం వినయాన్వితైః. ౧౨
స నిర్జిత్య పురీం శ్రేష్ఠాం లంకాం తాం కామరూపిణీమ్,
విక్రమేణ మహాతేజా హనుమాన్ మారుతాత్మజః. ౧౩
ధన్యా దేవాస్సగంధర్వాస్సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః,
మమ పశ్యంతి యే నాథం రామం రాజీవలోచనమ్. ౧౪
మంగళాభిముఖీ తస్య సా తదాసీన్మహాకపేః,
ఉపతస్థే విశాలాక్షీ ప్రయతా హవ్యవాహనమ్. ౧౫
హితం మహార్థం మృదుపూర్వసంహితం
వ్యతీతకాలాయతి సంప్రతిక్షమమ్,
నిశమ్య తద్వాక్య ముపస్థితజ్వరః
ప్రసంగవా న్నుత్తరమేతదబ్రవీత్. ౧౬
ధర్మాత్మా రక్షసాం శ్రేష్ఠస్సంప్రాప్తోఽయం విభీషణః,
లంకైశ్వర్యం ధ్రువం శ్రీమానయం ప్రాప్నోత్యకంటకమ్. ౧౭
యో వజ్రపాతాశనిసన్నిపాతా
న్న చుక్షుభే నాపి చచాల రాజా,
స రామబాణాభిహతో భృశార్త
శ్చచాల చాపం చ ముమోచ వీరః. ౧౮
యస్య విక్రమమాసాద్య రాక్షసా నిధనం గతాః,
తం మన్యే రాఘవం వీరం నారాయణ మనామయమ్. ౧౯

న తే దదృశిరే రామం దహంత మరివాహినీమ్,
మోహితాః పరమాస్త్రేణ గాంధర్వేణ మహాత్మనా. ౨౦
ప్రణమ్య దేవతాభ్యశ్చ బ్రాహ్మణేభ్యశ్చ మైథిలీ,
బద్ధాంజలిపుటా చేద మువాచాగ్నిసమీపతః. ౨౧
చలనాత్పర్వతేంద్రస్య గణా దేవాశ్చ కంపితాః,
చచాల పార్వతీ చాపి తదాశ్లిష్టా మహేశ్వరమ్. ౨౨
దారాః పుత్రాః పురం రాష్ట్రం భోగాచ్ఛాదనభాజనమ్,
సర్వమేవావిభక్తం నో భవిష్యతి హరీశ్వర. ౨౩
యామేవ రాత్రిం శత్రుఘ్నః పర్ణశాలాం సమావిశత్,
తామేవ రాత్రిం సీతాఽపి ప్రసూతా దారకద్వయమ్. ౨౪
ఇదం రామాయణం కృత్స్నం గాయత్రీబీజసంయుతమ్,
త్రిసంధ్యం యః పఠేన్నిత్యం సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే. ౨౫

గాయత్రీరామాయణం సంపూర్ణమ్.

శ్రీ ర ఘు

శ్రీరామచన్ద్రాయనమః.

శ్రీమద్రామాయణే, సున్దరకాణ్డే

ప్రథమస్సర్గః.

తతో రావణసీతాయాస్సీతాయాశ్చాత్రకర్మనః,
ఇయేష పద మన్వేష్టుం చారణాచరితే పథి. ౧
దుష్కరం నిష్ప్రతిద్వన్ద్వం చికీర్షన్ కర్మ వానరః,
సముదగ్రశిరో గ్రీవో గవాంపతి రివాబభౌ. ౨
అథ వైడూర్యవర్ణేషు శాద్వలేషు మహాబలః,
ధీరస్సలిలకల్పేషు విచచార యథాసుఖమ్. ౩
ద్విజాన్విత్రాసయన్ ధీమా నురసా పాదపాన్ హరన్,
మృగాంశ్చ సుబహూన్నిఘ్నన్ ప్రవృద్ధ ఇవ కేసరీ. ౪
నీలలోహితమాంజిష్ఠపత్రవర్ణైస్సితాసితైః,
స్వభావవిహితైశ్చిత్రైర్ధాతుభిస్సమలంకృతమ్. ౫
కామరూపిభి రావిష్ట మభీక్ష్ణం సపరిచ్ఛదైః,
యక్షకిన్నర గంధర్వై ర్దేవకల్పైశ్చ పన్నగైః. ౬
స తస్య గిరివర్యస్య తలే నాగవరాయుతే,
తిష్ఠన్ కపివర స్తత్ర హ్రదే నాగ ఇవాబభౌ. ౭

స సూర్యాయ మహేంద్రాయ పవనాయ స్వయంభువే,
భూతేభ్యశ్చాంజలిం కృత్వా చకార గమనే మతిమ్. ౭

అంజలిం ప్రాఙ్ముఖ(ఖః) ఖం కృత్వా పవనాయాత్మ యోనయే,
తతో హి వవృధే గంతుం దక్షిణో దక్షిణాం దిశమ్. ౮

ప్లవంగప్రవరై ర్దృష్టః ప్లవనే కృతనిశ్చయః,
వవృధే రామవృద్ధ్యర్థం సముద్ర ఇవ పర్వసు. ౧౦

నిష్పీమాణశరీరస్య లిలంఘయిషురర్ణవమ్,
బాహుభ్యాం పీడయామాస చరణాభ్యాం చ పర్వతమ్. ౧౧

స చచాలాచలశ్చాపి ముహూర్తం కపిపీడితః,
తరూణాం పుష్పితాగ్రాణాం సర్వం పుష్పమశాతయత్. ౧౨

తేన పాదపముక్తేన పుష్పౌఘేన సుగంధినా,
సర్వతస్సంవృతశ్శైలో బభౌ పుష్పమయో యథా. ౧౩

తేన చోత్తమవీర్యేణ పీడ్యమానస్య పర్వతః,
సలిలం సంప్రసుస్రావ మదం మత్త ఇవ ద్విపః. ౧౪

పీడ్యమానస్తు బలినా మహేంద్రస్తేన పర్వతః,
రీతి ర్నిర్వర్తయామాస కాంచనాంజనరాజతీః. ౧౫

ముమోచ చ శిలాశ్శైలో విశాలాస్సమనశ్శిలాః,
మధ్యమేనార్చిషా జుష్టో ధూమరాజీరివానలః. ౧౬

గిరిణా పీడ్యమానేన పీడ్యమానాని సర్వతః,
గుహావిష్టాని భూతాని వినేదుర్వికృతైస్స్వరైః. ౧౭

స మహాసత్త్వసన్నాద శ్శైలపీడానిమిత్తజః,
పృథివీం పూరయామాస దిశశ్చోపవనాని చ. ౧౮

శిరోభిః పృథుభిస్సర్పా వ్యక్తస్వస్తికలక్షణైః,
వమంతః పావకం ఘోరం దదంశుర్దశనైశ్శిలాః. ౧౯

తా స్తదా సవిషైర్దష్టాః ఋషిభైస్తైర్మహాబలాః,
జజ్వలుః పావకోద్దీప్తా బిభిదుశ్చ సహస్రధా. ౨౦
యాని చౌషధజాలాని తస్మిన్ జాతాని పర్వతే,
విషఘ్నాన్యపి నాగానాం న శేకుశ్శమితుం విషమ్. ౨౧
భిద్యతేఽయం గిరిర్భూతైరితి మత్వా తపస్వినః,
త్రస్తా విద్యాధరా స్తస్మాదుత్పేతుస్త్రీగణైస్సహ. ౨౨
పానభూమిగతం హిత్వా హైమమాసవభాజనమ్,
పాత్రాణి చ మహార్హాణి కరకాంశ్చ హిరణ్మయాన్. ౨౩
లేహ్యానుచ్చావచాన్భక్ష్యాన్ మాంసాని వివిధాని చ,
ఆస్తరాణి చ చర్మాణి ఖడ్గాంశ్చ కనకత్సరూన్. ౨౪
కృతకంఠగుణాః క్షీబా రక్తమాల్యానులేపనాః,
రక్తాక్షాః పుష్కరాక్షాశ్చ గగనం ప్రతిపేదిరే. ౨౫
హారనూపురకేయూరపారిహార్యధరాః స్త్రియః,
విస్మితా స్సస్మితా స్తస్థురాకాశే రమణైస్సహ. ౨౬
దర్శయంతో మహావిద్యాం విద్యాధరమహర్షయః,
సహితా స్తస్థురాకాశే వీక్షాం చక్రుశ్చ పర్వతమ్. ౨౭
ఋక్షర్షభశ్చ తదా శబ్దమృషీణాం భావితాత్మనామ్,
చారణానాం చ సిద్ధానాం స్థితానాం విమలేఽంబరే. ౨౮
ఏష పర్వతసంకాశో హనూమాన్మారుతాత్మజః,
తితీర్షతి మహావేగస్సముద్రం మకరాలయమ్. ౨౯
రామార్థం వానరార్థం చ చికీర్షన్ కర్మ దుష్కరమ్,
సముద్రస్య పరం పారం దుష్ప్రాపం ప్రాప్తుమిచ్ఛతి. ౩౦
ఇతి విద్యాధరాశ్శ్రుత్వా వచ సేషాం మహాత్మనామ్,
తమప్రమేయం దదృశుః పర్వతే వానరర్షభమ్. ౩౧

దుధువే చ సరోమాణి చకంపే చాచలోపమః,
ననాద సుమహానాదం సుమహానివ తోయదః. 3౭

ఆనుపూర్వ్యేణ వృత్తం చ లాంగూలం లోమభిశ్చితమ్,
ఉత్పతిష్యన్ విచిక్షేప పక్షిరాజ ఇవోరగమ్. 33

తస్య లాంగూల మావిద్ధ మాత్తవేగస్య పృష్ఠతః,
దదృశే గరుడేనేవ హ్రియమాణో మహోరగః. 3౪

బాహూ సంస్తంభయామాస మహాపరిఘసన్నిభౌ,
ససాద చ కపిః కట్యాం చరణౌ సంచుకోచ చ. 3౫

సంవృత్య చ భుజౌ శ్రీమాన్ తథైవ చ శిరోధరామ్,
తేజస్సత్త్వం తథా వీర్య మావివేశ స వీర్యవాన్. 3౬

మార్గమాలోకయన్ దూరాదూర్ధ్వం ప్రణిహితేక్షణః,
దధ్యౌ హనుమతా వీరో వాయుసూనుర్మహాబలః. 3౭

పద్భ్యాం దృఢమవస్థానం కృత్వా స కపికుంజరః,
నికుంచ్య కర్ణౌ హనుమా నుత్పతిష్యన్నువాచ హ. 3౮

వానరాన్వానరశ్రేష్ఠ ఇదం వచనమబ్రవీత్,
యథా రాఘవనిర్ముక్తః శరశ్చ్వసనవిక్రమః. 3౯

గచ్ఛేత్తద్వన్గమిష్యామి లంకాం రావణపాలితామ్,
న హి ద్రక్ష్యామి యది తాం లంకాయాం జనకాత్మజామ్. ౪౦

అనేనైవ హి వేగేన గమిష్యామి సురాలయమ్,
యది వా త్రిదివే సీతాం న ద్రక్ష్యామ్యకృతశ్రమః. ౪౧

బద్ధ్వా రాక్షసరాజాన మానయిష్యామి రావణమ్,
సర్వథా కృతకార్యోఽహమేష్యామి సహ సీతయా. ౪౨

ఆనయిష్యామి వా లంకాం సముత్పాట్య సరావణామ్,
ఏవముక్త్వా తు హనుమాన్వానరాన్వానరోత్తమః. ౪౩

ఉత్పపాతాథ వేగేన వేగవా నవిచారయన్,
సుపర్ణమివ చాత్మానం మేనే స కపికుంజరః. ౪౪
సముత్పతతి తస్మింస్తు వేగా త్తే నగరోహిణాః,
సంహృత్య విటపా స్సర్వా స్సముత్పేతుస్సమంతతః. ౪౫
స మత్తకోయష్టిమకా పాదపా పుష్పశాలినః,
ఉద్వహన్నూరువేగేన జగామ విమలేఽంబరే. ౪౬
ఊరువేగోద్ధతా వృక్షా ముహూర్తం కపిమన్వయుః,
ప్రస్థితం దీక్షుమధ్వానం స్వబంధుమివ బాంధవాః. ౪౭
తమూరువేగోన్మథితా స్సాలాశ్చాన్యే నగోత్తమాః,
అనుజగ్ముర్హనూమంతం సైన్యా ఇవ మహీపతిమ్. ౪౮
సుపుష్పితా గ్రైర్బహుభిః పాదపైరన్వితః కపిః,
హనుమాన్పర్వతాకారో బభూవాద్భుతదర్శనః. ౪౯
సారవంతోఽథ యే వృక్షా న్యమజ్జ న్లవణాంభసి,
భయాదివ మహేంద్రస్య పర్వతా వరుణాలయే. ౫౦
స నానాకుసుమైః కీర్ణః కపిస్సాంకురకోరకైః,
శుశుభే మేఘసంకాశః ఖద్యోతైరివ పర్వతః. ౫౧
విముక్తా స్తస్య వేగేన ముక్తా పుష్పాణి తే ద్రుమాః,
అవశీర్యంత సలిలే నివృత్తా స్సుహృదో యథా. ౫౨
లఘుత్వేనోపపన్నం తద్విచిత్రం సాగరేఽపతత్,
ద్రుమాణాం వివిధం పుష్పం కపివాయుసమీరితమ్. ౫౩
తారాశతమివాకాశం ప్రబభౌ స మహార్ణవః,
పుష్పౌఘేనానుబద్ధేన నానావర్ణేన వానరః. ౫౪
బభౌ మేఘ ఇవాకాశే విద్యుద్గణవిభూషితః,
తస్య వేగసమాధూతైః పుష్పైస్తోయ మధృశ్యత. ౫౫

తారాభి రభిరామాభి రుదితాభి రివాంబరమ్,
తస్యాంబరగతౌ బాహూ దదృశాతే ప్రసారితౌ. ౫౬
పర్వతాగ్రాద్వినిష్క్రాన్తౌ పంచాస్యావివ పన్నగౌ,
పిబన్నివ బభౌ చాపి సోర్మిమాలం మహార్ణవమ్. ౫౭
పిపాసురివ చాకాశం దదృశే స మహాకపిః,
తస్య విద్యుత్ప్రభాకారే వాయుమార్గానుసారిణః. ౫౮
నయనే విప్రకాశేతే పర్వతస్థావివానలౌ,
పింగే పింగాక్షముఖ్యస్య బృహతీ పరిమండలే. ౫౯
చక్షుషీ సంప్రకాశేతే చంద్రసూర్యావివోదితౌ,
ముఖం నాసికయా తస్య తామ్రయా తామ్రమాబభౌ. ౬౦
సంధ్యయా సమభిస్పృష్టం యథా తత్సూర్యమండలమ్,
లాంగూలం చ సమావిద్ధం ప్లవమానస్య శోభతే. ౬౧
అంబరే వాయుపుత్రస్య శక్రధ్వజ ఇవోచ్ఛ్రితమ్,
లాంగూలచక్రేణ మహాన్ శుక్లదంష్ట్రోనిలాత్మజః. ౬౨
వ్యరోచత మహాప్రాజ్ఞః పరివేషీవ భాస్కరః,
స్నిగ్ధేనాభితామ్రేణ రరాజ స మహాకపిః. ౬౩
మహతా దారితేనేవ గిరిర్గైరికధాతునా,
తస్య వానరసింహస్య ప్లవమానస్య సాగరమ్. ౬౪
కుక్షాంతరగతో వాయుర్జీమూత ఇవ గర్జతి,
భీ యథా నిపతంత్యల్పా వ్యుత్తరాంతాద్వినిస్సృతా. ౬౫
దృశ్యతే సానుబంధా చ తథా స కపికుంజరః,
పతత్పతంగసంకాశో వ్యాయతశ్శుశుభే కపిః. ౬౬
ప్రవృద్ధ ఇవ మాతంగః కక్ష్యయా బధ్యమానయా,
ఉపరిష్టాచ్ఛరీరేణ ఛాయయా చావగాఢయా. ౬౭

సాగరే మారుతావిష్టా నౌరివాసీ త్తదా కపిః,
యం యం దేశం సముద్రస్య జగామ స మహాకపిః. ౬౮
స స తస్యోరువేగేన సోన్మాద ఇవ లక్ష్యతే,
సాగరస్యోర్మిజాలానాముపరి శైలవర్ష్మణామ్. ౬౯
అభిఘ్నంస్తు మహావేగః పుప్లువే స మహాకపిః,
కపివాతశ్చ బలవాన్ మేఘవాతశ్చ నిస్స్వనః. ౭౦
సాగరం భీమనిర్ఘోషం కంపయామాసతుర్భృశమ్,
వికర్షన్నూర్మిజాలాని బృహంతి లవణాంభసి. ౭౧
పుప్లువే కపిశార్దూలో వికరన్నివ రోదసీ,
మేరుమందరసంకాశానుద్ధతాన్ స మహార్ణవే. ౭౨
అతిక్రామన్మహావేగ స్తరంగాన్ గణయన్నివ,
తస్య వేగసముద్ధూతం జలం సజలదం తదా. ౭౩
అంబరస్థం విబభ్రాజ శారదాభ్రమివాతతమ్,
తిమినక్రఝషాః కూర్మా దృశ్యంతే వివృతా స్తదా. ౭౪
వస్త్రాపకర్షణేనేవ శరీరాణి శరీరిణామ్,
ప్లవమానం సమీక్ష్యాథ భుజంగాస్సాగరాలయాః. ౭౫
వ్యోమ్ని తం కపిశార్దూలం సుపర్ణ ఇతి మేనిరే,
దశయోజనవిస్తీర్ణా త్రింశద్యోజనమాయతా. ౭౬
ఛాయా వానరసింహస్య జలే చారుతరాఽభవత్,
శ్వేతాభ్రఘనరాజీవ వాయుపుత్రానుగామినీ. ౭౭
తస్య సా శుశుభే ఛాయా వితతా లవణాంభసి,
శుశుభే స మహాతేజా మహాకాయో మహాకపిః. ౭౮
వాయుమార్గే నిరాలంబే పక్షవానివ పర్వతః,
యేనాసౌ యాతి బలవాన్ వేగేన కపికుంజరః. ౭౯

తేన మార్గేణ సహసా ద్రోణీకృత ఇవార్ణవః,
ఆపతే పటసంఘానాం పటిరాజ ఇవ వ్రజన్. ౮౧

హనుమాన్మేఘజాలాని ప్రకర్షన్ మారుతో యథా,
పాండురారుణవర్ణాని సేలమాంజిష్ఠకాని చ. ౮౧

కపినాకృష్యమాణాని మహాభ్రాణి చకాశిరే,
ప్రవిశన్నభ్రజాలాని నిష్పతంశ్చ పునఃపునః. ౮౩

ప్రచ్ఛన్నశ్చ ప్రకాశశ్చ చంద్రమా ఇవ లక్ష్యతే,
ప్లవమానం తు తం దృష్ట్వా ప్లవంగం త్వరితం తదా. ౮3

ఏవర్షుః పుష్పవర్షాణి దేవగంధర్వదానవాః,
తతాప న హి తం సూర్యః ప్లవంతం వానరోత్తమమ్. ౮౪

సిషేవే చ తదా వాయూ రామకార్యార్థసిద్ధయే,
ఋషయస్తుష్టువుశ్చైనం ప్లవమానం విహాయసా. ౮౫

జగుశ్చ దేవగంధర్వాః ప్రశంసంతో మహౌజసమ్,
నాగాశ్చ తుష్టువుర్యక్షా రక్షాంసి విబుధాః ఖగాః. ౮౬

ప్రేక్ష్య సర్వే కపివరం సహసా విగతక్లమమ్,
తస్థుర్ ప్లవగశార్దూలే ప్లవమానే హనూమతి. ౮౭

ఇక్ష్వాకుకులమానార్థీ చింతయామాస సాగరః,
సాహాయ్యం వానరేంద్రస్య యది నాహం హనూమతః. ౮౮

కరిష్యామి భవిష్యామి సర్వవాచ్యో వినక్షతామ్,
అహ మిక్ష్వాకునాథేన సగరేణ వివర్ధితః. ౮౯

ఇక్ష్వాకుసచివశ్చాయం నావసీదితుమర్హతి,
తథా మయా విధాతవ్యం విశ్రమేత యథా కపిః. ౯౦

శేషం చ మయి విశ్రాంత స్సుఖేనాతిపతిష్యతి,
ఇతి కృత్వా మతిం సాధ్వీం సముద్రశ్చన్నమంభసి. ౯౧

హిరణ్యనాభం మైనాకమువాచ గిరిస త్తమమ్,
త్వ మిహాసురసంఘానాం పాతాళతలవాసినామ్. ౯౨

దేవరాజ్ఞా గిరిశ్రేష్ఠ పరిఘ స్సన్నివేశితః,
త్వమేషాం జాతవీర్యాణాం పునరేవోత్పతిష్యతామ్. ౯౩

పాతాళస్యాప్రమేయస్య ద్వార మావృత్య తిష్ఠసి,
తిర్యగూర్ధ్వమధశ్చైవ శక్తిస్తే శైల వర్ధితుమ్. ౯౪

తస్మాత్సంచోదయామి త్వా ముత్తిష్ఠ గిరిస త్తమ,
స ఏష కపిశార్దూలస్త్వా ముపర్యేతి వీర్యవాన్. ౯౫

హనూమాన్ రామకార్యార్థం భీమకర్మా ఖ మాప్లుతః,
అస్య సాహ్యం మయా కార్య మిక్ష్వాకుకులవర్తినః. ౯౬

మమ హీక్ష్వాకవః పూజ్యాః పరం పూజ్యతమా స్త్వయి,
కురు సాచివ్యమస్మాకం న నః కార్యమతిక్రమేత్. ౯౭

కర్తవ్య మకృతం కార్యం సతాం మన్యుముదీరయేత్,
సలిలాదూర్ధ్వముత్తిష్ఠ తిష్ఠత్యేష కపి స్త్వయి. ౯౮

అస్మాక మతిథిశ్చైవ పూజ్యశ్చ ప్లవతాం వరః,
చామీకరమహానాభ దేవగంధర్వసేవిత. ౯౯

హనుమాం స్త్వయి విశ్రాంత స్తతశ్శేషం గమిష్యతి,
స ఏష కపిశార్దూల స్త్వాముపర్యేతి వీర్యవాన్,
కాకుత్స్థస్యానృశంస్యం చ మైథిల్యాశ్చ వివాసనమ్. ౧౦౦

శ్రమం చ ప్లవగేంద్రస్య సమీక్ష్యోత్థాతుమర్హసి,
హిరణ్యనాభో మైనాకో నిశమ్య లవణాంభసః. ౧౦౧

ఉత్పపాత జలాత్తూర్ణం మహాద్రుమలతాయుతః,
స సాగరజలం భిత్వా బభూవాభ్యుత్థిత స్తదా. ౧౦౨

యథా జలధరం భిత్వా దీప్తరశ్మిర్దివాకరః,
స మహాత్మా ముహూర్తేన పర్వతస్సలిలావృతః. ౧౦౩
దర్శయామాస శృంగాణి సాగరేణ నియోజితః,
శాతకుంభమయైశ్శృంగైస్సకిన్నరమహోరగైః. ౧౦౪
ఆదిత్యోదయసంకాశై రాలిఖద్భిరివాంబరమ్,
తప్తజాంబూనదైశ్శృంగైః పర్వతస్య సముత్థితైః. ౧౦౫
ఆకాశం శస్త్రసంకాశ మభవత్కాంచనప్రభమ్,
జాతరూపమయైశ్శృఙ్గైర్భ్రాజమానైస్స్వయంప్రభైః. ౧౦౬
ఆదిత్యశతసంకాశ స్సోఽభవద్గిరిసత్తమః,
తమువాచ మసంగేన హనూమానగ్రతస్స్థితమ్. ౧౦౭
మధ్యే లవణతోయస్య విభోఽయమితి నిశ్చితః,
స తముచ్ఛ్రిత మత్యర్థం మహావేగో మహాకపిః. ౧౦౮
ఉరసా పాతయామాస జీమూతమివ మారుతః,
స తథా పాతితస్తేన కపినా పర్వతోత్తమః. ౧౦౯
బుద్ధ్వా తస్య కపేర్వేగం జహర్ష చ ననంద చ,
తమాకాశగతం వీర మాకాశే సముపస్థితః. ౧౧౦
ప్రీతో హృష్టమనా వాక్యమబ్రవీత్పర్వతః కపిమ్,
మానుషం ధారయన్ రూప మాత్మన శ్శిఖరే స్థితః. ౧౧౧
దుష్కరం కృతవాన్కర్మ త్వమిదం వానరోత్తమ,
నిపత్య మమ శృంగేషు విశ్రమస్వ యథాసుఖమ్. ౧౧౨
రాఘవస్య కులే జాతై రుదధిః పరివర్ధితః,
స త్వాం శ్రమహితైర్యుక్తం ప్రత్యర్చయతి సాగరః. ౧౧౩
కృతే తు ప్రతికర్తవ్య మేష ధర్మస్సనాతనః.
సోఽయం త్వత్ప్రీతికామార్థీ త్వత్తస్సమ్మానమర్హతి. ౧౧౪

త్వన్నిమిత్త మనేనాహం బహుమానాత్ప్రచోదితః,
తిష్ఠ త్వం కపిశార్దూల మయి విశ్రమ్య గమ్యతామ్. ౧౧౫
యోజనానాం శతం చాపి కపిశేష సమాప్లుతః,
తవ సానుషు విశ్రాంతశ్శేషం ప్రక్రమతామితి. ౧౧౬
తదిదం గంధవత్స్వాదు కందమూలఫలం బహు,
తదాస్వాద్య హరిశ్రేష్ఠ విశ్రాంతోఽనుగమిష్యసి. ౧౧౭
అస్మాకమపి సంబంధః కపిముఖ్య త్వయా స్తి వై,
ప్రఖ్యాత స్త్రిషు లోకేషు మహాగుణపరిగ్రహః. ౧౧౮
వేగవంతః ప్లవంతో యే ప్లవగా మారుతాత్మజ,
తేషాం ముఖ్యతమం మన్యే త్వామహం కపికుంజర. ౧౧౯
ఆతిథిః కిల పూజార్హ ప్రాకృతోఽపి విజానతా,
ధర్మం జిజ్ఞాసమానేన కిం పునస్త్వాదృశో మహాన్. ౧౨౦
త్వం హి దేవవరిష్ఠస్య మారుతస్య మహాత్మనః,
పుత్ర సదృశ్యా వేగేన సదృశః కపికుంజర. ౧౨౧
పూజితే త్వయి ధర్మజ్ఞ పూజాం ప్రాప్నోతి మారుతః,
తస్మాత్త్వం పూజనీయో మే శృణు చాప్యత్ర కారణమ్. ౧౨౨
పూర్వం కృతయుగే తాత పర్వతాః పక్షిణోఽభవన్,
తే హి జగ్ముర్దిశస్సర్వా గరుడానిలవేగినః. ౧౨౩
తత స్తేషు ప్రయాతేషు దేవసంఘాస్సమర్షిభిః,
భూతాని చ భయం జగ్ము స్తేషాం పతనశంకయా. ౧౨౪
తతః క్రుద్ధస్సహస్రాక్షః పర్వతానాం శతక్రతుః,
పక్షాంశ్చిచ్ఛేద వజ్రేణ తత్ర తత్ర సహస్రశః. ౧౨౫
స మామభిగతః క్రుద్ధో వజ్రముద్యమ్య దేవరాట్,
తతోఽహం సహసా తీవ్రశ్శ్వసనేన మహాత్మనా. ౧౨౬

అస్మిన్నవణతోయే చ ప్రతీష్టః ప్లవగోత్తమ,
గుప్తపక్షసమగ్రశ్చ తవ పిత్రాఽభిరక్షితః. ౧౩౭
తతోఽహం మానయామి త్వాం మానోహ్యో హి మమ మాతుతః,
త్వయా మే హ్యేష సంబంధః కపిముఖ్య మహాగుణః. ౧౩౮
అస్మిన్నేవం గతే కార్యే సాగరస్య మమైవ చ,
ప్రీతిం ప్రీతమనాః కర్తుం త్వమర్హసి మహాకపే. ౧౩౯
శ్రమం మోక్షయ పూజాం చ గృహాణ కపిసత్తమ,
ప్రీతిం చ బహుమన్యస్వ ప్రీతోఽస్మి తవ దర్శనాత్. ౧౩౦
ఏవముక్తః కపిశ్రేష్ఠస్తం నగోత్తమ మబ్రవీత్,
ప్రీతోఽస్మి కృతమాతిథ్యం మన్యురేషోఽపనీయతామ్. ౧౩౧
త్వరతే కార్యకాలో మే అహశ్చాప్యతివర్తతే,
ప్రతిజ్ఞా చ మయా దత్తా న స్థాతవ్యమిహాంతరే. ౧౩౨
ఇత్యుక్త్వా పాణినా శైల మాలభ్య హరిపుంగవః,
జగామాకాశమావిశ్య వీర్యవాన్ ప్రహసన్నివ. ౧౩౩
స పర్వతసముద్రాభ్యాం బహుమానాదవేక్షితః,
పూజితశ్చోపపన్నాభి రాశీర్భి రనిలాత్మజః. ౧౩౪
ఆహోర్ధ్వం దూరముత్పత్య హిత్వా శైలమహార్ణవౌ,
పితుః పంథానమాస్థాయ జగామ విమలేఽంబరే. ౧౩౫
భూయశ్చోర్ధ్వ(o) గతిం ప్రాప్య గిరిం తమవలోకయన్,
వాయుసూనుర్బలాంబే జగామ విమలేఽంబరే. ౧౩౬
తద్ద్వితీయం హనుమతో దృష్ట్వా కర్మ సుదుష్కరమ్,
ప్రశశంసుస్సురాస్సర్వే సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః. ౧౩౭
దేవతాశ్చాభవన్ హృష్టాస్తత్రస్థాస్తస్య కర్మణా,
కాంచనస్య సునాభస్య సహస్రాక్షశ్చ వాసవః. ౧౩౮

ఉవాచ వచనం ధీమాఁ ఽపరితోషాత్సగద్గదమ్,
సునాభం పర్వతశ్రేష్ఠం స్వయమేవ శచీపతిః ౧౩౯
హిరణ్యనాభ! శైలేంద్ర! పరితుష్టోఽస్మి తే భృశమ్,
అభయం తే ప్రయచ్ఛామి తిష్ఠ సౌమ్య! యథాసుఖమ్. ౧౪౦
సాహ్యం కృతం తే సుమహద్విక్రాంతస్య హనూమతః,
క్రమతో యోజనశతం నిర్భయస్య భయే సతి. ౧౪౧
రామస్యైవ హి దూత్యేన యాతి చాశరధేర్హరిః,
సత్క్రియాం కుర్వతా తస్య తోషితోఽస్మి దృఢం త్వయా.
తతః ప్రహస్య మగమద్విపులం పర్వతోత్తమః,
దేవతానాం పతిం దృష్ట్వా పరితుష్టం శతక్రతుమ్. ౧౪౩
స వై దత్తవర శ్శైలో బభూవావస్థితస్తదా,
హనుమాంశ్చ ముహూర్తేన వ్యతిచక్రామ సాగరమ్. ౧౪౪
తతో దేవా స్సగంధర్వాః సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః,
అబ్రువన్ సూర్యసంకాశాం సురసాం నాగమాతరమ్. ౧౪౫
అయం వాతాత్మజశ్రీమాఁ ల్లంఘతే సాగరోపరి,
హనుమాన్నామ తస్య త్వం ముహూర్తం విఘ్నమాచర. ౧౪౬
రాక్షసం రూపమాస్థాయ సుఘోరం పర్వతోపమమ్,
దంష్ట్రాకరాళం పింగాక్షం వక్త్రం కృత్వా నభస్సమమ్. ౧౪౭
బలమిచ్ఛామహే జ్ఞాతుం భూయశ్చాస్య పరాక్రమమ్,
త్వాం విజేష్యత్యుపాయేన విషాదం వా గమిష్యతి. ౧౪౮
ఏవముక్తా తు సా దేవీ దైవతైరభిసత్కృతా,
సముద్రమధ్యే సురసా బిభ్రతీ రాక్షసం వపుః. ౧౪౯
వికృతం చ విరూపం చ సర్వస్య చ భయావహమ్,
ప్లవమానం హనూమంత మావృత్యేదమువాచ హ. ౧౫౦

మమ భక్షః ప్రదిష్టస్త్వ మీశ్వరై ర్వానరర్షభ,
అహం త్వాం భక్షయిష్యామి ప్రవిశేదం మమాననమ్. ౧౫౧౧
ఏవముక్తస్సురసయా ప్రాంజలి ర్వానరర్షభః,
ప్రహృష్టవదనశ్శ్రీమానిదం వచన మబ్రవీత్. ౧౫౧౨
రామో దాశరథిర్నామ ప్రవిష్టో దండకాననమ్,
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా వైదేహ్యా చాపి భార్యయా. ౧౫౧౩
అన్యకార్యవిషక్తస్య బద్ధవైరస్య రాక్షసైః,
తస్య సీతా హృతా భార్యా రావణేన యశస్వినీ. ౧౫౧౪
తస్యాస్సకాశం దూతోఽహం గమిష్యే రామశాసనాత్,
కర్తుమర్హసి రామస్య సాహ్యం విషయవాసిని. ౧౫౧౫
అథవా మైథిలీం దృష్ట్వా రామం చాక్లిష్టకారిణమ్,
ఆగమిష్యామి తే వక్త్రం సత్యం ప్రతిశృణోమి తే. ౧౫౧౬
ఏవముక్తా హనుమతా సురసా కామరూపిణీ,
అబ్రవీన్నాతివర్తే న్త్వాం కశ్చిదేష వరో మమ. ౧౫౧౭
[తం ప్రయాంతం సముద్వీక్ష్య సురసా వాక్యమబ్రవీత్,
బలం జిజ్ఞాసమానా వై నాగమాతా హనూమతః.
ప్రవిశ్య వదనం మేఽద్య గంతవ్యం వానరోత్తమ,
వర ఏష పురా దత్తో మమ ధాత్రేతి సత్వరా.
వ్యాదాయ విపులం వక్త్రం స్థితా సా మారుతేః పురః,
ఏవముక్త స్సురసయా క్రుద్ధో వానరపుంగవః.
అబ్రవీత్కురు వై వక్త్రం యేన మాం విషహిష్యసే,
ఇత్యుక్త్వా సురసా క్రుద్ధా దశయోజనమాయతా.
దశయోజనవిస్తారో బభూవ హనుమాం స్తదా,
తం దృష్ట్వా మేఘసంకాశం దశయోజన మాయతమ్.

చకార సురసా చాస్యం వింశద్యోజన మాయతమ్,
హనుమాంస్తు తతః క్రుద్ధస్త్రింశద్యోజన మాయతః.
చకార సురసా వక్త్రం చత్వారింశ త్తథోచ్ఛ్రితమ్,
బభూవ హనుమాన్వీరః పంచాశద్యోజనోచ్ఛ్రితః.
చకార సురసా వక్త్రం షష్టియోజన మాయతమ్,
తథైవ హనుమాన్వీరస్స ప్తతీయోజనోచ్ఛ్రితః.
చకార సురసా వక్త్రమశీతియోజనాయతమ్,
హనుమానచలప్రఖ్యో నవతీయోజనోచ్ఛ్రితః.
చకార సురసా వక్త్రం శతయోజనమాయతమ్,]
తద్దృష్ట్వా వ్యాదితం త్వాస్యం వాయుపుత్రస్సుబుద్ధిమాన్.
దీర్ఘజిహ్వం సురసయా సుఘోరం నరకోపమమ్,
సుసంక్షిప్యాత్మనః కాయం బభూవాంగుష్ఠమాత్రకః. ౧౫౮
సోఽభిపత్యాశు తద్వక్త్రం నిష్పత్య చ మహాబలః,
అంతరిక్షే స్థితశ్శ్రీమా నిదం వచనమబ్రవీత్. ౧౫౯
ప్రవిష్టోఽస్మి హి తే వక్త్రం దాక్షాయణి నమోఽస్తు తే,
గమిష్యే యత్ర వైదేహీ సత్యం చాసిద్వరం తవ. ౧౬౦
తం దృష్ట్వా వదనాన్ముక్తం చంద్రం రాహుముఖాదివ,
అబ్రవీత్సురసా దేవీ స్వేన రూపేణ వానరమ్. ౧౬౧
అర్థసిద్ధ్యై హరిశ్రేష్ఠ గచ్ఛ సౌమ్య యథాసుఖమ్,
సమానయస్వ వైదేహీం రాఘవేణ మహాత్మనా. ౧౬౨
తత్తృతీయం హనుమతో దృష్ట్వా కర్మ సుదుష్కరమ్,
సాధు సాధ్వితి భూతాని ప్రశశంసు స్తదా హరిమ్. ౧౬౩
స సాగర మనాధృష్యమభ్యేత్య వరుణాలయమ్,
జగామాకాశ మావిశ్య వేగేన గరుడోపమః. ౧౬౪

సేవితే వారిధారాభిః పతగైశ్చ నిషేవితే,
చరితే కైశికాచార్యై రైరావతనిషేవితే. ౧౬౫

సింహకుంజరశార్దూలపతగోరగవాహనైః,
విమానైస్సంపతద్భిశ్చ విమలైస్సమలంకృతే. ౧౬౬

వజ్రాశనిసమూహాతైః పావకై రుపశోభితే,
కృతపుణ్యైర్మహాభాగైప్సర్వదిగ్భిరలంకృతే. ౧౬౭

వహతా హావ్యమత్యర్థం సేవితే చిత్రభానునా,
గ్రహనక్షత్రచంద్రార్క-తారాగణవిభూషితే. ౧౬౮

మహర్షిగణ గంధర్వ నాగయక్షసమాకులే,
వివిక్తే విమలే విశ్వే విశ్వావసునిషేవితే. ౧౬౯

దేవరాజగజాక్రాంతే చంద్రసూర్యపథే శివే,
వితానే జీవలోకస్య వితతే బ్రహ్మనిర్మితే. ౧౭౦

బహుశస్సేవితే వీరైర్విద్యాధరగణైర్వరైః,
జగామ వాయుమార్గే తు గరుత్మానివ మారుతిః. ౧౭౧

[హనుమాన్తేషుజాలాని ప్రకర్షన్తాయతో యథా,
కాలాగరుసవర్ణాని రక్తపీతసితాని చ.
కపినాకృష్యమాణాని మహాభ్రాణి చకాశిరే,
ప్రవిశన్నభ్రజాలాని నిష్పతంశ్చ పునః పునః.
ప్రావృషీన్దురివాభాతి నిష్పతన్ ప్రవిశంస్తదా]

ప్రదృశ్యమానస్సర్వత్ర హనుమాన్మారుతాత్మజః,
భేజేఽంబరం నిరాలంబం లుబధక ఇవాద్రిరాట్. ౧౭౨

ప్లవమానం తు తం దృష్ట్వా సింహికా నామ రాక్షసీ,
మనసా చింతయామాస ప్రవృద్ధా కామరూపిణీ. ౧౭౩

ఇదం హి మే మహాత్సత్త్వం చిరస్య వశమాగతమ్. ౧౭౪
ఇతి సంచింత్య మనసా ఛాయామస్య సమాక్షిపత్,
ఛాయాయాం గృహ్యమాణాయాం చింతయామాస వానరః.
సమాక్షిప్తోఽస్మి సహసా పంగూకృతపరాక్రమః,
ప్రతిలోమేన వాతేన మహానౌరివ సాగరే. ౧౭౬
తిర్యగూర్ధ్వమధశ్చైవ వీక్షమాణస్తతః కపిః,
దదర్శ స మహత్సత్త్వ ముత్థితం లవణాంభసి. ౧౭౭
తద్దృష్ట్వా చింతయామాస మారుతిర్వికృతాననమ్,
కపిరాజేన కథితం (సత్య) సత్త్వమద్భుతదర్శనమ్. ౧౭౮
ఛాయాగ్రాహి మహావీర్యం తదిదం నాత్ర సంశయః,
స తాం బుద్ధ్వార్థతత్త్వేన సింహికాం మతిమాన్కపిః. ౧౭౯
వ్యవర్ధత మహాకాయః ప్రావృషీవ బలాహకః,
తస్య సా కాయముద్వీక్ష్య వర్ధమానం మహాకపేః. ౧౮౦
వక్త్రం ప్రసారయామాస పాతాళాంతరసన్నిభమ్,
ఘనరాజీవ గర్జంతీ వానరం సముపద్రవత్. ౧౮౧
స దదర్శ తతస్తస్యా వివృతం సుమహన్ముఖమ్,
కాయమాత్రం చ మేధావీ మర్మాణి చ మహాకపిః. ౧౮౨
స తస్యా వివృతే వక్త్రే వజ్రసంహననః కపిః,
సంక్షిప్య ముహురాత్మానం నిష్పపాత మహాబలః. ౧౮౩
ఆస్యే తస్యా నిమజ్జంతం దదృశుస్సిద్ధచారణాః,
గ్రస్యమానం యథా చంద్రం పూర్ణం పర్వణి రాహుణా. ౧౮౪
తతస్తస్యా నఖైస్తీక్ష్ణైర్మర్మాణ్యుత్కృత్య వానరః,
ఉత్పపాతాథ వేగేన మనస్సంపాతవిక్రమః. ౧౮౫

తాం తు దృష్ట్వా(ష్ట్వా) చ ధృత్వా చ దాక్షిణ్యేన నిపాత్య చ,
స కపిప్రవరో వేగాద్వవృధే పునరాత్మవాన్. ౧౫౯

హృతహృత్తా హనుమతా పపాత విధురాంభసి,
[స్వయంభువైవ హనుమాఁ సృష్టస్తస్యా నిపాతనే]
తాం హతాం వానరేణాశు పతితాం వీక్ష్య సింహికామ్. ౧౬౨

భూతాన్యాకాశచారీణి తమూచుః ప్లవగోత్తమమ్,
భీమమద్య కృతం కర్మ మహత్సత్త్వం త్వయా హతమ్. ౧౬౩
సాధయార్థ మభిప్రేత మరిష్టం ప్లవతాం వర,
యస్యైతాని చత్వారి వానరేంద్ర యథా తవ. ౧౬౪
ధృతిర్దృష్టిర్మతిర్దాక్ష్యం స్వకర్మసు న సీదతి,
స తైస్సంభావితః పూజ్యః ప్రతిపన్నప్రయోజనః. ౧౬౫
జగామాకాశమావిశ్య పన్నగాశనవత్కపిః,
ప్రాప్తభూయిష్ఠపారస్తు సర్వతః ప్రతిలోకయన్. ౧౬౬
యోజనానాం శతస్యాంతే వనరాజిం దదర్శ సః,
దదర్శ చ పతన్నేవ వివిధద్రుమభూషితమ్. ౧౬౭
ద్వీపం శాఖామృగశ్రేష్ఠో మలయోపవనాని చ,
సాగరం సాగరామాపం సాగరానూపజాన్దుమాన్. ౧౬౮
సాగరస్య చ పత్నీనాం ముఖాన్యపి విలోకయన్,
స మహామేఘసంకాశం సమిాక్ష్యోత్తాన మాత్మవాన్. ౧౬౯
నిరుంధంత మివాకాశం చకార మతిమాన్మతిమ్,
కాయవృద్ధిం ప్రవేగం చ మమ దృష్ట్వైవ రాక్షసాః. ౧౭౦
మయి కౌతూహలం కుర్యురితి మేనే మహాకపిః,
తతశ్శరీరం సంక్షిప్య తన్మహీధరసన్నిభమ్. ౧౭౧

పునః ప్రకృతిమాపేదే వీతమోహ ఇవాత్మవాన్,
త ద్రూపు మతిసంక్షీప్య హానుమాన్ప్రకృతౌ స్థితః. ౧౯౭

త్రీన్క్రమానివ విక్రమ్య బలివీర్యహరో హరిః,
స చారునానావిధరూపధారీ
పరం సమాసాద్య సముద్రతీరమ్,
పరైరశక్యః ప్రతిపన్నరూప
స్సమీక్షితాత్మా సమవేక్షితార్థః. ౧౯౮

తతస్స లంబస్య గిరేస్సమృద్ధే
విచిత్రకూటే నిపపాత కూటే,
సకేతకోద్దాలకనాళికేరే
మహాద్రికూటప్రతిమో మహాత్మా. ౧౯౯

తతస్తు సంప్రాప్య సముద్రతీరం
సమీక్ష్య లంకాం గిరివర్యమూర్ధ్ని,
కపిస్తు తస్మిన్ నిపపాత పర్వతే
విధూయ రూపు వ్యధయన్మృగద్విజాన్. ౨౦౦

స సాగరం దానవపన్నగాయుతం
బలేన విక్రమ్య మహోర్మిమాలినమ్,
నిపత్య తీరే చ మహోదధే స్తదా
చదర్శ లంకా మమరావతీమివ. ౨౦౧

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - ప్రథమస్సర్గః.

ద్వితీయస్సర్గః

స సాగరమనాధృష్యమతిక్రమ్య మహాబలః,
త్రికూటశిఖరే లఙ్కాం స్థితాం స్వస్థో దదర్శ హ. ౧
తతః పాదపముక్తేన పుష్పవర్షేణ వీర్యవాన్,
అభివృష్టః స్థితస్తత్ర బభౌ పుష్పమయో యథా. ౨
యోజనానాం శతం శ్రీమాంస్తీర్త్వాఽప్యుత్తమవిక్రమః,
అనిశ్శ్వసన్కపిస్తత్ర న గ్లాని మధిగచ్ఛతి. ౩
శతాన్యహం యోజనానాం క్రమేయం సుబహూన్యపి,
కిం పునస్సాగరస్యాన్తు సఙ్ఖ్యాతం శతయోజనమ్. ౪
స తు వీర్యవతాం శ్రేష్ఠః ప్లవతామపి చోత్తమః,
జగామ వేగవాన్ లఙ్కాం లఙ్ఘయిత్వా మహోదధిమ్. ౫
శాద్వలాని చ నీలాని గన్ధవన్తి వనాని చ,
గండవన్తి చ మధ్యేన జగామ నగవన్తి చ. ౬
శైలాంశ్చ తరుసంఛన్నాన్ వనరాజీశ్చ పుష్పితాః,
అభి(ధి)చక్రామ తేజస్వీ హనుమాన్ ప్లవగర్షభః. ౭
స తస్మిన్నచలే తిష్ఠన్ వనాన్యుపవనాని చ,
స నగాగ్రే చ తాం లఙ్కాం దదర్శ పవనాత్మజః. ౮
సరాన్ కర్ణికారాంశ్చ ఖర్జూరాంశ్చ సుపుష్పితాన్,
ప్రియాలాన్తుచులిందాంశ్చ కుటజాన్కేతకానపి. ౯
ప్రియఙ్గూన్ గంధపూర్ణాంశ్చ నీపాన్ సప్తచ్ఛదాంస్తథా,
అసనాన్ ధవిదారాంశ్చ కరవీరాంశ్చ పుష్పితాన్. ౧౦

పుష్పభారనిబద్ధాంశ్చ తథా ముకులితానపి,
పాదపాన్ విహగాకీర్ణాన్ పవనాధూతమస్తకాన్. ౧౧
హంసకారండవాకీర్ణా వాపీః పద్మోత్పలాయుతాః,
ఆక్రీడాన్ వివిధాన్ రమ్యాన్ వివిధాంశ్చ జలాశయాన్. ౧౨
సంతతాన్ వివిధైర్వృక్షైస్సర్వర్తు ఫలపుష్పితైః,
ఉద్యానాని చ రమ్యాణి దదర్శ కపికుంజరః. ౧౩
సమాసాద్య చ లఙ్కాం రావణపాలితామ్,
పరిఖాభి స్సపద్మాభి స్సోత్పలాభిరలంకృతామ్. ౧౪
సీతాపహరణార్థేన రావణేన సురక్షితామ్,
సమంతాద్విచరద్భిశ్చ రాక్షసైరుగ్రధన్విభిః. ౧౫
కాంచనేనావృతాం రమ్యాం ప్రాకారేణ మహాపురీమ్,
గృహైశ్చ గ్రహసంకాశై శ్శారదాంబుదసన్నిభైః. ౧౬
పాండురాభిః ప్రతోలీభి రుచ్చాభిరభిసంవృతామ్,
అట్టాలకశతాకీర్ణాం పతాకాధ్వజమాలినీమ్. ౧౭
తోరణైః కాంచనైర్దివ్యైర్లతాపఙ్క్తివిచిత్రితైః,
దదర్శ హనుమాన్ లంకాం దివి దేవపురీం యథా. ౧౮
గిరిమూర్ధ్ని స్థితాం లంకాం పాండురైర్భవనైశ్శుభైః,
దదర్శ స కపిశ్రేష్ఠః పుర మాకాశగం యథా. ౧౯
పాలితాం రాక్షసేంద్రేణ నిర్మితాం విశ్వకర్మణా,
ప్లవమానామివాకాశే దదర్శ హనుమాన్పురీమ్. ౨౦
వప్రప్రాకారజఘనాం విపులామ్బునవామ్బరామ్,
శతఘ్నీశూలకేశాన్తా మట్టాలకవతంసకామ్. ౨౧
మనసేవ కృతాం లఙ్కాం నిర్మితాం విశ్వకర్మణా,
ద్వార ముత్తరమాసాద్య చిన్తయామాస వానరః. ౨౨

కైలాసశిఖరప్రఖ్యా మాలిఖన్తీమివామ్బరమ్,
డీయమానామివాకాశ ముచ్ఛ్రితై ర్భవనోత్తమైః. ౨౩
సమ్పూర్ణాం రాక్షసై ర్ఘోరై ర్నానాగైరోభగవతీమివ,
అచిన్త్యాం సుకృతాం స్ఫీతాం కుబేరాధ్యుషితాం పురా. ౨౪
దణ్డాష్టిభిర్భవనభిశూన్యై ర్శూలపట్టసపాణిభిః,
రక్షితాం రాక్షసై ర్ఘోరై ర్గుహామాశీవిషైరివ. ౨౫
తస్యాశ్చ మహతీం గుప్తిం సాగరం చ నిరీక్ష్య సః,
రావణం చ రిపుం ఘోరం చిన్తయామాస వానరః. ౨౬
ఆగత్యాపీహ మారయో భవిష్యన్తి నిరర్థకాః,
న హి యుద్ధేన వై లంకా శక్యా జేతుం సురైరపి. ౨౭
ఇమాం తు విషమాం దుర్గాం లంకాం రావణపాలితామ్,
ప్రాప్యాపి స మహాబాహుః కిం కరిష్యతి రాఘవః. ౨౮
అవకాశో న సాన్త్వస్య రాక్షసేష్వభిగమ్యతే,
న దానస్య న భేదస్య నైవ యుద్ధస్య దృశ్యతే. ౨౯
చతుర్ణామేవ హి గతిర్వానరాణాం మహాత్మనామ్,
వాలిపుత్రస్య నీలస్య మమ రాజ్ఞశ్చ ధీమతః. ౩౦
యావజ్జానామి వైదేహీం యది జీవతి వా న వా,
తత్రైవ చిన్తయిష్యామి దృష్ట్వా తాం జనకాత్మజామ్. ౩౧
తతస్స చిన్తయామాస ముహూర్తం కపికుఞ్జరః,
గిరిశృంగే స్థితస్తస్మిన్ రామస్యాభ్యుదయే రతః. ౩౨
అనేన రూపేణ మయా న శక్యా రక్షసాం పురీ,
ప్రవేష్టుం రాక్షసైర్గుప్తా క్రూరైర్బలసమన్వితైః. ౩౩
ఉగ్రౌజసో మహావీర్యా బలవన్తశ్చ రాక్షసాః,
వఞ్చనీయా మయా సర్వే జానకీం పరిమార్గతా. ౩౪

లఘ్వీలఘ్వీన రూపేణ రాత్రౌ లంకాపురీ మయా,
ప్రవేష్టుం ప్రాప్తకాలం మే కృత్యం సాధయితుం మహత్. 3౫
తాం పురీం తాదృశీం దృష్ట్వా దురాధర్షాం సురాసురైః,
హనుమాన్ చింతయామాస వినిశ్చిత్య ముహుర్ముహుః. 3౬
కేనోపాయేన పశ్యేయం మైథిలీం జనకాత్మజామ్,
అదృష్ట్వా రాక్షసేంద్రేణ రావణేన దురాత్మనా. 3౭
న వినశ్యేత్కథం కార్యం రామస్య విదితాత్మనః,
ఏకా మేకశ్చ పశ్యేయం రహితే జనకాత్మజామ్. 3౮
భూతాశ్చార్థా విపద్యంతే దేశకాలవిరోధితాః,
విక్లబం దూత మాసాద్య తమస్యూర్ధ్వోదయే యథా. 3౯
అర్థానర్థాంతరే బుద్ధిర్నిశ్చితాఽపి న శోభతే,
భూతయంతి హి కార్యాణి దూతాః పండితమానినః. ౪౦
న వినశ్యేత్కథం కార్యం వైక్లబ్యం న కథం భవేత్,
లంఘనం చ సముద్రస్య కథం ను న వృథా భవేత్. ౪౧
మయి దృష్టే తు రక్షోభీ రామస్య విదితాత్మనః,
భవేద్వ్యర్థమిదం కార్యం రావణానర్థ మిచ్ఛతః. ౪౨
న హి శక్యం క్వచిత్స్థాతు మవిజ్ఞాతేన రాక్షసైః,
అపి రాక్షసరూపేణ కిముతాన్యేన కేనచిత్. ౪౩
వాయురప్యత్ర నా(న)జ్ఞాత శ్చరేదితి మతిర్మమ,
న హ్యస్త్యవిదితం కించిద్రాక్షసానాం బలీయసామ్. ౪౪
ఇహాహం యది తిష్ఠామి స్వేన రూపేణ సంవృతః,
వినాశ ముపయాస్యామి భర్తురర్థశ్చ హీయతే. ౪౫
తదహం స్వేన రూపేణ రజన్యాం హ్రస్వతాం గతః,
లంకా మభిపతిష్యామి రాఘవస్యార్థసిద్ధయే. ౪౬

రావణస్య పురీం రాత్రౌ ప్రవిశ్య సుదురాసదామ్,
విచిన్వన్ భవనం సర్వం ద్రక్ష్యామి జనకాత్మజామ్. ౪౭

ఇతి సంచింత్య హనుమాన్ సూర్యస్యాస్తమయం కపిః,
ఆచకాంక్షే తదా వీరో వైదేహ్యా దర్శనోత్సుకః. ౪౮

సూర్యే చాస్తం గతే రాత్రౌ దేహం సంక్షిప్య మారుతిః,
పృషదంశకమాత్రస్తు బభూవాద్భుతదర్శనః. ౪౯

ప్రదోషకాలే హనుమాన్ స్తూర్ణముత్పత్య వీర్యవాన్,
ప్రవివేశ పురీం రమ్యాం సువిభక్తమహాపథామ్. ౫౦

ప్రాసాదమాలావితతాం స్తంభైః కాంచనరాజతైః,
శాతకుంభమయైర్జాలైర్గంధర్వనగరోపమామ్. ౫౧

సప్తభౌమాష్టభౌమైశ్చ స దదర్శ మహాపురీమ్,
తలైస్స్ఫటికసంకీర్ణైః కార్తస్వరవిభూషితైః. ౫౨

వైడూర్యమణిచిత్రైశ్చ ముక్తాజాలవిభూషితైః,
తలైశ్శుశుభిరే తాని భవనాన్యత్ర రక్షసామ్. ౫౩

కాంచనాని చ చిత్రాణి తోరణాని చ రక్షసామ్,
లంకాముద్యోతయామాసు స్సర్వతస్సమలంకృతామ్. ౫౪

అచింత్యా మద్భుతాకారాం దృష్ట్వా లంకాం మహాకపిః,
ఆసీద్విషణ్ణో హృష్టశ్చ వైదేహ్యా దర్శనోత్సుకః. ౫౫

స పాండురోద్ధవిమానమాలినీం
మహార్హజాంబూనదజాలతోరణామ్,
యశస్వినీం రావణబాహుపాలితాం
దదర్శ రక్షోగణసంవృతామ్, ౫౬

చంద్రోఽపి సాచివ్యమివాస్య కుర్వ-
న్తారాగణైర్మధ్యగతో విరాజన్,
జ్యోత్స్నావితానేన వితత్య లోక
ముత్తిష్ఠతే నైకసహస్రరశ్మిః. ౫౭

శంఖప్రభం క్షీరమృణాళవర్ణ
ముద్గచ్ఛమానం వ్యవభాసమానమ్,
దదర్శ చంద్రం స హరిప్రవీరః
పోవ్లూయమానం సరసీవ హంసమ్. ౫౮

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - ద్వితీయస్సర్గః.

తృతీయస్సర్గః

స లంబశిఖరే లంబే లంబతోయదసన్నిభే.
సత్త్వ మాస్థాయ మేధావీ హనూమా న్మారుతాత్మజః. ౧
నిశి లంకాం మహాసత్త్వో వివేశ కపికుంజరః,
రమ్యకాననతోయాఢ్యాం పురీం రావణపాలితామ్. ౨
శారదాంబుధరప్రఖ్యై ర్భవనైరుపశోభితామ్,
సాగరోపమనిర్ఘోషాం సాగరానిలసేవితామ్. ౩
సుపుష్టబలసంఘుష్టాం యథైవ విటపావతీమ్,
చారుతోరణనిర్యూహాం పాండురద్వారతోరణామ్. ౪
భుజగాచరితాం గుప్తాం శుభాం భోగవతీమివ,
తాం స విద్యుద్ధనాకీర్ణాం జ్యోతిర్మార్గనిషేవితామ్. ౫
మందమారుతసంచారాం యథేంద్రస్యామరావతీమ్,

కాతకుంభేన మహతా ప్రాకారేణాభిసంవృతామ్. ౬
కింకిణీజాలఘోషాభిః పతాకాభి రలంకృతామ్,
ఆసాద్య సహసా హృష్టః ప్రాకారమభిపేదివాన్. ౭
విస్మయావిష్టహృదయః పురీమాలోక్య సర్వతః,
జాంబూనదమయైర్ద్వారైర్వైడూర్యకృతవేదికైః. ౮
వజ్రస్ఫటికముక్తాభి ర్మణిభిష్టిమభూషితైః,
తప్తహాటకనిర్యూహైః రాజతామలపాండురైః. ౯
వైడూర్యకృతసోపానైః స్ఫాటికాంతరపాంసుభిః,
చారుసంజవనోపేతైః ఖమివోత్పతితైర్భుభైః. ౧౦
క్రౌంచబర్హిణసంఘుష్టైః రాజహంసనిషేవితైః,
తూర్యాభరణనిర్ఘోషైః స్వర్గతః ప్రతినాదితామ్. ౧౧
వసున్వాకసారాప్రతిమాం తాం వీక్ష్య నగరీం తతః,
ఖమివోత్పతితుం కామం జహర్ష హనుమాన్ కపిః. ౧౨
తాం సమీక్ష్య పురీం రమ్యాం రాక్షసాధిపతేర్భుభామ్,
అనుత్తమాం ఋద్ధియుతాం చింతయామాస వీర్యవాన్. ౧౩
నేయమన్యేన నగరీ శక్యా ధర్షయితుం బలాత్,
రక్షితా రావణబలైః రుద్యతాయుధధారిభిః. ౧౪
కుముదాంగదయోర్వాపి సుషేణస్య మహాకపేః,
ప్రసిద్ధేయం భవేదూర్ఖ్యమృక్షరాజ్ఞో మహాత్మనః. ౧౫
వివస్వతస్తనూజస్య హరేశ్చ కుశపర్వణః,
ఋక్షస్య కేతుమాలస్య మమ చైవ గతిర్భవేత్. ౧౬
సమీక్ష్య తు మహాబాహుః రాఘవస్య పరాక్రమమ్,
లక్ష్మణస్య చ విక్రాంత మభవత్ప్రీతిమా న్కపిః. ౧౭
తాం రత్నవసనోపేతాం కోష్ఠాగారావతంసకామ్,

యంత్రాగారస్థపీ మృద్ధాం ప్రమదామివ భూషితామ్. ౧౮
తాం నష్టతిమిరాం దీప్తై ర్భాస్వరైశ్చ మహాగృహైః,
నగరీం రాక్షసేంద్రస్య స దదర్శ మహాకపిః. ౧౯
అథ సా హరిశార్దూలం ప్రవిశంతం మహాబలమ్,
నగరీ స్వేన రూపేణ దదర్శ పవనాత్మజమ్. ౨౦
సా తం హరివరం దృష్ట్వా లంకా రావణపాలితా,
స్వయమేవోత్థితా తత్ర వికృతాననదర్శనా. ౨౧
పురస్తాత్కపివర్యస్య వాయుసూనోరతిష్ఠత,
ముంచమానా మహానాద మబ్రవీ త్పవనాత్మజమ్. ౨౨
కస్త్వం కేన చ కార్యేణ ఇహ ప్రాప్తో వనాలయ,
కథయస్వేహ యత్తత్త్వం యావత్ప్రాణా ధరంతి తే. ౨౩
న శక్యం ఖల్వయం లంకా ప్రవేష్టుం వానర త్వయా,
రక్షితా రావణబలై ర్బహిగుప్తా సమంతతః. ౨౪
అథ తా మబ్రవీద్వీరో హనుమా నగ్రతస్థితామ్
కథయిష్యామి తే తత్త్వం యన్మాం త్వం పరిపృచ్ఛసి. ౨౫
కా త్వం విరూపనయనా పురద్వారే ఽవతిష్ఠసి,
కిమర్థం చాపి మాం రుద్ధ్వా నిర్భర్త్సయసి దారుణా. ౨౬
హనుమద్వచనం శ్రుత్వా లంకా సా కామరూపిణీ,
ఉవాచ వచనం క్రుద్ధా పరుషం పవనాత్మజమ్. ౨౭
అహం రాక్షసరాజస్య రావణస్య మహాత్మనః,
ఆజ్ఞాప్రతీక్షా దుర్ధర్షా రక్షామి నగరీ మిమామ్. ౨౮
న శక్యా మా మవజ్ఞాయ ప్రవేష్టుం నగరీ త్వయా,
అద్య ప్రాణైః పరిత్యక్తః స్వప్స్యసే నిహతో మయా. ౨౯
అహం హి నగరీ లంకా స్వయమేవ ప్లవంగమ,

సర్వతః పరిరక్షామి హ్యేతత్తే కథితం మయా. 30
లంకాయా వచనం శ్రుత్వా హనుమాన్మారుతాత్మజః,
యత్నవాన్ స హరిశ్రేష్ఠః స్థితశ్శైల ఇవాపరః. 31
స తాం స్త్రీరూపవికృతాం దృష్ట్వా వానరపుంగవః,
ఆబభాషేఽథ మేధావీ సత్త్వవాన్ ప్లవగర్షభః. 32
ద్రక్ష్యామి నగరీం లంకాం సాట్టప్రాకారతోరణామ్,
ఇత్యర్థమివ సంప్రాప్తః పరం కౌతూహలం హి మే. 33
వనాన్యుపవనానీహ లంకాయాః కాననాని చ,
సర్వతో గృహముఖ్యాని ద్రష్టుమాగమనం హి మే. 34
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా లంకా సా కామరూపిణీ,
భూయ ఏవ పునర్వాక్యం బభాషే పరుషాక్షరమ్. 35
మామనిర్జిత్య దుర్బుద్ధే రాక్షసేశ్వరపాలితామ్,
న శక్యమద్య తే ద్రష్టుం పురీయం వానరాధమ. 36
తతస్స కపిశార్దూలస్తామువాచ నిశాచరీం,
దృష్ట్వా పురీ మిమాం భద్రే పునర్యాస్యే యథాగతమ్. 37
తతః కృత్వా మహానాదం సా వై లంకా భయావహమ్,
తలేన వానరశ్రేష్ఠం తాడయామాస వేగితా. 38
తతస్స కపిశార్దూలో లంకయా తాడితో భృశమ్,
ననాద సుమహానాదం వీర్యవాన్ పవనాత్మజః. 39
తతస్సంవర్తయామాస వామహస్తస్య సోఽంగుళీః,
ముష్టినాఽభిజఘానైనాం హనుమాన్ క్రోధమూర్ఛితః. 40
స్త్రీ చేతి మన్యమానేన నాతిక్రోధస్స్వయం కృతః,
సా తు తేన ప్రహారేణ వివ్హలాంగీ నిశాచరీ. 41
పపాత సహసా భూమౌ విక్రుతాననదర్శనా,

తతస్తు హానుమాన్ ప్రాజ్ఞస్తాం దృష్ట్వా వినిపాతితామ్. ౪౨
కృపాం చకార తేజస్వీ మన్యమానః స్త్రియం తు తామ్,
తతో వై భృశసంవిగ్నా లంకా సా గద్గదాక్షరమ్. ౪౩
ఉవాచాగర్వితం వాక్యం హనూమంతం ప్లవంగమమ్,
ప్రసీద సుమహాబాహో త్రాయస్వ హరిసత్తమ. ౪౪
సమయే సౌమ్య తిష్ఠంతి సత్త్వవంతో మహాబలాః,
అహం తు నగరీ లంకా స్వయమేవ ప్లవంగమ. ౪౫
నిర్జితాహం త్వయా వీర విక్రమేణ మహాబల,
ఇదం తు తథ్యం శృణు వై బ్రువంత్యా మే హరీశ్వర. ౪౬
స్వయంభువా పురా దత్తం వరదానం యథా మమ,
యదా త్వాం వానరః కశ్చిద్విక్రమాద్వశమానయేత్. ౪౭
తదా త్వయా హి విజ్ఞేయం రక్షసాం భయ మాగతమ్,
స హి మే సమయస్సౌమ్య ప్రాప్తోఽద్య తవ దర్శనాత్. ౪౮
స్వయంభువిహిత స్సతోస్య న తస్యాస్తి వ్యతిక్రమః,
సీతానిమిత్తం రాజ్ఞస్తు రావణస్య దురాత్మనః. ౪౯
రక్షసాం చైవ సర్వేషాం వినాశ స్సముపాగతః,
తత్ప్రవిశ్య హరిశ్రేష్ఠ పురీం రావణపాలితామ్. ౫౦
విధత్స్వ సర్వకార్యాణి యాని త్వానీహ వాంఛసి,
ప్రవిశ్య శాపోపహతాం హరీశ్వర
శుభాం పురీం రాక్షసముఖ్యపాలితామ్,
యదృచ్ఛయా త్వం జనకాత్మజాం సతీం
విమార్గ సర్వత్ర గతో యథాసుఖమ్. ౫౧

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - తృతీయస్సర్గః.

చతుర్థస్సర్గః

స నిర్జిత్య పురీం శ్రేష్ఠాం లంకాం తాం కామరూపిణీమ్,
విక్రమేణ మహాతేజా హనూమాన్కపిసత్తమః. ౧

ద్వారేణ స మహాబాహుః ప్రాకార మభిపుష్లవే,
ప్రవిశ్య నగరీం లంకాం కపిరాజహితంకరః. ౨

చక్రేఽథ పాదం సవ్యం చ శత్రూణాం స తు మూర్ధని,
ప్రవిష్టస్స త్త్వసంపన్నో నిశాయాం మారుతాత్మజః. 3

స మహాపథ మాస్థాయ ముక్తాపుష్పవిరాజితమ్,
తతస్తు తాం పురీం లంకాం రమ్యా మభియయౌ కపిః. ౪

హసితోత్కృష్టనినదై స్తూర్యఘోషపురస్సరైః,
వజ్రాంకుశనికాశైశ్చ వజ్రజాలవిభూషితైః. ౫

గృహామేఘైః పురీ రమ్యా బభాసే ద్యౌరివాంబుదైః,
ప్రజజ్వాల తదా లంకా రక్షోగణగృహైర్మహద్భిః ౬

సితాభ్రసదృశైశ్చిత్రైః పద్మస్వస్తికసంస్థితైః,
వర్ధమానగృహైశ్చాపి సర్వతస్సువిభూషితా. ౭

తాం చిత్రమాల్యాభరణాం కపిరాజహితంకరః,
రాఘవార్థం చరన్ శ్రీమాన్ దదర్శ చ ననంద చ. ౮

భవనాద్భవనం గచ్ఛన్ దదర్శ పవనాత్మజః,
వివిధాకృతిరూపాణి భవనాని తతస్తతః. ౯

శుశ్రావ మధురం గీతం త్రిస్థానస్వరభూషితమ్,
స్త్రీణాం మదసమృద్ధానాం దివి చాప్సరసామివ. ౧౦
శుశ్రావ కాంచీనినదం నూపురాణాం చ నిస్స్వనమ్,
సోపాననినదాంశ్చైవ భవనేషు మహాత్మనామ్. ౧౧
ఆస్ఫోటితనినాదాంశ్చ క్ష్వేలితాంశ్చ తతస్తతః,
శుశ్రావ జపతాం తత్ర మంత్రాన్ రక్షోగృహేషు వై. ౧౨
స్వాధ్యాయనిరతాంశ్చైవ యాతుధానాన్ దదర్శ సః,
రావణస్తవసంయుక్తాన్ గర్జతో రాక్షసానపి. ౧౩
రాజమార్గం సమావృత్య స్థితం రక్షోబలం మహత్,
దదర్శ మధ్యమే గుల్మే రావణస్య చరాన్బహూన్. ౧౪
దీక్షితాన్ జటిలాన్ ముండాన్ గోజినాంబరవాససః,
దర్భముష్టిప్రహరణాన్ అగ్నికుండాయుధాంస్తథా. ౧౫
కూటముద్గరపాణీంశ్చ దండాయుధధరానపి,
ఏకాక్షానేకకర్ణాంశ్చ లంబోదరపయోధరాన్. ౧౬
కరాళాన్ భుగ్నవక్త్రాంశ్చ వికటాన్ వామనాంస్తథా,
ధన్వినః ఖడ్గినశ్చైవ శతఘ్నీముసలాయుధాన్. ౧౭
పరిఘోత్తమహస్తాంశ్చ విచిత్రకవచోజ్జ్వలాన్,
నాతిస్థూలాన్నాతికృశాన్ నాతిదీర్ఘాతిహ్రస్వకాన్. ౧౮
నాతిగౌరాన్నాతికృష్ణాన్నాతికుబ్జాన్న వామనాన్,
విరూపాన్ బహురూపాంశ్చ సురూపాంశ్చ సువర్చసః. ౧౯
ధ్వజినీ పతాకినశ్చైవ దదర్శ వివిధాయుధాన్,
శక్తివృక్షాయుధాంశ్చైవ పట్టిసాశనిధారిణః. ౨౦
క్షేపణీపాశహస్తాంశ్చ దదర్శ స మహాకపిః,
స్రగ్విణస్త్వనులిప్తాంశ్చ వరాభరణభూషితాన్. ౨౧

నానావేషసమాయుక్తా యథా స్వైరగతా బహూన్,
తీక్ష్ణశూలధరాంశ్చైవ వజ్రిణశ్చ మహాబలాన్. ౨౨
శతసాహస్రమవ్యగ్ర మారక్షం మధ్యమం కపిః,
రక్షోధిపతినిర్దిష్టం దదర్శాంతఃపురాగ్రతః. ౨౩
స తదా తద్గృహం దృష్ట్వా మహాహాటకతోరణమ్,
రాక్షసేంద్రస్య విఖ్యాత మద్రిమూర్ధ్ని ప్రతిష్ఠితమ్. ౨౪
పుండరీకావతంసాభిః పరిఖాభిరలంకృతమ్,
ప్రాకారావృత మత్యంతం దదర్శ స మహాకపిః. ౨౫
త్రివిష్టపనిభం దివ్యం దివ్యనాదవినాదితమ్,
వాజిభిర్వహితసంఘుష్టం నాదితం భూషణైస్తథా. ౨౬
రథైశ్చ నాగైర్విమానైశ్చ తథా హయగజైశ్చ భూభృతైః,
వారణైశ్చ చతుర్దంతైశ్శ్వేతాభ్రనిచయోపమైః, ౨౭
భూషితం రుచిరద్వారం మత్తైశ్చ మృగపక్షిభిః,
రక్షితం సుమహావీర్యైర్యాతుధానైస్సహస్రశః. ౨౮
రాక్షసాధిపతేర్గుప్త మావివేశ మహాకపిః.
సహేమజాంబూనదచక్రవాళం
మహార్హ ముక్తామణిభూషితాంతమ్,
పరార్థ్యకాలాగరుచందనాక్తం
స రావణాంతఃపుర మావివేశ. ౨౯

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - చతుర్థస్సర్గః.

పఞ్చమస్సర్గః

తతస్స మధ్యంగత మంశుమంతం
జ్యోత్స్నావితానం మహదుద్వమంతమ్,
దదర్శ ధీమాన్ దివి భానుమంతం
గోష్ఠే వృషం మత్తమివ భ్రమంతమ్. ౧

లోకస్య పాపాని వినాశయంతం
మహోదధిం చాపి సమేధయంతమ్,
భూతాని సర్వాణి విరాజయంతం
దదర్శ శీతాంశు మథాభియాంతమ్, ౨

యా భాతి లక్ష్మీర్భువి మందరస్థా
తథా ప్రదోషేషు చ సాగరస్థా,
తథైవ తోయేషు చ పుష్కరస్థా
రరాజ సా చారునిశాకరస్థా. ౩

హంసో యథా రాజతపంజరస్థ
స్సింహో యథా మందరకన్దరస్థః,
వీరో యథా గర్వితకుంజరస్థ
శ్చంద్రోఽపి బభ్రాజ తథాంబరస్థః. ౪

స్థితః కకుద్మానివ తీక్ష్ణశృంగో
మహాచలశ్శ్వేత ఇవోచ్ఛ్రయాంగః,
వా స్తీవ జాంబూనదబద్ధశృంగో
రరాజ చంద్రః పరిపూర్ణశృంగః. ౫

వినష్టశీతాంబుతుషారపంకో
మహాగ్రహగ్రాహవినష్టపంకః,
ప్రకాశలక్ష్మ్యాశ్రయనిర్మలాంకో
రరాజ చంద్రో భగవాన్ శశాంకః. ౬

శిలాతలం ప్రాప్య యథా మృగేంద్రో
మహావనం ప్రాప్య యథా గజేంద్రః,
రాజ్యం సమాసాద్య యథా నరేంద్ర
స్తథా ప్రకాశో విరరాజ చంద్రః. ౭

ప్రకాశచంద్రోదయనష్టదోషః
ప్రవృత్తరక్షఃపిశితాశదోషః,
రామాభిరామేరితచిత్తదోషః
స్వర్గప్రకాశో భగవాన్ ప్రదోషః. ౮

తంత్రీస్వనాః కర్ణసుఖాః ప్రవృత్తాః
స్వపంతి నార్యః పతిభిస్సువృత్తాః,
నక్తంచరాశ్చాపి తథా ప్రవృత్తా
విహర్తుమత్యద్భుతరౌద్రవృత్తాః. ౯

మత్తప్రమత్తాని సమాకులాని
రథాశ్వభద్రాసనసంకులాని,
వీరశ్రియా చాపి సమాకులాని
దదర్శ ధీమాన్ స కపిః కులాని. ౧౦

పరస్పరం చాధిక మాక్షిపంతి
భుజాంశ్చ పీనా నధికం క్షిపంతి,
మత్తప్రలాపా నధికం క్షిపంతి
మత్తాని చాన్యోన్య మధిక్షిపంతి. ౧౧

రక్తాంసి వస్త్రాంసి చ విక్షిపంతి
గాత్రాణి కాంతాసు చ విక్షిపంతి,
రూపాణి చిత్రాణి చ విక్షిపంతి
దృఢాణి చాపాని చ విక్షిపంతి. ౨౨

దదర్శ కాంతాశ్చ సుమూలభంత్య
స్తథా పరా స్తత్ర పునస్స్రవంత్యః,
సురూపవక్త్రాశ్చ తథా హసంత్యః
క్రుద్ధాః పరాశ్చాపి వినిశ్శ్వసంత్యః. ౨౩

మహాగజైశ్చాపి తథా నదద్భి
స్సుపూజితైశ్చాపి తథా సుసద్భిః,
రరాజ వీరైశ్చ వినిశ్శ్వసద్భి
ర్హ్రదో భుజంగైరివ నిశ్శ్వసద్భిః. ౨౪

బుద్ధిప్రధానా రుచిరాభిధానా
సంశ్రద్ధధానా జగతః ప్రధానా,
నానావిధానా రుచిరాభిధానా
దదర్శ తస్యాం పురి యాతుధానాన్. ౨౫

ననంద దృష్ట్వా స చ తా సురూపా
నానాగుణా నాత్మగుణానురూపా,
విద్యోతమానాన్స తదానురూపా
దదర్శ కాంశ్చిచ్చ పునర్విరూపాన్. ౨౬

తతో వరాస్తా స్సువిశుద్ధభావా
స్తేషాం స్త్రియ స్తత్ర మహానుభావాః,
ప్రియేషు పానేషు చ సక్తభావా
దదర్శ తారా ఇవ సుప్రభావాః. ౨౭

స్త్రియా జ్వలంత్యా స్త్రపయోపగూఢా
నిశీథకాలే రమణోపగూఢాః,
దదర్శ కాశ్చిత్ప్రమదోపగూఢా
యథా విహంగాః కుసుమోపగూఢాః. ౧౮

అన్యాః పునర్హర్మ్యతలోపవిష్టా
స్తత్ర ప్రియాంకేషు సుఖోపవిష్టాః,
భర్తుః ప్రియా ధర్మపరా నివిష్టా
దదర్శ ధీమా న్మదనాభివిష్టాః. ౧౯

అప్రావృతాః కాంచనరాజివర్ణాః
కాశ్చిత్పరార్థ్యా స్తపనీయవర్ణాః,
పునశ్చ కాశ్చిచ్ఛశలక్ష్మవర్ణాః
కాంతప్రహీణా రుచిరాంగవర్ణాః. ౨౦

తతః ప్రియాన్ప్రేప్స మనోభిరామాః
సుప్రీతియుక్తాః ప్రసమీక్ష్య రామాః,
గృహేషు హృష్టాః పరమాభిరామాః
హరిప్రవీరస్స దదర్శ రామాః. ౨౧

చంద్రప్రకాశాశ్చ హి వక్త్రమాలాః
వక్త్రాణ్యపశ్యాశ్చ సునేత్రమాలాః,
విభూషణానాం చ దదర్శ మాలా
శ్చితహ్రదానామివ చారుమాలాః. ౨౨

న త్వేవ సీతాం పరమాభిజాతాం
ఋధి స్థితే రాజకులే ప్రజాతామ్,
లతాం ప్రఫుల్లామివ సాధుజాతాం
దదర్శ తస్వీం మనసాభిజాతామ్. ౨౩

సనాతనే వర్త్మని సన్నివిష్టాం
రామేషుణాం తాం మదనాభివిష్టామ్,
భర్తుర్మనశ్శ్రీమదనుప్రవిష్టాం
స్త్రీభ్యో వరాభ్యశ్చ సదా విశిష్టామ్. ౨౪

ఉష్ణార్దితాం సానుసృతాస్రకంఠీం
పురా వరార్హోత్తమనిష్కకంఠీమ్, -
సుజాతపక్ష్మాభిరక్తకంఠీం
వనే ప్రనృత్తామివ నీలకంఠీమ్. ౨౫

అవ్యక్తరేఖామివ చంద్రరేఖాం
పాంసుప్రదిగ్ధామివ హేమరేఖామ్,
ఋతప్రరూఢామివ బాణరేఖాం
వాయుప్రభిన్నామివ మేఘరేఖామ్. ౨౬

సీతా మపశ్యన్మనుజేశ్వరస్య
రామస్య పత్నీం వదతాం వరస్య,
బభూవ దుఃఖాభిహతశ్చిరస్య
ప్లవంగమో మంథ ఇవాచిరస్య. ౨౭

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - పఞ్చమస్సర్గః.

షష్ఠస్సర్గః.

స నికామం విమానేషు విషణ్ణః కామదూపధృత్,
విచచార పునర్లంకాం లాఘవేన సమన్వితః. ౧

ఆససాదాథ లఙ్కాయాం రాక్షసేంద్రనివేశనమ్,
ప్రాకారేణార్కవర్ణేన భాస్వరేణాభిసంవృతమ్. ౨
రక్షితం రాక్షసైర్ఘోరైస్సింహైరివ మహాద్వనమ్,
సమాక్రమమాణో భవనం చకాశే కపికుంజరః. 3
రూప్యకోపహితైశ్చిత్రైస్తోరణైర్వేమభూషితైః,
విచిత్రాభిశ్చ కక్ష్యాభిర్వాజిభిశ్చ రుచిరైర్వృతమ్. ౪
గజస్థితైర్మహామాత్రైశ్శూరైశ్చ విగతశ్రమైః,
ఉత్థితమసంఖ్యైర్హర్మ్యైస్స్యందనయాయిభిః. ౫
సింహవ్యాఘ్రమృగాకీర్ణైర్దాంతకాంచనరాజతైః,
ధూమవద్భిర్విచిత్రైశ్చ సదా విచరితం రథైః. ౬
బహురత్నసమాకీర్ణం పరార్థ్యాసనభాజనమ్,
మహారథసమావాసం మహారథమహాస్వనమ్. ౭
దృప్తైశ్చ పరమోదారైస్తైస్తైశ్చ మృగపక్షిభిః,
వివిధైర్బహుసాహస్రైః పరిపూర్ణం సమంతతః. ౮
వినీతైరంతపాలైశ్చ రక్షోభిశ్చ సురక్షితమ్,
ముఖ్యాభిశ్చ వరస్త్రీభిః పరిపూర్ణం సమంతతః. ౯
ముదితప్రమదారత్నం రాక్షసేంద్రనివేశనమ్,
వరాభరణసంహ్రాదైస్సముద్రస్వననిస్స్వనమ్. ౧౦
తద్రాజగుణసంపన్నం ముఖ్యైశ్చాగరుచందనైః,
మహాజనైస్సమాకీర్ణం సింహైరివ మహాద్వనమ్. ౧౧
భేరీమృదంగాభిరుతం శంఖఘోషనినాదితమ్,
నిత్యార్చితం పర్వహుతం పూజితం రాక్షసైస్సదా. ౧౨
సముద్రమివ గంభీరం సముద్రమివ నిస్స్వనమ్,
మహత్సత్త్వో మహాజ్యోత్స్న మహారత్నపరిచ్ఛదమ్. ౧౩

మహారత్నసమాకీర్ణం దదర్శ స మహాకపిః,
విరాజమానం వపుషా గజాశ్వరథసంకులమ్. ౧౪
లంకాభరణమిత్యేవ సోఽమన్యత మహాకపిః,
చచార హనుమాంస్తత్ర రావణస్య సమీపతః. ౧౫
గృహాద్గృహం రాక్షసానా ముద్యానాని చ వానరః,
వీక్షమాణో హ్యసంత్రస్తః ప్రాసాదాంశ్చ చచార సః. ౧౬
ఆవప్లుత్య మహావేగః ప్రహస్తస్య నివేశనమ్,
తతోఽన్యత్ప్లవే వేశ్మ మహాపార్శ్వస్య వీర్యవాన్. ౧౭
అథ మేఘప్రతీకాశం కుంభకర్ణనివేశనమ్,
విభీషణస్య చ తదా ప్లవే స మహాకపిః. ౧౮
మహోదరస్య చ గృహం విరూపాక్షస్య చైవ హి,
విద్యుజ్జిహ్వస్య భవనం విద్యున్మాలే స్థితస్య చ. ౧౯
వజ్రదంష్ట్రస్య చ తథా ప్లవే స మహాకపిః,
శుకస్య చ మహాతేజాస్సారణస్య చ ధీమతః. ౨౦
తథా చేంద్రజితో వేశ్మ జగామ హరియూథపః,
జంబుమాలేస్సుమాలేశ్చ జగామ హరిసత్తమః. ౨౧
రశ్మికేతోశ్చ భవనం సూర్యకేతోస్తథైవ చ,
వజ్రకాయస్య చ తథా ప్లవే స మహాకపిః. ౨౨
ధూమ్రాక్షస్య చ సంపాతేర్భవనం మారుతాత్మజః,
విద్యుద్రూపస్య భీమస్య ఘనస్య విఘనస్య చ. ౨౩
శుకనాసస్య వక్రస్య శతస్య వికటస్య చ,
బ్రహ్మకర్ణస్య దంష్ట్రస్య రోమశస్య చ రక్షసః. ౨౪
యుద్ధోన్మత్తస్య మత్తస్య ధ్వజగ్రీవస్య నాదినః,
విద్యుజ్జిహ్వేంద్రజిహ్వానాం తథా హస్తిముఖస్య చ. ౨౫

కరాళస్య పిశాచస్య శోణితాక్షస్య చైవ హి,
క్రమమాణః క్రమేణైవ హనుమాన్మారుతాత్మజః. ౨౬
తేషు తేషు మహార్హేషు భవనేషు మహాయశాః,
తేషామృద్ధిమతామృద్ధిం దదర్శ స మహాకపిః. ౨౭
సర్వేషాం సమతిక్రమ్య భవనాని సమంతతః,
ఆససాదాథ లక్ష్మీవాన్రాక్షసేంద్రనివేశనమ్. ౨౮
రావణస్యోపశాయిన్యో దదర్శ హరిసత్తమః,
విచరన్రాక్షసేంద్రస్య రాక్షసీర్వికృతేక్షణాః. ౨౯
శూలముద్గరహస్తాశ్చ శక్తితోమరధారిణీః,
దదర్శ వివిధాగుల్మాస్తస్య రక్షఃపతేర్గృహే. ౩౦
రాక్షసాంశ్చ మహాకాయాన్నానాప్రహరణోద్యతాన్,
రక్తాన్శ్వేతాన్స్థితాంశ్చైవ హరీంశ్చాపి మహాబలాన్. ౩౧
కులీనాన్రూపసంపన్నాన్గజాన్పరగజారుజాన్,
నిష్ఠితాన్గజశిక్షాయాం మైరావతసమాన్యుధి. ౩౨
నిహంతృన్పరసైన్యానాం గృహే తస్మిన్దదర్శ సః,
క్షరతశ్చ యథా మేఘాన్స్రవతశ్చ యథా గిరీన్. ౩౩
మేఘస్తనితనిర్ఘోషాన్దుర్ధర్షాన్సమరే పరైః,
సహస్రం వాహినీస్తత్ర జాంబూనదపరిష్కృతాః. ౩౪
హేమజాలపరిచ్ఛన్నాస్తరుణాదిత్యసన్నిభాః,
దదర్శ రాక్షసేంద్రస్య రావణస్య నివేశనే. ౩౫
శిబికా వివిధాకారాస్స కపిస్తారుతాత్మజః,
లతాగృహాణి చిత్రాణి చిత్రశాలాగృహాణి చ. ౩౬
క్రీడాగృహాణి చాన్యాని దారుపర్వతకానపి,
కామస్య గృహకం రమ్యం దివాగృహకమేవ చ. ౩౭

దదర్శ రాక్షసేంద్రస్య రావణస్య నివేశనే,
స మందరగిరిప్రఖ్యం మయూరస్థానసంకులమ్. ౩౮

ధ్వజయష్టిభిరాకీర్ణం దదర్శ భవనోత్తమమ్,
అనేకరత్నసంకీర్ణం నిధిజాలం సమంతతః. ౩౯

ధీరనిక్షితకర్శాంతం గృహం భూతపతేరివ,
అర్చిర్భిశ్చాపి రత్నానాం తేజసా రావణస్య చ. ౪౦

విరరాజాథ తద్వేశ్మ రశ్మిమానివ రశ్మిభిః,
జాంబూనదమయాన్యేవ శయనాన్యాసనాని చ. ౪౧

భాజనాని చ ముఖ్యాని దదర్శ హరియూథపః,
మధ్వాసవకృతక్లేదం మణిభాజనసంకులమ్. ౪౨

మనోరమ మసంబాధం కుబేరభవనం యథా,
నూపురాణాం చ ఘోషేణ కాంచీనాం నినదేన చ. ౪౩

మృదంగతలఘోషైశ్చ ఘోషవద్భిర్వినాదితమ్,
ప్రాసాదసంఘాతయుతం స్త్రీరత్నశతసంకులమ్,
సువ్యూఢకక్ష్యం హనుమాన్వ్యవిశేత మహాగృహమ్. ౪౪

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - షష్ఠస్సర్గః.

సప్తమస్సర్గః

స వేశ్మజాలం బలవాన్ దదర్శ
వ్యాసక్తవైడూర్యసువర్ణజాలమ్,
యథా మహాత్ప్రావృషి మేఘజాలం
విద్యుత్పినద్ధం సవిహంగజాలమ్. ౧

विशेषनानां विविधाश्च शालाः
प्रधानशंखायुधचापशालाः,
मनोहराश्चापि पुनर्विशालाः
ददर्श वैश्वाद्रिषु चंद्रशालाः. १

गृहाणि नानावसुराजितानि
देवासुरैश्चापि सुपूजितानि,
सर्वैश्च दोषैः परिवर्जितानि
कपिर्ददर्श स्वबलार्जितानि. २

तानि प्रयत्नाभिसमाहितानि
मयेन साक्षादिव निर्मितानि,
महीतले सर्वगुणोत्तराणि
ददर्श लंकाधिपतेर्गृहाणि. ३

ततो ददर्शोच्छ्रितमेघरूपं
मनोहरं कांचनचारुरूपम्,
रक्षोऽधिपस्यात्मबलानुरूपं
गृहोत्तमं ह्यप्रतिरूपरूपम्. ४

महीतले स्वर्गमिव प्रकीर्णं
श्रिया ज्वलंतं बहुरत्नकीर्णम्,
नानातरूणां कुसुमावकीर्णं
गिरेरिवाग्रं रजसावकीर्णम्. ५

नारीप्रवेकैरिव दीप्यमानं
तटिद्विरंभोदवदर्च्यमानम्,
हंसप्रवेकैरिव वाह्यमानं
श्रिया युतं खे सुकृतां विमानम्. ६

యథా నగాగ్రం బహుధాతుచిత్రం
యథా నభశ్చ గ్రహచంద్రచిత్రమ్,
దదర్శ యుక్తీకృతమేఘచిత్రం
విమానరత్నం బహురత్నచిత్రమ్. ౬

మహీ కృతా పర్వతరాజిపూర్ణా
శైలాః కృతా వృక్షవితానపూర్ణాః,
వృక్షాః కృతాః పుష్పవితానపూర్ణాః
పుష్పం కృతం కేసరపత్రపూర్ణమ్. ౭

కృతాని వేశ్మాని చ పాండురాణి
తథా సుపుష్పాణ్యపి పుష్కరాణి,
పునశ్చ పద్మాని సకేసరాణి
ధన్యాని చిత్రాణి తథా వనాని. ౮

పుష్పాహ్వయం నామ విరాజమానం
రత్నప్రభాభిశ్చ వివర్ధమానమ్,
వేశ్మోత్తమానామపి చోచ్చమానం
మహాకపిస్తత్ర మహావిమానమ్. ౯

కృతాశ్చ వైడూర్యమయా విహంగాః
రూప్యప్రవాళైశ్చ తథా విహంగాః,
చిత్రాశ్చ నానావసుభిర్భుజంగాః
జాత్యానురూపా స్తురగాశ్శుభాంగాః. ౧౦

ప్రవాళజాంబూనదపుష్పపత్రౌ
సలీల మావర్జితజిహ్మపత్రౌ,
కామస్య సాక్షాదివ భాంతి పత్రౌ
కృతా విహంగాస్సుముఖాస్సుపత్రౌ. ౧౧

నియుజ్యమానాస్తు గజాస్సువాస్తా
స్సకేసరాశ్చోత్పలపత్రహస్తాః,
బభూవ దేవీ చ కృతా సుహస్తా
లక్ష్మీస్థితా పద్మిని పద్మహస్తా. ౧౪

ఇతీవ తద్గృహమభిగమ్య శోభనం
స విస్మయో నగమివ చారు శోభనమ్,
పునశ్చ తత్పరమసుగంధి సుందరం
హిమాత్యయే నగమివ చారుకందరమ్. ౧౫

తతస్స తాం కపి రభిపత్య పూజితాం
చరక్ పురీం దశముఖబాహుపాలితామ్,
అదృశ్య తాం జనకసుతాం సుపూజితాం
సుదుఃఖితః పతిగుణవేగనిర్జితామ్. ౧౬

తత స్తదా బహువిధభావితాత్మనః
కృతాత్మనో జనకసుతాం సువర్తనః,
అపశ్యతోఽభవదతిదుఃఖితం మన
స్సుచక్షుషః ప్రవిచరతో మహాత్మనః. ౧౭

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాణ్డే - సప్తమస్సర్గః.

అష్టమస్సర్గః

స తస్య మధ్యే భవనస్య సంస్థితం
మహావిమానం మణివజ్రచిత్రితమ్,
ప్రతప్తజాంబూనదజాలకృత్రిమం
దదర్శ వీరః పవనాత్మజః కపిః. ౧

తదప్రమేయాప్రతికారకృత్రిమం
కృతం స్వయం సాధ్వితి విశ్వకర్మణా,
దివం గతం వాయుపథప్రతిష్ఠితం
వ్యరాజతాఽఽదిత్యపథస్య లక్ష్మవత్. ౨

న తత్ర కించిన్న కృతం ప్రయత్నతో
న తత్ర కించి న్న మహార్హరత్నవత్,
న తే విశేషా నియతాస్సురేష్వపి
న తత్ర కించి న్న మహావిశేషవత్. ౩

తపస్సమాధానపరాక్రమార్జితం
మనస్సమాధానవిచారచారిణమ్,
అనేకసంస్థానవిశేషనిర్మితం
తత స్తతస్తుల్య విశేషదర్శనమ్. ౪

మనస్సమాధాయ తు శీఘ్రగామినం
దురావరం మారుతతుల్యగామినమ్,
మహత్మనాం పుణ్యకృతాం మహర్ధినాం
యశస్వినామగ్ర్యముదామివాలయమ్. ౫

విశేష మాలంబ్య విశేషసంస్థితం
విచిత్రకూటం బహుకూటమండితమ్,
మనోఽభిరామం శరదిందునిర్మలం
విచిత్రకూటం శిఖరం గిరేర్యథా. ౬

వహంతి యం కుండలశోభితాననాః
మహాశనా వ్యోమచరా నిశాచరాః,
వివృత్త విధ్వస్త విశాలలోచనాః
మహాజవా భూతగణాస్సహస్రశః. ౭

వసంతపుష్పోత్కరచారుదర్శనం
వసంతమాసాదపి కాంతదర్శనమ్,
స పుష్పకం తత్ర విమానముత్తమం
దదర్శ తద్వానరవీరసత్తమః. ౮

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - అష్టమస్సర్గః.

నవమస్సర్గః.

తస్యాలయవరిష్ఠస్య మధ్యే విపులమాయతమ్,
దదర్శ భవనశ్రేష్ఠం హనూమాన్మారుతాత్మజః. ౧
అర్ధయోజనవిస్తీర్ణ మాయతం యోజనం హి తత్,
భవనం రాక్షసేంద్రస్య బహుప్రాసాదసంకులమ్. ౨
మార్గమాణస్తు వైదేహీం సీతా మాయతలోచనామ్,
సర్వతః పరిచక్రామ హనూమా నరిసూదనః ౩
ఉత్తమం రాక్షసావాసం హనుమానవలోకయన్,
ఆససాదాథ లక్ష్మీవాన్ రాక్షసేంద్రనివేశనమ్. ౪
చతుర్విషాణైర్ద్విరదైస్త్రివిషాణైస్తథైవ చ,
పరిక్షిప్తమసంబాధం రక్ష్యమాణ ముదాయుధైః. ౫
రాక్షసీభిశ్చ పత్నీభీ రావణస్య నివేశనమ్,
ఆహృతాభిశ్చ విక్రమ్య రాజకన్యాభిరావృతమ్. ౬
తం నక్రమకరాకీర్ణం తిమింగిలఝషాకులమ్,
వాయువేగసమాధూతం పన్నగైరివ సాగరమ్. ౭

యా హి వైశ్రవణే లక్ష్మీర్యా చేంద్రే హరివాహనే,
సా రావణగృహే సర్వా నిత్యమేవానపాయినీ. ౮

యా చ రాజ్ఞః కుబేరస్య యమస్య వరుణస్య చ,
తాదృశీ తద్విశిష్టా వా ఋద్ధిర్ రక్షోగృహేష్వియం. ౯

తస్య హర్మ్యస్య మధ్యస్థం వేశ్మ చాన్యత్సునిర్మితమ్,
బహునిర్యూహసంకీర్ణం దదర్శ పవనాత్మజః. ౧౦

బ్రహ్మణోఽర్థే కృతం దివ్యం దివి యద్విశ్వకర్మణా,
విమానం పుష్పకం నామ సర్వరత్నవిభూషితమ్. ౧౧

ఎరేణ తపసా లేభే యత్కుబేరః పితామహాత్,
కుబేర మోజసా జిత్వా లేభే తద్రాక్షసేశ్వరః. ౧౨

ఈహామృగసమాయుక్తైః కార్తస్వరహిరణ్మయైః,
సుకృతైరాచితం స్తంభైః ప్రదీప్తమివ చ శ్రియా. ౧౩

మేరుమందరసంకాశైరుల్లిఖద్భిరివాంబరమ్,
కూటాగారైశ్శుభాగారైస్సర్వతస్సమలంకృతమ్. ౧౪

జ్వలనార్కప్రతీకాశం సుకృతం విశ్వకర్మణా,
హేమసోపానసంయుక్తం చారుప్రవరవేదికమ్. ౧౫

జాలవాతాయనైర్యుక్తం కాంచనైస్స్ఫాటికైరపి,
ఇంద్రనీల మహానీల మణిప్రవరవేదికమ్. ౧౬

విద్రుమేణ విచిత్రేణ మణిభిశ్చ మహాధనైః,
నిస్తులాభిశ్చ ముక్తాభిస్తలేనాభివిరాజితమ్. ౧౭

చందనేన చ రక్తేన తపనీయనిభేన చ,
సుపుణ్యగంధినా యుక్త మాదిత్యతరుణోపమమ్. ౧౮

కూటాగారైర్వరాకారైర్విధైస్సమలంకృతమ్,
విమానం పుష్పకం దివ్య మారురోహ మహాకపిః. ౧౯

తత్రస్థస్య తదా గంధం పానభక్ష్యాన్నసంభవమ్,
దివ్యం సమ్మూర్ఛితం జిఘ్రన్నిద్రాపవంతమివానిలమ్. ౨౦
స గంధస్తం మహాసత్త్వం బంధు ర్బంధుమివోత్తమమ్,
ఇత ఏహీత్యువాచేవ తత్ర యత్ర స రావణః. ౨౧
తతస్తాం ప్రస్థితశ్యామాం దదర్శ మహతీం శుభామ్,
రావణస్య మనఃకాంతాం కాంతామివ నరస్త్రియమ్. ౨౨
మణిసోపానవిక్రాంతాం హేమజాలవిభూషితామ్,
స్ఫాటికైరావృతతలాం దంతాంతరితరూపికామ్. ౨౩
ముక్తాభిశ్చ ప్రవాళైశ్చ రూప్యచామీకరైరపి,
విభూషితాం మణిస్తంభైస్సుబహుస్తంభభూషితామ్. ౨౪
సమైర్మృజుభిరత్యుచ్చైస్సమంతాత్సువిభూషితైః,
స్తంభైః పద్మైరివాత్యుచ్చైర్దివం సంప్రస్థితామివ. ౨౫
మహార్హ్యా కుథయాస్తీర్ణాం పృథివీలక్షణాంకయా,
పృథివీమివ విస్తీర్ణాం సరాష్ట్రగృహమాలినీమ్ ౨౬
నాదితాం మత్తవిహగై ర్దివ్యగంధాధివాసితామ్,
పరార్ధ్యాస్తరణోపేతాం రక్షోధిపనిషేవితామ్. ౨౭
ధూమ్రాం అగరుధూపేన విమలాం హంసపాండురామ్,
చిత్రాం పుష్పోపహారేణ కల్మాషీమివ సుప్రభామ్. ౨౮
మనస్సంహ్లాదజననీం వర్ణస్యాపి ప్రసాదినీమ్,
తాం శోకనాశినీం దివ్యాం శ్రియస్సంజననీమివ. ౨౯
ఇంద్రియాణీంద్రియార్థాస్తు పంచపంచభిరుత్తమైః,
తర్పయామాస మాతేవ తదా రావణపాలితా. ౩౦
స్వర్గోఽయం దేవలోకోఽయ మింద్రస్యేయం పురీ భవేత్,
సిద్ధిర్వేయం పరా హి స్యాదిత్యమన్యత మారుతిః. ౩౧

ప్రధ్యాయత ఇవాపశ్యత్ప్రదీప్తాం స్తత్ర కాంచనాన్,
ధూర్తానివ మహాధూర్తై ర్దేవనేన పరాజితాన్. 31
దీపానాం చ ప్రకాశేన తేజసా రావణస్య చ,
అర్చిర్భిరూభూషణానాం చ ప్రదీప్తేత్యభ్యమన్యత. 32
తతోఽపశ్యత్కుథాఽఽసీనం నానావర్ణాంబరస్రజమ్,
సహస్రం వరనారీణాం నానావేష సు (వి) భూషితమ్. 33
పరివృత్తేఽర్ధరాత్రే తు పాననిద్రావశం గతమ్,
క్రీడిత్వోపరతం రాత్రౌ సుష్వాప బలవత్తదా. 34
తత్పుష్పసుప్తం విరురుచే నిశ్శబ్దాంతరభూషణమ్,
నిశ్శబ్దహంసభ్రమరం యథా పద్మవనం మహత్. 35
తాసాం సంవృతదంతాని మితాక్షీణి మాయతిః,
అపశ్యత్పద్మగంధీని వదనాని సుయోషితామ్. 36
ప్రబుద్ధానీవ పద్మాని తాసాం భూత్వా క్షపాక్షయే,
పునస్సంవృతపత్రాణి రాత్రావివ బభుస్తదా. 37
ఇమాని ముఖపద్మాని నియతం మత్తషట్పదాః,
అంబుజానీవ ఫుల్లాని ప్రార్థయంతి పునఃపునః. 38
ఇతి చామన్యత శ్రీమా నుపపత్త్యా మహాకపిః,
మేనే హి గుణతస్తాని సమాని సలిలోద్భవైః. 39
సా తస్య శుశుభే శాలా తాభిస్స్త్రీభిర్విరాజితా,
శారదీవ ప్రసన్నా ద్యౌస్తారాభిరభిశోభితా. 40
స చ తాభిః పరివృతశ్శుశుభే రాక్షసాధిపః,
యథా వ్యూఢోపతిశ్శ్రీమాంస్తారాభిరభిసంవృతః. 41
యాశ్చ్యవంతేఽంబరాత్తారాః పుణ్యశేషసమావృతాః,
ఇమాస్తా స్సంగతాః కృత్స్నా ఇతి మేనే హరిస్తదా. 42

తారాణామివ సువ్యక్తం మహతీనాం శుభార్చిషామ్,
ప్రభావర్ణప్రసాదాశ్చ విరేజుస్తత్ర యోషితామ్. ౪౪
వ్యావృత్త గురుపీనస్రక్ప్రకీర్ణవరభూషణాః,
పానవ్యాయామకాలేషు నిద్రాపహృతచేతసః. ౪౫
వ్యావృత్తతిలకాః కాశ్చిత్కాశ్చిదుద్భ్రాంతనూపురాః,
పార్శ్వే గలితహారాశ్చ కాశ్చిత్పరమయోషితః. ౪౬
ముక్తాహారావృతా శ్చాన్యాః కాశ్చిద్విస్రస్తవాససః,
వ్యావిద్ధరశనాదామాః కిశోర్య ఇవ వాహితాః. ౪౭
సుకుండలధరాశ్చాన్యా విచ్ఛిన్నమృదితస్రజః,
గజేంద్రమృదితాః ఫుల్లా లతా ఇవ మహావనే. ౪౮
చంద్రాంశుకిరణాభాశ్చ హారాః కాసాంచి దుత్కటాః,
హంసా ఇవ బభుస్సుప్తాః స్తనమధ్యేషు యోషితామ్. ౪౯
అపరాసాం చ వైడూర్యాః కాదంబా ఇవ పక్షిణః,
హేమసూత్రాణి చాన్యాసాం చక్రవాకా ఇవాభవన్. ౫౦
హంసకారండవాకీర్ణా శ్చక్రవాకోపశోభితాః,
ఆపగా ఇవ తా రేజుర్బహుభిర్నైః పులినైరివ. ౫౧
కింకిణీజాలసంక్షోభాస్తా హైయవిపులాంబుజాః,
భావగ్రాహ్యశ్చ స్త్రీరా స్సుప్తా నద్య ఇవాఽబభుః. ౫౨
మృదుష్వంగేషు కాసాంచిత్కుచాగ్రేషు చ సంస్థితాః,
బభూవురాభరణానీవ శుభా భూషణరాజయః. ౫౩
అంశుకాంతాశ్చ కాసాంచిన్ముఖమారుతకంపితాః,
ఉపర్యుపరి వక్త్రాణాం వ్యాధూయంతే పునఃపునః. ౫౪
తాః పతాకా ఇవోద్ధూతాః పత్నీనాం రుచిరప్రభాః,
నానావర్ణసువర్ణానాం వక్త్రమాలేషు రేజిరే. ౫౫

వవల్గుశ్చాత్ర కాసాంచిత్కుండలాని శుభార్చిషామ్,
ముఖమారుతసంసర్గాన్మంచం మంచం సుయోషితామ్. ౫౬

శర్కరాఽసవగంధైశ్చ ప్రకృత్యా సురభిస్సుఖః,
తాసాం వదననిశ్శ్వాసస్సిషేవే రావణం తదా. ౫౭

రావణాననశంకాశ్చ కాశ్చిద్రావణయోషితః,
ముఖాని స్మ సపత్నీనాముపాజిఘ్రన్పునః పునః. ౫౮

అత్యర్థం సక్తమనసో రావణే తా వరస్త్రియః,
అస్వతంత్రాస్సపత్నీనాం ప్రియమేవాఽచరంస్తదా. ౫౯

బాహూనుపనిధాయాన్యాః పారిహార్యవిభూషితాన్,
అంశుకాని చ రమ్యాణి ప్రమదాస్తత్ర శిశ్యిరే. ౬౦

అన్యా వక్షసి చాన్యస్యాస్తస్యాః కాశ్చిత్పునర్భుజమ్,
అపరా త్వంకమన్యస్యాస్తస్యాశ్చాప్యపరా భుజౌ. ౬౧

ఊరుపార్శ్వకటీ పృష్ఠ మన్యోన్యస్య సమాశ్రితాః,
పరస్పరనివిష్టాంగ్యో మదస్నేహవశానుగాః. ౬౨

అన్యోన్యభుజసూత్రేణ స్త్రీమాలా గ్రథితా హి సా,
మాలేవ గ్రథితా సూత్రే శుశుభే మత్తషట్పదా. ౬౩

లతానాం మాధవే మాసి ఫుల్లానాం వాయుసేవనాత్,
అన్యోన్యమాలాగ్రథితం సంసక్తకుసుమోచ్చయమ్. ౬౪

వ్యతివేష్టితసుస్కంధ మన్యోన్యభ్రమరాకులమ్,
ఆసీద్వనమివోద్ధూతం స్త్రీవనం రావణస్య తత్. ౬౫

ఉచితేష్వపి సువ్యక్తం న తాసాం యోషితాం తదా,
వివేకశ్శక్య ఆధాతుం భూషణాంగాంబరస్రజామ్. ౬౬

రావణే సుఖసంవిష్టే తాస్త్రీణాం వివిధప్రభాః,
జ్వలంతః కాంచనా దీపా. ప్రైక్షంతానిమిషా ఇవ. ౬౭

రాజర్షిపితృదైత్యానాం గంధర్వాణాం చ మోషితః,
రాక్షసానాం చ యాః కన్యాస్తస్య కామవశం గతాః. ౬౮

యుద్ధకామేన తా స్సర్వా రావణేన హృతాస్త్రియః,
సమదా మదనేనైవ మోహితాః కాశ్చి దాగతాః. ౬౯

న తత్ర కాచిత్ప్రమదా ప్రసహ్య
వీర్యోపపన్నేన గుణేన లభ్యా,
న చాన్యకామాపి న చాన్యపూర్వా
వినా వరార్హాం జనకాత్మజాం తామ్. ౭౦

న చాకులీనా న చ హీనరూపా
నావక్షిణా నానుపచారయుక్తా,
భార్యాభవత్తస్య న హీనసత్వా
న చాపి కాంతస్య న కామనీయా. ౭౧

బభూవ బుద్ధిస్తు హరీశ్వరస్య
యదీదృశీ రాఘవధర్మపత్నీ,
ఇమా యథా రాక్షసరాజభార్యా
సునాతమస్యేతి హి సాధుబుద్ధేః. ౭౨

పునశ్చ సోఽచింతయ దార్తరూపో
ధ్రువం విశిష్టా గుణతో హి సీతా,
అథాయమస్యాం కృతవాన్ మహాత్మా
లంకేశ్వరః కష్టమనార్యకర్మ. ౭౩

ఇతి శ్రీవత్సున్దరకాణ్డే - నవమస్సర్గః.

దశమస్సర్గః

తత్ర దివ్యోపమం ముఖ్యం స్ఫాటికం రత్నభూషితమ్,
అపేతమాణ్డో హనుమాన్ దదర్శ శయనాసనమ్. ౧

దాంతకాంచనచిత్రాంగై ర్వైడూర్యైశ్చ వరాసనైః,
మహార్హాస్తరణోపేతై రుపపన్నం మహాధనైః. ౨

తస్య చైకతమే దేశే సోఽగ్ర్యమాలావిభూషితమ్,
దదర్శ పాండురం ఛత్రం తారాధిపతిసన్నిభమ్. ౩

జాతరూపపరిక్షిప్తం చిత్రభానుసమప్రభమ్,
అశోకమాలావితతం దదర్శ పరమాసనమ్. ౪

వాలవ్యజనహస్తాభిర్వీజ్యమానం సమంతతః,
గంధైశ్చ వివిధైర్జుష్టం వరధూపేన ధూపితమ్. ౫

పరమాస్తరణాస్తీర్ణ మావికాజినసంవృతమ్,
దామభిర్వరమాల్యానాం సమంతాదుపశోభితమ్. ౬

తస్మిన్ జీమూతసంకాశం ప్రదీప్తోత్తమకుండలమ్,
లోహితాక్షం మహాబాహుం మహారజతవాససమ్. ౭

లోహితేనానులిప్తాంగం చందనేన సుగంధినా,
సంధ్యారక్తమివాకాశే తోయదం సతటిద్గణమ్. ౮

వృత మాభరణైర్దివ్యైస్సురూపం కామరూపిణమ్,
సవృక్షవనగుల్మాఢ్యం ప్రసుప్తమివ మందరమ్. ౯

క్రీడిత్వోపరతం రాత్రౌ వరాభరణభూషితమ్,
ప్రియం రాక్షసకన్యానాం రాక్షసానాం సుఖావహమ్. ౧౦

పీత్వాఽప్యుపరతం చాపి దదర్శ స మహాకపిః,
భాస్వరే శయనే వీరం ప్రసుప్తం రాక్షసాధిపమ్. ౧౧
నిశ్శ్వసంతం యథా నాగం రావణం వానరర్షభః,
ఆసాద్య పరమోద్విగ్న స్సోఽపాసర్పత్సుభీతవత్. ౧౨
అథాఽఽరోహణమాసాద్య వేదికాఽంతరమాశ్రితః,
సుప్తం రాక్షసభర్తారం ప్రేక్షతే స్మ మహాకపిః. ౧౩
శుశుభే రాక్షసేంద్రస్య స్వపతశ్శయనోత్తమమ్,
గంధహస్తిని సంవిష్టే యథా ప్రస్రవణం మహత్. ౧౪
కాంచనాంగదసన్నద్ధౌ దదర్శ స మహాత్మనః,
విక్షిప్తౌ రాక్షసేంద్రస్య భుజా వింద్రధ్వజోపమౌ. ౧౫
ఐరావతవిషాణాగ్రై రాపీడనకృతవ్రణౌ,
వజ్రోల్లిఖితపీనాంసౌ విష్ణుచక్రపరిక్షతౌ. ౧౬
పీనౌ సమసుజాతాంసౌ సంగతౌ బలసంయుతౌ,
సులక్షణనఖాంగుష్ఠౌ స్వంగులీతలలక్షితౌ. ౧౭
సంహతౌ పరిఘాకారౌ వృత్తౌ కరికరోపమౌ,
విక్షిప్తౌ శయనే శుభ్రే పుచశీర్షావివోరగౌ, ౧౮
శశక్షతజకల్పేన సుశీతేన సుగంధినా,
చందనేన పరార్థ్యేన స్వనులిప్తౌ స్వలంకృతౌ. ౧౯
ఉత్తమస్త్రీవిమృదితౌ గంధోత్తమనిషేవితౌ,
యక్ష పన్నగ గంధర్వ దేవ దానవ రావిణౌ. ౨౦
దదర్శ స కపిస్తస్య బాహూ శయనసంస్థితౌ,
మందరస్యాంతరే సుప్తౌ మహాహీ రుషితావివ. ౨౧
తాభ్యాం స పరిపూర్ణాభ్యాం భుజాభ్యాం రాక్షసేశ్వరః,
శుశుభేఽచలసంకాశశ్శృంగాభ్యామివ మందరః. ౨౨

చూతఫున్నాగసురభి ర్వకుళో త్తమసంయుతః,
మృష్టాన్నరససంయు క్తః పానగంధపురస్సరః. ౨౩
తస్య రాక్షససింహస్య నిశ్చక్రామ మహా(న్)ముఖాత్,
శయానస్య వినిశ్శ్వాసః పూరయన్నివ తద్గృహమ్. ౨౪
ముక్తామణివిచిత్రేణ కాంచనేన విరాజితమ్,
మకుటేనాపవృత్తేన కుండలోజ్జ్వలితాననమ్. ౨౫
రక్తచందనదిగ్ధేన తథా హారేణ శోభినా,
పీనాయతవిశాలేన వక్షసాఽభివిరాజితమ్. ౨౬
పాండరేణాపవిద్ధేన క్షౌమేణ క్షతజేక్షణమ్,
మహార్హేణ సుసంవీతం పీతేనో త్తమవాససా. ౨౭
మాషరాశిప్రతీకాశం నిశ్శ్వసంతం భుజంగవత్,
గాంగే మహతి తోయాంతే ప్రసుప్తమివ కుంజరమ్. ౨౮
చతుర్భిః కాంచనైర్దీపైర్దీప్యమానచతుర్దిశమ్,
ప్రకాశీకృతసర్వాంగం మేఘం విద్యుద్గణైరివ. ౨౯
పాదమూలగతాశ్చాపి దదర్శ సుమహాత్మనః,
పత్నీ స్సప్రియకార్యస్య తస్య రక్షఃపతేర్గృహే. ౩౦
శశిప్రకాశవదనా శ్చారుకుండలభూషితాః,
అమ్లానమాల్యాభరణా దదర్శ హరియూథపః. ౩౧
నృత్తవాదిత్రకుశలా రాక్షసేంద్రభుజాంకగాః,
వరాభరణధారిణ్యో నిషణ్ణా దదృశే హరిః. ౩౨
వజ్రవైడూర్యగర్భాణి శ్రవణాంతేషు యోషితామ్,
దదర్శ తాపనీయాని కుండలాన్యంగదాని చ. ౩౩
తాసాం చంద్రోపమైర్వక్త్రైశ్శుభైర్లలితకుండలైః,
విరరాజ విమానం తన్నభ స్తారాగణైరివ. ౩౪

మదవ్యాయామఖిన్నాస్తా రాక్షసేంద్రస్య యోషితః,
తేషు తేష్వవకాశేషు ప్రసుప్తాస్తనుమధ్యమాః. 3౫
అంగహారైస్తథైవాన్యా కోమలైర్నృత్తశాలినీ,
విన్యస్తశుభసర్వాంగీ ప్రసుప్తా వరవర్ణినీ. 3౬
కాచిద్వీణాం పరిష్వజ్య ప్రసుప్తా సంప్రకాశతే,
మహానదీప్రకీర్ణేవ నలినీ పోతమాశ్రితా. 3౭
అన్యా కక్షగతేనైవ మడ్డుకేనాసితేక్షణా,
ప్రసుప్తా భామినీ భాతి బాలపుత్రేవ వత్సలా. 3౮
పటహం చారుసర్వాంగీ పీడ్య శేతే శుభస్తనీ,
చిరస్య రమణం లబ్ధ్వా పరిష్వజ్యేన భామినీ. 3౯
కాచిద్వంశం పరిష్వజ్య సుప్తా కమలలోచనా,
రహః ప్రియతమం గృహ్య సకామేవ చ కామినీ. ౪౦
విపంచీం పరిగృహ్యాన్యా నియతా నృత్తశాలినీ,
నిద్రావశ మనుప్రాప్తా సహకాంతేవ భామినీ. ౪౧
అన్యా కనకసంకాశైర్మృదుపీనైర్ఘనోరమైః,
మృదంగం పరిపీడ్యాంగైః ప్రసుప్తా మత్తలోచనా. ౪౨
భుజపార్శ్వాంతరస్థేన కక్షగేణ కృశోదరీ,
పణవేన సహానిద్యా సుప్తా మదకృతశ్రమా. ౪౩
డిండిమం పరిగృహ్యాన్యా తథైవాఽసక్తడిండిమా,
ప్రసుప్తా తరుణం వత్స ముపగూహ్యేవ భామినీ. ౪౪
కాచిదాడంబరం నారీ భుజసంయోగపీడితమ్,
కృత్వా కమలపత్రాక్షీ ప్రసుప్తా మదమోహితా. ౪౫
కలశీముపధాన్యాన్యా ప్రసుప్తా భాతి భామినీ,
వసంతే పుష్పశబలా మాలేవ పరిమార్జితా. ౪౬

పాణిభ్యాం చ కుచౌ కాచిత్సువర్ణకలశోపమౌ,
ఉపగూహ్యబలా సుప్తా నిద్రాబలపరాజితా. ౪౭

అన్యా కమలపత్రాక్షీ పూర్ణేందుసదృశాననా,
అన్యా మాలింగ్య సుశ్రోణీం ప్రసుప్తా మదవిహ్వలా. ౪౮

ఆతోద్యాని విచిత్రాణి పరిష్వజ్య వరస్త్రియః,
నిపీడ్య చ కుచైస్సుప్తాః కామిన్యః కాముకానివ. ౪౯

తాసా మేకాంతవిన్యస్తే శయానాం శయనే శుభే,
దదర్శ రూపసంపన్నా మపరాం స కపిస్త్రియమ్. ౫౦

ముక్తామణిసమాయుక్తైర్భూషణైస్సువిభూషితామ్,
విభూషయంతీమివ తత్స్వశ్రియా భవనోత్తమమ్. ౫౧

గౌరీం కనకవర్ణాభా మిష్టా మంతఃపురేశ్వరీమ్,
కపిర్హ్యందోదరీం తత్ర శయానాం చారురూపిణీమ్. ౫౨

స తాం దృష్ట్వా మహాబాహు ర్భూషితాం మారుతాత్మజః,
తర్కయామాస సీతేతి రూపయౌవనసంపదా, ౫౩

హర్షేణ మహతా యుక్తో ననంద హరియూథపః,
ఆస్ఫోటయామాస చుచుంబ పుచ్ఛం
ననంద చిక్రీడ జగౌ జగామ,
స్తంభానరోహన్నిపపాత భూమౌ
నిదర్శయ న్స్వాం ప్రకృతిం కపీనామ్. ౫౪

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - దశమస్సర్గః.

ఏకాదశస్సర్గః.

అవధూయ చ తాం బుద్ధిం బభూవావస్థితస్తదా,
జగామ చాపరాం చింతాం సీతాం ప్రతి మహాకపిః. ౧

న రామేణ వియుక్తా సా స్వప్తుమర్హతి భామినీ,
న భోక్తుం నాప్యలంకర్తుం న పాన మువసేవితుమ్. ౨

నాన్యం నరముపస్థాతుం సురాణామపి చేశ్వరమ్,
న హి రామసమః కశ్చిద్విద్యతే త్రిదశేష్వపి. 3

అన్యేయమితి నిశ్చిత్య పానభూమౌ చచార సః,
క్రీడితేనాపరాః క్లాంతా గీతేన చ తథాఽపరాః. ౪

నృత్తేన చాపరాః క్లాంతాః పానవిప్రహతాస్తథా,
మురజేషు మృదంగేషు పీఠికాసు చ సంస్థితాః. ౫

తథాఽస్తరణముఖ్యేషు సంవిష్టాశ్చాపరా స్త్రీనయః,
అంగనానాం సహస్రేణ భూషితేన విభూషణైః. ౬

రూపసల్లాపశీలేన యుక్తగీతార్థభాషిణా,
దేశకాలాభియుక్తేన యుక్తవాక్యాభిధాయినా. ౭

రతాభిరతసంసుప్తం దదర్శ హరియూథపః,
తాసాం మధ్యే మహాబాహుశ్శుశుభే రాక్షసేశ్వరః. ౮

గోష్ఠే మహతి ముఖ్యానాం గవాం మధ్యే యథా వృషః,
స రాక్షసేంద్రశ్శుశుభే తాభిః పరివృతస్స్వయమ్. ౯

కరేణుభిర్యథాఽరణ్యే పరికీర్ణో మహాద్విపః,
సర్వకామైరుపేతాం చ పానభూమిం మహాత్మనః. ౧౦

దదర్శ హరిశార్దూల స్తస్య రక్షఃపతేర్గృహే,
మృగాణాం మహిషాణాం చ వరాహాణాం చ భాగశః. ౧౧

తత్ర న్యస్తాని మాంసాని పానభూమౌ దదర్శ సః,
రౌక్మేషు చ విశాలేషు భాజనేష్వర్ధభక్షితాన్. ౧౨

దదర్శ హరిశార్దూలో మయూరాన్కుక్కుటాం స్తథా,
వరాహవార్ధ్రాణసకాన్ దధిసౌవర్చలాయుతాన్. ౧౩

శల్యాన్మృగమయూరాంశ్చ హనుమా నన్వవైక్షత,
క్రకరా న్విధా నిన్ద్ధాం శ్చోరభ్రా నర్ధభక్షితాన్. ౧౪

మహిషా నేకశల్యాంశ్చ ఛాగాంశ్చ కృతనిష్ఠితాన్,
లేహ్యానుచ్చావచాన్పేయాన్ భోజ్యాని వివిధాని చ. ౧౫

తథాఽమ్లలవణో త్తంసై ర్వివిధై రాగషాడవైః,
హార నూపుర కేయూరై రపవిద్ధైర్మహాధనైః. ౧౬

పానభాజనవిక్షిప్తైః ఫలైశ్చ వివిధైరపి,
కృతపుష్పోపహారా భూ రధికం పుష్యతి శ్రియమ్. ౧౭

తత్ర తత్ర చ విన్యస్తై స్సున్నిక్షిప్తైశ్శయనాసనైః,
పానభూమిర్వినా వహ్నిం ప్రదీప్తేవోపలక్ష్యతే. ౧౮

బహుప్రకారై ర్వివిధై ర్వరసంస్కారసంస్కృతైః,
మాంసైః కుశలసంపృక్తైః పానభూమిగతైః పృథక్. ౧౯

దివ్యాః ప్రసన్నా వివిధాస్సురాః కృతసురా అపి,
శర్కరాఽఽసవ మాధ్వీక పుష్పాసవ ఫలాసవాః. ౨౦

వాసచూర్ణైశ్చ వివిధై ర్దృష్టాస్తైస్తైః పృథక్పృథక్,
సంతతా శుశుభే భూమిర్హాలేయైశ్చ బహుసంస్థితైః. ౨౧

హిరణ్మయైశ్చ వివిధై ర్భాజనై స్స్ఫాటికైరపి,
జాంబూనదమయైశ్చాన్యైః కరకై రభిసంవృతా. ౨౨

రాజతేషు చ కుంభేషు జాంబూనదమయేషు చ,
పానశ్రేష్ఠం తదా భూరి కపిస్తత్ర దదర్శ హ. ౨౩
సోఽపశ్యచ్ఛాతకుంభాని శిలామణిమయాని చ,
రాజతాని చ పూర్ణాని భాజనాని మహాకపిః. ౨౪
క్వచిదల్పావశేషాణి క్వచిత్పీతాని సర్వశః,
క్వచిన్నైవ ప్రపీతాని పానాని స దదర్శ హ. ౨౫
క్వచిద్భక్ష్యాంశ్చ వివిధాన్ క్వచిత్పానాని భాగశః,
క్వచిదర్ధావశేషాణి పశ్యన్నైవ విచచార హ. ౨౬
క్వచిత్పక్వైర్నైవ కరకైః క్వచిదాలోళితైర్ముఖైః,
క్వచిత్సంపూర్ణమాల్యాని జలాని చ ఫలాని చ. ౨౭
శయనాన్యత్ర నారీణాం శుభ్రాణి బహుధా పునః,
పరస్పరం సమాశ్లిష్య కాశ్చిత్సుప్తా వరాంగనాః. ౨౮
కాశ్చిచ్చ వస్త్రమన్యస్యా స్సువర్ణపాత్ర్యాః పరిధాయ చ,
ఆహృత్య చాబలా సుప్తా నిద్రాబలపరాజితా. ౨౯
తాసా ముచ్ఛ్వాసవాతేన వస్త్రం మాల్యం చ గాత్రజమ్,
నాత్యర్థం స్పందతే చిత్రం ప్రాప్య మందమివానిలమ్. ౩౦
చందనస్య చ శీతస్య శీధోర్మధురసస్య చ,
వివిధస్య చ మాల్యస్య ధూపస్య వివిధస్య చ. ౩౧
బహుధా మారుతస్తత్ర గంధం వివిధముద్వహన్,
రసానాం చందనానాం చ ధూపానాం చైవ మూర్ఛితః. ౩౨
ప్రవవౌ సురభిర్గంధో విమానే పుష్పకే తదా,
శ్యామావదాతాస్తత్రాన్యాః కాశ్చిత్కృష్ణా వరాంగనాః. ౩౩
కాశ్చిత్కాంచనవర్ణాంగ్యః ప్రమదా రాక్షసాలయే,
తాసాం నిద్రావశత్వాచ్చ మదనేన విమూర్ఛితమ్. ౩౪

పద్మినీనాం ప్రసుప్తానాం రూపమాసీద్యథైవ హి,
ఏవం సర్వ మశేషేణ రావణాంతఃపురం కపిః. 3౫
దదర్శ సుమహాతేజా న దదర్శ చ జానకీమ్,
నిరీక్షమాణశ్చ తదా తాస్త్రీణ్యయ స్స మహాకపిః. 3౬
పరదారావరోధస్య ప్రసుప్తస్య నిరీక్షణమ్,
ఇదం ఖలు మమాత్యర్థం ధర్మలోపం కరిష్యతి. 3౭
న హి మే పరదారాణాం దృష్టిర్విషయవర్తినీ,
అయం చాత్ర మయా దృష్టః పరదారపరిగ్రహః. 3౮
తస్య ప్రాదురభూచ్చింతా పునరన్యా మనస్వినః,
నిశ్చితైకాంతచిత్తస్య కార్యనిశ్చయదర్శినః. 3౯
కామం దృష్టా మయా సర్వా విశ్వస్తా రావణస్త్రియః,
న హి మే మనసః కించిద్వైకృత్య ముపపద్యతే. ౪౦
మనో హి హేతుస్సర్వేషా మింద్రియాణాం ప్రవర్తనే,
శుభాశుభాస్వవస్థాసు తచ్చ మే సువ్యవస్థితమ్. ౪౧
నాన్యత్ర హి మయా శక్యా వైదేహీ పరిమార్గితుమ్,
స్త్రియో హి స్త్రీషు దృశ్యంతే సదా సంపరిమార్గణే. ౪౨
యస్య స త్త్వస్య యా యోని స్తస్యాం తత్పరిమార్గ్యతే,
న శక్యా ప్రమదా నష్టా మృగీషు పరిమార్గితుమ్. ౪౩
తదిదం మార్గితం తావచ్ఛుద్ధేన మనసా మయా,
రావణాంతఃపురం సర్వం దృశ్యతే న చ జానకీ. ౪౪
దేవగంధర్వకన్యాశ్చ నాగకన్యాశ్చ వీర్యవాన్,
అవేక్షమాణో హనుమానైక్ష్వాకీం నాపశ్యత జానకీమ్. ౪౫
తా మపశ్యన్కపి స్తత్ర పశ్యంశ్చాన్యా వరస్త్రియః,
అపక్రమ్య తదా వీరః ప్రధ్యాతు ముపచక్రమే. ౪౬

స భూయస్తు పరం శ్రీమాన్ మారుతిర్యత్నమాస్థితః,
ఆపానభూమి ముత్సృజ్య తద్విచేతుం ప్రచక్రమే. ౪౫

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - ఏకాదశస్సర్గః.

ద్వాదశస్సర్గః

స తస్య మధ్యే భవనస్య మారుతి
ర్లతాగృహం శ్చిత్రగృహా న్నిశాగృహాన్,
జగామ సీతాం ప్రతి దర్శనోత్సుకో
న చైవ తాం పశ్యతి చారుదర్శనామ్. ౧

స చింతయామాస తతో మహాకపిః
ప్రియామపశ్యన్రఘునందనస్య తామ్,
ధ్రువం హి సీతా మ్రియతే యథా న మే
విచిన్వతో దర్శనమేతి మైథిలీ ౨

సా రాక్షసానాం ప్రవరేణ జానకీ
స్వశీలసంరక్షణతత్పరా సతీ,
అనేన నూనం ప్రతి దుష్టకర్మణా
హతా భవే దార్యపథే పరే స్థితా. ౩

విరూపరూపా వికృతా వివర్చసో
మహాననా దీర్ఘవిరూపదర్శనాః,
సమాక్ష్య సా రాక్షసరాజయోషితో
భయా ద్వినష్టా జనకేశ్వరాత్మజా. ౪

సీతా మదృష్ట్వా హ్యనవాప్య చౌరుషం
విహృత్య కాలం సహ వానరైశ్చిరమ్,
న మేఽస్తి సుగ్రీవసమీపగా గతి
స్సుతీక్ష్ణదండో బలవాంశ్చ వానరః. ౫

దృష్టమంతఃపురం సర్వం దృష్టా రావణయోషితః,
న సీతా దృశ్యతే సాధ్వీ వృథా జాతో మమ శ్రమః. ౬

కిం ను మాం వానరాస్సర్వే గతం వక్ష్యంతి సంగతాః,
గత్వా తత్ర త్వయా వీర కిం కృతం తద్వదస్వ నః. ౭

అదృష్ట్వా కిం ప్రవక్ష్యామి తా మహం జనకాత్మజామ్,
ధ్రువం ప్రాయమువైష్యంతి కాలస్య వ్యతివర్తనే. ౮

కిం వా వక్ష్యతి వృద్ధశ్చ జాంబవానంగదశ్చ సః,
గతం పారం సముద్రస్య వానరాశ్చ సమాగతాః. ౯

అనిర్వేదశ్శ్రియో మూల మనిర్వేదః పరం సుఖమ్,
అనిర్వేదో హి సతతం సర్వార్థేషు ప్రవర్తకః. ౧౦

కరోతి సఫలం జంతోః కర్మ యత్తత్కరోతి సః,
తస్మాదనిర్వేదకృతం యత్నం చేష్టేఽహ ముత్తమమ్. ౧౧

భూయస్తావద్విచేష్యామి దేశా న్రావణపాలితాన్,
ఆపానశాలా విచితా స్తథా పుష్పగృహాణి చ. ౧౨

చిత్రశాలాశ్చ విచితా భూయః క్రీడాగృహాణి చ,
నిష్కుటాంతరరథ్యాశ్చ విమానాని చ సర్వశః. ౧౩

ఇతి సంచింత్య భూయోఽపి విచేతు ముపచక్రమే,
భూమిగృహాంశ్చైత్యగృహా గృహాతిగృహకానపి. ౧౪

ఉత్పతన్నిపతంశ్చాపి తిష్ఠన్ గచ్ఛన్పునః పునః,
అపావృణ్వంశ్చ ద్వారాణి కవాటా న్యవఘాటయన్. ౧౫

ప్రవిశన్నిష్పతంశ్చాపి ప్రపతన్నుత్పతన్నపి,
సర్వమప్యవకాశం స విచచార మహాకపిః. ౧౬

చతురంగులమాత్రోఽపి నావకాశస్య విద్యతే,
రావణాంతఃపురే తస్మిన్ యం కపి ర్న జగామ సః. ౧౭

ప్రాకారాంతరరథ్యాశ్చ వేదికాశ్చైత్యసంశ్రయాః,
వీక్షితాః ప్లవగేనాశు సర్వం తేనావలోకితమ్. ౧౮

కాష్ఠస్యో వివిధాకారా విరూపా వికృతా స్తథా,
దృష్టా హనుమతా తత్ర న తు సా జనకాత్మజా. ౧౯

రూపేణాప్రతిమా లోకే వరా విద్యాధరస్త్రియః,
దృష్టా హనుమతా తత్ర న తు రాఘవనందినీ. ౨౦

నాగకన్యా వరారోహాః పూర్ణచంద్రనిభాననాః,
దృష్టా హనుమతా తత్ర న తు సీతా సుమధ్యమా. ౨౧

ప్రమథ్య రాక్షసేంద్రేణ దేవకన్యా బలాద్ధృతాః,
దృష్టా హనుమతా తత్ర న సా జనకనందినీ. ౨౨

సోఽపశ్యంస్తాం మహాబాహుః పశ్యంశ్చాన్యా వరస్త్రియః,
విషసాద ముహుర్ధీమా హనుమాన్మారుతాత్మజః. ౨౩

ఉద్యోగం వానరేంద్రాణాం ప్లవనం సాగరస్య చ,
వ్యర్థం వీక్ష్యానిలసుత శ్చింతాం పునరుపాగమత్. ౨౪

అవతీర్య విమానాచ్చ హనుమాన్మారుతాత్మజః,
చింతా ముపజగామాథ శోకోపహతచేతనః. ౨౫

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - ద్వాదశస్సర్గః.

త్ర యో ద శ స్స ర్గః

విమానాత్తు సుసంక్రమ్య ప్రాకారం హరియూథపః,
హనుమాన్వేగవానాసీ ద్యథా విద్యుద్ఘనాంతరే. ౧

సంపరిక్రమ్య హనుమాన్రావణస్య నివేశనాత్,
అదృష్ట్వా జానకీం సీతా మబ్రవీద్వచనం కపిః. ౨

భూయిష్ఠం లోళితా లంకా రామస్య చరతా ప్రియమ్,
న హి పశ్యామి వైదేహీం సీతాం సర్వాంగశోభనామ్. 3

పల్వలాని తటాకాని సరాంసి సరితస్తథా,
నద్యోఽనూపవనాంతాశ్చ దుర్గాశ్చ ధరణీధరాః. ౪

లోళితా వసుధా సర్వా న తు పశ్యామి జానకీమ్,
ఇహ సంపాతినా సీతా రావణస్య నివేశనే. ౫

ఆఖ్యాతా గృధ్రరాజేన న చ పశ్యామి తా మహమ్,
కిం ను సీతాఽథ వైదేహీ మైథిలీ జనకాత్మజా. ౬

ఉపతిష్ఠేత వివశా రావణం దుష్టచారిణమ్,
క్షిప్ర ముత్పతతో మన్యే సీతామాదాయ రక్షసః. 3

బిభ్యతో రామబాణానామంతరా పతితా భవేత్,
అథవా హ్రియమాణాయాః పథి సిద్ధనిషేవితే. ౮

మన్యే పతితమార్యాయా హృదయం ప్రేక్ష్య సాగరమ్,
రావణస్యోరువేగేన భుజాభ్యాం పీడితేన చ. ౯

తయా మన్యే విశాలాక్ష్యా త్యక్తం జీవిత మార్యయా,
ఉపర్యుపరి వా నూనం సాగరం క్రమతస్తదా. ౧౦

విషీదమానా పతితా సముద్రే జనకాత్మజా,
అహో దుర్దైవ వాఽనేన రక్షంతీ శీలమాత్మనః. ౧౧
అబంధుర్భక్షితా సీతా రావణేన తపస్వినీ,
అథవా రాక్షసేంద్రస్య పత్నీభి రసితేక్షణా. ౧౨
అదుష్టా దుష్టభావాభిర్భక్షితా సా భవిష్యతి,
సంపూర్ణచంద్ర ప్రతిమం పద్మపత్ర నిభేక్షణమ్. ౧౩
రామస్య ధ్యాయతీ వక్త్రం పంచత్వం కృపణా గతా,
హా రామ లక్ష్మణేత్యేవం హాఽయోధ్యే చేతి మైథిలీ. ౧౪
విలప్య బహు వై దేహీ న్యస్తదేహా భవిష్యతి,
అథవా నిహితా మన్యే రావణస్య నివేశనే. ౧౫
నూనం లాలప్యతే సీతా పంజరస్థేవ శారికా,
జనకస్య సుతా సీతా రామపత్నీ సుమధ్యమా. ౧౬
కథముత్పలపత్రాక్షీ రావణస్య వశం వ్రజేత్,
వినష్టా వా ప్రణష్టా వా మృతా వా జనకాత్మజా. ౧౭
రామస్య ప్రియభార్యస్య న నివేదయితుం క్షమమ్,
నివేద్యమానే దోషస్స్యా ద్దోషస్స్యా దనివేదనే. ౧౮
కథం ను ఖలు కర్తవ్యం విషమం ప్రతిభాతి మే,
అస్తి స్నేహ గతే కార్యే ప్రాప్తకాలం క్షమం చ కిమ్. ౧౯
భవేదితి మతం భూయో హనుమాన్పరివిచారయత్,
యది సీతా మదృష్ట్వాఽహం వానరేంద్రపురీమితః. ౨౦
గమిష్యామి తతః కో మే పురుషార్థో భవిష్యతి,
మమేదం లంఘనం వ్యర్థం సాగరస్య భవిష్యతి. ౨౧
ప్రవేశశ్చైవ లంకాయా రాక్షసానాం చ దర్శనమ్,
కిం మాం వక్ష్యతి సుగ్రీవో హరయో వా సమాగతాః. ౨౨

కిష్కింధాం సముపప్రాప్తం తౌ వా దశరథాత్మజౌ,
గత్వా తు యది కాకుత్థ్సం వక్ష్యామి పరమప్రియమ్. ౩౩
న దృష్టేతి మయా సీతా తత స్త్యక్ష్యతి జీవితమ్,
పరుషం దారుణం క్రూరం తీక్ష్ణమింద్రియతాపనమ్. ౩౪
సీతానిమి త్తం దుర్వాక్యం శ్రుత్వా స న భవిష్యతి,
తం తు కృచ్ఛ్రగతం దృష్ట్వా పంచత్వగతమానసమ్. ౩౫
భ్రాతానురక్తో మేధావీ న భవిష్యతి లక్ష్మణః,
వినష్టౌ భ్రాతరౌ శ్రుత్వా భరతోఽపి మరిష్యతి. ౩౬
భరతం చ మృతం దృష్ట్వా శత్రుఘ్నో న భవిష్యతి,
పుత్రాశ్చ మృతాశ్చ సమాప్స్యాథ న భవిష్యంతి మాతరః. ౩౭
కౌసల్యా చ సుమిత్రా చ కైకేయీ చ న సంశయః,
కృతజ్ఞస్సత్యసంధశ్చ సుగ్రీవః ప్లవగాధిపః. ౩౮
రామం తథాగతం దృష్ట్వా తత స్త్యక్ష్యతి జీవితమ్,
దుర్మనా వ్యథితా దీనా నిరానందా తపస్వినీ. ౩౯
పీడితా భర్తృశోకేన రుమా త్యక్ష్యతి జీవితమ్,
వాలిజేన తు దుఃఖేన పీడితా శోకకర్శితా. ౪౦
పంచత్వం చ గతే రాజ్ఞి తారాఽపి న భవిష్యతి,
మాతాపిత్రోర్వినాశేన సుగ్రీవవ్యసనేన చ. ౪౧
కుమారోఽప్యంగదః కస్తాద్ధారయిష్యతి జీవితమ్,
భర్తృజేన తు దుఃఖేన హ్యభిభూతా వనౌకసః. ౪౨
శిరాంస్యభిహనిష్యంతి తలైర్ముష్టిభిరేవ చ,
సాంత్వేనానుప్రదానేన మానేన చ యశస్వినా. ౪౩
లాలితాః కపిరాజేన ప్రాణాం స్త్యక్ష్యంతి వానరాః,
నవనేషు న శైలేషు న నిరోధేషు వా పునః. ౪౪

క్రీడామనుభవిష్యంతి సమేత్య కపికుంజరాః,
సపుత్రదారాస్సామాత్యా భర్తృవ్యసనపీడితాః. 3౫
శైలాగ్రేభ్యః పతిష్యంతి సమేత్య విషమేషు చ,
విషముద్బంధనం వాపి ప్రవేశం జ్వలనస్య వా. 3౬
ఉపవాసమథో శస్త్రం ప్రచరిష్యంతి వానరాః,
ఘోర మారోదనం మన్యే గతే మయి భవిష్యతి. 3౭
ఇక్ష్వాకుకులనాశశ్చ నాశశ్చైవ వనౌకసామ్,
సోఽహం నైవ గమిష్యామి కిష్కింధాం నగరీమితః. 3౮
న చ శక్ష్యామ్యహం ద్రష్టుం సుగ్రీవం మైథిలీం వినా,
మయ్యాగచ్ఛతి చేహస్థే భర్తారాతౌ మహారథా. 3౯
ఆశయా తౌ ధరిష్యేతే వానరాశ్చ మనస్వినః,
హస్తాదానో ముఖాదానో నియతో వృత్తిమాలికః. ౪౦
వానప్రస్థో భవిష్యామి హ్యదృష్ట్వా జనకాత్మజామ్,
సాగరానూపజే దేశే బహుమూలఫలోదకే. ౪౧
చితాం కృత్వా ప్రవేక్ష్యామి సమిద్ధ మరణీసుతమ్,
ఉపవిష్టస్య వా సమ్యగ్గ్లంగిసీం సాధయిష్యతః. ౪౨
శకీరం భక్షయిష్యంతి వాయసాశ్శ్వాపదాని చ,
ఇదం మహర్షిభిర్దృష్టం నిర్యాణమితి మే మతిః. ౪౩
సమ్యగాపః ప్రవేక్ష్యామి న చేత్పశ్యామి జానకీమ్,
సుజాతమూలా సుభగా కీర్తిమాలా యశస్వినీ. ౪౪
ప్రభగ్నా చిరరాత్రీయం మమ సీతామపశ్యతః,
తాపసో వా భవిష్యామి నియతో వృక్షమూలికః. ౪౫
నేతః ప్రతిగమిష్యామి తా మదృష్ట్వాఽసితేక్షణామ్,
యదీతః ప్రతిగచ్ఛామి సీతామనధిగమ్య తామ్. ౪౬

అంగదస్యవా తైస్సార్ధ్వా రాక్షసైర్న భవిష్యతి,
వినాశే బహవో దోషా జీవన్ భద్రాణి పశ్యతి. ౪౭

తస్మాత్ప్రాణాన్ ధరిష్యామి ధ్రువో జీవితసంగమః,
ఏవం బహువిధం దుఃఖం మనసా ధారయన్హరిః. ౪౮

నాధ్యగచ్ఛత్తదా పారం శోకస్య కపికుంజరః,
రావణం వా వధిష్యామి దశగ్రీవం మహాబలమ్. ౪౯

కామమస్తు హృతా సీతా ప్రత్యాచీర్ణం భవిష్యతి,
అథ వైనం సముత్క్షిప్య హ్యుపర్యుపరి సాగరమ్, ౫౦

రామాయోపహరిష్యామి పశుం పశుపతే రివ,
ఇతి చింతాం సమాపన్న స్సీతామనధిగమ్య తామ్. ౫౧

ధ్యానశోకపరీతాత్మా చింతయామాస వానరః,
యావత్సీతాం హి పశ్యామి రామపత్నీం యశస్వినీమ్. ౫౨

తావదేతాం పురీం లంకాం విచినోమి పునఃపునః,
సంపాతివచనాచ్చాపి రామం యద్యానయామ్యహమ్. ౫౩

అపశ్యన్ రాఘవో భార్యాం నిర్దహేత్సర్వవానరాన్,
ఇహైవ నియతాహారో వత్స్యామి నియతేంద్రియః. ౫౪

న మత్కృతే వినశ్యేయు స్సర్వే తే వనవానరాః,
అశోకవనికా చేయం దృశ్యతే యా మహాద్రుమా. ౫౫

ఇమా మధిగమిష్యామి న హీయం విచితా మయా,
వసూన్ రుద్రాం స్తథాఽఽదిత్యానశ్వినౌ మరుతోఽపి చ. ౫౬

నమస్కృత్వా గమిష్యామి రక్షసాం శోకవర్ధనః,
జిత్వా తు రాక్షసాన్ సర్వాన్ నిర్వృతాకులనందినీమ్. ౫౭

సంప్రదాస్యామి రామాయ యథా సిద్ధిం తపస్వినే,
స ముహూర్తమివ ధ్యాత్వా చింతావ్యగ్రధితేంద్రియః. ౫౮

ఉపతిష్ఠన్మహాతేజా హనుమాన్మారుతాత్మజః,
నమోఽస్తు రామాయ సలక్ష్మణాయ
దేవ్యై చ తస్యై జనకాత్మజాయై,
నమోఽస్తు రుద్రేంద్రయమానిలేభ్యో
నమోఽస్తు చంద్రార్కమరుద్గణేభ్యః. ౫౯
స తేభ్యస్తు నమస్కృత్య సుగ్రీవాయ చ మారుతిః. ౬౦
దిశస్సర్వాస్సమాలోక్య హ్యశోకవనికాం ప్రతి,
స గత్వా మనసా పూర్వ మశోకవనికాం శుభామ్. ౬౧
ఉత్తరం చింతయామాస వానరో మారుతాత్మజః,
ధ్రువం తు రక్షో బహుళా భవిష్యతి వనాకులా. ౬౨
అశోకవనికా చింత్యా సర్వసంస్కారసంస్కృతా,
రక్షిణశ్చాత్ర విహితా నూనం రక్షంతి పాదపాన్. ౬౩
భగవానపి సర్వాత్మా నాతిక్షోభం ప్రవాతి వై,
సంక్షిప్తోఽయం మయాఽఽత్తా చ రామార్థే రావణస్యచ. ౬౪
సిద్ధిం మే సంవిధాస్యంతి దేవా స్సర్షిగణా స్త్విహ,
బ్రహ్మా స్వయంభూర్భగవా న్దేవాశ్చైవ దిశంతు మే. ౬౫
సిద్ధి మగ్నిశ్చ వాయుశ్చ పురుహూతశ్చ వజ్రభృత్,
వరుణః పాశహస్తశ్చ సోమాదిత్యౌ తథైవ చ. ౬౬
అశ్వినౌ చ మహాత్మానౌ మరుతశ్చర్వ ఏవ చ,
సిద్ధిం సర్వాణి భూతాని భూతానాం చైవ యః ప్రభుః. ౬౭
దాస్యంతి మమ యే చాన్యే హ్యదృష్టాః పథి గోచరాః,
తదున్నసం పాండురదంత మవ్రణం
శుచి స్మితం పద్మపలాశలోచనమ్,

ప్రసన్నతారాధిపతుల్యదర్శనామ్. ౬౮
తుద్రేణ పాపేన నృశంసకర్మణా
సుదారుణాలంకృతవేషధారిణా,
బలాభిభూతా హ్యబలా తపస్వినీ
కథం ను మే దృష్టిపథేఽద్య సా భవేత్. ౬౯

ఇతి శ్రీమత్సున్దరకాణ్డే - త్రయోదశస్సర్గః.

చతుర్దశస్సర్గః

స ముహూర్తమివ ధ్యాత్వా మనసా చాధిగమ్య తామ్,
అవప్లుతో మహాతేజాః ప్రాకారం తస్య వేశ్మనః. ౧
స తు సంహృష్టసర్వాంగః ప్రాకారస్థో మహాకపిః,
పుష్పితాగ్రాన్వసంతాదౌ దదర్శ వివిధాన్ద్రుమాన్. ౨
సాలానశోకాన్భవ్యాంశ్చ చంపకాంశ్చ సుపుష్పితాన్,
ఉద్దాలకాన్నాగవృక్షాం శ్చూతాన్నక్తమాలాంశ్చ పిచుమన్దాన్. ౩
అథామ్రవణసంఛన్నాం లతాశతసమావృతామ్,
జ్యాముక్త ఇవ నారాచః పుష్పవే వృక్షవాటికామ్. ౪
స ప్రవిశ్య విచిత్రాం తాం విహగైరభినాదితామ్,
రాజతైః కాంచనైశ్చైవ పాదపైస్సర్వతో వృతామ్. ౫
విహగైర్మృగసంఘైశ్చ విచిత్రాం చిత్రకాననామ్,
ఉదితాదిత్యసంకాశాం దదర్శ హనుమాన్కపిః. ౬
వృతాం నానావిధైర్వృక్షైః పుష్పోపగఫలోపగైః,
కోకిలైర్భృంగరాజైశ్చ మత్తైర్నిత్యనిషేవితామ్. ౭

ప్రహృష్టమనుజే కాలే మృగపక్షిసమాకులే,
మత్తబర్హిణసంఘుష్టాం నానాద్విజగణాయుతామ్. ౬
మార్గమాణో వరారోహాం రాజపుత్రీ మనిందితామ్,
సుఖప్రసుప్తాన్విహగాన్ బోధయామాస వానరః. ౯
ఉత్పతద్భిర్ద్విజగణైః పక్షిస్పాలా స్సమాహతాః,
అనేకవర్ణా వివిధా ముముచుః పుష్పవృష్టయః. ౧౦
పుష్పావకీర్ణశ్శుశుభే హనుమాన్మారుతాత్మజః,
ఆశోకవనికామధ్యే యథా పుష్పమయో గిరిః. ౧౧
దిశస్సర్వాః ప్రధావంతం వృక్షషండగతం కపిమ్,
దృష్ట్వా సర్వాణి భూతాని వసంత ఇతి మేనిరే. ౧౨
వృక్షేభ్యః పతితైః పుష్పైరవకీర్ణా పృథగ్విధైః,
రరాజ వసుధా తత్ర ప్రమదేవ విభూషితా. ౧౩
తరస్వినా తే తరవ స్తరసాభిప్రకంపితాః,
కుసుమాని విచిత్రాణి ససృజుః కపినా తదా. ౧౪
నిర్ధూతపత్త్రశిఖరాశ్శీర్ణపుష్పఫలా ద్రుమాః.
నిష్పత్రవస్త్రాభరణా ధూర్తా ఇవ పరాజితాః. ౧౫
హనూమతా వేగవతా కంపితా స్తే నగోత్తమాః,
పుష్పపర్ణఫలాన్యాశు ముముచుః పుష్పశాలినః. ౧౬
విహంగసంఘైర్మున్ముక్తై స్తైస్కంధశాఖాశ్రయా ద్రుమాః,
బభూవు రగమాస్తత్ర మారుతేనేవ నిర్ధుతాః. ౧౭
నిర్ధూతకేశీ యువతిర్యథా మృదితవర్ణకా,
నిష్పీతశుభదంతోష్ఠీ నఖైర్దంతైశ్చ విక్షతా. ౧౮
తథా లాంగూలవాతైశ్చ చరణాభ్యాం చ మర్దితాః,
బభూవాశోకవనికా ప్రభగ్నవరపాదపా. ౧౯

మహాలతానాం దామాని వ్యధమత్తరసా కపిః,
యథా ప్రావృషి వింధ్యస్య మేఘజాలాని మారుతః. ౨౦
స తత్ర మణిభూమీశ్చ రాజతీశ్చ మనోరమాః,
తథా కాంచనభూమీశ్చ దదర్శ విచరన్కపిః. ౨౧
వాపీశ్చ వివిధాకారాః పూర్ణాః పరమవారిణా.
మహార్హైర్మణిసోపానై రుపపన్నా స్తతస్తతః. ౨౨
ముక్తాప్రవాళసికతాః స్ఫాటికాంతరకుట్టిమాః,
కాంచనైస్తరుభిశ్చిత్రైస్తీరజైరుపశోభితాః. ౨౩
ఫుల్లపద్మోత్పలవనాశ్చక్రవాకోపకూజితాః,
నత్యూహరుతసంఘుష్టా హంససారసనాదితాః. ౨౪
దీర్ఘాభిర్దుకూలయుక్తాభిస్సరిద్భిశ్చ సమంతతః,
అమృతోపమతోయాభిశ్శివాభి రుపసంస్కృతాః. ౨౫
లతాశతైరవతతా స్సంతానకుసుమావృతాః,
నానాగుల్మావృతఘనాః కరవీరకృతాంతరాః. ౨౬
తతోఽంబుధరసంకాశం ప్రవృద్ధశిఖరం గిరిమ్,
విచిత్రకూటం కూటైశ్చ సర్వతః పరివారితమ్. ౨౭
శిలాగృహైర్వతతం నానావృక్షైస్సమావృతమ్,
దదర్శ హరిశార్దూలో రమ్యం జగతి పర్వతమ్. ౨౮
దదర్శ చ నగాత్తస్మాన్నదీం నిపతితాం కపిః,
అంకాదివ సముత్పత్య ప్రియస్య పతితాం ప్రియామ్. ౨౯
జలే నిపతితాగ్రైశ్చ పాదపై రుపశోభితామ్,
వార్యమాణామివ క్రుద్ధాం ప్రమదాం ప్రియబంధుభిః. ౩౦
పునరావృత్తతోయాం చ దదర్శ స మహాకపిః,
ప్రసన్నామివ కాంతస్య కాంతాం పునరుపస్థితామ్. ౩౧

తస్యాదూరాత్సదస్మిన్యో నానాద్విజగణాయుతాః,
దదర్శ హరిశార్దూలో హనుమాన్మారుతాత్మజః. 31
కృత్రిమాం దీర్ఘికాం చాపి పూర్ణాం శీతేన వారిణా,
మణిప్రవరసోపానాం ముక్తాసికతశోభితామ్. 32

వివిధైర్మృగసంఘైశ్చ విచిత్రాం చిత్రకాననామ్,
ప్రాసాదైస్సుమహద్భిశ్చ నిర్మితైర్విశ్వకర్మణా. 33
కాననైః కృత్రిమైశ్చాపి సర్వతస్సుమలంకృతామ్,
యే కేచిదాపదాస్తత్ర పుష్పోపగఫలోపగాః. 34

సచ్ఛత్రా స్సనితర్దీకాస్సర్వే సౌవర్ణవేదికాః,
లతాప్రతానైర్బహుభిః పర్ణైశ్చ బహుభిర్వృతామ్. 35

కాంచనీం శింశుపామేకాం దదర్శ హరియూథపః,
వృతాం హేమమయీభిస్తు వేదికాభిస్సమంతతః. 36
తేషాం ద్రుమాణాం ప్రభయా మేరోరివ దివాకరః,
అమన్యత తదా వీరః కాంచనోఽస్మీతి వానరః 37
సోఽపశ్యద్భూమిభాగాంశ్చ గర్తప్రస్రవణాని చ,
సువర్ణవృక్షాం నపరాం దదర్శ శిఖిసన్నిభాన్. 38
తాం కాంచనైస్తరుగణైర్మారుతేన చ వీజితామ్,
కింకిణీశతనిర్ఘోషాం దృష్ట్వా విస్మయమాగమత్. 39
స పుష్పితాగ్రాం రుచిరాం తరుణాంకురపల్లవామ్,
తాం మారుహ్య మహాబాహుశ్శింశుపాం పర్ణసంవృతామ్. 40
ఇతో ద్రక్ష్యామి వైదేహీం రామదర్శనలాలసామ్,
ఇతశ్చేతశ్చ దుఃఖార్తాం సంపతంతీం యదృచ్ఛయా. 41
అశోకవనికా చేయం దృఢం రమ్యా దురాత్మనః,
చంపకైశ్చందనైశ్చాపి వకులైశ్చ విభూషితా. 42

ఇయం చ నళినీ రమ్యా ద్విజసంఘనిషేవితా,
ఇమాం సా రామమహిషీ నూన మేష్యతి జానకీ. ౪౪

సా రామా రామమహిషీ రాఘవస్య ప్రియా సతీ,
వనసంచారకుశలా నూనమేష్యతి జానకీ. ౪౫

అథవా మృగశాబాక్షీ వనస్యాస్య విచక్షణా,
వనమేష్యతి సాఽఽర్యేహ రామచింతానుకర్శితా. ౪౬

రామశోకాభిసంతప్తా సా దేవీ వామలోచనా,
వనవాసే రతా నిత్యమేష్యతే వనచారిణీ. ౪౭

వనేచరాణాం సతతం నూనం స్పృహాయతే పురా,
రామస్య దయితా భార్యా జనకస్య సుతా సతీ. ౪౮

సంధ్యాకాలమనా శ్యామా ధ్రువమేష్యతి జానకీ,
నదీం చేమాం శివజలాం సంధ్యార్థే వరవర్ణినీ. ౪౯

తస్యాశ్చాప్యనురూపేయ మశోకవనికా శుభా,
శుభా యా పార్థివేంద్రస్య పత్నీ రామస్య సమ్మతా. ౫౦

యది జీవతి సా దేవీ తారాధిపనిభాననా,
ఆగమిష్యతి సాఽవశ్య మిమాం శివజలాం నదీమ్. ౫౧

ఏవం తు మత్వా హనుమాన్మహాత్మా
ప్రతీక్షమాణో మనుజేంద్రపత్నీమ్,
అవేక్షమాణశ్చ దదర్శ సర్వం
సుపుష్పితే పర్ణఘనే నిలీనః. ౫౨

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - చతుర్దశస్సర్గః.

పఞ్చదశస్సర్గః

స వీక్షమాణస్తత్రస్థో మార్గమాణశ్చ మైథిలీమ్,
అవేక్షమాణశ్చ మహీం సర్వాం తామన్వవైక్షత. ౧

సంతానకలతాభిశ్చ పాదపై రుపశోభితామ్,
దివ్యగంధరసోపేతాం సర్వతస్సమలంకృతామ్. ౨

తాం స నందనసంకాశాం మృగపక్షిభిరావృతామ్,
హర్మ్యప్రాసాదసంబాధాం కోకిలాకులనిస్వనామ్. ౩

కాంచనోత్పలపద్మాభిర్వాపీభి రుపశోభితామ్,
బహ్వాసనకుథోపేతాం బహుభూమిగృహాయుతామ్. ౪

సర్వర్తుకుసుమై రమ్యాం ఫలవద్భిశ్చ పాదపైః,
పుష్పితాగ్రా మశోకానాం శ్రియా సూర్యోదయప్రభామ్. ౫

ప్రదీప్తమివ తత్రస్థో మారుతిస్సముదైక్షత,
నిష్పత్రశాఖాం విహగైః క్రియమాణామివాసకృత్. ౬

వినిష్పతద్భిశ్చతశశ్చిత్రైః పుష్పావతంసకైః,
ఆమూలపుష్పనిచితైరశోకైశ్శోకనాశనైః. ౭

పుష్పభారాతిభారైశ్చ స్పృశద్భిరివ మేదినీమ్,
కర్ణికారైః కుసుమితైః కింశుకైశ్చ సుపుష్పితైః. ౮

స దేశః ప్రభయా తేషాం ప్రదీప్త ఇవ సర్వతః,
పున్నాగా స్సప్తపర్ణాశ్చ చంపకోద్దాలకాస్తథా. ౯

వివృద్ధమూలా బహవశ్శోభంతే స్మ సుపుష్పితాః,
శాతకుంభనిభాః కేచిత్కేచి దగ్నిశిఖోపమాః. ౧౦
నీలాంజననిభాః కేచిత్తత్రాశోకాస్సహస్రశః,
నందనం వివిధోద్యానం చిత్రం చైత్రరథం యథా. ౧౧
అతివృత్తమివాచింత్యం దివ్యం రమ్యం శ్రియావృతమ్,
ద్వితీయమివ చాకాశం పుష్పజ్యోతిర్గణాయుతమ్. ౧౨
పుష్పరత్నశతైశ్చిత్రం పంచమం సాగరం యథా,
సర్వర్తుపుష్పైర్నిచితం పాదపైర్మధుగంధిభిః. ౧౩
నానానినాదైరుద్యానం రమ్యం మృగగణైర్ద్విజైః,
అనేకగంధప్రవహం పుణ్యగంధం మనోరమమ్. ౧౪
శైలేంద్రమివ గంధాఢ్యం ద్వితీయం గంధమాదనమ్,
ఆశోకవనికాయాం తు తస్యాం వానరపుంగవః. ౧౫
స దదర్శావిదూరస్థం చైత్యప్రాసాద ముచ్ఛ్రితమ్,
మధ్యే స్తంభసహస్రేణ స్థితం కైలాసపాండురమ్. ౧౬
ప్రవాళకృతసోపానం తప్తకాంచనవేదికమ్,
ముష్ణంతమివ చక్షూంషి ద్యోతమానమివ శ్రియా. ౧౭
విమలం ప్రాంశుభావత్వాదుల్లిఖంతమివాంబరమ్,
తతో మలినసంవీతాం రాక్షసీభిస్సమావృతామ్. ౧౮
ఉపవాసకృశాం దీనాం నిశ్శ్వసంతీం పునః పునః,
దదర్శ శుక్లపక్షాదౌ చంద్రరేఖామివామలామ్. ౧౯
మందం ప్రఖ్యాయమానేన రూపేణ రుచిరప్రభామ్,
పినద్ధాం ధూమజాలేన శిఖామివ విభావసోః. ౨౦
పీతేనైకేన సంవీతాం క్లిష్టేనోత్తమవాససా,
సపంకా మనలంకారాం విపద్మామివ పద్మినీమ్. ౨౧

ప్రీతిలాం దుఃఖసంతప్తాం పరిమ్లానాం తపస్వినీమ్,
గ్రహేణాంగారకేణేవ పీడితామివ రోహిణీమ్. ౨౨
అశ్రుపూర్ణముఖీం దీనాం కృశాం మనశనేన చ,
శోకధ్యానపరాం దీనాం నిత్యం దుఃఖపరాయణామ్. ౨౩
ప్రియం జనమపశ్యంతీం పశ్యన్తీం రాక్షసీగణమ్,
స్వగణేన మృగీం హీనాం శ్వగణాభివృతామివ. ౨౪
నీలనాగాభయా వేణ్యా జఘనం గతయైకయా,
నీలయా నీరదాపాయే వనరాజ్యా మహీమివ. ౨౫
సుఖార్హాం దుఃఖసంతప్తాం వ్యసనానా మకోవిదామ్,
తాం సమీక్ష్య విశాలాక్షీ మధికం మలినాం కృశామ్. ౨౬
తర్కయామాస సీతేతి కారణైరుపపాదిభిః,
హ్రీయమాణా తదా తేన రక్షసా కామరూపిణా. ౨౭
యథారూపా హి దృష్టా వై తథారూపేయ మంగనా,
పూర్ణచంద్రాననాం సుభ్రూం చారువృత్తపయోధరామ్. ౨౮
కుర్వంతీం ప్రభయా దేవీం సర్వా విత్తిమిరా దిశః,
తాం నీలకేశీం బింబోష్ఠీం సుమధ్యాం సుప్రతిష్ఠితామ్. ౨౯
సీతాం పద్మపలాశాక్షీం మన్మథస్య రతిం యథా,
ఇష్టాం సర్వస్య జగతః పూర్ణచంద్రప్రభామివ. ౩౦
భూమౌ సుతను మాసీనాం నియతామివ తాపసీమ్,
నిశ్శ్వాసబహులాం భీరుం భుజగేంద్రవధూమివ. ౩౧
శోకజాలేన మహతా వితతేన న రాజతీమ్,
సంసక్తాం ధూమజాలేన శిఖామివ విభావసోః. ౩౨
తాం స్మృతీమివ సందిగ్ధామృద్ధిం నిపతితామివ,
విహతామివ చ శ్రద్ధామాశాం ప్రతిహతామివ. ౩౩

సోపసర్గాం యథా సిద్ధిం బుద్ధిం సకలుషామివ,
అభూతేనాపవాదేన కీర్తిం నిపతితామివ. 3౪
రామోపరోధవ్యథితాం రక్షోహరణకర్శితామ్,
అబలాం మృగశాబాక్షీం వీక్షమాణాం తతస్తతః. 3౫
బాష్పాంబుపరిపూర్ణేన కృష్ణవక్త్రాక్షిపక్ష్మణా,
వదనేనాప్రసన్నేన నిశ్శ్వసంతీం పునఃపునః. 3౬
మలపంకధరాం దీనాం మండనార్హాం మమండితామ్,
ప్రభాం నక్షత్రరాజస్య కాలమేఘైరివావృతామ్. 3౭
తస్యా సందిదిహే బుద్ధిర్దుహ్ఖాస్తీతాం నిరీక్ష్య తు,
ఆమ్నాయనామయోగేన విద్యాం ప్రశిథిలామివ. 3౮
దుగఢేన బుబుధే సీతాం హనుమా ననలంకృతామ్,
సంస్కారేణ యథా హీనాం వాచ మర్థాంతరం గతామ్. 3౯
తాం సమీక్ష్య విశాలాక్షీం రాజపుత్రీ మనిందితామ్,
తర్కయామాస సీతేతి కారణైరుపపాదిభిః. ౪౦
వైదేహ్యా యాని చాంగేషు తదా రామోఽన్వకీర్తయత్,
తాన్యాభరణజాలాని శాఖాశోభీన్యలక్షయత్. ౪౧
సుకృతౌ కర్ణవేష్టౌ చ శ్వదంష్ట్రౌ చ సుసంస్థితౌ,
మణివిద్రుమచిత్రాణి హస్తేష్వాభరణాని చ. ౪౨
శ్యామాని చిరయుక్తత్వాత్తథా సంస్థానవంతి చ,
తాన్యేవైతాని మన్యేఽహం యాని రామోఽన్వకీర్తయత్.
తత్ర యాన్యవహీనాని తాన్యహం నోపలక్షయే,
యాన్యస్యా నావహీనాని తానీమాని న సంశయః. ౪౪
పీతం కనకపట్టాభం స్రస్తం తద్వసనం శుభమ్,
ఉత్తరీయం నగాసక్తం తదా దృష్టం ప్లవంగమైః. ౪౫

భూషణాని చ ముఖ్యాని దృష్టాని ధరణీతలే,
అనర్ఘవాపవిద్ధాని స్వనవంతి మహాంతి చ. ౪౬

ఇదం చిరగృహీతత్వాద్వ్యసనం క్లిష్టవత్తరమ్,
తథాఽపి నూనం తద్వర్ణం తథా శ్రీమద్యథేతరత్. ౪౭

ఇయం కనకవర్ణాంగీ రామస్య మహిషీ ప్రియా,
ప్రణష్టాపి సతీ యాఽస్య మనసా న ప్రణశ్యతి. ౪౮

ఇయం సా యత్కృతే రామశ్చతుర్భిః పరితప్యతే,
కారుణ్యేనానృశంస్యేన శోకేన మదనేన చ. ౪౯

స్త్రీ ప్రణష్టేతి కారుణ్యాదాశ్రితేత్యానృశంస్యతః,
పత్నీ నష్టేతి శోకేన ప్రియేతి మదనేన చ. ౫౦

అస్యా దేవ్యా యథా రూప మంగప్రత్యంగసౌష్ఠవమ్,
రామస్య చ యథారూపం తస్యేయమసితేక్షణా. ౫౧

అస్యా దేవ్యా మన స్తస్మిం స్తస్య చాస్యాం ప్రతిష్ఠితమ్,
తేనేయం న చ ధర్తవ్యా ముహూర్తమపి జీవతి. ౫౨

దుష్కరం కృతవాన్రామో హీనో యదనయా ప్రభుః,
ధారయత్యాత్మనో దేహం న శోకేనావసీదతి. ౫౩

దుష్కరం కురుతే రామో య ఇమాం మత్తకాశినీమ్,
సీతాం వినా మహాబాహుర్ముహూర్తమపి జీవతి. ౫౪

ఏవం సీతాం తదా దృష్ట్వా హృష్టః పవనసంభవః,
జగామ మనసా రామం ప్రశశంస చ తం ప్రభుమ్. ౫౫

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - పఞ్చదశస్సర్గః.

షోడశస్సర్గః

ప్రశస్య తు ప్రశస్తవ్యాం సీతాం తాం హరిపుఙ్గవః,
గుణాభిరామం రామం చ పునశ్చింతాపరోఽభవత్. ౧

స ముహూర్తమివ ధ్యాత్వా బాష్పపర్యాకులేక్షణః,
సీతామాశ్రిత్య తేజస్వీ హనుమాన్విలలాప హ. ౨

మాన్యా గురువినీతస్య లక్ష్మణస్య గురుప్రియా,
యది సీతాఽపి దుఃఖార్తా కాలో హి దురతిక్రమః. 3

రామస్య వ్యవసాయజ్ఞా లక్ష్మణస్య చ ధీమతః,
నాత్యర్థం క్షుభ్యతే దేవీ గంగేవ జలదాగమే. ౪

తుల్యశీలవయోవృత్తాం తుల్యాభిజనలక్షణామ్,
రాఘవోఽర్హతి వైదేహీం తం చేయమసితేక్షణా. ౫

తాం దృష్ట్వా నవహేమాభాం లోకకాంతామివ శ్రియమ్,
జగామ మనసా రామం వచనం చేదమబ్రవీత్. ౬

అస్యా హేతోర్విశాలాక్ష్యా హతో వాలీ మహాబలః,
రావణప్రతిమో వీర్యే కబంధశ్చ నిపాతితః. ౭

విరాధశ్చ హతస్సంఖ్యే రాక్షసో భీమవిక్రమః,
వనే రామేణ విక్రమ్య మహేంద్రేణేవ శంబరః. ౮

చతుర్దశసహస్రాణి రక్షసాం భీమకర్మణామ్,
నిహతాని జనస్థానే శరైరగ్నిశిఖోపమైః. ౯

ఖరశ్చ నిహతస్సంఖ్యే త్రిశిరాశ్చ నిపాతితః,
దూషణశ్చ మహాతేజా రామేణ విదితాత్మనా. ౧౦
ఐశ్వర్యం వానరాణాం చ దుర్లభం వాలిపాలితమ్,
అస్యా నిమిత్తే సుగ్రీవః ప్రాప్తవాన్ లోకసత్కృతమ్. ౧౧
సాగరశ్చ మయా క్రాంతశ్శ్రీమాన్నదనదీపతిః,
అస్యా హేతోర్విశాలాయాస్సాయుధాయాః పురీచేయం నిరీక్షితా. ౧౨
యది రామస్సముద్రాంతాం మేదినీం పరివర్తయేత్,
అస్యాః కృతే జగచ్చాపి యుక్తమిత్యేవ మే మతిః. ౧౩
రాజ్యం వా త్రిషు లోకేషు సీతా వా జనకాత్మజా,
త్రైలోక్యరాజ్యం సకలం సీతాయా నాప్నుయాత్కలామ్. ౧౪
ఇయం సా ధర్మశీలస్య మైథిలస్య మహాత్మనః,
సుతా జనకరాజస్య సీతా భర్తృదృఢవ్రతా. ౧౫
ఉత్థితా మేదినీం భిత్త్వా క్షేత్రే హలముఖక్షతే,
పద్మరేణునిభైః కీర్ణా శుభైః కేదారపాంసుభిః. ౧౬
విక్రాంతస్యార్యశీలస్య సంయుగేష్వనివర్తినః,
స్నుషా దశరథస్యైషా జ్యేష్ఠా రాజ్ఞో యశస్వినీ. ౧౭
ధర్మజ్ఞస్య కృతజ్ఞస్య రామస్య విదితాత్మనః,
ఇయం సా దయితా భార్యా రాక్షసీవశ మాగతా. ౧౮
సర్వానోభోగాన్పరిత్యజ్య భర్తృస్నేహబలాత్కృతా,
అచింతయిత్వా దుఃఖాని ప్రవిష్టా నిర్జనం వనమ్. ౧౯
సంతుష్టా ఫలమూలేన భర్తృశుశ్రూషణే రతా,
యా పరాం భజతే ప్రీతిం వనేఽపి భవనే యథా. ౨౦
నేయం కనకవర్ణాంగీ నిత్యం సుస్మితభాషిణీ,
సహతే యాతనామేతా మనర్థానామభాగినీ. ౨౧

ఇమాం తు శీలసంపన్నాం ద్రష్టుమర్హతి రాఘవః,
రావణేన ప్రమథితాం ప్రపామివ పిపాసితైః. 29

అస్యా నూనం పునర్లాభాద్రాఘవః ప్రీతిమేష్యతి,
రాజా రాజ్యపరిభ్రష్టః పునః ప్రాప్యేవ మేదినీమ్. 30

కామభోగైః పరిత్యక్తా హీనా బంధుజనేన చ,
ధారయత్యాత్మనో దేహం తత్సమాగమకాంక్షిణీ. 31

నైషా పశ్యతి రాక్షస్యో నేమాన్పుష్పఫలద్రుమాన్,
ఏకస్థహృదయా నూనం రామమేవానుపశ్యతి. 32

భర్తా నారు పరం నార్యా భూషణం భూషణాదపి,
ఏషా తు రహితా తేన భూషణార్హా న శోభతే. 33

దుష్కరం కురుతే రామో హీనో యదనయా ప్రభుః,
ధారయత్యాత్మనో దేహం న దుఃఖేనావసీదతి. 34

ఇమామసితకేశాంతాం శతపత్రనిభేక్షణామ్,
సుఖార్హాం దుఃఖితాం దృష్ట్వా మమాపి వ్యథితం మనః. 35

శీతికుమా పుష్కరసన్నిభాక్షీ
యా రక్షితా రాఘవలక్ష్మణాభ్యామ్,
సా రాక్షసీభిర్వికృతేక్షణాభి
స్సంరక్ష్యతే సంప్రతి వృక్షమూలే. 36

హిమవాతనళినీవ నష్టశోభా
వ్యసనపరంపరయా నిపీడ్యమానా,
సహచరరహితేవ చక్రవాకీ
జనకసుతా కృపణాం దశాం ప్రపన్నా. 30

అస్యా హి పుష్పావనతాగ్రశాఖా
శోకం దృఢం వై జనయంత్యశోకాః,

హిమవ్యపాయేన చ మందరస్థో
రథ్యాత్తితో నైకసహస్రరశ్మిః. 3౧
ఇత్యేవమర్థం కపిరన్వవేక్ష్య
సీతేయమిత్యేవ నివిష్టబుద్ధిః,
సంశ్రిత్య తస్మిన్నిషసాద వృక్షే
బలీ హరీణామృషభస్తరస్వీ. 3౨

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - షోడశస్సర్గః.

సప్తదశస్సర్గః

తతః కుముదషండాభో నిర్మలో నిర్మలం స్వయమ్,
ప్రజగామ నభశ్చంద్రో హంసో నీలమివోదకమ్. ౧
సాచివ్యమివ కుర్వన్ స ప్రభయా నిర్మలప్రభః,
చంద్రమా రశ్మిభిశ్శీతైస్సిషేవే పవనాత్మజమ్. ౨
స దదర్శ తతస్సీతాం పూర్ణచంద్రనిభాననామ్,
శోకభారైరివ న్యస్తాం భారైర్నావమివాంభసి. 3
దిదృక్షమాణో వైదేహీం హనుమాన్మారుతాత్మజః,
స దదర్శావిదూరస్థా రాక్షసీర్ఘోరదర్శనాః. ౪
ఏకాక్షీమేకకర్ణాం చ కర్ణప్రావరణాం తథా,
అకర్ణాం శంకుకర్ణాం చ మస్తకోచ్ఛ్వసనాసికామ్. ౫
అతికాయోత్తమాంగీం చ తనుదీర్ఘశిరోధరామ్,

లంబకర్ణలలాటాం చ లంబోదరపయోధరామ్,
లంబోష్ఠీం చుబుకోష్ఠీం చ లంబాస్యాం లంబజానుకామ్. ౭
హ్రస్వాం దీర్ఘాం తథా కుబ్జాం వికటాం వామనాం తథా,
కరాళాం భుగ్నవక్త్రాం చ పింగాక్షీం వికృతాననామ్. ౮
వికృతాః పింగళాః కాళీః క్రోధనాః కలహప్రియాః,
కాలాయసమహాశూలకూటముద్గరధారిణీః. ౯
వరాహమృగశార్దూలమహిషాజశివాముఖీః,
గజోష్ట్రహయపాదీశ్చ నిఖాతశిరసోఽపరాః. ౧౦
ఏకహస్తైకపాదాశ్చ ఖరకర్ణ్యశ్వకర్ణికాః,
గోకర్ణీర్హస్తికర్ణీశ్చ హరికర్ణీస్తథాపరాః. ౧౧
అనాసా అతినాసాశ్చ తిర్యఙ్నాసా వినాసికాః,
గజసన్నిభనాసాశ్చ లలాటోచ్ఛ్వసనాసికాః. ౧౨
హస్తిపాదా మహాపాదా గోపాదాః పాదచూళికాః,
అతిమాత్రశిరోగ్రీవా అతిమాత్రకుచోదరీః. ౧౩
అతిమాత్రాస్యనేత్రాశ్చ వీక్ష్యజిహ్వాక్షిభాస్తథా,
అజాముఖ్యశ్వముఖీర్గోముఖీస్సూకరీముఖీః. ౧౪
హయోష్ట్రఖరవక్త్రాశ్చ రాక్షసీర్ఘోరదర్శనాః,
శూలముద్గరహస్తాశ్చ క్రోధనాః కలహప్రియాః. ౧౫
కరాళా ధూమ్రకేశీశ్చ రాక్షసీర్వికృతాననాః,
పిబంతీస్సతతం పానం సదా మాంససురాప్రియాః. ౧౬
మాంసశోణితదిగ్ధాంగీర్మాంసశోణితభోజనాః,
తా దదర్శ కపిశ్రేష్ఠో రోమహర్షణదర్శనాః. ౧౭
స్కంధవంత ముపాసీనాః పరివార్య వనస్పతిమ్,
తస్యాధస్తాచ్చ తాం దేవీం రాజపుత్రీమనిందితామ్. ౧౮

లక్ష్మయామాస లక్ష్మీవాన్ హనుమాన్ జనకాత్మజామ్,
నిష్ప్రభాం శోకసంతప్తాం మలసంకులమూర్ధజామ్. ౧౯
క్షీణపుణ్యాం చ్యుతాం భూమౌ తారాం నిపతితామివ,
చారిత్రవ్యపదేశాఢ్యాం భర్తృదర్శనదుర్గతామ్. ౨౦
భూషణైరుత్తమైర్హీనాం భర్తృవాత్సల్యభూషణామ్,
రాక్షసాధిపసంరుద్ధాం బంధుభిశ్చ వినాకృతామ్. ౨౧
వియూథాం సింహసంరుద్ధాం బద్ధాం గజవధూమివ,
చంద్రలేఖాం పయోదాంతే శారదాభ్రైరివావృతామ్. ౨౨
క్లిష్టరూపాం మసంస్పర్శాదయుక్తామివ వల్లకీమ్,
సీతాం భర్తృవశే యుక్తాం మయుక్తాం రాక్షసీవశే. ౨౩
అశోకవనికామధ్యే శోకసాగర మాప్లుతామ్,
తాభిః పరివృతాం తత్ర, సగ్రహామివ రోహిణీమ్. ౨౪
దదర్శ హనుమాన్ దేవీం లతా మకుసుమామివ,
సా మలేన చ దిగ్ధాంగీ వపుషా చాప్యలంకృతా. ౨౫
మృణాలీ పంకదిగ్ధేవ విభాతి న విభాతి చ,
మలినేన తు వస్త్రేణ పరిక్లిష్టేన భామినీమ్. ౨౬
సంవృతాం మృగశాబాక్షీం దదర్శ హనుమాన్కపిః,
తాం దేవీం దీనవదనా మదీనాం భర్తృతేజసా. ౨౭
రక్షితాం స్వేన శీలేన సీతా మసితలోచనామ్,
తాం దృష్ట్వా హనుమాన్ సీతాం మృగశాబనిభేక్షణామ్. ౨౮
మృగకన్యామివ త్రస్తాం వీక్షమాణాం సమంతతః,
దహంతీమివ నిశ్శ్వాసైర్వృక్షాన్ పల్లవధారిణః. ౨౯
సంఘాతమివ శోకానాం దుఃఖస్యోర్మిమివోత్థితామ్,
తాం క్షమాం సువిభక్తాంగీం వినాభరణశోభినీమ్. ౩౦

ప్రహర్షమతులం లేభే మారుతిః ప్రేక్ష్య మైథిలీమ్,
హర్షజాని చ సోఽస్రూణి తాం దృష్ట్వా మదిరేక్షణామ్. 30
ముమోచ హనుమాంస్తత్ర నమశ్చక్రే చ రాఘవమ్,
నమస్కృత్వా(స)చ రామాయ లక్ష్మణాయ చ వీర్యవాన్,
సీతాదర్శనసంహృష్టో హనుమాన్ సంవృతోఽభవత్. 31

ఇతి శ్రీమత్సున్దరకాణ్డే - సప్తదశస్సర్గః.

అష్టాదశస్సర్గః

తథా విప్రేక్షమాణస్య వనం పుష్పితపాదపమ్,
వినిశ్వసంశ్చ వైదేహీం కించిచ్ఛోషా నిశాఽభవత్. 1
షడంగవేదవిదుషాం క్రతుప్రవరయాజినామ్,
శుశ్రావ బ్రహ్మఘోషాంశ్చ విరాత్రే బ్రహ్మరక్షసామ్. 2
అథ మంగళవాదిత్రశబ్దైశ్శోత్రమనోహరైః,
ప్రాబుధ్యత మహాబాహుర్దశగ్రీవో మహాబలః. 3
విబుధ్య తు యథాకాలం రాక్షసేంద్రః ప్రతాపవాన్,
స్రస్తమాల్యాంబరధరో వైదేహీం మన్వచింతయత్. 4
భృశం నియుక్తస్తస్యాం చ మదనేన మదోత్కటః,
న స తం రాక్షసః కామం శశాకాత్మని గూహితుమ్. 5
స సర్వాభరణైర్యుక్తో బిభ్రచ్ఛ్రియమనుత్తమామ్,
తాం నగైర్వనభిర్జుష్టాం సర్వపుష్పఫలోపగైః. 6
వృతాం పుష్కరిణీభిశ్చ నానాపుష్పోపశోభితామ్,
సదామదైశ్చ విహగైర్విచిత్రాం పరమాద్భుతామ్. 7

ఈహామృగైశ్చ వివిధైర్దుష్టాం దృష్టిమనోహరైః,
వీథీస్సంప్రేక్షమాణశ్చ మణికాంచనతోరణాః. ౮
నానామృగగణాకీర్ణాం ఫలైః ప్రపతితైర్వృతామ్,
అశోకవనికామేవ ప్రవివేశత్సంతరద్రుమామ్. ౯
అంగనానాశతమాత్రం తు తం వ్రజంత మనువ్రజత్,
మహేంద్రమివ పౌలస్త్యం దేవగంధర్వయోషితః. ౧౦
దీపికాః కాంచనీః కాశ్చిజ్జగృహుస్తత్ర యోషితః,
వాలవ్యజనహస్తాశ్చ తాలవృంతాని చాపరాః. ౧౧
కాంచనైరపి భృంగారైర్జహ్రుస్సలిల మగ్రతః,
మండలాగ్రాం బృసీం చైవ గృహ్యాన్యాః పృష్ఠతో యయుః.
కాచిద్రత్నమయీం స్థాలీం పూర్ణాం పానస్య భామినీ,
దక్షిణా దక్షిణేనైవ తదా జగ్రాహ పాణినా. ౧౩
రాజహంసప్రతీకాశం ఛత్రం పూర్ణశశిప్రభమ్,
సౌవర్ణదండ మపరా గృహీత్వా పృష్ఠతో యయౌ. ౧౪
నిద్రామదపరీతాక్ష్యో రావణస్యోత్తమాః స్త్రియః,
అనుజగ్ముః పతిం వీరం ఘనం విద్యుల్లతా ఇవ. ౧౫
వ్యావిద్ధహారకేయూరాస్సమామృదితవర్ణకాః,
సమాగలితకేశాంతా స్సస్వేదవదనాస్తథా. ౧౬
ఘూర్ణంత్యో మదశేషేణ నిద్రయా చ శుభాననాః,
స్వేదక్లిష్టాంగకుసుమాస్సు(స్స)మాల్యాకులమూర్ధజాః. ౧౭
ప్రయాంతం నైరృతపతిం నార్యో మదిరలోచనాః,
బహుమానాచ్చ కామాచ్చ ప్రియా భార్యాస్తమన్వయుః. ౧౮
స చ కామపరాధీనః పతిస్తాసాం మహాబలః,
సీతాసక్తమనా మందో మదాంచితగతిర్బభౌ. ౧౯

తతః కాంచీనినాదం చ నూపురాణాం చ నిస్స్వనమ్,
శుశ్రావ పరమస్త్రీణాం స కపిర్వారుతాత్మజః. ౨౦
తం చాప్రతిమకర్మాణ మచింత్యబలపౌరుషమ్,
ద్వారదేశే మనుప్రాప్తం దదర్శ హానుమాన్ కపిః. ౨౧
దీపికాభిరనేకాభిస్సమంతాదవభాసితమ్,
గంధతైలావసిక్తాభిర్ధ్రియమాణాభిరగ్రతః. ౨౨
కామదర్పబలైర్యుక్తం జిహ్మతామ్రాయతేక్షణమ్,
సమక్షమివ కందర్పమవిద్ధశరాసనమ్. ౨౩
మథితామృతఫేనాభమరజోవస్త్రముత్తమమ్,
సలీలమనుకర్షంతం విముక్తం సక్తమంగదే. ౨౪
తం పత్రవిటపే లీనః పత్రపుష్పఘనావృతః,
సమీపమివ సంక్రాంతం నిధ్యాతు ముపచక్రమే. ౨౫
అవేక్ష్యమాణస్తు తతో దదర్శ కపికుంజరః,
రూపయౌవనసంపన్నా రావణస్య వరస్త్రియః. ౨౬
తాభిః పరివృతో రాజా సురూపాభిర్మహాయశాః,
తన్మృగద్విజసంఘుష్టః ప్రవిష్టః ప్రమదావనమ్. ౨౭
శ్రీమాన్ విచిత్రాభరణశ్మశ్రుకర్మా మహాబలః,
తేన విశ్రవసః పుత్రస్స దృష్టో రాక్షసాధిపః. ౨౮
వృతః పరమనారీభి స్తారాభిరివ చంద్రమాః,
తం దదర్శ మహాతేజా స్తేజోవంతం మహాకపిః. ౨౯
రావణోఽయం మహాబాహురితి సంచింత్య వానరః,
అవప్లుతో మహాతేజా హనుమాన్మారుతాత్మజః. ౩౦
స తథాఽప్యుగ్రతేజాస్సన్నిర్ధూత స్తస్య తేజసా,
పత్రగుహ్యాంతరే సక్తో హానుమాన్ సంవృతోఽభవత్. ౩౧

స తా మసితకేశాంతాం సుశ్రోణీం సంహత స్తనీమ్,
దిదృక్షు రసితాపాంగా ముపావ ర్తత రావణః. 39

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - అష్టాదశస్సర్గః.

ఏ కో న వి ం శ స్స ర్గః

తస్మిన్నేవ తతః కాలే రాజపుత్ర్యత్వనిందితా,
రూపయౌవనసంపన్నం భూషణో త్తమభూషితమ్. 1
తతో దృష్ట్వైవ వై దేహీ రావణం రాక్షసాధిపమ్,
ప్రావేపత వరారోహా ప్రవాతే కదలీ యథా. 2
ఆచ్ఛాద్యోదరమూరుభ్యాం బాహుభ్యాం చ పయోధరౌ,
ఉపవిష్టా విశాలాక్షీ రుదంతీ వరవర్ణినీ. 3
దశగ్రీవస్తు వైదేహీం రక్షితాం రాక్షసీగణైః,
దదర్శ సీతాం దుఃఖార్తాం నావం సన్నామివార్ణవే. 4
అసంవృతాయా మాసీనాం ధరణ్యాం సంశ్రితవ్రతామ్,
ఛిన్నాం ప్రపతితాం భూమౌ శాఖామివ వనస్పతేః. 5
మలమండనచిత్రాంగీం మండనార్హా మమండితామ్,
మృణాలీ పంకదిగ్ధేవ విభాతి న విభాతి చ. 6
సమీపం రాజసింహస్య రామస్య విదితాత్మనః,
సంకల్పహయసంయుక్తైర్యాంతీమివ మనోరథైః. 7
ధ్యాయంతీం రుచిరాపాంగీం ధ్యానశోకపరాయణామ్,
దుఃఖస్యాంత మపశ్యంతీం [illegible]

వేష్టమానాం తథాఽవిష్టాం పన్నగేంద్రవధూమివ,
ధూమ్యమానాం గ్రహేణేవ రోహిణీం ధూమకేతునా. ౯
వృత్తశీలకులే జాతా మాచారవతి ధార్మికే,
పునస్సంస్కార మాపన్నాం జాతామివ చ దుష్కులే. ౧౦
అభూతేనాపవాదేన కీర్తిం నిపతితామివ,
ఆమ్నాయానా మయోగేన విద్యాం ప్రశిథిలామివ. ౧౧
సన్నామివ మహాకీర్తిం శ్రద్ధామివ విమానితామ్,
పూజామివ పరిక్షీణా మాశాం ప్రతిహతామివ. ౧౨
ఆయతీమివ విధ్వస్తా మాజ్ఞాం ప్రతిహతామివ,
దీప్తామివ దిశం కాలే పూజా మపహృతామివ. ౧౩
పద్మినీమివ విధ్వస్తాం హతశూరాం చమూమివ,
ప్రభామివ తమోధ్వస్తా ముపక్షీణామివాపగామ్ ౧౪
వేదీమివ పరామృష్టాం శాంతాగ్నిశిఖామివ,
పూర్ణచంద్రాం నిశాం రాహుగ్రస్తేందుమండలామ్. ౧౫
ఉత్పలోత్పన్నకమలాం విత్రాసితవిహంగమామ్,
హస్తిహస్తపరామృష్టా మాకులాం పద్మినీమివ. ౧౬
పతిశోకాతురాం శుష్కాం నదీం విస్రావితామివ,
పరయా మృజయా హీనాం కృష్ణపక్షనిశామివ. ౧౭
సుకుమారీం సుజాతాంగీం రత్నగర్భగృహోచితామ్,
తప్యమానామివోష్ణేన మృణాలీ మచిరోద్ధృతామ్. ౧౮
గృహీతా మాసితాం స్తంభే యూథపేన వినాకృతామ్,
నిశ్శ్వసంతీం సుదుఃఖార్తాం గజరాజవధూమివ. ౧౯
ఏకయా దీర్ఘయా వేణ్యా శోభమానా మయత్నతః,
నీలయా నీరదాపాయే వనరాజ్యా మహీమివ. ౨౦

ఉపవాసేన శోకేన ధ్యానేన చ భయేన చ,
పరిక్షీణాం కృశాం దీనా మల్పాహారాం తపోధనామ్. ౨౧

ఆయాచమానాం దుఃఖార్తాం ప్రాంజలిం దేవతామివ,
భావేన రఘుముఖ్యస్య దశగ్రీవపరాభవమ్. ౨౨

సమీక్షమాణాం రుదతీ మనిందితాం
సుపక్ష్మతామ్రాయతశుక్ల లోచనామ్,
అనువ్రతాం రామమతీవ మైథిలీం
ప్రలోభయామాస వధాయ రావణః. ౨౩

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాణ్డే - ఏకోనవింశస్సర్గః.

వింశస్సర్గః

స తాం పతివ్రతాం దీనాం నిరానందాం తపస్వినీమ్,
సాకారైర్హర్షురై ర్వాక్యైర్న్యదర్శయత రావణః. ౧

మాం దృష్ట్వా నాగనాసోరు మూహమానా స్తనోదరమ్,
ఆదర్శనమివాత్మానం భయాన్నేతుం త్వమిచ్ఛసి. ౨

కామయే త్వాం విశాలాక్షి బహుమన్యస్వ మాం ప్రియే,
సర్వాంగగుణసంపన్నే సర్వలోకమనోహరే. ౩

నేహ కేచిన్మనుష్యా వా రాక్షసాః కామరూపిణః,
వ్యపసర్పతు తే సీతే భయం మత్తస్సముత్థితమ్. ౪

స్వధర్మో రక్షసాం భీరు సర్వథైవ న సంశయః,
గమనం వా పరస్త్రీణాం హరణం సంప్రమథ్య వా. ౫

ఏవం చైత దకామాం తు న త్వాం స్పృశ్యామి మైథిలి,
కామం కామశ్శరీరే మే యథాకామం ప్రవర్తతామ్. ౬
దేవి నేహ భయం కార్యం మయి విశ్వసిహి ప్రియే,
ప్రణయస్వ చ తత్త్వేన మైవం భూశ్శోకలాలసా. ౭
ఏకవేణీ ధరాశయ్యా ధ్యానం మలిన మంబరమ్,
అస్థానేఽప్యుపవాసశ్చ నైతాన్యాపయికాని తే. ౮
విచిత్రాణి చ మాల్యాని చందనాన్యగరూణి చ,
వివిధాని చ వాసాంసి దివ్యాన్యాభరణాని చ. ౯
మహార్హాణి చ పానాని శయనాన్యాస్తరాణి చ,
గీతం నృత్తం చ వాద్యం చ లభ మాం ప్రాప్య మైథిలి. ౧౦
స్త్రీరత్నమసి మైవం భూః కురు గాత్రేషు భూషణమ్,
మాం ప్రాప్య హి కథం ను స్యా స్త్వమనర్హా సువిగ్రహే. ౧౧
ఇదం తే చారు సంజాతం యావనం వ్యతివర్తతే,
యదతీతం పునర్నైతి స్రోతస్శీఘ్రి మపామివ. ౧౨
త్వాం కృతోపరతో మన్యే రూపకర్తా స విశ్వసృట్,
న హి రూపోపమా త్వన్యా తవాస్తి శుభదర్శనే. ౧౩
త్వాం సమాసాద్య వైదేహి రూపయావనశాలినీమ్,
కః పుమా నతివర్తేత పాశాదపి పితామహః. ౧౪
యద్యత్పశ్యామి తే గాత్రం శీతాంశుసదృశాననే,
తస్మిం స్తస్మిన్ పృథుశ్రోణి చక్షుర్మమ నిబధ్యతే. ౧౫
భవ మైథిలి భార్యా మే మోహమేనం విసర్జయ,
బహ్వీనా ముత్తమస్త్రీణా మాహృతానా మితస్తతః. ౧౬
సర్వాసామేవ భద్రం తే మమాగ్రమహిషీ భవ,
లోకేభ్యో యాని రత్నాని సంప్రమథ్యాహృతాని వై. ౧౭

తాని మే భీరు సర్వాణి రాజ్యం చైతదహం చ తే,
విజిత్య పృథివీం సర్వాం నానానగరమాలినీమ్. ౧౮
జనకాయ ప్రదాస్యామి తవ హేతోర్విలాసిని,
నేహ పశ్యామి లోకేఽన్యం యో మే ప్రతిబలో భవేత్. ౧౯
ఉపశ్లోకయ మే సుమహాద్వీర్యమప్రతివ్యంవ్య మాహవే,
అసకృత్సంయుగే భగ్నా మయా విమృదితధ్వజాః ౨౦
అశక్తాః ప్రత్యనీకేషు స్థాతుం మమ సురాసురాః,
ఇచ్ఛయా క్రియతామద్య ప్రతికర్మ తవోత్తమమ్. ౨౧
సప్రభాణ్యవపద్యంతాం తవాంగే భూషణాని చ,
సాధు పశ్యామి తే రూపం సంయుక్తం ప్రతికర్మణా. ౨౨
ప్రతికర్మాభిసంయుక్తా దాక్షిణ్యేన వరాననే,
భుంక్ష్వ భోగాన్యథాకామం పిబ భీరు రమస్వ చ. ౨౩
యథేష్టం చ ప్రయచ్ఛ త్వం పృథివీం వా ధనాని చ,
లలస్వ మయి విస్రబ్ధా ధృష్ట మాజ్ఞాపయస్వ చ. ౨౪
మత్ప్రసాదాల్లలంతాశ్చ లలంతాం బాంధవాస్తవ,
ఋద్ధిం మమాన్తుపశ్య త్వం శ్రియం భద్రే యశశ్చ మే. ౨౫
కిం కరిష్యసి రామేణ సుభగే చీరవాససా,
నిఃశ్రీ స్తవిజయో రామో గతశ్రీర్వనగోచరః. ౨౬
వ్రతీ స్థండిలశాయీ చ శంకే జీవతి వా న వా.
న హి వై దేహి రామస్త్వాం ద్రష్టుం వాప్యుపలప్స్యతే. ౨౭
పురో బలాత్కారసిద్ధే త్వేమైర్భోగాన్మమివావృతామ్,
న చాపి మమ వస్తాత్వాం ప్రాప్తుమర్హతి రాఘవః. ౨౮
హిరణ్యకశిపుః కీర్తి మింద్రవత్స్వగతామివ,
చారుస్మితే చారుదతి చారునేత్రే విలాసిని. ౨౯

మనో హరసి మే భీరు సుపర్ణః పన్నగం యథా,
క్లిష్టకాశేయవసనాం తస్వీమప్యనలంకృతామ్. 30
త్వాం దృష్ట్వా స్వేషు దారేషు రతిం నోపలభామ్యహమ్,
అంతఃపురనివాసిన్యస్స్త్రియస్సర్వగుణాన్వితాః. 31
యావంత్యో మమ సర్వాసా మైశ్వర్యం కురు జానకి,
మమ వ్యసితకేశాంతే త్రైలోక్యప్రవరాస్త్రియః. 32
తాస్త్వాం పరిచరిష్యంతి శ్రియ మప్సరసో యథా,
యాని వైశ్రవణే సుభ్రు రత్నాని చ ధనాని చ. 33
తాని లోకాంశ్చ సుశ్రోణి మాం చ భుక్త్వా యథాసుఖమ్,
న రామ స్తపసా దేవి న బలేన న విక్రమైః. 34
న ధనేన మయ్యా తుల్యస్తేజసా యశసాఽపి వా, నా లోకము
పిబ విహర రమస్వ భుక్త్వా భోగాన్
ధననిచయం ప్రదిశామి మేదినీం చ,
మయి లల లలనే యథాసుఖం త్వం
త్వయి చ సమేత్య లలంతు బాంధవాస్తే. 35
వసుమితతరుజాలసంతతాని
భ్రమరయుతాని సముద్రతీరజాని,
కనకవిమలహారభూషితాంగీ
విహర మయా సహా భీరు కాననాని.

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - వింశస్సర్గః.

ఏకవింశస్సర్గః

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా సీతా రౌద్రస్య రక్షసః,
ఆర్తా దీనస్వరా దీనం ప్రత్యువాచ శనైర్వచః. ౧

దుఃఖార్తా రుదతీ సీతా వేపమానా తపస్వినీ,
చింతయంతీ వరారోహా పతిమేవ పతివ్రతా. ౨

తృణ మంతరతః కృత్వా ప్రత్యువాచ శుచిస్మితా,
నివర్తయ మనో మత్తస్త్వజనే క్రియతాం మనః. ౩

న మాం ప్రార్థయితుం యుక్తం సుసిద్ధిమివ పాపకృత్,
అకార్యం న మయా కార్యమేకపత్న్యా విగర్హితమ్. ౪

కులం సంప్రాప్తయా పుణ్యం కులే మహతీ జాతయా,
వీవముక్త్వా తు వైదేహీ రావణం తం యశస్వినీ. ౫

రాక్షసం పృష్ఠతః కృత్వా భూయో వచనమబ్రవీత్,
నాహ మాపయికీ భార్యా పరభార్యా సతీ తవ. ౬

సాధు ధర్మమవేక్షస్వ సాధు సాధువ్రతం చర,
యథా తవ తథాఽన్యేషాం దారా రక్ష్యా నిశాచర. ౭

ఆత్మాన ముపమాం కృత్వా స్వేషు దారేషు రమ్యతామ్,
అతుష్టం స్వేషు దారేషు చపలం చలితేంద్రియమ్. ౮

నయంతి నికృతిప్రజ్ఞం పరదారాః పరాభవమ్,
ఇహ సంతో న వా సంతి సతో వా నానువర్తసే. ౯

తథాహి విపరీతా తే బుద్ధి రాచారవర్జితా,
వచో మిథ్యా ప్రణీతాత్తా పథ్యముక్తం విచక్షణైః. ౧౦
రాక్షసానా మభావాయ త్వం వా న ప్రతిపద్యసే,
ఆకృతాత్తాన మాసాద్య రాజాన మనయే రతమ్. ౧౧
సమృద్ధాని వినశ్యంతి రాష్ట్రాణి నగరాణి చ,
తథేయం త్వాం సమాసాద్య లంకా రత్నౌఘసంకులా. ౧౨
అనారాధా త్తవైకస్య న చిరాద్వినశిష్యతి,
స్వకృతైర్హన్యమానస్య రావణాదీర్ఘచర్మిణః. ౧౩
అభినందంత్సి భూతాని వినాశే పాపకర్మణః,
ఏవం త్వాం పాపకర్మాణం వక్ష్యంతి నికృతా జనాః. ౧౪
దిష్ట్యైతద్వ్యసనం ప్రాప్తో రౌద్ర ఇత్యేవ హర్షితాః,
శక్యా లోభయితుం సీతా మైశ్వర్యేణ ధనేన వా. ౧౫
అనన్యా రాఘవేణాహం భాస్కరేణ ప్రభా యథా,
ఉపధాయ భుజం తస్య లోకనాథస్య సత్కృతమ్. ౧౬
కథం నామోపధాస్యామి భుజమన్యస్య కస్యచిత్,
అహమాపయికీ భార్యా తస్యైవ వసుధాపతేః. ౧౭
వ్రతస్నాతస్య విప్రస్య విద్యేవ విధితాత్మనః,
సాధు రావణ రామేణ మాం సమానయ దుఃఖితామ్. ౧౮
వనే వాశితయా సార్ధం కరేణ్వేవ గజాధిపమ్,
మిథ్యాపయికం కర్తుం రామస్థానం ప్రచక్షసే. ౧౯
వధం చానిచ్ఛతా ఘోరం త్వయాఽసౌ పురుషర్షభః,
విదితస్తు హి ధర్మజ్ఞశ్శరణ్యాగతవత్సలః. ౨౦
తేన మైత్రీ భవతు తే యది జీవితు మిచ్ఛసి,
ప్రసాదయస్వ త్వం చైనం శరణాగతవత్సలమ్. ౨౧

మాం చాస్మై ప్రయతో భూత్వా నిర్యాతయితుమర్హసి,
ఏవం హి తే భవేత్సత్త్వమస్తి సంప్రదాయ రఘూత్తమే. ౨౨
అన్యథా త్వం హి కుర్వాణో వధం ప్రాప్స్యసి రావణ,
వర్జయేద్వజ్రమున్మృష్టం వర్జయేదంతక క్షీరమ్. ౨౩
త్వద్విధం తు న సంక్రుద్ధో లోకనాథస్య రాఘవః,
రామస్య ధనుషశ్శబ్దం శ్రోష్యసి త్వం మహాస్వనమ్. ౨౪
శతక్రతువిసృష్టస్య నిర్ఘోష మశనేరివ, పి[illegible]
ఇహ శీఘ్రం సుపర్వాణో జ్వలితాస్యా ఇవోరగాః. ౨౫
ఇషవో నిపతిష్యంతి రామలక్ష్మణలక్ష్మణాః,
రక్షాంసి పరినిఘ్నంతః పుర్యామస్యాం సమంతతః. ౨౬
అసంపాతం కరిష్యంతి పతంతః కంకవాససః,
రాక్షసేంద్రమహాసర్పాన్ స రామగరుడో మహాన్. ౨౭
ఉద్ధరిష్యతి వేగేన వైనతేయ ఇవోరగాన్,
అపనేష్యతి మాం భర్తా త్వత్తశ్శీఘ్రి మరిందమః. ౨౮
అసురేభ్యశ్శ్రియం దీప్తాం విష్ణుస్త్రిభిరివ క్రమైః,
జనస్థానే హతస్థానే నిహతే రక్షసాం బలే. ౨౯
అశక్తేన త్వయా రక్షః కృతమేతదసాధు వై,
ఆశ్రమం తు తయోశ్శూన్యం ప్రవిశ్య నరసింహయోః. ౩౦
గోచరం గతయోర్భ్రాత్రో రహనీతా త్వయాఽధమ,
న హి గంధ మువాఘ్రాయ రామలక్ష్మణయో స్త్వయా. ౩౧
శక్యం స్వర్గర్జనే స్థాతుం శునా శార్దూలయోరివ,
తస్య తే విగ్రహే తాభ్యాం యుగగ్రహణమస్థిరమ్. ౩౨
వృత్రస్యేవేంద్రబాహుభ్యాం బాహోరేకస్య నిగ్రహాత్,
క్షిప్రం తవ సనాథో మే రామస్సామిత్రిణా సహ. ౩౩

తోయమల్పమివాదిత్యః ప్రాణానాదాస్యతే శరైః,
గిరిం కుబేరస్య గతోఽపధాయ వా
సభాం గతో వా వరుణస్య రాజ్ఞః,
అసంశయం దాశరథేర్న మోక్ష్యసే
మహాద్రుమః కాలవతోఽశనేరివ. 34

ఇతి శ్రీమత్సున్దరకాణ్డే - ఏకవింశస్సర్గః.

ద్వావింశస్సర్గః.

సీతాయా వచనం శ్రుత్వా పరుషం రాక్షసాధిపః,
ప్రత్యువాచ తతస్సీతాం విప్రియం ప్రియదర్శనామ్. 1
యథా యథా సాన్త్వయితా వశ్యస్త్రీణాం తథా తథా,
యథా యథా ప్రియంహ్యేవక్తా పరిభూత స్తథా తథా. 2
సన్నియచ్ఛతి మే క్రోధం త్వయి కామస్సముత్థితః,
ద్రవతోఽమార్గ మాసాద్య హయానివ సుసారథిః. 3
వామః కామో మనుష్యాణాం యస్మిన్ కిల నిబధ్యతే,
జనే తస్మిం స్త్వనుక్రోశస్స్నేహశ్చ కిల జాయతే. 4
వితస్తాత్కారణాన్న త్వాం భూతయామి వరాననే,
వధార్హా మవమానార్హాం మిథ్యా ప్రవ్రజితే రతామ్. 5
పరుషాణిహ వాక్యాని యాని యాని బ్రవీషి మామ్,
తేషు తేషు వధో యుక్త స్తవ మైథిలి దారుణః. 6
ఏవముక్త్వా తు వైదేహీం రావణో రాక్షసాధిపః,
క్రోధసంరంభసంయుక్తస్సీతాముత్తరమబ్రవీత్. 7

ద్వౌ మాసౌ రక్షితవ్యౌ మే యోఽవధిస్తే మయా కృతః,
తతశ్శయన మారోహ మమ త్వం వరవర్ణిని. ౮
ఊర్ధ్వం ద్వాభ్యాం తు మాసాభ్యాం భర్తారం మామనిచ్ఛతీమ్,
మమ త్వాం ప్రాతరాశార్థ మారభంతే మహానసే. ౯
తాం తర్జ్యమానాం సంప్రేక్ష్య రాక్షసేంద్రేణ జానకీమ్,
దేవగంధర్వకన్యా స్తా విమేదు ర్విక్కృతేక్షణాః. ౧౦
ఓష్ఠప్రకారై రపరా వక్త్రనేత్రై స్తథాఽపరాః,
సీతా మాశ్వాసయామాసు స్తర్జితాం తేన రక్షసా. ౧౧
తాభి రాశ్వాసితా సీతా రావణం రాక్షసాధిపమ్,
ఉవాచాత్మహితం వాక్యం వృత్తశౌండీర్యగర్వితమ్. ౧౨
నూనం నతే జనః కశ్చి దస్తి నిశ్శ్రేయసే స్థితః,
నివారయతి యో న త్వాం కర్మణోఽస్మాద్విగర్హితాత్. ౧౩
మాం హి భర్తాత్మనః పత్నీం శచీమివ శచీపతేః,
త్వదన్య స్త్రిషు లోకేషు ప్రార్థయేన్మనసాఽపి కః. ౧౪
రాక్షసాధమ రామస్య భార్యా మమితతేజసః,
ఉక్తవానసి యత్పాపం క్వ గతస్తస్య మోక్ష్యసే. ౧౫
యథా దృప్తశ్చ మాతంగః శశశ్చ సహితౌ వనే,
తథా ద్విరదవద్రామ స్త్వం సీచ శశవత్స్మృతః. ౧౬
స త్వమిక్ష్వాకునాథం వై క్షీపన్నిహ న లజ్జసే,
చక్షుషోర్విషయం తస్య న తావదుపగచ్ఛసి. ౧౭
ఇమే తే నయనే క్రూరే విరూపే కృష్ణపింగళే,
క్షితౌ న పతితే కస్మా న్మామనార్యా నిరీక్షతః. ౧౮
తస్య భర్తాత్మనః పత్నీం స్నుషాం దశరథస్య చ,
కథం వ్యాహరతో మాం తే న జిహ్వా వ్యవశీర్యతే. ౧౯

అసందేశాత్తు రామస్య తపసశ్చానుపాలనాత్,
న త్వాం కుర్యాం దశగ్రీవ భస్మ భస్మార్హ తేజసా. ౨౦
నాపహార్తు మహం శక్యా త్వయా రామస్య ధీమతః,
విధిస్తవ వధార్థాయ విహితో నాత్ర సంశయః. ౨౧
శూరేణ ధనదభ్రాత్రా బలైస్సముదితేన చ,
అపోహ్య రామం కస్తాద్ధి దారచౌర్యం త్వయా కృతమ్. ౨౨
సీతాయా వచనం శ్రుత్వా రావణో రాక్షసాధిపః,
వివృత్య నయనే క్రూరే జానకీ మన్వవైక్షత. ౨౩
నీలజీమూతసంకాశో మహాభుజశిరోధరః,
సింహస్త్వగతిర్భీమా దీప్తజిహ్వాగ్రలోచనః. ౨౪
చలాగ్రమకుటప్రాంశు శ్చిత్రమాల్యానులేపనః,
రక్తమాల్యాంబరధర స్తప్తాంగదవిభూషణః. ౨౫
శ్రోణిసూత్రేణ మహతా మేచకేన సుసంవృతః,
అమృతోత్పాదనద్ధేన భుజగేనేవ మందరః. ౨౬
తాభ్యాం స పరిపూర్ణాభ్యాం భుజాభ్యాం రాక్షసేశ్వరః,
శుశుభేఽచలసంకాశ శ్శృంగాభ్యామివ మందరః. ౨౭
తరుణాదిత్యవర్ణాభ్యాం కుండలాభ్యాం విభూషితః,
రక్తపల్లవపుష్పాభ్యా మశోకాభ్యామివాచలః. ౨౮
స కల్పవృక్ష ప్రతిమో వసంత ఇవ మూర్తిమాన్,
శ్మశానచైత్యప్రతిమో భూషితోఽపి భయంకరః. ౨౯
అవేక్షమాణో వైదేహీం కోపసంరక్తలోచనః,
ఉవాచ రావణస్సీతాం భుజంగ ఇవ నిశ్శ్వసన్. ౩౦
అనయేనాభిసంపన్న మర్థహీన మనువ్రతే,
నాశయామ్యవమత్య త్వాం సూర్యస్సంధ్యామివౌజసా. ౩౧

ఇత్యుక్త్వా మైథిలీం రాజా రావణశ్శత్రురావణః,
సందిదేశ తతస్సర్వా రాక్షసీర్ఘోరదర్శనాః. 31

ఏకాక్షీమేకకర్ణాం చ కర్ణప్రావరణాం తథా,
గోకర్ణీం హస్తికర్ణీం చ లంబకర్ణీ మకర్ణికామ్. 32

హస్తిపాద్యశ్వపాద్యౌ చ గోపాదీం పాదచూలికామ్,
ఏకాక్షీ మేకపాదీం చ పృథుపాదీ మపాదికామ్. 33

అతిమాత్రశిరోగ్రీవా మతిమాత్రకుచోదరీమ్,
అతిమాత్రాస్యనేత్రాం చ దీర్ఘజిహ్వా మజిహ్వికామ్. 34

అనాసికాం సింహముఖీం గోముఖీం సూకరీముఖీమ్,
యథా మద్వశగా సీతా క్షిప్రం భవతి జానకీ. 35

తథా కురుత రాక్షస్యస్సర్వాః క్షిప్రం సమేత్య చ,
ప్రతిలోమానులోమైశ్చ సామదానాదిభేదనైః. 36

ఆవర్జయత వైదేహీం దండస్యోద్యమనేన చ,
ఇతి ప్రతిసమాదిశ్య రాక్షసేంద్రః పునఃపునః. 37

కామమన్యపరీతాత్మా జానకీం పర్యతర్జయత్,
ఉపగమ్య తతః క్షిప్రం రాక్షసీ ధాన్యమాలినీ. 38

పరిష్వజ్య దశగ్రీవ మిదం వచన మబ్రవీత్,
మయా క్రీడ మహారాజ సీతయా కిం తవానయా. 39

వివర్ణయా కృపణయా మానుష్యా రాక్షసేశ్వర,
నూనమస్యా మహారాజ న దివ్యాన్ భోగస్తత్తమాన్. 40

విదథాత్యమరశ్రేష్ఠ స్తవ భావబలార్జితాన్,
అకామాం కామయానస్య శరీరముపతప్యతే. 41

ఇచ్ఛంతీం కామయానస్య ప్రీతిర్భవతి శోభనా,
ఏవముక్తస్తు రాక్షస్యా సముత్క్షిప్తస్తతో బలీ. 42

ప్రవాసస్నేహసంకాశో రాక్షస స్స న్నవ ర్తత,
ప్రస్థితస్స దశ గ్రీవః కంపయన్నివ మేదినీమ్. ౪౪
జ్వలదభ్రస్కరవర్ణాభం ప్రవివేశ నివేశనమ్,
దేవగంధర్వకన్యాశ్చ నాగకన్యాశ్చ సర్వతః. ౪౫
పరివార్య దశ గ్రీవం వివిశు స్తం గృహో త్తమమ్,
స మైథిలీం ధర్మపరా మవస్థితాం
ప్రవేపమానాం పరిభ ర్త్సన్య రావణః,
విహాయ సీతాం మదనేన మోహిత
స్స్వమేవ వేశ్మ ప్రవివేశ భాస్వరమ్. ౪౬

ఇతి శ్రీమత్సున్దరకాణ్డే - ద్వావింశస్సర్గః.

త్ర యో వి ం శ స్స ర్గః

ఇత్యుక్త్వా మైథిలీం రాజా రావణశ్చత్ర రావణః,
సందిశ్య చ తతస్సర్వా రాక్షసీ ర్నిర్జగామ హ. ౧
నిష్క్రాన్తే రాక్షసేన్ద్రే తు పునరన్తఃపురం గతే,
రాక్షస్యో భీమరూపా స్తా స్సీతాం సమభిదుద్రువుః. ౨
తత సీతా ముపాగమ్య రాక్షస్యః క్రోధమూర్ఛితాః,
పరం పరుషయా వాచా వైదేహీ మిదమబ్రువన్. ౩
పౌలస్త్యస్య వరిష్ఠస్య రావణస్య మహాత్మనః,
దశ గ్రీవస్య భార్యా త్వం సీతే న బహుమన్యసే. ౪
తత స్త్వేకజటా నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రవీత్,
ఆమన్త్ర్య క్రోధతామ్రాక్షీ సీతాం కరతలోదరీమ్. ౫

ప్రజాపతీనాం షణ్ణాం తు చతుర్థో యః ప్రజాపతిః,
మానసో బ్రహ్మణః పుత్రః పులస్త్య ఇతి విశ్రుతః. ౬
పులస్త్యస్య తు తేజస్వీ మహర్షి ర్మానసస్సుతః,
నామ్నా స విశ్రవా నామ ప్రజాపతిసమప్రభః. ౭
తస్య పుత్త్రో విశాలాక్షి రావణశ్శత్రురావణః,
తస్య త్వం రాక్షసేంద్రస్య భార్యా భవితుమర్హసి. ౮
మయోక్తం చారుసర్వాంగి వాక్యం కిం నానుమన్యసే,
తతో హరిజటా నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రవీత్. ౯
వివర్ణా నయనే కోపాన్నారాచసమలోచనా,
యేన దేవా స్త్రయస్త్రింశద్దేవరాజశ్చ నిర్జితాః. ౧౦
తస్య త్వం రాక్షసేంద్రస్య భార్యా భవితు మర్హసి,
తతస్తు ప్రఘసా నామ రాక్షసీ క్రోధమూర్ఛితా ౧౧
భర్త్సయంతీ తదా ఘోర మిదం వచన మబ్రవీత్,
వీర్యోత్సిక్తస్య శూరస్య సంగ్రామేష్వనివర్తినః. ౧౨
బలినో వీర్యయుక్తస్య భార్యా త్వం కిం న లప్స్యసే,
ప్రియాం బహుమతాం భార్యాం త్యక్త్వా రాజా మహాబలః.
సర్వాసాం చ మహాభాగాం త్వాముపైష్యతి రావణః,
సమృద్ధం స్త్రీసహస్రేణ నానారత్నోపశోభితమ్. ౧౪
అంతఃపురం సముత్సృజ్య త్వా ముపైష్యతి రావణః,
అన్యా తు వికటా నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రవీత్. ౧౫
అసకృద్దేవతాయుద్ధే నాగగంధర్వదానవాః,
నిర్జితాస్సమరే యేన స తే పార్శ్వముపాగతః. ౧౬
తస్య సర్వసమృద్ధస్య రావణస్య మహాత్మనః,
కిమద్య రాక్షసేంద్రస్య భార్యాత్వం నేచ్ఛసేఽధమే. ౧౭

తతస్తు దుర్ముఖో నామ రాక్షసో వాక్యమబ్రవీత్,
యస్య సూర్యో న తపతి భీతో యస్య చ మారుతః. ౧౮
న వాతి స్థాయతాపాంగే కిం త్వం తస్య న తిష్ఠసి,
పుష్పవృష్టిం చ తరవో ముముచుర్యస్య వై భయాత్. ౧౯
శైలాశ్చ సుభృ పానీయం జలదాశ్చ యదేచ్ఛతి,
తస్య నైరృతరాజస్య రాజరాజస్య భామిని. ౨౦
కిం త్వం న కురుషే బుద్ధిం భార్యార్థే రావణస్య హి,
సాధు తే తత్ప్రతో దేవి కథితం సాధు భామిని. ౨౧
గృహాణ సుస్మితే వాక్య మన్యథా న భవిష్యసి,
ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - త్రయోవింశస్సర్గః.

చతుర్వింశస్సర్గః

తతస్సీతా ముపాగమ్య రాక్షస్యో విక్రతాననాః,
పరుషం పరుషా నార్య ఊచుస్తాం వాక్య మప్రియమ్. ౧
కిం త్వమంతఃపురే సీతే సర్వభూతమనోహరే,
మహార్హ శయనోపేతే న వాస మనుమన్యసే. ౨
మానుషీ మానుషస్యైవ భార్యాత్వం బహుమన్యసే,
ప్రత్యాహర మనో రామాన్న త్వం జాతు భవిష్యసి. ౩
త్రైలోక్యవసుభోక్తారం రావణం రాక్షసేశ్వరమ్,
భర్తార ముపసంగమ్య విహరస్వ యథాసుఖమ్. ౪
మానుషీ మానుషం తం తు రామమిచ్ఛసి శోభనే,
రాజ్యాద్భ్రష్ట మసిద్ధార్థం విక్లబం త్వము నిందితే. ౫

రాక్షసీనాం వచ శ్శ్రుత్వా సీతా పద్మనిభేక్షణా,
నేత్రాభ్యామశ్రుపూర్ణాభ్యామిదం వచన మబ్రవీత్. ౬
యదిదం లోకవిద్విష్ట ముదాహరథ సంగతాః,
నైతన్మనసి వాక్యం మే కిల్బిషం ప్రతిభాతి వః. ౭
న మానుషీ రాక్షసస్య భార్యా భవితుమర్హతి,
కామం ఖాదత మాం సర్వా న కరిష్యామి వో వచః. ౮
దీన్నో వా రాజ్యహీనో వా యో మే భర్తా స మే గురుః,
తం నిత్యమనురక్తాఽస్మి యథా సూర్యం సువర్చలా. ౯
యథా శచీ మహాభాగా శక్రం సముపతిష్ఠతి,
అరుంధతీ వసిష్ఠం చ రోహిణీ శశినం యథా. ౧౦
లోపాముద్రా యథాఽగస్త్యం సుకన్యా చ్యవనం యథా,
సావిత్రీ సత్యవంతం చ కపిలం శ్రీమతీ యథా. ౧౧
సౌదాసం మదయంతీవ కేశినీ సగరం యథా,
నైషధం దమయంతీవ భైమీ పతి మనువ్రతా. ౧౨
తథాఽహ మిక్ష్వాకువరం రామం పతిమనువ్రతా,
సీతాయా వచనం శ్రుత్వా రాక్షస్యః క్రోధమూర్ఛితాః. ౧౩
భర్త్సయంతి స్మ పరుషైర్వాక్యైర్ఘోరైర్ణచోదితాః,
అవలీనస్య నిర్వాక్యో హనుమాన్ శింశుపాద్రుమే. ౧౪
సీతాం సంతర్జయంతీ స్తా రాక్షసీ రశ్రుణోత్కటాః,
తామభిక్రమ్య సంక్రుద్ధా వేపమానాం సమంతతః. ౧౫
భృశం సంలిలిహుర్దీప్తా ప్రలంబా దశనచ్ఛదాన్,
ఊచుశ్చ పరమక్రుద్ధాః ప్రగృహ్యోరు పరశ్వథాన్. ౧౬
నేయమర్హతి భర్తారం రావణం రాక్షసాధిపమ్,
సా భర్త్స్యమానా భీమాభీ రాక్షసీభిర్వరాననా. ౧౭

సా బాష్పమపమార్జంతీ శింశుపాం తా ముపాగమత్,
తత స్తాం శింశుపాం సీతా రాక్షసీభిస్సమావృతా. ౧౮
అభిగమ్య విశాలాక్షీ తస్థౌ శోకపరిప్లుతా,
తాం కృశాం దీనవదనాం మలినాంబరధారిణీమ్. ౧౯
భర్త్సయాంచక్రిరే సీతాం రాక్షస్యస్తాం సమంతతః,
తతస్తాం వినతా నామ రాక్షసీ భీమదర్శనా. ౨౦
అబ్రవీత్కుపితాకారా కరాళా నిర్ణతోదరీ,
సీతే పర్యాప్తమేతావద్భర్తుస్స్నేహో నిదర్శితః. ౨౧
సర్వత్రాతికృతం భద్రే వ్యసనాయోపకల్పతే,
పరితుష్టాస్మి భద్రం తే మానుషస్తే కృతో విధిః. ౨౨
మమాపి తు వచః పథ్యం బ్రువంత్యాః కురు మైథిలి,
రావణం భజ భర్తారం భర్తారం సర్వరక్షసామ్. ౨౩
విక్రాంతం రూపవంతం చ సురేశమివ వాసవమ్,
దక్షిణం త్యాగశీలం చ సర్వస్య ప్రియదర్శనమ్. ౨౪
మానుషం కృపణం రామం త్యక్త్వా రావణమాశ్రయ,
దివ్యాంగరాగా వైదేహి దివ్యాభరణభూషితా. ౨౫
అద్యప్రభృతి సర్వేషాం లోకానా మీశ్వరీ భవ,
అగ్నేస్స్వాహా యథా దేవీ శచీవేంద్రస్య శోభనే. ౨౬
కిం తే రామేణ వైదేహి కృపణేన గతాయుషా,
వీతమన్యుం చ మే వాక్యం యది త్వం న కరిష్యసి. ౨౭
ఆస్తృతాస్తే సరాస్త్వాం భక్షయిష్యామహే వయమ్,
అన్యా తు వికటా నామ లంబమానపయోధరా. ౨౮
అబ్రవీత్కుపితా సీతాం ముష్టిముద్యమ్య గర్జతీ,
బహూనాప్రియదూషాణి వచనాని సుదుర్మతే. ౨౯

అనుక్రోశాన్మృదుత్వాచ్చ సోఢాని తవ మైథిలి,
న చ నః కురుషే వాక్యం హితం కాలపురస్కృతమ్. 30
ఆసీతాఽసి సముద్రస్య పారమన్యైర్దురాసకమ్,
రావణాంతఃపురం ఘోరం ప్రవిష్టా చాసి మైథిలి. 31
రావణస్య గృహే రుద్ధామస్మాభిస్తు సురక్షితామ్,
న త్వాం శక్తాః పరిత్రాతుమపి సాక్షాత్పురందరః. 32
కురుష్వ హితవాదిన్యా వచనం మమ మైథిలి,
అల మశ్రుప్రపాతేన త్యజ శోకమనర్థకమ్. 33
భజ ప్రీతిం చ హర్షం చ త్యజైతాం నిత్యదైన్యతామ్,
సీతే రాక్షసరాజేన సహ క్రీడ యథాసుఖమ్. 34
జానాసి హి యథా భీరు స్త్రీణాం యౌవన మధ్రువమ్,
యావన్న తే వ్యతిక్రామేత్తావత్సుఖ మవాప్నుహి. 35
ఉద్యానాని చ రమ్యాణి పర్వతోపవనాని చ,
సహ రాక్షసరాజేన చర త్వం మదిరేక్షణే. 36
స్త్రీసహస్రాణి తే సప్త వశే స్థాస్యంతి సుందరి,
రావణం భజ భర్తారం భర్తారం సర్వరక్షసామ్. 37
ఉత్పాట్య వా తే హృదయం భక్షయిష్యామి మైథిలి,
యది మే వ్యాహృతం వాక్యం న యథావత్కరిష్యసి. 38
తతశ్చండోదరీ నామ రాక్షసీ క్రోధమూర్ఛితా,
భ్రామయంతీ మహచ్ఛూలమిదం వచన మబ్రవీత్. 39
ఇమాం హరిణలోలాక్షీం త్రాసోత్కంపిపయోధరామ్,
రావణేన హృతాం దృష్ట్వా దౌహృదో మే మహానభూత్. 40
యకృత్ప్లీహ మథోత్పీడం హృదయం చ సబంధనమ్,
ఆంత్రాణ్యపి తథా శీర్షం ఖాదేయమితి మే మతిః. 41

తతస్తు ప్రఘసా నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రవీత్,
కింతమస్యా నృశంసాయాః పీడయామ కిమాస్యతే. ౪౨
నివేద్యతాం తతో రాజ్ఞే మానుషీ సా మృతేతి హ,
నాత్ర కశ్చన సందేహః ఖాదతేతి స వక్ష్యతి. ౪౩
తత స్త్వజాముఖీ నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రవీత్,
విశస్యేమాం తతస్సర్వాస్సమాన కురుత పీలుకాన్. ౪౪
విభజామ తతస్సర్వా వివాదో మే న రోచతే,
పేయ మానీయతాం క్షిప్రం లేహ్యా ముచ్చావచం బహు. ౪౫
తతస్తూర్ణఖా నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రవీత్,
అజాముఖ్యా యదుక్తం హి తదేవ మమ రోచతే. ౪౬
సురా చాసీయతాం క్షిప్రం సర్వశోకవినాశినీ,
మానుషం మాంస మాస్వాద్య స్వకాన్యామోఽథ నికుంభిలామ్.
ఏవం సంభర్త్స్యమానా సా సీతా సురసుతోపమా,
రాక్షసీభిస్సుఘోరాభి ర్ధైర్య ముత్సృజ్య రోదితి. ౪౮

ఇతి శ్రీమత్సున్దరకాణ్డే - చతుర్వింశస్సర్గః.

పఞ్చవింశస్సర్గః

తథా తాసాం వదంతీనాం పరుషం దారుణం బహు,
రాక్షసీనా మసౌమ్యానాం రురోద జనకాత్మజా. ౧
ఏవముక్తా తు వైదేహీ రాక్షసీభి ర్మనస్వినీ,
ఉవాచ పరమత్రస్తా బాష్పగద్గదయా గిరా. ౨

న మానుషీ రాక్షసస్య భార్యా భవితుమర్హతి,
కామం ఖాదతు మాం సర్వా న కరిష్యామి వో వచః. 3
సా రాక్షసీమధ్యగతా సీతా సురసుతోపమా,
న శర్మ లేభే దుఃఖార్తా రావణేన చ తర్జితా. ౪
వేపతేస్మాధికం సీతా విశంతీ వాంగమాత్మనః,
వనే యూథపరిభ్రష్టా మృగీ శ్వభిరివార్దితా. ౫
సా త్వశోకస్య విపులాం శాఖా మాలంబ్య పుష్పితామ్,
చింతయామాస శోకేన భర్తారం భగ్నమానసా. ౬
సా స్నాపయంతీ విపులౌ స్తనౌ నేత్రజలస్రవైః,
చింతయంతీ న శోకస్య తదాంత మధిగచ్ఛతి. ౭
సా వేపమానా పతితా ప్రవాతే కదలీ యథా,
రాక్షసీనాం భయత్రస్తా వివర్ణవదనాఽభవత్. ౮
తస్యాస్సా దీర్ఘవిపులా వేపంత్యా సీతయా తదా,
దదృశే కంపినీ వేణీ వ్యాళీవ పరిసర్పతీ. ౯
సా నిశ్శ్వసంతీ దుఃఖార్తా శోకోపహతచేతనా,
ఆర్తా వ్యసృజదస్రాణి మైథిలీ విలలాప హ. ౧౦
హా రామేతి చ దుఃఖార్తా హా పునర్లక్ష్మణేతి చ,
హా శ్వశ్రు మను కౌసల్యే హా సుమిత్రేతి భామినీ. ౧౧
లోకప్రవాదస్సత్యోఽయం పండితైస్సముదాహృతః,
అకాలే దుర్లభో మృత్యు స్స్త్రియా వా పురుషస్య వా. ౧౨
యత్రాహమేవంక్రూరాభీ రాక్షసీభిరిహార్దితా,
జీవామి హీనా రామేణ ముహూర్తమపి దుఃఖితా. ౧౩
ఏషాఽల్పపుణ్యా కృపణా వినశిష్యామ్యనాథవత్,
సముద్రమధ్యే నౌః పూర్ణా వాయువేగైరివాహతా. ౧౪

భర్తారం త మపశ్యంతీ రాక్షసీవశమాగతా,
సీదామి ఖలు శోకేన కూలం తోయహతం యథా. ౧౫

తం పద్మదళపత్రాక్షం సింహవిక్రాంతగామినమ్,
ధన్యాః పశ్యంతి మే నాథం కృతజ్ఞం ప్రియవాదినమ్. ౧౬

సర్వథా తేన హీనాయా రామేణ విదితాత్మనా,
తీక్ష్ణం విషమివాస్యాద్య దుర్లభం మమ జీవితమ్. ౧౭

కీదృశం తు మయా పాపం పురా జన్మాంతరే కృతమ్,
యేనేదం ప్రాప్యతే దుఃఖం మయా ఘోరం సుదారుణమ్. ౧౮

జీవితం త్యక్తుమిచ్ఛామి శోకేన మహతా వృతా,
రాక్షసీభిశ్చ రక్షంత్యా రామో నాసాద్యతే మయా. ౧౯

ధిగస్తు ఖలు మానుష్యం ధిగస్తు పరవశ్యతామ్,
న శక్యం యత్పరిత్యక్తు మాత్మచ్ఛందేన జీవితమ్. ౨౦

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - పఞ్చవింశస్సర్గః.

షడ్వింశస్సర్గః

ప్రసక్తాశ్రుముఖీత్యేవం బ్రువంతీ జనకాత్మజా,
అధోముఖముఖీ బాలా విలపు ముపచక్రమే. ౧

ఉన్మత్తేవ ప్రమత్తేవ భ్రాంతచిత్తేవ శోచతీ,
ఉపావృత్తా కిశోరీవ విచేష్టంతీ మహీతలే.

రాఘవస్య ప్రమత్తస్య రక్షసా కామరూపిణా,
రావణేన ప్రమథ్యాహ మానీతా క్రోశతీ బలాత్. 3

రాక్షసీవశమాపన్నా భర్త్స్యమానా సుదారుణమ్,
చింతయంతీ సుదుఃఖార్తా నాహం జీవితుముత్సహే. ౬
న హి మే జీవితేనార్థో నైవార్థైర్న చ భూషణైః,
వసంత్యా రాక్షసీమధ్యే వినా రామం మహారథమ్. ౪
అశ్మసారమిదం నూనమథవాప్యజరామరమ్,
హృదయం మమ యేనేదం న దుఃఖేనావశీర్యతే. ౯
ధిఙ్మామనార్యా మసతీం యాఽహం తేన వినాకృతా,
మోహాత్క్రమపి రక్షోమి జీవితం పాపజీవితా. ౮
కా చ మే జీవితే శ్రద్ధా సుఖే వా తం ప్రియం వినా,
భర్తారం సాగరాంతాయా వసుధాయాః ప్రియంవదమ్. ౭
భిద్యతాం భక్ష్యతాం వాపి శరీరం విప్రజామ్యహమ్,
న చాప్యహం చిరం దుఃఖం సహాయం ప్రియవర్జితా. ౯
చరణేనాపి సవ్యేన న స్పృశేయం నిశాచరమ్, ఎడ
రావణం కిం పున రహం కామయేయం విగర్హితమ్. ౧౦
ప్రత్యాఖ్యాతం న జానాతి నాత్మానం నాత్మనః కులమ్,
యో నృశంసస్వభావేన మాం ప్రార్థయితుమిచ్ఛతి. ౧౧
ఛిన్నా భిన్నా విభక్తా వా దీప్తే వాగ్నౌ ప్రదీపితా,
రావణం నోపతిష్యేయం కిం ప్రలాపేన వశ్చిరమ్. ౧౨
ఖ్యాతః ప్రాజ్ఞః కృతజ్ఞశ్చ సానుక్రోశశ్చ రాఘవః,
సద్వృత్తో నిరనుక్రోశశ్శంకే మద్భాగ్యసంక్షయాత్. ౧౩
రాక్షసానాం సహస్రాణి జనస్థానే చతుర్దశ,
యేనైకేన నిరస్తాని స మాం కిం నాభిపద్యతే. ౧౪
నిరుద్ధా రావణేనాహమల్పవీర్యేణ రక్షసా,
సమర్థః ఖలు మే భర్తా రావణం హంతు మాహవే. ౧౫

విరాధో దండకారణ్యే యేన రాక్షసపుంగవః,
రణే రామేణ నిహతస్స మాం కిం నాభిపద్యతే. ౧౬
కామం మధ్యే సముద్రస్య లంకేయం దుష్ప్రధర్షణా,
న తు రాఘవబాణానాం గతిరోధీహ విద్యతే. ౧౭
కిన్ను తత్కారణం యేన రామో దృఢపరాక్రమః,
రక్షసాపహృతాం భార్యామిష్టాం నాభ్యవపద్యతే. ౧౮
ఇహస్థాం మాం న జానీతే శంకే లక్ష్మణపూర్వజః,
జానన్నపి హి తేజస్వీ ధర్షణం మర్షయిష్యతి. ౧౯
హృతేతి యోఽధిగత్వా మాం రాఘవాయ నివేదయేత్,
గృధ్రరాజోఽపి స రణే రావణేన నిపాతితః. ౨౦
కృతం కర్మ మహత్తేన మాం తథాఽభ్యవపద్యతా,
తిష్ఠతా రావణద్వంద్వే వృద్ధేనాపి జటాయుషా. ౨౧
యది మామిహ జానీయాస్స్మరమాణాం స రాఘవః,
అద్య బాణైరభిక్రుద్ధః కుర్యాల్లోక మరాక్షసమ్. ౨౨
విధమేచ్చ పురీం లంకాం శోషయేచ్చ మహోదధిమ్,
రావణస్య చ సీచస్య కీర్తిం నామ చ నాశయేత్. ౨౩
తతో నిహతనాథానాం రాక్షసీనాం గృహే గృహే,
యథాహమేవం రుదతీ తథా భూయో న సంశయః. ౨౪
అన్విష్య రక్షసాం లంకాం కుర్యాద్రామస్సలక్ష్మణః,
న హి తాభ్యాం దివుర్దృష్టో ముహూర్తమపి జీవతి. ౨౫
చితాధూమాకులపథా గృధ్రమండలసంకులా,
అచిరేణ తు లంకేయం శ్మశానసదృశీ భవేత్. ౨౬
అచిరేణైవ కాలేన ప్రాప్తాస్మ్యేవ మనోరథమ్,
దుష్ప్రస్థానోఽయమాఖ్యాతి సర్వేషాం వో విపర్యయమ్. ౨౭

యాదృశానీహ దృశ్యంతే లంకాయాం మశుభాని వై,
అచిరేణ తు కాలేన భవిష్యతి హతప్రభా. ౨౮
నూనం లంకా హతే పాపే రావణే రాక్షసాధమే,
శోషం యాస్యతి దుర్ధర్షా ప్రమదా విధవా యథా. ౨౯
పుణ్యోత్సవసముత్థా చ నష్టభర్తృ సరాక్షసీ,
భవిష్యతి పురీ లంకా నష్టభర్తృ యథాఽంగనా. ౩౦
నూనం రాక్షసకన్యానాం రుదంతీనాం గృహే గృహే,
శ్రోష్యామి నచిరాదేవ దుఃఖార్తానామిహా ధ్వనిమ్. ౩౧
సాంధకారా హతద్యోతా హతరాక్షసపుంగవా,
భవిష్యతి పురీ లంకా నిర్దగ్ధా రామసాయకైః. ౩౨
యది నామ స శూరో మాం రామో రక్తాంతలోచనః,
జానీయాద్వర్తమానాం హి రావణస్య నివేశనే. ౩౩
అనేన తు నృశంసేన రావణేనాధమేన మే,
సమయో యస్తు నిర్దిష్టస్తస్య కాలోఽయమాగతః. ౩౪
అకార్యం యే న జానంతి నైర్ఋతాః పాపకారిణః,
అధర్తాత్తు మహోత్సాతో భవిష్యతి హి సాంప్రతమ్. ౩౫
నైతే ధర్మం విజానంతి రాక్షసాః పిశితాశనాః,
ధ్రువం మాం ప్రాతరాశార్థే రాక్షసః కల్పయిష్యతి. ౩౬
సాఽహం కథం కరిష్యామి తం వినా ప్రియదర్శనమ్,
రామం రక్తాంతనయన మపశ్యంతీ సుదుఃఖితా. ౩౭
యది కశ్చిత్ప్రదాతా మే విషస్యాద్య భవేదిహ,
క్షిప్రం వైవస్వతం దేవం పశ్యేయం పతినా వినా. ౩౮
నాజానాజ్జీవతీం రామస్య మాం లక్ష్మణపూర్వజః,
జానంతౌ తౌ న కుర్యాతాం నోర్వ్యాం హి మమ మార్గణమ్.

నూనం మమైవ శోకేన స వీరో లక్ష్మణాగ్రజః,
దేవలోక మితో యాత స్త్యక్త్వా దేహం మహీతలే. ౪౦

ధన్యా దేవాస్సగంధర్వాస్సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః,
మను పశ్యంతి యే నాథం రామం రాజీవలోచనమ్. ౪౧

అథవా కిన్ను తస్యార్థో ధర్మకామస్య ధీమతః,
మయా రామస్య రాజర్షేర్భార్యయా పరమాత్మనః. ౪౨

దృశ్యమానే భవేత్ప్రీతిస్సాహృదం నా స్త్యపశ్యతః,
నాశయంతి కృతఘ్నాస్తు న రామో నాశయిష్యతి. ౪౩

కిం ను మే న గుణాః కేచిత్కిం వా భాగ్యక్షయో మమ,
యాఽహం సీదామి రామేణ హీనా ముఖ్యేన భామినీ. ౪౪

శ్రేయో మే జీవితాన్మర్తుం విహీనాయా మహాత్మనః,
రామాదక్లిష్టచారిత్రాచ్ఛ్రాచ్ఛత్రునిబర్హణాత్. ౪౫

అథవా న్యస్తశస్త్రౌ తౌ వనే మూలఫలాశినౌ,
భ్రాతరౌ హి నరశ్రేష్ఠౌ సంవృత్తౌ వనగోచరౌ. ౪౬

అథవా రాక్షసేంద్రేణ రావణేన దురాత్మనా,
ఛద్మనా భూతితౌ శూరౌ భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ. ౪౭

సాఽహమేవం గతే కాలే మర్తుమిచ్ఛామి సర్వథా,
న చ మే విహితో మృత్యురస్తి దుఃఖేఽపి వర్తతే. ౪౮

ధన్యాః ఖలు మహాత్మానో మునయ స్త్యక్తకిల్బిషాః,
జితాత్మానో మహాభాగా యేషాం నస్తుః ప్రియాప్రియే. ౪౯

ప్రియాన్న సంభవేద్దుఃఖ మప్రియాదధికం భయమ్,
తాభ్యాం హి యే వియుజ్యంతే నమస్తేషాం మహాత్మనామ్. ౫౦

పాఽహం త్యక్తా ప్రియార్హేణ రామేణ విదితాత్మనా,
ప్రాణాం స్త్యక్ష్యామి పాపస్య రావణస్య గతా వశమ్. ౫౧

ఇతి శ్రీమత్సున్దరకాణ్డే - షడ్వింశస్సర్గః.

న వ్తవి ం శ స్స ర్గః

ఇత్యుక్తాస్సీతయా ఘోరా రాక్షస్యః క్రోధమూర్ఛితాః,
కాశ్చిజ్జగ్ముస్తదాఖ్యాతుం రావణస్య తరస్వినః. ౧
తతస్సీతా ముపాగమ్య రాక్షస్యో ఘోరదర్శనాః,
పునః పరుషమేకార్థ మనర్థార్థ మథాబ్రువన్. ౨
అద్యేదానీం తవానార్యే సీతే పాపవినిశ్చయే,
రాక్షస్యో భక్షయిష్యంతి మాంసమేతద్యథాసుఖమ్. 3
సీతాం తాభిరనార్యాభిర్దృష్ట్వా సంతర్జితాం తదా,
రాక్షసీ త్రిజటా వృద్ధా శయానా వాక్య మబ్రవీత్. ౪
ఆత్మానం ఖాదతానార్యా న సీతాం భక్షయిష్యథ,
జనకస్య సుతా మిష్టాం స్నుషాం దశరథస్య చ. ౫
స్వప్నో హ్యద్య మయా దృష్టో దారుణో రోమహర్షణః,
రాక్షసానా మభావాయ భర్తురస్యా జయాయ చ. ౬
ఏవముక్తాస్త్రిజటయా రాక్షస్యః క్రోధమూర్ఛితాః,
సర్వా ఏవాబ్రువన్భీతా స్త్రిజటాం తామిదం వచః. ౭
కథయస్వ త్వయా దృష్టః స్వప్నోఽయం కీదృశో నిశి,

ఉవాచ వచనం కాలే త్రిజటా స్వప్నసంశ్రితమ్,
గజదంతమయీం దివ్యాం శిబికా మంతరిక్షగామ్.
యుక్తాం హంససహస్రేణ స్వయమాస్థాయ రాఘవః,
శుక్లమాల్యాంబరధరో లక్ష్మణేన సహాగతః. ౧౦
స్వప్నే చాద్య మయా దృష్టా సీతా శుక్లాంబరావృతా,
సాగరేణ పరిక్షిప్తం శ్వేతం పర్వత మాస్థితా. ౧౧
రామేణ సంగతా సీతా భాస్కరేణ ప్రభా యథా,
రాఘవశ్చ మయా దృష్టశ్చతుర్దంతం మహాగజమ్. ౧౨
ఆరూఢశ్శైలసంకాశం చచార సహలక్ష్మణః,
తతస్తౌ నరశార్దూలౌ దీప్యమానౌ స్వతేజసా. ౧౩
శుక్లమాల్యాంబరధరౌ జానకీం పర్యుపస్థితౌ,
తతస్తస్య నగస్యాగ్రే హ్యాకాశస్థస్య దంతినః. ౧౪
భర్త్రా పరిగృహీతస్య జానకీ స్కంధ మాశ్రితా,
భర్తురంకాత్సముత్పత్య తతః కమలలోచనా. ౧౫
చంద్రసూర్యౌ మయా దృష్టా పాణినా పరిమార్జతీ,
తతస్తాభ్యాం కుమారాభ్యామాస్థిత స్స గజో త్తమః. ౧౬
సీతయా చ విశాలాక్ష్యా లంకాయా ఉపరి స్థితః,
పాండురర్షభయుక్తేన రథేనాష్టయుజా స్వయమ్. ౧౭
ఇహోపయాతః కాకుత్స్థ స్సీతయా సహ భార్యయా,
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా సీతయా సహ వీర్యవాన్. ౧౮
ఆరుహ్య పుష్పకం దివ్యం విమానం సూర్యసన్నిభమ్,
ఉత్తరాం దిశమాలోక్య జగామ పురుషో త్తమః. ౧౯
ఏవం స్వప్నే మయా దృష్టో రామో విష్ణుపరాక్రమః,
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా సీతయా సహ రాఘవః. ౨౦

న హి రామో మహాతేజాశ్శక్యో జేతుం సురాసురైః,
రాక్షసైర్వాపి చాన్యైర్వా స్వర్గః పాపజనైరివ. ౨౧
రావణశ్చ మయా దృష్టః క్షీతౌ శైలసముత్థితః,
రక్తవాసాః పిబన్మత్తః కరవీరకృతస్రజః. ౨౨
విమానాత్పుష్పకాదద్య రావణః పతితో భువి,
కృష్యమాణ స్స్త్రియా దృష్టో ముండః కృష్ణాంబరః పునః. ౨౩
రథేన ఖరయుక్తేన రక్తమాల్యానులేపనః,
పిబంశ్శైలం హసన్నృత్యన్ భ్రాంతచిత్తాకులేంద్రియః. ౨౪
గర్దభేన యయౌ శీఘ్రం దక్షిణాం దిశ మాస్థితః,
పునరేవ మయా దృష్టో రావణో రాక్షసేశ్వరః. ౨౫
పతితోఽవాక్శిరా భూమౌ గర్దభాద్భయమోహితః,
సహసోత్థాయ సంభ్రాంతో భయార్తో మదవిహ్వలః. ౨౬
ఉన్మత్త ఇవ దిగ్వాసా దుర్వాక్యం ప్రలపన్బహు,
దుర్గంధం దుస్సహం ఘోరం తిమిరం నరకోపమమ్. ౨౭
మలపంకం ప్రవిశ్యాశు మగ్నస్తత్ర స రావణః,
కంఠే బద్ధ్వా దశగ్రీవం ప్రమదా రక్తవాసినీ. ౨౮
కాలీ కర్దమలిప్తాంగీ దిశం యామ్యాం ప్రకర్షతి,
ఏవం తత్ర మయా దృష్టః కుంభకర్ణో నిశాచరః. ౨౯
రావణస్య సుతాస్సర్వే దృష్టా శైలసముత్థితాః,
వరాహేణ దశగ్రీవ శ్శింశుమారేణ చేంద్రజిత్. ౩౦
ఉష్ట్రేణ కుంభకర్ణశ్చ ప్రయాతా దక్షిణాం దిశమ్,
ఏకస్తత్ర మయా దృష్టశ్శ్వేతచ్ఛత్రో విభీషణః. ౩౧
శుక్లమాల్యాంబరధర శ్శుక్లగంధానులేపనః,
శంఖదుందుభినిర్ఘోషైర్నృత్తగీతై రలంకృతః. ౩౨

ఆరుహ్యా శైలసంకాశం మేఘస్తనితనిస్స్వనమ్,
చతుర్దంతం గజం దివ్య మాస్థే తత్ర విభీషణః. 33
చతుర్భిస్సచివైస్సార్ధం వైహాయస ముపస్థితః,
సమాజశ్చ మయా దృష్టో గీతవాదిత్రనిస్స్వనః. 34
పిబతాం రక్తమాల్యానాం రక్షసాం రక్తవాససామ్,
లంకా చేయం పురీ రమ్యా సవాజిరథకుంజరా. 35
సాగరే పతితా దృష్టా భగ్నగోపురతోరణా,
లంకా దృష్టా మయా స్వప్నే రావణేనాభిరక్షితా. 36
దగ్ధా రామస్య దూతేన వానరేణ తరస్వినా,
పీత్వా తైలం ప్రనృత్తాశ్చ ప్రహసంత్యో మహాస్వనాః. 37
లంకాయాం భస్మరూక్షాయాం ప్రవిష్టా రాక్షసస్త్రియః,
కుంభకర్ణాదయశ్చేమే సర్వే రాక్షసపుంగవాః. 38
రక్తం నివసనం గృహ్య ప్రవిష్టా గోమయహ్రదే. 39
అపగచ్ఛత నశ్యధ్వం సీతామాప స రాఘవః. 3౯
భూతయేత్పరమామర్షీ సర్వైస్సార్ధం హి రాక్షసైః,
ప్రియాం బహుమతాం భార్యాం వనవాస మనువ్రతామ్. ౪౦
భర్త్సితాం తర్జితాం వాపి నానుమంస్యతి రాఘవః,
తదలం క్రూరవాక్యైర్వస్సాంత్వమేవాభిధీయతామ్. ౪౧
అభియాచామ వైదేహీ మేతద్ధి మమ రోచతే,
యస్యామేవంవిధస్స్వప్నో దుర్గతాయాం ప్రదృశ్యతే. ౪౨
సా దుఃఖైర్వివిధైర్ముక్తా ప్రియం ప్రాప్నోత్యనుత్తమమ్,
భర్త్సితామపి యాచధ్వం రాక్షస్యః కిం వివక్షయా. ౪౩
రాఘవాద్ధి భయం ఘోరం రాక్షసానా ముపస్థితమ్,
ప్రణిపాతప్రసన్నా హి మైథిలీ జనకాత్మజా. ౪౪

అలమేషా పరిత్రాతుం రాక్షస్యో యువతో భయాత్,
అపి చాస్యా విశాలాక్ష్యో న కించిదుపలక్షయే. ౪౫
విరూపమపి చాంగేషు సుసూక్ష్మమపి లక్షణమ్,
ఛాయావైగుణ్యమాత్రం తు శంకే దుఃఖముపస్థితమ్. ౪౬
అదుఃఖార్హా మిమాం దేవీం వైదేహీం యస ముపస్థితామ్,
అర్థసిద్ధిం తు వైదేహ్యాః పశ్యామ్యహ ముపస్థితామ్. ౪౭
రాక్షసేంద్రవినాశం చ విజయం రాఘవస్య చ,
నిమిత్తభూత మేతత్తు శ్రోతుమస్యా మహాప్రియమ్. ౪౮
దృశ్యతే చ స్ఫురచ్ఛ్రోణిః పద్మపత్రమివాయతమ్,
ఈషచ్చ హ్యాయితో వాస్యా దక్షిణాయా హ్యదక్షిణః. ౪౯
అకస్మాదేవ వైదేహ్యా బాహుశ్చేకః ప్రకంపతే,
కరేణుహస్తప్రతిమస్సవ్యశ్చోరు రనుత్తమః. ౫౦
వేపమానస్సూచయతి రాఘవం పురతస్థితమ్
పక్షీ చ శాఖానిలయం ప్రవిష్టః
పునః పునశ్చోత్తమసాంత్వవాదీ,
సుస్వాగతాం వాచ ముదీరయానః
పునః పునశ్చోదయతీవ హృష్టః. ౫౧

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - సప్తవింశస్సర్గః.

అష్టావింశస్సర్గః

సా రాక్షసేంద్రస్య వచో నిశమ్య
తదావణస్యాప్రియ మప్రియార్హా

సీతా విత్రాస యథా వనాంతే
సింహాభిపన్నా గజరాజకన్యా. ౧
సా రాక్షసీమధ్యగతా చ భీరు ర్వాగ్భిర్భృశం రావణతర్జితా చ,
కాంతారమధ్యే విజనే విసృష్టా బాలేవ కన్యా విలలాప సీతా.
సత్యం బతేదం ప్రవదంతి లోకే
నాకాలమృత్యుర్భవతీతి సంతః,
యత్రాహమేవం పరిభర్త్స్యమానా
జీవామి కించిత్క్షణమప్యపుణ్యా. 3
సుఖాద్విహీనం బహుదుఃఖపూర్ణ
మిదం తు నూనం హృదయం స్థిరం మే,
విశీర్యతే యన్న సహస్రధాఽద్య
వజ్రాహతం శృంగమివాచలస్య. ౪
నైవాస్తి దోషం మమ నూన మత్ర
వధ్యాహమస్యాప్రియదర్శనస్య,
భావం న చాస్యాహమనుప్రదాతు
మలం ద్విజో మంత్రమివాద్విజాయ. ౫
నూనం మమాంగాన్యచిరాదనార్య
శ్శస్త్రైర్నిశితై శ్ఛేత్స్యతి రాక్షసేంద్రః,
తస్మిన్ననాగచ్ఛతి లోకనాథే
గర్భస్థజంతోరివ శల్యకృంతనం. ౬
దుఃఖం బతేదం మమ దుఃఖితాయా
మాసా చిరాయాధిగమిష్యతో ద్వౌ; ౭
బద్ధస్య వధ్యస్య తథా నిశాంతే
రాజాపరాధాదివ తస్కరస్య.

హా రామ హా లక్ష్మణ హా సుమిత్రే
హా రామమాతస్సహ మే జనన్యా,
ఏషా విపద్యామ్యహమల్పభాగ్యా
మపూర్ణవే నౌరివ మూఢవాతా. ౮

తపస్వినా ధారయతా మృగస్య
సత్త్వేన రూపం మనుజేంద్రపుత్ర్యా,
నూనం విశస్తా మమ కారణాత్తై
సింహర్షభౌ ద్వావివ వైద్యుతేన. ౯

నూనం స కాలో మృగరూపధారీ
మా మల్పభాగ్యాం లులుభే తదానీమ్,
యత్రార్యపుత్రం విససర్జ మూఢా
రామానుజం లక్ష్మణపూర్వజం చ. ౧౦

హా రామ సత్యవ్రత దీర్ఘబాహో
హా పూర్ణచంద్రప్రతిమానవక్త్ర,
హా జీవలోకస్య హితః ప్రియశ్చ
వధ్యాం న మాం వేత్సి హి రాక్షసానామ్. ౧౧

అనన్యదైవత్వ మియం క్షమా చ
భూమా చ శయ్యా నియమశ్చ ధర్మే,
పతివ్రతాత్వం విషమం మమేదం
కృతం కృతఘ్నేష్వివ మానుషాణామ్. ౧౨

మోఘో హి ధర్మశ్చరితో మయాఽయం
తథైకపత్నీత్వ మిదం నిరర్థమ్,
యా త్వాం న పశ్యామి కృశా వివర్ణా
హీనా త్వయా సంగమనే నిరాశా. ౧౩

పితుర్నిదేశం నియమేన కృత్వా
వనాన్నివృత్తశ్చరితవ్రతశ్చ
స్త్రీభిస్తు మన్యే విపులేక్షణాభి
స్స్వం రంస్యసే వీతభయః కృతార్థః ౧౪
అహం తు రామ త్వయి జాతకామా
చిరం వినాశాయ నిబద్ధభావా,
మోఘం చరిత్వా చ తపోవ్రతం చ
త్యక్ష్యామి ధిగ్జీవిత మల్పభాగ్యా. ౧౫
సా జీవితం క్షిప్రమహం త్యజేయం
విషేణ శస్త్రేణ శితేన వాపి,
విషస్య దాతా న హి మేఽస్తి కశ్చి-
చ్ఛస్త్రస్య వా వేశ్మని రాక్షసస్య ౧౬
ఇతీవ దేవీ బహుధా విలప్య
సశోకార్తా రామ మనుస్మరంతీ,
ప్రవేపమానా పరిశుష్కవక్త్రా
నగోత్తమం పుష్పితమాససాద. ౧౭
శోకాభితప్తా బహుధా విచింత్య
సీతాఽథ వేణ్యుద్గ్రథనం గృహీత్వా,
ఉద్బధ్య వేణ్యుద్గ్రథనేన శీఘ్రం
మహం గమిష్యామి యమస్య మూలమ్. ౧౮
ఉపస్థితా సా మృదుసర్వగాత్రీ
శాఖాం గృహీత్వాఽథ నగస్య తస్య,
తస్యాస్తు రామం ప్రవిచింతయంత్యా
రామానుజం స్వం చ కులం శుభాంగ్యాః ౧౯

శోకానిమిత్తాని తథా బహూని
దైర్యాన్వితాని ప్రవరాణి లోకే,
ప్రాదుర్నిమిత్తాని తదా బభూవుః
పురాపి సిద్ధాన్యుపలక్షితాని. ౨౦

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - అష్టావింశస్సర్గః.

ఏకోనత్రింశస్సర్గః

తథా గతాం తాం వ్యథితా మనిందితాం
వ్యపేతహర్షాం పరిదీనమానసామ్,
శుభాని నిమిత్తాని శుభాని భేజిరే
నరం శ్రియా జుష్టమివోపజీవినః
తస్యాశ్శుభం వామ మరాళపక్ష్మ
రాజీవృతం కృష్ణవిశాలశుక్లమ్,
ప్రాస్పందతైకం నయనం సుకేశ్యా
మీనాహతం పద్మమివాభితామ్రమ్.
భుజశ్చ చార్వంచితపీనవృత్తః
పరార్థ్యకాలాగరుచందనార్హ్యః,
అనుత్తమేనాధ్యుషితః ప్రియేణ
చిరేణ వామస్సమవేపతాంశు.
గజేంద్రహస్తప్రతిమశ్చ పీన
స్తయోర్ద్వయోస్సంహతయోస్సుజాతః,

ప్రస్పందమానః పున రూరు రస్యా
రామం పురస్తా త్స్థిత మాచచక్షే ౪

శుభం పునర్హేమసమానవర్ణ
మిషద్రజోధ్వస్తమివామలాస్యాః,
వాసస్థితాయాశ్శిఖరాగ్రదత్యాః
కించిత్పరిస్రంసత చారుగాత్ర్యాః. ౫

ఏతైర్నిమిత్తైరపరైశ్చ సుభ్రూ
స్సంబోధితా ప్రాగపి సాధు సిద్ధైః.
వాతాతపక్లాంతమివ ప్రణష్టం
వర్షేణ బీజం ప్రతిసంజహర్ష. ౬

తస్యాః పునర్బింబఫలాధరోష్ఠం
స్వతీభ్ర కేశాంత మరాళపక్ష్మ,
వక్త్రం బభాసే సితశుక్లదంష్ట్రం
రాహోర్ముఖాచ్చంద్ర ఇవ ప్రముక్తః. ౭

సా వీతశోకా వ్యపనీతతంద్రీ
శాంతజ్వరా హర్షవివృద్ధసత్వా,
అశోభతార్యా వదనేన శుక్లే
శీతాంశునా రాత్రిరివోదితేన. ౮

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - ఏకోనత్రింశస్సర్గః.

త్రింశస్సర్గః

హనుమానపి విక్రాంతస్సర్వం శుశ్రావ తత్త్వతః,
సీతాయాస్త్రిజటాయాశ్చ రాక్షసీనాం చ తర్జనమ్. ౧

అవేక్షమాణ స్తాం దేవీం దేవతామివ నందనే
తతో బహువిధాం చింతాం చింతయామాస వానరః. ౨

యాం కపీనాం సహస్రాణి సుబహూన్యయుతాని చ,
దిక్షు సర్వాసు మార్గంతే సేయ మాసాదితా మయా. ౩

చారేణ తు సయుక్తేన శత్రోశ్శక్తి మవేక్షితా,
గూఢేన చరతా లావదవేక్షిత మిదం మయా. ౪

రాక్షసానాం విశేషశ్చ పురీ చేయ మవేక్షితా
రాక్షసాధిపతేరస్య ప్రభావో రావణస్య చ ౫

యుక్తం తస్యాప్రమేయస్య సర్వస త్త్వదయావతః,
సమాశ్వాసయితుం భార్యాం పతిదర్శన కాంక్షిణీమ్. ౬

అహ మాశ్వాసయామ్యేనాం పూర్ణచంద్రనిభాననామ్,
అకృష్టదుఃఖాం దుఃఖార్తాం దుఃఖస్యాంత మగచ్ఛతీమ్. ౭

యద్యప్యహమిమాం దేవీం శోకోపహతచేతనామ్,
అనాశ్వాస్య గమిష్యామి దోషవద్గమనం భవేత్. ౮

గతే హి మయి తత్రేయం రాజపుత్త్రీ యశస్వినీ,
పరిత్రాణ మవింధంతీ జానకీ జీవితం త్యజేత్. ౯

మయా చ స మహాభాగాః పూర్ణచంద్రనిభాననః,
సమాశ్వాసయితుం న్యాయ్య స్సీతాదర్శనలాలసః. ౧౦

నిశాచరీణాం ప్రత్యక్షమనర్హం చాపి భాషణమ్,
కథం ను ఖలు కర్తవ్యమిదం కృచ్ఛ్రగతో హ్యహమ్. ౧౧
అనేన రాత్రిశేషేణ యది నాశ్వాస్యతే మయా,
సర్వథా నాస్తి సందేహః పరిత్యక్ష్యతి జీవితమ్. ౧౨
రామశ్చ యది పృచ్ఛేన్మాం కిం మాం సీతాఽబ్రవీద్వచః,
కిమహం తం ప్రతిబ్రూయాం అసంభాష్య సుమధ్యమామ్. ౧౩
సీతాసందేశరహితం మామితస్త్వరయా గతమ్,
నిర్దహేదపి కాకుత్స్థః క్రుద్ధస్తీవ్రేణ చక్షుషా. ౧౪
యది చోద్యోజయిష్యామి భర్తారం రామకారణాత్,
వ్యర్థమాగమనం తస్య ససైన్యస్య భవిష్యతి. ౧౫
అంతరం త్వహ మాసాద్య రాక్షసీనా మిహ స్థితః,
శనైరాశ్వాసయిష్యామి సంతాపబహులాం మిమామ్. ౧౬
అహం త్వతితనుశ్చైవ వానరశ్చ విశేషతః,
వాచం చోదాహరిష్యామి మానుషీమిహ సంస్కృతామ్. ౧౭
యది వాచం ప్రదాస్యామి ద్విజాతిరివ సంస్కృతామ్,
రావణం మన్యమానా మాం సీతా భీతా భవిష్యతి. ౧౮
వానరస్య విశేషేణ కథం స్యాదభిభాషణమ్,
అవశ్యమేవ వక్తవ్యం మానుషం వాక్యమర్థవత్. ౧౯
మయా సాంత్వయితుం శక్యా నాన్యథేయ మనిందితా,
నేయ మాలోక్య మే రూపం జానకీ భాషితం తథా. ౨౦
రక్షోభిస్త్రాసితా పూర్వం భూయస్త్రాసం గమిష్యతి,
తతో జాతపరిత్రాసా శబ్దం కుర్యాన్నగసాన్వినీ. ౨౧
జానమానా విశాలాక్షీ రావణం కామరూపిణమ్,
సీతయా చ కృతే శబ్దే సహసా రాక్షసీగణాః. ౨౨

నానాప్రహరణో ఘోరస్సమేయా దంతకోపమః,
తతో మాం సంపరిక్షిప్య సర్వతో విక్షతాననాః. 23
వధే చ గ్రహణే చైవ కుర్యుర్యత్నం యథాబలమ్.
గృహ్యా శాఖాః ప్రశాఖాశ్చ స్కంధాంశ్చోత్తమశాఖినామ్,
దృష్ట్వా విపరిధావంతం భవేయుర్భయశంకితాః,
మమ రూపం చ సంప్రేక్ష్య వనే విచరతో మహత్. 24
రాక్షస్యో భయవిత్రస్తా భవేయుర్విక్షతాననాః
తతః కుర్యుస్సమాహ్వానం రాక్షస్యో రక్షసామపి. 25
రాక్షసేంద్రనియుక్తానాం రాక్షసేంద్రనివేశనే,
తే శూలశక్తినిస్త్రింశవివిధాయుధపాణయః. 26
ఆపతేయుర్విమోక్షేఽస్మిన్వేగేనోద్విగ్నకారిణః
సంరక్షన్తస్తు పరితో విధమన్త రక్షసాం బలమ్. 27
శక్నుయాం న తు సంప్రాప్తుం పరం పారం మహోదధేః,
మాం వా గృహ్ణీయురాక్షిప్య బహవశ్శీఘ్రకారిణః. 28
స్యాదియం చాగృహీతార్థా మమ చ గ్రహణం భవేత్,
హింసాభిరుచయో హింస్యురిమాం వా జనకాత్మజామ్. 30
విపన్నం స్యాత్తతః కార్యం రామసుగ్రీవయో రిదమ్,
ఉద్విగ్నే నష్టమార్గేఽస్మిన్ రాక్షసైః పరివారితే. 31
సాగరేణ పరిక్షిప్తే గుప్తే వసతి జానకీ,
విశస్తే వా గృహీతే వా రక్షోభిర్వా యది సంయుగే. 32
నాన్యం పశ్యామి రామస్య సాహాయ్యం కార్యసాధనే,
విమృశంశ్చ న పశ్యామి యో హతే మయి వానరః. 33
శతయోజనవిస్తీర్ణం లంఘయేత మహోదధిమ్,
కామం హంతుం సమర్థోఽస్మి సహస్రాణ్యపి రక్షసామ్. 34

న తు శక్ష్యామి సంప్రాప్తుం పరం పారం మహోదధేః,
అసత్యాని చ యుద్ధాని సంశయో మే న రోచతే. 3౫
కశ్చ నిస్సంశయం కార్యం కుర్యా త్ప్రాజ్ఞస్ససంశయమ్,
ప్రాణత్యాగశ్చ వైదేహ్యా భవేదనభిభాషణే. 3౬
ఏష దోషో మహాన్ హి స్యాన్మమ సీతాభిభాషణే
భూతాశ్చార్థా వినశ్యంతి దేశకాలవిరోధితాం. 3౭
విక్లబం దూతమాసాద్య తమస్సూర్యోదయే యథా
అస్థానస్థాంతరే బుద్ధిర్నిశ్చితాపి న శోభతే. 3౮
భూతయంతి హి కార్యాణి దూతాః పండితమానిన,
న వినశ్యేత్కథం కార్యం వైక్లబ్యం న కథం భవేత్. 3౯
లంఘనం చ సముద్రస్య కథం ను న వృథా భవేత్,
కథం ను ఖలు వాక్యం మే శృణుయాన్నో ద్విజేత వా. ౪౦
ఇతి సంచింత్య హనుమాంశ్చకార మతిమాన్మతిమ్,
రామ మక్లిష్టకర్తాణం స్వబంధు మనుకీర్తయన్. ౪౧
నైనాముద్వేజయిష్యామి తద్బంధుగతమానసామ్,
ఇక్ష్వాకూణాం వరిష్ఠస్య రామస్య విదితాత్మనః. ౪౨
శుభాని ధర్మయుక్తాని వచనాని సమర్పయన్,
శ్రావయిష్యామి సర్వాణి మధురాం ప్రబ్రువన్ గిరమ్. ౪౩
శ్రద్ధాస్యతి యథా హీయం తథా సర్వం సమాదధే,
ఇతి స బహువిధం మహానుభావో
జగతిపతేః ప్రమదా మవేక్షమాణః,
మధుర మవితథం జగాద వాక్యం
ద్రుమవిటపాంతర మాస్థితో హనూమాన్. ౪౪

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే -త్రింశస్సర్గః.

ఏకత్రింశస్సర్గః

ఏవం బహువిధాం చింతాం చింతయిత్వా మహాకపిః
సంశ్రవే మధురం వాక్యం వైదేహ్యా వ్యాజహార హ. ౧

రాజా దశరథో నామ రథకుంజరవాజిమాన్,
పుణ్యశీలో మహాకీర్తిరృజురాసీన్మహాయశాః. ౨

రాజర్షీణాం గుణశ్రేష్ఠస్తపసా చర్షిభిస్సమః,
చక్రవర్తికులే జాతః పురందరసమో బలే. ౩

అహింసారతి రక్షుద్రో ఘృణీ సత్యపరాక్రమః,
ముఖ్యశ్చేక్ష్వాకువంశస్య లక్ష్మీవాన్ లక్ష్మివర్ధనః. ౪

పార్థివవ్యంజనైర్యుక్తః పృథుశ్రీః పార్థివర్షభః,
పృథివ్యాం చతురంతాయాం విశ్రుతస్సుఖదస్సుఖీ ౫

తస్య పుత్రః ప్రియో జ్యేష్ఠస్తారాధిపనిభాననః,
రామో నామ విశేషజ్ఞః శ్రేష్ఠస్సర్వధనుష్మతామ్. ౬

రక్షితా స్వస్య ధర్మస్య స్వజనస్య చ రక్షితా,
రక్షితా జీవలోకస్య ధర్మస్య చ పరంతపః. ౭

తస్య సత్యాభిసంధస్య వృద్ధస్య వచనాత్పితుః,
సభార్యస్సహ చ భ్రాత్రా వీరః ప్రవ్రాజితో వనమ్. ౮

తేన తత్ర మహారణ్యే మృగయాం పరిధావతా,
రాక్షసా నిహతాశ్శూరా ఒవావః కామరూపిణః. ౯

జనస్థానవధం శ్రుత్వా హతౌ చ ఖరదూషణౌ,
తతస్త్వమర్షాపహృతా జానకీ రావణేన తు. ౧౦

వంచయిత్వా వనే రామం మృగరూపేణ మాయయా,
స మార్గమాణస్తాం దేవీం రామస్సీతా మనిందితామ్. ౧౧

ఆససాద వనే మిత్రం సుగ్రీవం నామ వానరమ్,
తతస్స వాలినం హత్వా రామః పరపురంజయః. ౯

ప్రాయచ్ఛత్కపిరాజ్యం తత్సుగ్రీవాయ మహాబలః,
సుగ్రీవేణాపి సందిష్టా హరయః కామరూపిణః. ౧౦

దిక్షు సర్వాసు తాం దేవీం విచిన్వంతి సహస్రశః,
అహం సంపాతివచనాచ్ఛతయోజన మాయతమ్. ౧౮

అస్యా హేతోర్విశాలాక్ష్యాస్సాగరం వేగవాన్ప్లుతః,
యథారూపాం యథావర్ణాం యథాలక్ష్మీం చ నిశ్చితామ్. ౧౫

అశ్రౌషం రాఘవస్యాహం సేయ మాసాదితా మయా,
విరరామైవ ముక్త్వాసౌ వాచం వానరపుంగవః. ౧౬

జానకీ చాపి తచ్ఛ్రుత్వా పగం విస్మయ మాగతా,
తతస్సా వక్త్రకేశాంతా సుకేశీ కేశసంవృతమ్. ౧౭

ఉన్నమ్య వదనం భీరుశ్శింశుపావృక్ష మైక్షత,
నిశమ్య సీతా వచనం కపేశ్చ
దిశశ్చ సర్వాః ప్రదిశశ్చ వీక్ష్య,
స్వయం ప్రహర్షం పరమం జగామ
సర్వాత్మనా రామ మనుస్మరంతీ. ౧౪

సా తిర్యగూర్ధ్వం చ తథాప్యధస్తా
న్నరీక్షమాణా త మచింత్యబుద్ధిమ్,
దర్శ పింగాధిపతే రమాత్యం
తాత్మజం సూర్యమివోదయస్థమ్. ౧౯

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - ఏకత్రింశస్సర్గః.

ద్వాత్రింశస్సర్గః

తతశ్శాఖాంతరే లీనం దృష్ట్వా చలితమానసా,
వేష్టితార్జునవస్త్రం తం విద్యుత్సంఘాతపింగళమ్. ౧

సా దదర్శ కపిం తత్ర ప్రశ్రితం ప్రియవాదినమ్,
ఫుల్లాశోకోత్కరాభాసం తప్తచామీకరేక్షణమ్. ౨

మైథిలీ చింతయామాస విస్మయం పరమం గతా,
అహో భీమ మిదం రూపం వానరస్య దురాసదమ్. ౩

దుర్నిరీక్ష్యమితి జ్ఞాత్వా పునరేవ ముమోహ సా,
విలలాప భృశం సీతా కరుణం భయ మాహితా. ౪

రామ రామేతి దుఃఖార్తా లక్ష్మణేతి చ భామినీ,
రురోద బహుధా సీతా మందం మందస్వరా సతీ. ౫

సా తం దృష్ట్వా హరిశ్రేష్ఠం వినీతవదుపస్థితమ్,
మైథిలీ చింతయామాస స్వప్నోఽయమితి భామినీ. ౬

సా వీక్షమాణా పృథు భుగ్నవక్త్రం
శాఖామృగేంద్రస్య యథోక్తకారమ్,
దదర్శ పింగాధిపతే రమాత్యం
వాతాత్మజం బుద్ధిమతాం వరిష్ఠమ్. ౭

సా తం సమీక్ష్యైవ భృశం విసంజ్ఞా
గతాసుకల్పేవ బభూవ సీతా,
చిరేణ సంజ్ఞాం ప్రతిలభ్య భూయో
విచింతయామాస విశాలనేత్రా. ౮

స్వప్నే మయాఽయం వికృతోఽద్య దృష్ట
శ్శాఖామృగశ్శాస్త్రగణైర్నిషిద్ధః,

స్వస్త్యస్తు రామాయ సలక్ష్మణాయ
తథా పితుర్మే జనకస్య రాజ్ఞః.
స్వప్నోఽపి నాయం న హి మేఽస్తి నిద్రా
శోకేన దుఃఖేన చ పీడితాయాః,
సుఖం హి మే నాస్తి యతోఽస్మి హీనా
తేనేందుపూర్ణప్రతిమాననేన. ౧౦
రామేతి రామేతి సదైవ బుద్ధ్యా
విచింత్య వాచా బ్రువతీ తమేవ,
తస్యానురూపాం చ కథాం తమర్థ
మేవం ప్రపశ్యామి తథా శృణోమి. ౧౧
అహం హి తస్యాద్య మనోభవేన
సంపీడితా తద్గతసర్వభావా,
విచింతయంతీ సతతం తమేవ
తథైవ పశ్యామి తథా శృణోమి. ౧౨
మనోరథస్యాదితి చింతయామి
తథాపి బుద్ధ్యా చ వితర్కయామి,
కిం కారణం తస్య హి నాస్తి రూపం
సువ్యక్తరూపశ్చ వదత్యయం మామ్. ౧౩
నమోఽస్తు వాచస్పతయే సవజ్రిణే
స్వయంభువే చైవ హుతాశనాయ చ,
అనేన చోక్తం యదిదం మమాగ్రతో
వనాశసా తచ్చ తథాస్తు నాన్యథా. ౧౪

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - ద్వాత్రింశస్సర్గః.

త్రయస్త్రింశస్సర్గః

సోఽవతీర్య ద్రుమాత్తస్మాద్విద్రుమప్రతిమాననః,
వినీతవేషః కృపణః ప్రణిపత్యోపసృత్య చ. ౧

తా మువాచాథ హనూమాన్తారుతాత్మజః,
శిరస్యంజలి మాధాయ సీతాం మధురయా గిరా. ౨

కా ను పద్మపలాశాక్షీ క్లిష్టకౌశేయవాసిని,
ద్రుమస్య శాఖా మాలంబ్య తిష్ఠసి త్వ మనిందితే. ౩

కిమర్థం తవ నేత్రాభ్యాం వారి స్రవతి శోకజమ్,
పుండరీకపలాశాభ్యాం విప్రకీర్ణమివోదకమ్. ౪

సురాణా మసురాణాం వా నాగగంధర్వరక్షసామ్,
యక్షాణాం కిన్నరాణాం వా కా త్వం భవసి శోభనే. ౫

కా త్వం భవసి రుద్రాణాం మరుతాం వా వరాననే,
వసూనాం వా వరారోహే దేవతా ప్రతిభాసి మే. ౬

కిన్ను చంద్రమసా హీనా పతితా విబుధాలయాత్,
రోహిణీ జ్యోతిషాం శ్రేష్ఠా శ్రేష్ఠసర్వగుణాన్వితా. ౭

కా త్వం భవసి కల్యాణి త్వమనిందితలోచనే,
కోపాద్వా యది వా మోహాద్భర్తార మసితేక్షణే. ౮

వసిష్ఠం కోపయిత్వా త్వం నాసి కల్యాణ్యరుంధతీ,
కో ను పుత్రః పితా భ్రాతా భర్తా వా తే సుమధ్యమే. ౯

అస్మాల్లోకాదముం లోకం గతం త్వమనుశోచసి,
రోదనా దతినిశ్వాసాద్భూమిసంస్పర్శనాదపి. ౧౦

న త్వాం దేవీ మహం మన్యే రాజ్ఞస్సంజ్ఞావధారణాత్,
వ్యంజనాని చ తే యాని లక్షణాని చ లక్షయే. ౧౧

మహిషీ భూమిపాలస్య రాజకన్యాసి మే మతా,
రావణేన జనస్థానాద్బలాదపహృతా యది ౧౨

సీతా త్వమసి భద్రం తే తన్మమాచక్ష్వ పృచ్ఛతః,
యథా హి తవ వై దైన్యం రూపం చాప్యతిమానుషమ్. ౧౩

తపసా చాన్వితో వేషస్త్వం రామమహిషీ ధ్రువమ్,
సా తస్య వచనం శ్రుత్వా రామకీర్తనహర్షితా. ౧౪

ఉవాచ వాక్యం వైదేహీ హనుమంతం ద్రుమాశ్రితమ్,
పృథివ్యాం రాజసింహానాం ముఖ్యస్య విదితాత్మనః. ౧౫

స్నుషా దశరథస్యాహం శత్రుసైన్యప్రతాపినః,
దుహితా జనకస్యాహం వైదేహస్య మహాత్మనః. ౧౬

సీతేతి నామ నామ్నాఽహం భార్యా రామస్య ధీమతః,
సమా ద్వాదశ తత్రాహం రాఘవస్య నివేశనే. ౧౭

భుంజానా మానుషాన్ భోగాన్ సర్వకామసమృద్ధినీ
తత్ర త్రయోదశే వర్షే రాజ్యేనేక్ష్వాకునందనమ్. ౧౮

అభిషేచయితుం రాజా సోపాధ్యాయః ప్రచక్రమే,
తస్మిన్ సంభ్రియమాణే తు రాఘవస్యాభిషేచనే. ౧౯

కైకేయీ నామ భర్తారం దేవీ వచనమబ్రవీత్,
న పిబేయం న ఖాదేయం ప్రత్యహం మమ భోజనమ్. ౨౦

ఏష మే జీవితస్యాంతో రామో యద్యభిషిచ్యతే,
యత్తదుక్తం త్వయా వాక్యం ప్రీత్యా నృపతిసత్తమ. ౨౧

తచ్చేన్న వితథం కార్యం వనం గచ్ఛతు రాఘవః,
స రాజా సత్యవాగ్దేవ్యా వరదాన మనుస్మరన్.
ముమోహ వచనం శ్రుత్వా కైకేయ్యాః క్రూర మప్రియమ్
తతస్తు స్థవిరో రాజా సత్యే ధర్మే వ్యవస్థితః. 1
జ్యేష్ఠం యశస్వినం పుత్రం రుదన్రాజ్యమయాచత,
స పితుర్వచనం శ్రీమా నభిషేకాత్పరంప్రియమ్. 2
మనసా పూర్వమాసాద్య వాచా ప్రతిగృహీతవాన్,
దదాన్నప్రతిగృహ్ణీయాన్న బ్రూయాత్కించిదప్రియమ్. 3
అపి జీవితహేతోర్వా రామస్సత్యపరాక్రమః,
స వివాహోత్తరీయాణి మహార్హాణి మహాయశాః. 4
విసృజ్య మనసా రాజ్యం జనన్యై మాం సమాదిశత్,
సాహం తస్యాగ్రతస్తూర్ణం ప్రస్థితా వనచారిణీ. 5
నహి మే తేన హీనాయా వాసస్స్వర్గేఽపి రోచతే,
పూర్వమేవ తు మహాభాగస్సామిత్రిర్మాం త్రనందనః. 6
పూర్వజస్యానుయాత్రార్థే ద్రుమచీరైరలంకృతః,
తే వయం భర్తురాదేశం బహుమాన్య దృఢవ్రతాః. 7
ప్రవిష్టాస్స్మ పురాదృష్టం వనం గంభీరదర్శనమ్,
సతో దండకారణ్యే తస్యాహం మమితౌజసః 8
ఓసాఽపహృతా భార్యా రావణేన దురాత్మనా,
ఏ మాసా తేన మే కాలో జీవితానుగ్రహః కృతః. 9
ఏవం ద్వాభ్యాం తు మాసాభ్యాం తత స్త్యక్ష్యామి జీవితమ్.

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - త్రయస్త్రింశస్సర్గః.

చతుస్త్రింశస్సర్గః

తస్యాస్తద్వచనం శ్రుత్వా హనుమాన్హరియూథపః,
దుఃఖాద్దుఃఖాభిభూతాయాస్సాంత్వ ముత్తరమబ్రవీత్. ౧
అహం రామస్య సందేశాద్దేవి దూతస్త్వాగతః,
వైదేహి కుశలీ రామస్త్వాం చ కౌశలమబ్రవీత్. ౨
యో బ్రాహ్మమస్త్రం వేదాంశ్చ వేద వేదవిదాం వరః,
స త్వాం దాశరథీ రామో దేవి కౌశలమబ్రవీత్. ౩
లక్ష్మణశ్చ మహాతేజా భర్తుస్తేఽనుచరః ప్రియః,
కృతవాగ్ శోకసంతప్తశ్శిరసా తేఽభివాదనమ్. ౪
సా తయోః కుశలం దేవీ నిశమ్య నరసింహయోః,
ప్రీతిసంహృష్టసర్వాంగీ హనూమంత మథాబ్రవీత్. ౫
కల్యాణీ బత గాథేయం లోకీ ప్రతిభాతి మా,
వీతి జీవంతమానందో నరం వర్షశతాదపి. ౬
తయా సమాగతే తస్మిన్ ప్రీతిరుత్పాదితాఽద్భుతా,
పరస్పరేణ చాలాపం విశ్వస్తౌ తౌ ప్రచక్రతుః. ౭
తస్యాస్తద్వచనం శ్రుత్వా హనూమాన్హరియూథపః,
సీతాయాశ్శోకదీనాయాస్సమీప ముపచక్రమే. ౮

యథా యథా సమీపం స హనూమానుపసర్పతి,
తథా తథా రావణం సా తం సీతా పరిశంకతే. ౯
అహో ధిగ్దుష్కృతమిదం కథితం హి యదస్య మే,
రూపాంతర ముపాగమ్య స వేవాయం హి రావణః. ౧౦
తా మశోకస్య శాఖాం సా విముక్త్వా శోకకర్శితా,
తస్యామేవానవద్యాంగీ ధరణ్యాం సముపావిశత్. ౧౧

హనుమానపి దుఃఖార్తాం తాం దృష్ట్వా భయమోహితామ్,
అవందత మహాభాగస్తత స్తాం జనకాత్మజామ్. ౧౨
సా చైనం భయవిత్రస్తా భూయో నైవాభ్యవైక్షత,
తం దృష్ట్వా వందమానం తు సీతా శశినిభాననా. ౧౩
అల్పవీద్ధిర్ముచ్ఛ్వస్య వానరం మధురస్వరా,
మాయాం ప్రవిష్టో మాయావీ యది త్వం రావణస్స్వయమ్.
ఉత్పాదయసి మే భూయస్సంతాపం తన్న శోభనమ్,
స్వం పరిత్యజ్య రూపం యః పరివ్రాజకరూపధృత్. ౧౫
జనస్థానే మయా దృష్టస్త్వం స ఏవాసి రావణః,
ఉపవాసకృశాం దీనాం కామరూప నిశాచర. ౧౬
సంతాపయసి మాం భూయస్సంతప్తాం తన్న శోభనమ్,
అథవా నైతదేవం హి యన్మయా పరిశంకితమ్. ౧౭
మనసో హి మమ ప్రీతి రుత్పన్నా తవ దర్శనాత్,
యది రామస్య దూతస్త్వ మాగతో భద్రమస్తు తే. ౧౮
పృచ్ఛామి త్వాం హరిశ్రేష్ఠ ప్రియా రామకథా హి మే,
గుణాన్ రామస్య కథయ ప్రియస్య మమ వానర. ౧౯
చిత్తం హరసి మే సౌమ్య నదీకూలం యథా రయః,
అహో స్వప్నస్య సుఖతా యాహమేవం చిరాహృతా. ౨౦
ప్రేషితం నామ పశ్యామి రాఘవేణ వనౌకసమ్,
స్వప్నేఽపి యదహం వీరం రాఘవం సహలక్ష్మణమ్. ౨౧
పశ్యేయం నావసీదేయం స్వప్నోఽపి మమ మత్సరీ,
నాహం స్వప్నమిమం మన్యే స్వప్నే దృష్ట్వా హి వానరమ్. ౨౨
న శక్యోఽభ్యుదయః ప్రాప్తుం ప్రాప్తశ్చాభ్యుదయో మమ,
కిన్ను స్యాచ్చిత్తమోహోఽయం భవేద్వాతగతి స్త్వియమ్. ౨౩

ఉన్మాదజో వికారో వా స్యాదియం మృగతృష్ణికా,
అథవా నాయమున్మాదో మోహోఽప్యున్మాదలక్షణః. 27

సంబుధ్యే చాహమాత్మాన మిమం చాపి వనౌకసమ్,
ఇత్యేవం బహుధా సీతా సంప్రధార్య బలాబలమ్. 28

రక్షసాం కామరూపత్వాన్నైనే తం రాక్షసాధిపమ్,
ఏతాం బుద్ధిం తదా కృత్వా సీతా సా తనుమధ్యమా.

న ప్రతి వ్యాజహారాథ వానరం జనకాత్మజా,
సీతాయాశ్చింతితం బుద్ధ్వా హనుమాన్మారుతాత్మజః. 29

శ్లోకానుకూలైర్వచనై స్తదా తాం సంప్రహర్షయన్,
ఆదిత్య ఇవ తేజస్వీ లోకకాంతశ్శశీ యథా. 30

రాజా సర్వస్య లోకస్య దేవో వైశ్రవణో యథా,
విక్రమేణోపపన్నశ్చ యథా విష్ణుర్మహాయశాః. 31

సత్యవాదీ మధురవాగ్దేవో వాచస్పతిర్యథా,
రూపవాన్ సుభగశ్శ్రీమాన్ కందర్ప ఇవ మూర్తిమాన్. 32

స్థానక్రోధః ప్రహర్తా చ శ్రేష్ఠో లోకే మహారథః,
భావముచ్ఛాయామవష్టభ్య యస్య లోకో మహాత్మనః. 33

అపకృష్యాశ్రమపదాన్మృగరూపేణ రాఘవమ్,
శూన్యే యేనాపనీతాసి తస్య ద్రక్ష్యసి యత్ఫలమ్. 34

న చిరాద్రావణం సంఖ్యే యో వధిష్యతి వీర్యవాన్,
రోషప్రముక్తైరిషుభిర్జ్వలద్భిరివ పావకైః. 35

తేనాహం ప్రేషితో దూత స్త్వత్సకాశమిహాగతః
త్వద్వియోగేన దుఃఖార్త స్సత్యాం కౌశల మబ్రవీత్. 36

లక్ష్మణశ్చ మహాతేజా స్సుమిత్రానందవర్ధనః,

రామస్య చ సఖా దేవి సుగ్రీవో నామ వానరః,
రాజా వానరముఖ్యానాం స త్వాం కౌశలమబ్రవీత్. 34
నిత్యం స్మరతి రామస్త్వాం ససుగ్రీవస్సలక్ష్మణః,
దిష్ట్యా జీవసి వైదేహి రాక్షసీవశమాగతా. 35
నచిరాద్ద్రక్ష్యసే రామం లక్ష్మణం చ మహాబలమ్,
మధ్యే వానరకోటీనాం సుగ్రీవం చామితౌజసమ్. 36
అహం సుగ్రీవసచివో హనుమాన్నామ వానరః,
ప్రవిష్టో నగరీం లంకాం లంఘయిత్వా మహోదధిమ్. 37
కృత్వా మూర్ధ్ని పదన్యాసం రావణస్య దురాత్మనః,
త్వాం ద్రష్టు ముపయాతోఽహం సమాశ్రిత్య పరాక్రమమ్.
నాహమస్మి తథా దేవి యథా మాం మన్యతే భవాన్,
విశంకా త్యజ్యతామేషా శ్రద్ధత్స్వ వదతో మమ. 40

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - చతుస్త్రింశస్సర్గః.

పంచత్రింశస్సర్గః

తాం తు రామకథాం శ్రుత్వా వైదేహీ వానరర్షభాత్,
ఉవాచ వచనం సాంత్వ మిదం మధురయా గిరా. 1
క్వ తే రామేణ సంసర్గః కథం జానాసి లక్ష్మణమ్,
వానరాణాం నరాణాం చ కథమాసీత్సమాగమః 2
యాని రామస్య లింగాని లక్ష్మణస్య చ వానర,
తాని భూయస్సమాచక్ష్వ న మాం శోకస్సమావిశేత్. 3
కీదృశం తస్య సంస్థానం రూపం రామస్య కీదృశమ్,
కథమూరూ కథం బాహూ లక్ష్మణస్య చ శంస మే. 4

ఏవముక్తస్తు వైదేహ్యా హనుమాన్మారుతాత్మజః,
తతో రామం యథాతత్త్వమాఖ్యాతు ముపచక్రమే. ౫౫
జానంతీ బత దిష్ట్యా మాం వైదేహీ పరిపృచ్ఛసి,
భర్తుర్గ కమలపత్రాక్షీ సంస్థానం లక్ష్మణస్య చ. ౬
యాని రామస్య చిహ్నాని లక్ష్మణస్య చ యాని వై,
లక్షితాని విశాలాక్షీ వదతశ్శృణు తాని మే. ౭
రామగ కమలపత్రాక్ష స్సర్వసత్వమనోహరః,
రూపదాక్షిణ్యసంపన్నః ప్రసూతో జనకాత్మజే. ౮
తేజసాఽఽదిత్యసంకాశః క్షమయా పృథివీసమః,
బృహస్పతిసమో బుద్ధ్యా యశసా వాసవోపమః. ౯
రక్షితా జీవలోకస్య స్వజనస్యాభిరక్షితా,
రక్షితా స్వస్య వృత్తస్య ధర్మస్య చ పరంతపః. ౧౦
రామో భామిని లోకస్య చాతుర్వర్ణ్యస్య రక్షితా,
మర్యాదానాం చ లోకస్య కర్తా కారయితా చ సః. ౧౧
అర్చిష్మా నర్చితోఽత్యర్థం బ్రహ్మచర్యవ్రతే స్థితః,
సాధూనా ముపకారజ్ఞః ప్రచారజ్ఞశ్చ కర్మణామ్. ౧౨
రాజవిద్యావినీతశ్చ బ్రాహ్మణానా ముపాసితా,
శ్రుతవాన్ శీలసంపన్నో వినీతశ్చ పరంతపః. ౧౩
యజుర్వేదవినీతశ్చ వేదవిద్భిస్సుపూజితః,
ధనుర్వేదే చ వేదేషు వేదాంగేషు చ నిష్ఠితః. ౧౪
విపులాంసో మహాబాహుః కంబుగ్రీవశ్శుభాననః,
గూఢజత్రుస్సుతామ్రాక్షో రామో దేవి జనైశ్శ్రుతః. ౧౫
దుందుభిస్వననిర్ఘోషస్స్నిగ్ధవర్ణః ప్రతాపవాన్,
సమస్సమవిభక్తాంగో వర్ణం శ్యామం సమాశ్రితః. ౧౬

త్రిషిరస్త్రిప్రలంబశ్చ త్రిసమస్త్రిషు చోన్నతః,
త్రితామ్రస్త్రిషు చ స్నిగ్ధో గంభీరస్త్రిషు నిత్యశః. ౧౭

త్రివలీవాంస్త్ర్యవనతశ్చతుర్వ్యంగస్త్రిశీర్ష వాక్,
చతుష్కలశ్చతుర్లేఖశ్చతుష్కుశ్చతుస్సమః. ౧౮

చతుర్దశసమద్వంద్వశ్చతుర్దంష్ట్రశ్చతుర్గతిః,
మహోష్ఠహనునాసశ్చ పంచస్నిగ్ధోఽష్టవంశవాన్. ౧౯

దశపద్మో దశబృహత్త్రిభిర్వ్యాప్తో ద్విశుక్లవాక్,
షడున్నతో నవతనుస్త్రిభిర్వ్యాప్నోతి రాఘవః. ౨౦

సత్యధర్మపరశ్శ్రీమాన్ సంగ్రహానుగ్రహే రతః,
దేశకాలవిభాగజ్ఞస్సర్వలోకప్రియంవదః. ౨౧

భ్రాతా చ తస్య వైమాత్రస్సౌమిత్రిరపరాజితః,
అనురాగేణ రూపేణ గుణైశ్చైవ తథావిధః. ౨౨

తౌ వుభౌ నరశార్దూలౌ త్వద్దర్శనసముత్సుకౌ,
విచిన్వంతౌ మహీం కృత్స్నామస్మాభిరభిసంగతౌ. ౨౩

తావేవ మార్గమాణౌ తౌ విచరంతౌ వసుంధరామ్,
దదర్శతుర్మృగపతిం పూర్వజేనావరోపితమ్. ౨౪

ఋశ్యమూకస్య పృష్ఠే తు బహుపాదపసంకులే,
భ్రాతుర్భయార్త మాసీనం సుగ్రీవం ప్రియదర్శనమ్. ౨౫

వయం తు హరిరాజం తం సుగ్రీవం సత్యసంగరమ్,
పరిచర్యాస్మహే రాజ్యాత్పూర్వజేనావరోపితమ్. ౨౬

తతస్తౌ చీరవసనౌ ధనుః ప్రవరపాణినౌ,
ఋశ్యమూకస్య శైలస్య రమ్యం దేశ ముపాగతౌ. ౨౭

స తౌ దృష్ట్వా నరవ్యాఘ్రౌ ధన్వినౌ వానరర్షభః,
అవష్లతో గిరేస్తస్య శిఖరం భయమోహితః. ౨౮

తతస్స శిఖరే తస్మిన్ వానరేంద్రో వ్యవస్థితః,
తయోస్సమీపం మామేవ ప్రేషయామాస సత్వరమ్. ౨౯
తావహం పురుషవ్యాఘ్రౌ సుగ్రీవవచనాత్ప్రభూ,
రూపలక్షణసంపన్నౌ కృతాంజలి రుపస్థితః. ౩౦
తౌ పరిజ్ఞాతతత్త్వార్థౌ మయా ప్రీతిసమన్వితౌ,
పృష్ఠమారోప్య తం దేశం ప్రాపితౌ పురుషర్షభౌ. ౩౧
నివేదితౌ చ తత్త్వేన సుగ్రీవాయ మహాత్మనే,
తయోరన్యోన్య సల్లాపాత్ప్రహృశం ప్రీతిరజాయత. ౩౨
తతస్తౌ ప్రీతిసంపన్నౌ హరీశ్వరనరేశ్వరౌ,
పరస్పరకృతాశ్వాసౌ కథయా పూర్వవృత్తయా. ౩౩
తతస్స సాంత్వయామాస సుగ్రీవం లక్ష్మణాగ్రజః,
స్త్రీహేతోర్వాలినా భ్రాత్రా నిరస్తమురుతేజసా. ౩౪
తత స్తస్యాశ్రుజం శోకం రామస్యాక్లిష్టకర్మణః,
లక్ష్మణో వానరేంద్రాయ సుగ్రీవాయ న్యవేదయత్. ౩౫
స శ్రుత్వా వానరేంద్రస్తు లక్ష్మణేనేరితం వచః,
తదాసీన్ముహూర్తం ప్రభోఽత్యర్థం గ్రహగ్రస్త ఇవాంశుమాన్. ౩౬
తత స్తస్యోద్దాత్రశోభీని రక్షసా హ్రియమాణయా,
యాన్యాభరణజాలాని పాతితాని మహీతలే ౩౭
తాని సర్వాణి రామాయ ఆనీయ హరియూథపాః,
సంహృష్టా దర్శయామాసుర్గతిం తు న విదుస్తవ. ౩౮
తాని రామాయ దత్తాని మయైవోపహృతాని చ,
స్వనవంత్యవకీర్ణాని తస్మిన్విగతచేతసి. ౩౯
తాన్యంకే దర్శనీయాని కృత్వా బహువిధం తవ,
తేన దేవప్రకాశేన దేవేన పరిదేవితమ్. ౪౦

పశ్యతస్తాని రుదతస్తామ్యతశ్చ పునఃపునః,
ప్రదీపయ దాశరథిస్తాని శోకహుతాశనమ్. ౪౧
శయితం చ చిరం తేన దుఃఖార్తేన మహాత్మనా,
మయాపి వివిధై ర్వాక్యైః కృచ్ఛ్రాదుత్థాపితః పునః. ౪౨
తాని దృష్ట్వా మహాబాహుర్దర్శయిత్వా ముహుర్ముహుః,
రాఘవ స్సహసౌమిత్రి స్సుగ్రీవే స న్యవేదయత్. ౪౩
స తవాదర్శనాదార్యే రాఘవః పరితప్యతే,
మహతా జ్వలతా నిత్య మగ్నినేవాగ్నిపర్వతః. ౪౪
త్వత్కృతే త మనిద్రా చ శోకశ్చింతా చ రాఘవమ్,
తాపయంతి మహాత్మాన మగ్న్యగారమివాగ్నయః. ౪౫
తవాదర్శనశోకేన రాఘవః ప్రవిచాల్యతే,
మహతా భూమికంపేన మహానివ శిలోచ్చయః. ౪౬
కాననాని సరమ్యాణి నదీః ప్రస్రవణాని చ,
చరన్న రతి మాప్నోతి త్వామపశ్యన్నృపాత్మజే. ౪౭
స త్వాం మనుజశార్దూలః క్షిప్రం ప్రాప్స్యతి రాఘవః,
సమిత్రబాంధవం హత్వా రావణం జనకాత్మజే. ౪౮
సహితౌ రామసుగ్రీవా వుభావకురుతాం తదా,
సమయం వాలినం హంతుం తవ చాన్వేషణం తథా. ౪౯
తతస్తాభ్యాం కుమారాభ్యాం వీరాభ్యాం స హరీశ్వరః,
కిష్కింధాం సముపాగమ్య వాలీ యుద్ధే నిపాతితః. ౫౦
తతో నిహత్య తరసా రామో వాలిన మాహవే,
సర్వర్క్షహరిసంఘానాం సుగ్రీవ మకరోత్పతిమ్. ౫౧
రామసుగ్రీవయో రైక్యం దేవ్యేవం సమజాయత,
హనుమంతం చ మాం విద్ధి తదౌద్భూతమిహాగతమ్. ౫౨

స్వరాజ్యం ప్రాప్య సుగ్రీవస్సమానీయ హరీశ్వరాన్,
త్వత్పత్నీం ప్రేషయామాస దిశో దశ మహాబలాన్. ౪౩
ఆదిష్టా వానరేంద్రేణ సుగ్రీవేణ మహాజనా,
అద్రిరాజప్రతీకాశాస్సర్వతః ప్రస్థితా మహీమ్. ౪౪
తత్ర తే మార్గమాణా వై సుగ్రీవవచనాత్తురాః
చరంతి వసుధాం కృత్స్నాం వయమన్యే చ వానరాః. ౪౫
అంగదో నామ లక్ష్మ్యావాన్ వాలిసూనుర్మహాబలః,
ప్రస్థితః కపిశార్దూల స్త్రిభాగబలసంవృతః ౪౬
తేషాం నో విప్రణష్టానాం వింధ్యే పర్వతముత్తమే,
భృశం శోకపరీతానామహోరాత్రగణా గతాః. ౪౭
తే వయం కార్యనైరాశ్యాత్కాలస్యాతిక్రమేణ చ
భయాచ్చ కపిరాజస్య ప్రాణాం స్త్యక్తుం వ్యవస్థితాః. ౪౮
విచిత్య వనదుర్గాణి గిరిప్రస్రవణాని చ,
అనాసాద్య పదం దేవ్యాః ప్రాణాం స్త్యక్తుం సముద్యతాః ౪౯
దృష్ట్వా ప్రాయోపవిష్టాంశ్చ సర్వాన్వానరపుంగవాన్
భృశం శోకార్ణవే మగ్నః పర్యదేవయదంగదః. ౫౦
తవ నాశం చ వైదేహి వాలినశ్చ వధం తథా,
ప్రాయోపవేశమస్మాకం మరణం చ జటాయుషః. ౫౧
తేషాం నస్స్వామిసందేశాన్నిరాశానాం ముమూర్షతాం,
కార్యహేతోరివాయాతశ్శకునిర్విఘ్నకృన్మహాన్. ౫౨
గృధ్రరాజస్య సోదర్యస్సంపాతిర్నామ గృధ్రరాట్,
శ్రుత్వా భ్రాతృవధం కోపాదిదం వచనమబ్రవీత్. ౫౩
యవీయాన్మే భ్రాతా హతః క్వ చ నిపాతితః,
ఏతదాఖ్యాతుమిచ్ఛామి భవద్భిర్వానరోత్తమాః. ౫౪

అంగదోఽకథయత్తస్య జనస్థానే మహద్వధం,
రక్షసా భీమరూపేణ త్వాముద్దిశ్య యథాతథమ్. ౬౫
జటాయుషో వధం శ్రుత్వా దుఃఖితస్సోఽపణాత్తజః,
త్వాం శశంస వరారోహే వసంతీం రావణాలయే. ౬౬
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా సంపాతే: ప్రీతివర్ధనం,
అంగదప్రముఖాస్తూర్ణం తతస్సంప్రస్థితా వయమ్. ౬౭
వింధ్యాదుత్థాయ సంప్రాప్తస్సాగరస్యాంతముత్తరం,
త్వద్దర్శనకృతోత్సాహా హృష్టాస్తుష్టాః ప్లవంగమాః ౬౮
తేంగదప్రముఖాస్సర్వే వేలోపాంతముపస్థితాః,
చింతాం జగ్ముః పునర్భీతా స్త్వద్దర్శనసముత్సుకాః. ౬౯
అథాహం హరిసైన్యస్య సాగరం ప్రేక్ష్య సీదతః,
వ్యవధూయ భయం తీవ్రం యోజనానాం శతం ప్లుతః. ౭౦
లంకా చాపి మయా రాత్రౌ ప్రవిష్టా రాక్షసాకులా,
రావణశ్చ మయా దృష్టస్త్వం చ శోకపరిప్లుతా. ౭౧
ఏతత్తే సర్వమాఖ్యాతం యథావృత్తమనిందితే,
అభిభాషస్వ మాం దేవి దూతో దాశరథేరహమ్. ౭౨
తం మాం రామకృతోద్యోగం త్వన్నిమిత్తమిహాగతం,
సుగ్రీవసచివం దేవి బుద్ధ్యస్వ పవనాత్మజమ్. ౭౩
కుశలీ తవ కాకుత్స్థస్సర్వశస్త్రభృతాం వరః,
గురోశ్శారాధనే యుక్తో లక్ష్మణశ్చ సులక్షణః. ౭౪
తస్య వీర్యవతో దేవి భర్తుస్తవ హితే రతః,
అహమేకస్తు సంప్రాప్తస్సుగ్రీవవచనాదిహ. ౭౫
మయేయమసహాయేన చరతా కామరూపిణా,
గతిర్గా దిగనుక్రాంతా త్వన్మార్గవిచయైషిణా. ౭౬

దిష్ట్యాహం హరిసైన్యానాం త్వన్నాశమనుశోచతామ్,
అపనేష్యామి సంతాపం తవాభిగమశంసనాత్. ౭౬
దిష్ట్యా హి మమ న వ్యర్థం దేవి సాగరలంఘనం,
ప్రాప్తాన్యమ్యహమిదం దిష్ట్యా త్వద్దర్శనకృతం యశః. ౭౭
రాఘవశ్చ మహావీర్యః క్షిప్రం త్వామభిపత్స్యతే,
సమిత్రబాంధవం హత్వా రావణం రాక్షసాధిపమ్. ౭౮
మాల్యవాన్నామ వై దేహి గిరీణాముత్తమో గిరిః,
తతో గచ్ఛతి గోకర్ణం పర్వతం కేసరీ హరిః.. ౭౯
స చ దేవర్షిభిర్దిష్టః పితా మమ మహాకపిః,
తీర్థే నదీపతేః పుణ్యే శంబసాదనముద్గతమ్. ౮౦
తస్యాహం హరిణాం శ్రేష్ఠే జాతో వాతేన మైథిలి,
హనుమానితి విఖ్యాతో లోకే స్వేనైవ కర్మణా. ౮౧
విశ్వాసార్థం తు వై దేహి భర్తుర్యుక్తా మయా గుణాః,
అచిరాద్రాఘవో దేవి త్వామితో నయితాఽనఘే. ౮౨
ఏవం విశ్వసితా సీతా హేతుభిశ్శోకకర్శితా,
ఉపపన్నైరభిజ్ఞానైర్దూతం తమవగచ్ఛతి. ౮౩
అతులం చ గతా హర్షం ప్రహర్షేణ చ జానకీ,
నేత్రాభ్యాం వక్త్రపద్మాభ్యాం ముమోచానందజం జలమ్. ౮౪
చారు తద్వదనం తస్యాస్తామ్రశుక్లాయతేక్షణం,
అశోభత విశాలాక్ష్యా రాహుముక్త ఇవోడురాట్. ౮౫
హనుమంతం కపిం వ్యక్తం మన్యతే నాన్యదేతి సా,
అథోవాచ హనూమాంస్తాముత్తరం ప్రియదర్శనామ్. ౮౬
ఏతత్తే సర్వమాఖ్యాతం సమాశ్వసిహి మైథిలి,
కిం కరోమి కథం వా తే రోచతే ప్రతియామ్యహమ్. ౮౭

హతేఽసురే సంయతి శంబసాదనే
కపిప్రవీరేణ మహర్షిచోదనాత్,
తతోఽస్మి వాయుప్రభవో హి మైథిలి
ప్రభావతస్తత్ప్రతిమశ్చ వానరః.

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - పఞ్చత్రింశస్సర్గః.

షట్త్రింశస్సర్గః

భూయఏవ మహాతేజా హనుమాన్మారుతాత్మజః,
అబ్రవీత్ప్రశ్రితం వాక్యం సీతా ప్రత్యయకారణాత్.
వానరోఽహం మహాభాగే దూతో రామస్య ధీమతః,
రామనామాంకితం చేదం పశ్య దేవ్యంగులీయకమ్.
ప్రత్యయార్థం తవాఽఽనీతం తేన దత్తం మహాత్మనా,
సమాశ్వసిహి భద్రం తే క్షీణదుఃఖఫలా హ్యసి.
[ఇత్యుక్త్వా ప్రదదౌ తస్యై సీతాయై వానరోత్తమః]
గృహీత్వా ప్రేక్షమాణా సా భర్తుః కరవిభూషణం,
భర్తారమివ సంప్రాప్తా జానకీ ముదితాఽభవత్.
చారు తద్వచనం తస్యాస్తామ్రశుక్లాయతేక్షణం,
అశోభత విశాలాక్ష్యా రాహుముక్త ఇవోడురాట్.
తతస్సా హ్రీమతీ బాలా భర్తృసందేశహర్షితా,
పరితుష్టా ప్రియం కృత్వా ప్రశశంస మహాకపిమ్.
విక్రాంతస్త్వం సమర్థస్త్వం ప్రాజ్ఞస్త్వం వానరోత్తమ,
యేనేదం రాక్షసపదం త్వయైకేన ప్రధర్షితమ్.
శతయోజనవిస్తీర్ణః సాగరో మకరాలయః,
వీక్రమాస్థాపనీయేన క్రమతా గోష్పదీకృతః.

న హి త్వాం ప్రాకృతం మన్యే వానరం వానరర్షభ,
యస్య తే నాస్తి సంత్రాసో రావణాన్నాపి సంభ్రమః. ౯

అర్హసే చ కపిశ్రేష్ఠ మయా సమభిభాషితుం,
యద్యపి ప్రేషితస్తేన రామేణ విదితాత్మనా. ౧౦

ప్రేషయిష్యతి దుర్ధర్షో రామో నహ్యపరీక్షితం,
పరాక్రమ మవిజ్ఞాయ మత్సకాశం విశేషతః. ౧౧

దిష్ట్యా చ కుశలీ రామో ధర్మాత్మా సత్యసంగరః,
లక్ష్మణశ్చ మహాతేజాస్సుమిత్రాసంకవర్ధనః. ౧౨

కుశలీ యది కాకుత్స్థః కిం ను సాగరమేఖలాం
మహీం దహతి కోపేన యుగాంతాగ్నిరివోత్థితః. ౧౩

అథవా శక్తిమంతౌ తౌ సురాణామపి నిగ్రహే,
మమైవ తు న దుగ్ధభావాస్తి మన్యే విపర్యయః. ౧౪

కచ్చిన్న వ్యథితో రామః కచ్చిన్న పరితప్యతే,
ఉత్తరాణి చ కార్యాణి కురుతే పురుషోత్తమః. ౧౫

కచ్చిన్న దీనస్సంభ్రాంతః కార్యేషు చ న ముహ్యతి,
కచ్చి త్పురుషకార్యాణి కురుతే నృపతేస్సుతః. ౧౬

ద్వివిధం త్రివిధోపాయ ముపాయమపి సేవతే,
విజిగీషుస్సుహృత్కచ్చిన్మిత్రేషు చ పరంతపః ౧౭

కచ్చిన్మిత్రాణి లభతే మిత్రైశ్చాప్యభిగమ్యతే,
కచ్చిత్కల్యాణమిత్రశ్చ మిత్రైశ్చాపి పురస్కృతః. ౧౮

కచ్చిదాస్తి దేవానాం ప్రసాదం పార్థివాత్మజః,
కచ్చిత్పురుషకారం చ దైవం చ ప్రతిపద్యతే. ౧౯

కచ్చిన్న విగతస్నేహః ప్రవాసాన్మయి రాఘవః,
కచ్చిన్మాం వ్యసనాదస్మాన్మోక్షయిష్యతి వానర. ౨౦

సుఖానాముచితో నిత్యమసుఖానామనౌచితః,
దుఃఖముత్తరమాసాద్య కచ్చిద్రామో న సీదతి. ౨౧
కౌసల్యాయా స్తథా కచ్చిత్సుమిత్రాయా స్తథైవచ,
అభీక్ష్ణం శ్రూయతే కచ్చిత్కుశలం భరతస్య చ. ౨౨
మన్నిమిత్తేన మానార్హః కచ్చిచ్ఛోకేన రాఘవః,
కచ్చిన్నాన్యమనా రామః కచ్చిన్మాం తారయిష్యతి. ౨౩
కచ్చిదహ్నో హిణీం భీమాం భరతో భ్రాతృవత్సలః,
ధ్వజినీం మంత్రిభిర్గుప్తాం ప్రేషయిష్యతి మత్కృతే. ౨౪
వానరాధిపతిశ్శ్రీమాన్ సుగ్రీవః కచ్చిదేష్యతి,
మత్కృతే హరిభిర్వీరైర్వృతో దంతనఖాయుధైః. ౨౫
కచ్చిచ్చ లక్ష్మణశ్శూరస్సుమిత్రానందవర్ధనః,
అస్రవిచ్ఛరజాలేన రాక్షసాన్విధమిష్యతి. ౨౬
రౌద్రేణ కచ్చిదస్త్రేణ జ్వలతా నిహతం రణే,
ద్రక్ష్యామ్యల్పేన కాలేన రావణం ససుహృజ్జనమ్. ౨౭
కచ్చిన్న తద్ధేమసమానవర్ణం తస్యాననం పద్మసమానగంధి,
మయా వినా శుష్యతి శోకదీనం జలక్షయే పద్మమివాతపేన. ౨౮
ధర్మాపదేశా త్త్యజతశ్చ రాజ్యం
మాం చాప్యరణ్యం నయతః పదాతిం,
నాసీద్వ్యథా యస్య న భీర్న శోకః
కచ్చిత్స్థైర్యం హృదయే కరోతి. ౨౯
న చాస్య మాతా న పితా చ నాన్య
స్స్నేహాద్విశిష్టోఽస్తి మయా సమో వా,
తావత్త్వహం దూత జిజీవిషేయం
యావత్ప్రవృత్తిం శ్రృణుయాం ప్రియస్య. ౩౦

ఇతీవ దేవీ వచనం మహార్థం
తం వానరేంద్రం మధురార్థముక్త్వా,
శ్రోతుం పునస్తస్య వచోఽభిరామం
రామార్థయుక్తం విరరామ రామా. 31

సీతాయా వచనం శ్రుత్వా మారుతిర్భీమవిక్రమః,
శిరస్యంజలిమాధాయ వాక్యముత్తరమబ్రవీత్. 32

న త్వామిహస్థాం జానీతే రామః కమలలోచనే,
తేన త్వాం నానయత్యాశు శచీమివ పురందరః. 33

శ్రుత్వైవ తు వచో మహ్యం క్షిప్రమేష్యతి రాఘవః
చమూం ప్రకర్షన్మహతీం హర్యృక్షగణసంకులామ్. 34

విష్టంభయిత్వా బాణౌఘైరుష్ణోష్ణం వరుణాలయం,
కరిష్యతి పురీం లంకాం కాకుత్స్థశ్శాంతరాక్షసామ్. 35

తత్ర యన్యంతరా మృత్యుర్యది దేవాస్సహాసురాః
స్థాస్యంతి పథి రామస్య స తానపి వధిష్యతి. 36

తవాదర్శనజేనార్యే శోకేన స పరిప్లుతః,
న శర్మ లభతే రామస్సింహార్దిత ఇవ ద్విపః 37

మలయేన చ వింధ్యేన మేరుణా మందరేణ చ,
దర్దురేణ చ తే దేవి శపే మూలఫలేన చ. 38

యథా సునయనం వల్గు బింబోష్ఠం చారుకుండలం,
ముఖం ద్రక్ష్యసి రామస్య పూర్ణచంద్రమివోదితమ్. 39

క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి వైదేహి రామం ప్రస్రవణే గిరౌ,
శతక్రతు మివాసీనం నాగరాజస్య [నాకపృష్ఠస్య] మూర్ధని. ౪౦

న మాంసం రాఘవో భుఙ్క్తే న చాఽపి మధు సేవతే,
వన్యం సుచిహితం నిత్యం భక్తమశ్నాతి పంచమమ్. ౪౧

నైవ దంశా న్న మశకాన్న కీటాన్న సరీసృపాన్,
రాఘవోఽపనయేద్రాత్రౌ త్వద్గతేనాంతరాత్మనా. ౪౨
నిత్యం ధ్యానపరో రామో నిత్యం శోకపరాయణః,
నాన్యచ్చింతయతే కించిత్స తు కామవశం గతః. ౪౩
అనిద్రస్సతతం రామ స్సుప్తోఽపి చ నరోత్తమః,
సీతేతి మధురాం వాణీం వ్యాహరన్ప్రతిబుధ్యతే. ౪౪
దృష్ట్వా ఫలం వా పుష్పం వా యద్వాఽన్యత్సుమనోహరం,
ఉమాశో హా ప్రియేత్యేవం శ్వసంస్త్వామభిభాషతే. ౪౫
స దేవి నిత్యం పరితప్యమాన
స్త్వామేవ సీతేత్యభిభాషమాణః,
ధృతవ్రతో రాజసుతో మహాత్మా
తవైవ లాభాయ కృతప్రయత్నః. ౪౬
సా రామసంకీర్తనవీతశోకా రామస్య శోకేన సమానశోకా,
శరస్తుభే సాంబుసశేషచంద్రా నిశేవ వైదేహసుతా బభూవ. ౪౭

ఇతి శ్రీమత్సున్దరకాణ్డే - షట్త్రింశస్సర్గః.

సప్తత్రింశస్సర్గః

సీతా తద్వచనం శ్రుత్వా పూర్ణచంద్రనిభాననా,
హనూమంతమువాచేదం ధర్మార్థసహితం వచః. ౧
అమృతం విషసంసృష్టం త్వయా వానర భాషితం,
యచ్చ నాన్యమనా రామో యచ్చ శోకపరాయణః. ౨
ఐశ్వర్యే వా సువిస్తీర్ణే వ్యసనే వా సుదారుణే,
రజ్యేవ పురుషం బద్ధా కథాంశ్చ పరికర్షతి ౩

విధిర్మానమసంహార్యః ప్రాణినాం ప్లవగోత్తమ,
సౌమిత్రిం మాం చ రామం చ వ్యసనైః పశ్య మోహితాన్. ౪
శోకస్యాస్య కదా పారం రాఘవోఽధిగమిష్యతి,
ప్లవమానః పరిశ్రాంతో హతనౌస్సాగరే యథా ౫
రాక్షసానాం వధం కృత్వా సూదయిత్వా చ రావణం,
లంకామున్మూలితాం కృత్వా కదా ద్రక్ష్యతి మాం పతిః. ౬
స వాచ్యస్సంత్వరస్వేతి యావదేవ న పూర్యతే,
అయం సంవత్సరః కాలస్తావద్ధి మమ జీవితమ్. ౭
వర్తతే దశమో మాసో దౌ త్వ తు శేషౌ ప్లవంగమ,
రావణేన నృశంసేన సమయో యః కృతో మమ. ౮
విభీషణేన చ భ్రాత్రా మమ నిర్యాతనం ప్రతి,
అనునీతః ప్రయత్నేన న చ తత్కురుతే మతిమ్. ౯
మమ ప్రతిప్రదానం హి రావణస్య న రోచతే,
రావణం మార్గతే సంఖ్యే మృత్యుః కాలవశంగతమ్. ౧౦
జ్యేష్ఠా కన్యాఽనలా నామ విభీషణసుతా కపే,
తయా మమేదమాఖ్యాతం మాత్రా ప్రహితయా స్వయమ్. ౧౧
*అసంశయం హరిశ్రేష్ఠ క్షిప్రం మాం ప్రాప్స్యతే పతిః,
అంతరాత్మా హి మే శుద్ధస్తస్మింశ్చ బహవో గుణాః. ౧౨
ఉత్సాహః పౌరుషం సత్త్వమానృశంస్యం కృతజ్ఞతా,
విక్రమశ్చ ప్రభావశ్చ సంతి వానర రాఘవే. ౧౩
చతుర్దశసహస్రాణి రాక్షసానాం జఘాన యః,
జనస్థానే వినా భ్రాత్రా శత్రుః కస్తస్య నోద్విజేత్. ౧౪
న స శక్యస్తులయితుం వ్యసనైః పురుషర్షభః,
*అహం తస్య ప్రభావజ్ఞా శక్రస్యేవ పులోమజా. ౧౫

శరజాలాంశుమాఁ శూరః కపే రామదివాకరః,
శత్రురక్షోమయం తోయమురుశోషం నయిష్యతి. ౧౬
ఇతి సంజల్పమానాం తాం రామార్థే శోకకర్శితాం,
అశ్రుసంపూర్ణనయనా మువాచ వచనం కపిః. ౧౭
శ్రుత్వైవ తు వచో మహ్యం క్షిప్రమేష్యతి రాఘవః,
చమూం ప్రకర్షన్మహతీం హర్యృక్షగణసంకులామ్. ౧౮
అథవా మోచయిష్యామి త్వామద్యైవ వరాననే,
అస్మాద్దుఃఖాదుపారోహ మమ పృష్ఠమనిందితే. ౧౯
త్వాం హి పృష్ఠగతాం కృత్వా సంతరిష్యామి సాగరం,
శక్తిరస్తి హి మే వోఢుం లంకామపి సరావణామ్. ౨౦
అహం ప్రస్రవణస్థాయ రాఘవాయాద్య మైథిలి,
ప్రాసయిష్యామి శక్రాయ హవ్యం హుతమివానలః. ౨౧
ద్రక్ష్యస్యద్యైవ వై దేహి రాఘవం సహ లక్ష్మణం,
వ్యవసాయసమాయుక్తం విష్ణుం దైత్యవధే యథా. ౨౨
త్వద్దర్శనకృతోత్సాహమాశ్రమస్థం మహాబలం,
పురందరమివాసీనం నాగరాజస్య మూర్ధని, ౨౩
పృష్ఠమారోహ మే దేవి మా వికాంక్షస్వ శోభనే,
యోగమన్విచ్ఛ రామేణ శశాంకేనేవ రోహిణీ. ౨౪
కథయంతీవ చంద్రేణ సూర్యేణ చ మహర్షిషా,
మత్పృష్ఠమధిరుహ్యా త్వం తిరాకాశమహార్ణవౌ. ౨౫
న హి మే సంప్రయాతస్య త్వామితో నయతోఽంగనే,
అనుగంతుం గతిం శక్తాస్సర్వే లంకానివాసినః. ౨౬
యథైవాహమిహ ప్రాప్తస్తథైవాహమసంశయః,
యాస్యామి పశ్య వై దేహి త్వాముత్క్షిప్య విహాయసమ్. ౨౭

మైథిలీ తు హరిశ్రేష్ఠాచ్ఛ్రుత్వా వచనమద్భుతం,
హర్షవిస్మితసర్వాంగీ హనుమంత మథాబ్రవీత్.
హనుమన్ దూరమధ్వానం కథం మాం వోఢుమిచ్ఛసి,
తదేవ ఖలు తే మన్యే కపిత్వం హరియూథప.
కథం వాల్పశరీరస్త్వం మామితో నేతుమిచ్ఛసి,
సకాశం మానవేంద్రస్య భర్తుర్మే ప్లవగర్షభ.
సీతాయా వచనం శ్రుత్వా హనుమాన్మారుతాత్మజః,
చింతయామాస లక్ష్మ్వాన్నవం పరిభవం కృతమ్.
న మే జానాతి సత్త్వం వా ప్రభావం వాఽసితేక్షణా,
తస్మాత్పశ్యతు వైదేహీ యద్రూపం మమ కామతః.
ఇతి సంచింత్య హనుమాంస్తదా ప్లవగసత్తమః
దర్శయామాస వైదేహ్యాస్స్వరూపమరిమర్దనః
స తస్యాస్తాపవిధ్వంసీ మానాఘ్నత్య ప్లవగర్షభః,
తతో వర్ధితుమారేభే సీతాప్రత్యయకారణాత్.
మేరుమందరసంకాశో బభౌ దిప్తానలప్రభః
అగ్రతో వ్యవతస్థే చ సీతాయా వానరోత్తమః.
హరిః పర్వతసంకాశస్తామ్రవక్త్రో మహాబలః,
వజ్రదంష్ట్రనఖో భీమో వైదేహీ మిదమబ్రవీత్.
సపర్వతవనోద్దేశాం సాట్టప్రాకారతోరణాం,
లంకామిమాం సనాథాం వా నయితుం శక్తిరస్తి మే.
తదవస్థాప్యతాం బుద్ధిరలం దేవి విశంకయా,
విశోకం కురు వైదేహి రాఘవం సహలక్ష్మణమ్.
తం దృష్ట్వా భీమసంకాశమువాచ జనకాత్మజా,
పద్మపత్రవిశాలాక్షీ మారుతస్యౌరసం సుతమ్

తవ సత్త్వం బలం చైవ విజానామి మహాకపే,
వాయోరివ గతిం చైవ తేజశ్చాగ్నేరివాద్భుతమ్. ౪౦
ప్రాకృతోఽన్యః కథం చేమాం భూమిమాగంతుమర్హతి,
ఋదధేరప్రమేయస్య పారం వానరపుంగవ. ౪౧
జానామి గమనే శక్తిం నయనే చాపి తే మరు,
అవశ్యం సంప్రధార్యాశు కార్యసిద్ధిర్మహాత్మనః. ౪౨
అయుక్తం తు కపిశ్రేష్ఠ మమ గంతుం త్వయానఘ,
వాయువేగసవేగస్య వేగో మాం మోహయేత్తవ. ౪౩
అహమాకాశమాపన్నా హ్యుపర్యుపరి సాగరం,
ప్రపతేయం హి తే పృష్ఠాచ్ఛ్రమాద్వేగేన గచ్ఛతః. ౪౪
పతితా సాగరే చాహం తిమినక్రఝషాకులే,
భవేయమాశు వివశా యాదసామన్నముత్తమమ్. ౪౫
న చ శక్ష్యే త్వయా సార్ధం గంతుం శత్రువినాశన,
కళత్రవతి సందేహస్త్వయ్యపి స్యాదసంశయః. ౪౬
హ్రియమాణాం తు మాం దృష్ట్వా రాక్షసా భీమవిక్రమాః,
అనుగచ్ఛేయురాదిష్టా రావణేన దురాత్మనా. ౪౭
తైస్త్వం పరివృతశ్శూరైశ్శూలముద్గరపాణిభిః,
భవేస్త్వం సంశయం ప్రాప్తో మయా వీర కళత్రవాన్. ౪౮
సాయుధా బహవో వ్యోమ్ని రాక్షసాస్త్వాం నిరాయుధః,
కథం శక్ష్యసి సంయాతుం మాం చైవ పరిరక్షితుమ్. ౪౯
యుధ్యమానస్య రక్షోభిస్తవ తైః క్రూరకర్మభిః,
ప్రపతేయం హి తే పృష్ఠాచ్ఛ్రమార్తా కపిసత్తమ. ౫౦
అథ రక్షాంసి భీమాని మహాంతి బలవంతి చ,
కథంచిత్త్వాంపరాయత్తా జయేయుః కపిసత్తమ. ౫౧

అథవా యుధ్యమానస్య పతేయం విముఖస్య తే,
పతితాం చ గృహీత్వా మాం నయేయుః పాపరాక్షసాః. ౫౨
మాం వా హరేయుస్త్వద్దస్తాద్విశేయురథాపి వా,
అవ్యవస్థా హి దృశ్యేతే యుద్ధే జయపరాజయౌ. ౫౩
అహం వాపి విపద్యేయం రక్షోభిరభితర్జితా,
త్వత్ప్రియత్నే హరిశ్రేష్ఠ భవేన్నిష్ఫల ఏవ తు. ౫౪
కామం త్వమసి పర్యాప్తో నిహంతుం సర్వరాక్షసాన్,
రాఘవస్య యశో హీయేత్త్వయా శస్తైస్తు రాక్షసైః. ౫౫
అథవాఽఽదాయ రక్షాంసి న్యసేయుస్సంవృతే హి మాం,
యత్ర తే నాభిజానీయుర్హరయో నాపి రాఘవౌ. ౫౬
ఆరంభస్తు మదర్థోఽయం తవ నిరర్థకః,
త్వయా హి సహ రామస్య మహానాగమనే గుణః. ౫౭
మయి జీవితమాయత్తం రాఘవస్య మహాత్మనః,
భ్రాతృణాం చ మహాబాహో తవ రాజకులస్య చ. ౫౮
తౌ నిరాశౌ మదర్థం తు శోకసంతాపకర్శితౌ.
సహ సర్వర్షభహరిభిస్త్యక్ష్యతః ప్రాణసంగ్రహమ్. ౫౯
భర్తుర్భక్తిం పురస్కృత్య రామాదన్యస్య వానర,
న స్పృశామి శరీరం తు పుంసో వానరపుంగవ. ౬౦
యదహం గాత్రసంస్పర్శం రావణస్య బలార్దితా,
అనీశా కిం కరిష్యామి వినాథా వివశా సతీ. ౬౧
యది రామో దశగ్రీవమిహ హత్వా సబాంధవం,
మామితో గృహ్య గచ్ఛేత తత్తస్య సదృశం భవేత్. ౬౨

శ్రుతా హి దృష్టాశ్చ మయా పరాక్రమా
మహాత్మనస్తస్య రణావమర్దినః,
న దేవగన్ధర్వభుజంగరాక్షసా
భవంతి రామేణ సమా హి సంయుగే.

సమీక్ష్య తం సంయతి చిత్రకార్ముకం
మహాబలం వాసవతుల్యవిక్రమం,
సలక్ష్మణం కో విషహేత రాఘవం
హుతాశనం దీప్తమివానిలేరితమ్.

సలక్ష్మణం రాఘవమాజిమర్దనం
దిశాగజం మత్తమివ వ్యవస్థితం,
సహేత కో వానరముఖ్య సంయుగే
యుగాంతసూర్యప్రతిమం శరార్చిషమ్.

స మే హరిశ్రేష్ఠ సలక్ష్మణం పతిం
సయూథపం క్షిప్రమిహోపపాదయ,
చిరాయ రామం ప్రతి శోకకర్శితాం
కురుష్వ మాం వానరముఖ్య హర్షితామ్.

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - పంచత్రింశస్సర్గః

శ్రీరస్తు
అష్టత్రింశస్సర్గః

ఏతస్స కపిశార్దూలస్తేన వాక్యేన హర్షితః,
సీతామువాచ తచ్ఛ్రుత్వా వాక్యం వాక్యవిశారదః. ౧

యుక్తరూపం త్వయా దేవి భాషితం శుభదర్శనే,
సదృశం స్త్రీస్వభావస్య సాధ్వీనాం వినయస్య చ. ౨

స్త్రీత్వం న తు సమర్థం హి సాగరం వ్యతివర్తితుం,
మామధిష్ఠాయ విస్తీర్ణం శతయోజనమాయతమ్. 3

ద్వితీయం కారణం యచ్చ బ్రవీషి ఓనయాన్వితే,
రామాదన్యస్య నార్హామి సంస్పర్శమితి జానకి. ౪

ఏతత్తే దేవి సదృశం పత్న్యాస్తస్య మహాత్మనః,
కా హ్యన్యా త్వామృతే దేవి బ్రూయాద్వచనమీదృశమ్. ౫

శ్రోష్యతే చైవ కాకుత్స్థస్సర్వం నిరవశేషతః,
చేష్టితం యత్త్వయా దేవి భాషితం మమ చాగ్రతః. ౬

కారణైర్బహుభిర్దేవి రామప్రియచికీర్షయా,
స్నేహప్రస్కన్నమనసా మయైతత్సముదీరితమ్. ౭

లంకాయా దుష్ప్రవేశత్వాద్దుస్తరత్వాన్మహోదధేః,
సామర్థ్యాదాత్మనశ్చైవ మయైతత్సముదీరితమ్. ౮

ఇచ్ఛామి త్వాం సమానేతుమద్యైవ రఘుబంధునా,
గురుస్నేహేన భక్త్యా చ నాన్యథైతదుదాహృతమ్. ౯

యది నోత్సహసే యాతుం మయా సార్థమనిందితే,
అభిజ్ఞానం ప్రయచ్ఛ త్వం జానీయాద్రాఘవో హి తత్. ౧౦

ఏవముక్తా హనుమతా సీతా సురసుతోపమా,
ఉవాచ వచనం మందం బాష్పప్రగ్రథితాక్షరమ్ ౧౧
ఇదం శ్రేష్ఠమభిజ్ఞానం బ్రూయా స్త్వం తు మమ ప్రియం,
శైలస్య చిత్రకూటస్య పాదే పూర్వోత్తరే పురా. ౧౨
తాపసాశ్రమవాసిన్యాః ప్రాజ్యమూలఫలోదకే
తస్మిన్ సిద్ధాశ్రమే దేశే మందాకిన్యా హ్యదూరతః ౧౩
తస్యోపవనషండేషు నానాపుష్పసుగంధిషు
విహృత్య సలిలక్లిన్నా తవాంకే సముపావిశమ్. ౧౪
తతో మాంసమాయుక్తో వాయసః పర్యతుండయత్,
తమహం లోష్టముద్యమ్య వారయామి స్మ నాయసమ్. ౧౫
దారయన్ స చ మాం కాక స్తత్రైవ పరిలీయతే
న చాప్యపారమన్తాంసా ద్బభూవార్ధి ఒలిభోజనః. ౧౬
ఉత్కర్షన్యాం చ రశనాం క్రుద్ధాయాం మయి పుషిణి,
స్రస్యమానే చ వసనే సతో దృష్టా త్వయా హ్యహమ్. ౧౭
త్వయాఽపహసితా చాహం క్రుద్ధా సంజిజ్ఞితా తదా,
భక్షగృధ్నేన కాకేన దారితా స్వా ముపాగతా. ౧౮
ఆసీనస్య చ తే శ్రాంతా పునరుత్సంగమావిశం,
క్రుశ్యంతీ చ ప్రహృష్టేన త్వయాఽహం పరిసాంత్వితా. ౧౯
బాష్పపూర్ణముఖీ మందం చక్షుషీ పరిమార్జతీ,
ఉక్తాఽహం త్వయా నాథ వాయసేన ప్రబోధితా. ౨౦
పరిశ్రమాత్ప్రసుప్తా చ రాఘవాంకేఽహ్యహం చిరం,
పర్యాయేణ ప్రసుప్తశ్చ మమాంకే భరతాగ్రజః. ౨౧
స తత్ర పునరేవాథ వాయసస్సముపాగమత్,
తతస్సుప్తప్రబుద్ధాం మాం రామస్యాంకాత్సముత్థితామ్. ౨౨

వాయస స్సహసాగమ్య విదదార స్తనాంతరే,
పునఃపున రథోత్పత్య విదదార స మాం భృశమ్. 23
తత స్సముత్థితో రామో ముక్తై శ్శోణితబిందుభిః,
వాయసేన తత స్తేన బలవత్ క్లిశ్యమానయా. 24
స మయా బోధితశ్శ్రీమాన్ సుఖసుప్తః పరంతపః,
స మాం దృష్ట్వా మహాబాహుర్వితున్నాం స్తనయో స్తదా. 25
ఆశీవిష ఇవ క్రుద్ధః శ్వసన్ వాక్య మభాషత,
కేన తే నాగనాసోరు విక్షతం వై స్తనాంతరమ్. 26
కః క్రీడతి సరోషేణ పంచవక్త్రేణ భోగినా,
వీక్షమాణ స్తత స్తం వై వాయసం సముదైక్షత. 27
నఖైస్సరుధిరై స్తీక్ష్ణైర్మామేవాభిముఖం స్థితం,
పుత్రః కిల స శక్రస్య వాయసః పతతాం వరః. 28
భరాంతరగతశ్శీఘ్రం పవనస్య గతౌ సమః,
తత స్తస్మిన్మహాబాహుః కోపసంవర్తితేక్షణః 29
వాయసే కృతవాన్ క్రూరాం మతిం మతిమతాం వరః,
స దర్భం సంస్తరాద్గృహ్య బ్రాహ్మేణాస్త్రేణ యోజయత్. 30
స దీప్త ఇవ కాలాగ్నిర్జజ్వలాభిముఖో ద్విజం,
స తం ప్రదీప్తం చిక్షేప దర్భం తం వాయసం ప్రతి. 31
తత స్తం వాయసం దర్భస్సంబభేఽనుజగామ హ,
అనుసృష్ట స్తదా కాకో జగామ వివిధాం గతిమ్. 32
లోకకామ ఇమం లోకం సర్వం వై విచచార హ,
స పిత్రా చ పరిత్యక్తస్సురైశ్చ సమహర్షిభిః. 33
త్రీన్ లోకాన్ సంపరిక్రమ్య తమేవ శరణం గతః,
స తం నిహతం భూమౌ శరణ్య శ్శరణాగతమ్. 34

వధార్హమపి కాకుత్స్థః కృపయా పర్యపాలయత్,
న శర్మ లబ్ధ్వా లోకేషు తమేవ శరణం గతః. 3౫
పరిద్యూనం విషణ్ణం చ స తమాయాంతమబ్రవీత్,
మోఘం కర్తుం న శక్యం తు బ్రాహ్మమస్త్రం తదుచ్యతామ్. 3౬
హీనస్తు దక్షిణాక్షి త్వచ్ఛర ఇత్యథ సోఽబ్రవీత్,
తత స్తస్యాక్షి కాకస్య హీనస్తి స్మ స దక్షిణమ్. 3౭
దత్వా స దక్షిణం నేత్రం ప్రాణేభ్యః పరిరక్షితః,
స రామాయ నమస్కృత్వా రాజ్ఞే దశరథాయ చ. 3౮
విసృష్టస్తేన వీరేణ ప్రతిపేదే స్వమాలయం,
మత్కృతే కాకమాత్రే తు బ్రహ్మాస్త్రం సముదీరితమ్. 3౯
కస్తా ద్యో మాం హరే త్త్వత్తః ఋమసే తం మహీపతే,
స కురుష్వ మహోత్సాహః కృపాం మయి నరర్షభ. ౪౦
త్వయా నాథవతీ నాథ హ్యనాథా ఇవ దృశ్యతే,
ఆనృశంస్యం పరో ధర్మ స్త్వత్త ఏవ మయా శ్రుతః. ౪౧
జానామి త్వాం మహావీర్యం మహోత్సాహం మహాబలం,
అపారపారమక్షోభ్యం గాంభీర్యాత్సాగరోపమమ్. ౪౨
భర్తారం ససముద్రాయా ధరణ్యా వాసవోపమం,
వీవమస్త్రవిదాం శ్రేష్ఠస్సత్యవాన్బలవానపి. ౪౩
కిమర్థ మస్త్రం రక్షస్సు న యోజయతి రాఘవః,
న నాగా నాపి గంధర్వా నాసురా న మరుద్గణాః. ౪౪
రామస్య సమరే వేగం శక్తాః ప్రతిసమాధితుం,
తస్య వీర్యవతః కశ్చిద్యద్యస్తి మయి సంభ్రమః. ౪౫
కిమర్థం న శరై స్తీక్ష్ణైః ఋయం నయతి రాక్షసాన్,
భ్రాతురాదేశమాదాయ లక్ష్మణో వా పరంతపః. ౪౬

కస్య హేతోర్న మాం వీరః పరిత్రాతి మహాబలః,
యది తౌ పురుషవ్యాఘ్రౌ వాయ్వగ్నిసమతేజసౌ. ౪౭
సురాణామపి దుర్ధర్షౌ కిమర్థం మాముపేక్షితః,
మమైవ దుష్కృతం కించిన్మహదస్తి న సంశయః. ౪౮
సమర్థావపి తౌ యస్మాన్మా వేక్షేతే పరంతపౌ,
వైదేహ్యా వచనం శ్రుత్వా కరుణం సాశ్రుభాషితమ్. ౪౯
అథాబ్రవీన్మహాతేజా హనుమాన్మారుతాత్మజః,
త్వచ్ఛోకవిముఖో రామో నాన్యం దేవి సత్యేన తే శపే. ౫౦
రామే దుఃఖాభిపన్నే చ లక్ష్మణః పరితప్యతే,
కథంచిద్భవతీ దృష్టా న కాలః పరిశోచితుమ్. ౫౧
ఇమం ముహూర్తం దుఃఖానాం ద్రక్ష్యస్యంతమనిందితే,
తావుభౌ పురుషవ్యాఘ్రౌ రాజపుత్రౌ మహాబలౌ. ౫౨
త్వద్దర్శనకృతోత్సాహా లంకాం భస్మీకరిష్యతః,
హత్వా చ సమరే క్రూరం రావణం సహబాంధవమ్. ౫౩
రాఘవస్త్వాం విశాలాక్షీ నేష్యతి స్వాం పురీం ప్రతి,
బ్రూహి యద్రాఘవో వాచ్యో లక్ష్మణశ్చ మహాబలః. ౫౪
సుగ్రీవో వాపి తేజస్వీ హరయోఽపి సమాగతాః,
ఇత్యుక్తవతి తస్మింస్తు సీతా సురసుతోపమా. ౫౫
ఉవాచ శోకసంతప్తా హనుమంతం ప్లవంగమమ్,
కౌసల్యా లోకభర్తారం సుషువే యం మనస్వినీ. ౫౬
తం మమార్థే సుఖం పృచ్ఛ శిరసా చాభివాదయ,
ప్రజాశ్చ సర్వరత్నాని ప్రియాయాశ్చ వరాంగనాః. ౫౭
ఐశ్వర్యం చ విశాలాయాం పృథివ్యామపి దుర్లభం,
పితరం మాతరం చైవ సమ్మాన్యాభిప్రసాద్య చ. ౫౮

అనుప్రవ్రజితో రామం సుమిత్రా యేన సుప్రజాః,
అనుకూల్యేన ధర్మాత్మా త్యక్త్వా సుఖమనుత్తమమ్. ౫౯
అనుగచ్ఛతి కాకుత్స్థం భ్రాతరం పాలయన్వనే,
సింహస్కంధో మహాబాహుర్మనస్వీ ప్రియదర్శనః. ౬౦
పితృవద్వర్తతే రామే మాతృవన్మాం సమాచరత్,
ప్రియమాణాం తదా వీరో న తు మాం వేద లక్ష్మణః. ౬౧
వృద్ధోపసేవీ లక్ష్మీవాన్ శ్రుతో న బహుభాషితా,
రాజపుత్రః ప్రియశ్శ్రేష్ఠస్సదృశశ్శ్వశురస్య మే. ౬౨
మమ ప్రియతరో నిత్యం భ్రాతా రామస్య లక్ష్మణః,
నియుక్తో ధురి యస్యాం తు తామువ్వహతి వీర్యవాన్. ౬౩
యం దృష్ట్వా రాఘవో నైవ వృత్తమార్యమనుస్మరేత్,
స మమార్థాయ కుశలం వక్తవ్యో వచనాన్మమ. ౬౪
మృదుర్నిత్యం శుచిర్దక్షః ప్రియో రామస్య లక్ష్మణః,
యథా హి వానరశ్రేష్ఠ దుఃఖక్షయకరో భవేత్. ౬౫
త్వమస్మిన్ కార్యనిర్యోగే ప్రమాణం హరిసత్తమ,
రాఘవస్త్వత్సమారంభాన్మయి యత్నపరో భవేత్. ౬౬
ఇదం బ్రూయాశ్చ మే నాథం శూరం రామం పునఃపునః,
జీవితం ధారయిష్యామి మాసం దశరథాత్మజ. ౬౭
ఊర్ధ్వం మాసాన్న జీవేయం సత్యేనాహం బ్రవీమి తే,
రావణేనోపరుద్ధాం మాం నిక్రియాం పాపకర్మణా. ౬౮
త్రాతుమర్హసి వీర త్వం పాతాళాదివ కౌశికీం,
తతో వస్త్రగతం ముక్త్వా దివ్యం చూడామణిం శుభమ్. ౬౯
ప్రదదౌ రాఘవాయేతి సీతా హానుమతే దదౌ,
ప్రతిగృహ్య తతో వీరో హనుమాన్ [illegible]

అంగుళ్యా యోజయామాస న హ్యస్య ప్రాభవద్భుజః,
మణిరత్నం కపివరః ప్రతిగృహ్యాఽభివాద్య చ. ౭౧
సీతాం ప్రదక్షిణం కృత్వా ప్రణతః పార్శ్వతస్థివాన్,
హర్షేణ మహతా యుక్తస్తాదర్శనజేన సః. ౭౨
హృదయేన గతో రామం శరీరేణ తు విష్ఠితః,
మణివరముపగృహ్య తం మహార్హం
జనకనృపాత్మజయా ధృతం ప్రభావాత్,
గిరిరివ పవనావధూతముక్త
స్సుఖతమనాః ప్రతిసంక్రమం ప్రపేదే. ౭౩

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - అష్టత్రింశస్సర్గః.

ఏకోనచత్వారింశస్సర్గః

మణిం దత్వా తతస్సీతా హనుమంతమథాఽబ్రవీత్,
అభిజ్ఞానమభిజ్ఞాతమేత ద్రామస్య తత్త్వతః. ౧
మణిం తు దృష్ట్వా రామో వై త్రయాణాం సంస్మరిష్యతి,
వీరో జనన్యా మమ చ రాజ్ఞో దశరథస్య చ. ౨
స భూయ స్త్వం సముత్సాహో చోదితో హరిసత్తమ,
అస్మిన్ కార్యసమారంభే ప్రచింతయ యదుత్తరమ్. ౩
త్వమస్మిన్ కార్యనిర్యోగే ప్రమాణం హరిసత్తమ,
హనుమన్ యత్నమాస్థాయ దుఃఖక్షయకరో భవ. ౪
తస్య చింతయతో యత్నో దుఃఖక్షయకరో భవేత్,
స తథేతి ప్రతిజ్ఞాయ మారుతిర్భీమవిక్రమః. ౫

శిరసా వంద్య వైదేహీం గమనాయోపచక్రమే,
జ్ఞాత్వా సంప్రస్థితం దేవీ వానరం మారుతాత్మజమ్. ౬
బాష్పగద్గదయా వాచా మైథిలీ వాక్యమబ్రవీత్,
కుశలం హనుమ బ్రూయాస్సహితౌ రామలక్ష్మణౌ. ౭
సుగ్రీవం చ సహామాత్యం వృద్ధా సర్వాంశ్చ వానరా,
బ్రూయా స్త్వం వానరశ్రేష్ఠ కుశలం ధర్మసంహితమ్. ౮
యథా స చ మహాబాహు ర్మాం తారయతి రాఘవః,
అస్తాద్దుఃఖాంబుసంరోధా త్త్వం సమాధాతుమర్హసి. ౯
జీవంతీం మాం యథా రామస్సంభావయతి కీర్తిమాన్,
తత్తథా హనుమన్వాచ్యం వాచా ధర్మమవాప్నుహి. ౧౦
నిత్యముత్సాహయుక్తాశ్చ వాచశ్శ్రుత్వా త్వయేరితాః,
వర్ధిష్యతే దాశరథేః పౌరుషం మదవాప్తయే. ౧౧
మత్సందేశయుతా వాచ స్తత్త్వ శ్శ్రుత్వా చ రాఘవః,
పరాక్రమవిధిం వీరో విధివత్సంవిధాస్యతి. ౧౨
సీతాయా వచనం శ్రుత్వా హనుమాన్మారుతాత్మజః,
శిరస్యంజలిమాధాయ వాక్యముత్తరమబ్రవీత్. ౧౩
తీవ్రమేష్యతి కాకుత్స్థో హర్యృక్షప్రవరైర్వృతః,
యస్తే యుధి విజిత్యారీ శ్శోకం వ్యపనయిష్యతి. ౧౪
న హి పశ్యామి మర్త్యేషు నాసురేషు సురేషు వా,
యస్తస్య తీవ్రతో బాణా స్థాతుముత్సహతేఽగ్రతః. ౧౫
అప్యర్కమపి పర్జన్యమపి వైవస్వతం యమం,
స హి సోఢుం రణే శక్తస్తవ హేతోర్విశేషతః. ౧౬
స హి సాగరపర్యంతాం మహీం శాసితుమీహతే,
త్వన్నిమిత్తో హి రామస్య జయో జనకనందిని. ౧౭

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా సమ్యక్సత్యం సుభాషితం,
జానకీ బహుమేనేఽథ వచనం చేదమబ్రవీత్. ౧౮

తతస్తం ప్రస్థితం సీతా వీక్షమాణా పునఃపునః,
భర్తృస్నేహాన్వితం వాక్యం సౌహార్దాదనుమానయత్. ౧౯

యదివా మన్యసే వీర వసైకాహమరిందమ,
కస్మింశ్చిత్సంవృతో దేశే విశ్రాంతశ్శ్వో గమిష్యసి. ౨౦

మమ చేదల్పభాగ్యాయాస్సాన్నిధ్యాత్తవ వానర,
అస్య శోకస్య మహతో ముహూర్తం మోక్షణం భవేత్. ౨౧

గతే హి వారిణార్ద్రూల పునరాగమనాయ తు,
ప్రాణానామపి సందేహో మమ స్యాన్నాత్ర సంశయః. ౨౨

తవాదర్శనజశ్శోకో భూయో మాం పరితాపయేత్,
దుఃఖాద్దుఃఖపరామృష్టాం దీపయన్నివ వానర. ౨౩

అయం చ వీర సందేహ స్తిష్ఠతీవ మమాగ్రతః,
సుమహాంస్త్వత్సహాయేషు హర్యృక్షేషు హరీశ్వర. ౨౪

కథం ను ఖలు దుష్పారం తరిష్యంతి మహోదధిం,
తాని హర్యృక్షసైన్యాని తౌ వా నరవరాత్మజౌ. ౨౫

త్రయాణామేవ భూతానాం సాగరస్యాస్య లంఘనే,
శక్తిస్స్యాద్వైనతేయస్య తవ వా మారుతస్య వా. ౨౬

తదస్మిన్ కార్యనిర్యోగే వీరైవం దురతిక్రమే,
కిం పశ్యసి సమాధానం త్వం హి కార్యవిదాం వరః. ౨౭

కామమస్య త్వమేవైకః కార్యస్య పరిసాధనే,
పర్యాప్తః పరవీరఘ్న యశసస్తే ఫలోదయః. ౨౮

బలైస్సమగ్రైర్యది మాం రావణం జిత్య సంయుగే,
విజయీ స్వపురం యాయా త్తత్తు మే స్యాదయశస్కరమ్. ౨౯

శరైస్తు సంకులాం కృత్వా లంకాం పరబలార్దనః,
మాం నయేద్యది కాకుత్స్థస్తస్య సదృశం భవేత్. 30
తదన్యథా తస్య విక్రాంతమనురూపం మహాత్మనః,
భవేదాహవశూరస్య తథా త్వముపపాదయ. 31
తదర్థోపహితం వాక్యం సహితం హేతుసంహితం,
నిశమ్య హనుమాన్ శేషం వాక్యముత్తరమబ్రవీత్. 32
దేవి హర్యృక్షసైన్యానామీశ్వరః ప్లవతాం వరః,
సుగ్రీవస్సత్త్వసంపన్న స్తవార్థే కృతనిశ్చయః. 33
స వానరసహస్రాణాం కోటీభిరభిసంవృతః,
తీ ప్రమేష్యతి వై దేహి రాక్షసానాం నిబర్హణః. 34
తస్య విక్రమసంపన్నాస్సత్త్వవంతో మహాబలాః,
మనస్సంకల్పసంపాతా నిదేశే హరయస్స్థితాః. 35
యేషాం నోపరి నాధస్తాన్న తిర్యక్సజ్జతే గతిః,
న చ కర్మసు సీదంతి మహత్సత్త్వమితతేజసః. 36
అసకృత్తైర్మహోత్సాహైస్సాగరస్థరాధరా,
ప్రదక్షిణీకృతా భూమిర్వాయుమార్గానుసారిభిః. 37
మద్విశిష్టాశ్చ తుల్యాశ్చ సంతి తత్ర వనౌకసః,
మత్తః ప్రత్యవరః కశ్చిన్నాస్తి సుగ్రీవసన్నిధౌ. 38
అహం తావదిహ ప్రాప్త కింపునస్తే మహాబలాః,
న హి ప్రకృష్టాః ప్రేష్యంతే ప్రేష్యంతే హీతరే జనాః. 39
తదలం పరితాపేన దేవి శోకో వ్యపైతు తే,
వినోత్పాతేన తే లంకామేష్యంతి హరియూథపాః. 40
మమ పృష్ఠగతౌ తౌ చ చంద్రసూర్యావివోదితౌ,
త్వత్సకాశం మహాసత్త్వౌ నృసింహావాగమిష్యతః. 41

తతో వీరౌ నరవరౌ సహితౌ రామలక్ష్మణౌ,
ఆగమ్య నగరీం లంకాం సాయకైర్విధమిష్యతః. ౪౨
సగణం రావణం హత్వా రాఘవో రఘునందనః,
త్వామాదాయ వరారోహే స్వపురం ప్రతి యాస్యతి. ౪౩
తదాశ్వసిహి భద్రం తే భవ త్వం కాలకాంక్షిణీ,
నచిరాద్ద్రక్ష్యసే రామం ప్రజ్వలంతమివానలమ్. ౪౪
నిహతే రాక్షసేంద్రేఽస్మిన్ సపుత్రామాత్యబాంధవే,
త్వం సమేష్యసి రామేణ శశాంకేనేవ రోహిణీ. ౪౫
క్షిప్రం త్వం దేవి శోకస్య పారం యాస్యసి మైథిలి,
రావణం చైవ రామేణ నిహతం ద్రక్ష్యసేఽచిరాత్. ౪౬
ఏవమాశ్వాస్య వై దేహీం హనుమాన్మారుతాత్మజః,
గమనాయ మతిం కృత్వా వైదేహీం పునరబ్రవీత్. ౪౭
తమరిఘ్నం కృతాత్మానం క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి రాఘవం,
లక్ష్మణం చ ధనుష్పాణిం లంకాద్వారముపస్థితమ్. ౪౮
నఖదంష్ట్రాయుధాన్వీరాన్ సింహశార్దూలవిక్రమాన్,
వానరాన్వారణేంద్రాభాన్ క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి సంగతాన్. ౪౯
శైలాంబుదనికాశానాం లంకామలయసానుషు,
నర్దతాం కపిముఖ్యానామార్యే యూథాన్యనేకశః. ౫౦
స తు మర్మణి ఘోరేణ తాడితో మన్మథేషుణా,
న శర్మ లభతే రామస్సింహార్దిత ఇవ ద్విపః. ౫౧
మా రుదో దేవి శోకేన మాభూత్తే మనసోఽప్రియం,
శచీవ పత్యా శక్రేణ భర్త్రా నాథవతీ హ్యసి. ౫౨
రామాద్విశిష్టః కోఽన్యోఽస్తి కశ్చిత్సామిత్రిణా సమః,
అగ్నిమారుతకల్పౌ తౌ భ్రాతరౌ తవ సంశ్రయౌ. ౫౩

నాస్మింశ్చిరం వత్స్యసి దేవి దేశే
రక్షోగణైరధ్యుషితేఽతిరౌద్రే,
న తే చిరాదాగమనం ప్రియస్య
క్షమస్వ మత్సంగమకాలమాత్రమ్. ౫౪

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాణ్డే - ఏకోనచత్వారింశస్సర్గః.

చత్వారింశస్సర్గః

శ్రుత్వా తు వచనం తస్య వాయుసూనోర్మహాత్మనః,
ఉవాచాత్మహితం వాక్యం సీతా సురసుతోపమా. ౧

త్వాం దృష్ట్వా ప్రియవక్తారం సంప్రహృష్యామి వానర,
అర్థసంజాతసస్యేవ వృష్టిం ప్రాప్య వసుంధరా. ౨

యథా తం పురుషవ్యాఘ్రం గాత్రైశ్శోకాభికర్శితైః,
సంస్పృశేయం సకామాహం తథా కురు దయాం మయి. ౩

అభిజ్ఞానం చ రామస్య దద్యా హరిగణోత్తమ,
ప్రీప్తామీషికాం కాకస్య కోపాదేకామిషీకాతనీమ్. ౪

మనశ్శిలాయా స్తిలకో గండపార్శ్వే నివేశితః,
త్వయా ప్రణష్టే తిలకే తం కిల స్మర్తుమర్హసి. ౫

స వీర్యవాన్కృధం సీతాం హృతాం సమనుమన్యసే,
వసంతీం రక్షసాం మధ్యే మహేంద్రవరుణోపమః. ౬

ఏష చూడామణిర్దివ్యో మయా సుపరిరక్షితః,
ఏతం దృష్ట్వా ప్రహృష్యామి వ్యసనే త్వామివానఘ. ౭

ఏష నిర్యాతితశ్శ్రీమాన్మయా తే వారిసంభవః, ప్రసూతో లో...
అతః పరం న శక్ష్యామి జీవితుం శోకలాలసా. ౮

అసహ్యాని చ దుఃఖాని వాచశ్చ హృదయచ్ఛిదః,
రాక్షసీనాం సుఘోరాణాం త్వత్కృతే మర్షయామ్యహమ్. ౯
ధారయిష్యామి మాసం తు జీవితం శత్రుసూదన,
ఊర్ధ్వం మాసాన్న జీవిష్యే త్వయా హీనా నృపాత్మజ. ౧౦
ఘోరో రాక్షసరాజోఽయం దృష్టిశ్చ న సుఖా మయి,
త్వాం చ శ్రుత్వా విపద్యంతం న జీవేయ మహం క్షణమ్ ౧౧
వైదేహ్యా వచనం శ్రుత్వా కరుణం సాశ్రుభాషితం,
అథాబ్రవీన్మహాతేజా హనుమాన్మారుతాత్మజః. ౧౨
త్వచ్ఛోకవిముఖో రామో దేవి సత్యేన తే శపే,
రామే దుఃఖాభిభూతే తు లక్ష్మణః పరితప్యతే. ౧౩
కథంచిద్భవతీ దృష్టా న కాలః పరిశోచితుం,
ఇమం ముహూర్తం దుఃఖానామంతం ద్రక్ష్యసి భామిని. ౧౪
తావుభౌ పురుషవ్యాఘ్రౌ రాజపుత్రావరిందమౌ,
త్వద్దర్శనకృతోత్సాహౌ లంకాం భస్మీకరిష్యతః. ౧౫
హత్వా తు సమరే క్రూరం రావణం సహబాంధవం,
రాఘవౌ త్వాం విశాలాక్షీ స్వాం పురీం ప్రాపయిష్యతః. ౧౬
యత్తు రామో విజానీయాదభిజ్ఞానమనిందితే,
ప్రీతిసంజననం తస్య భూయస్త్వం దాతుమర్హసి, ౧౭
సాబ్రవీద్ధత్తమేవేతి మయాభిజ్ఞానముత్తమం,
ఏతదేవ హి రామస్య దృష్ట్వా ముక్తేశభూషణమ్. ౧౮
శ్రద్ధేయం హనుమన్వాక్యం తవ వీర భవిష్యతి,
స తం మణివరం గృహ్య శ్రీమాన్ప్లవగసత్తమః. ౧౯
ప్రణమ్య శిరసా దేవీం గమనాయోపచక్రమే,
తమువాతకృతోత్సాహమవేక్ష్య హరిపుంగవమ్. ౨౦

వర్ధమానం మహావేగమువాచ జనకాత్మజా,
అశ్రుపూర్ణముఖీ దీనా బాష్పగద్గదయా గిరా. ౨౧
హనుమ సింహసంకాశౌ భ్రాతరా రామలక్ష్మణౌ,
సుగ్రీవం చ సహామాత్యం సర్వానూర్క్షియాన్యానామయమ్.
యథాచ స మహాబాహుస్తాం తారయతి రాఘవః,
అస్మాద్దుఃఖాంబుసంరోధాత్తత్త్వం సమాధాతుమర్హసి. ౨౩
ఇమం చ తీవ్రం మమ శోకవేగం
రక్షోభిరేభిః పరిభర్త్సనం చ,
బ్రూయాస్తు రామస్య గతస్సమీపం
శివశ్చ తేఽధ్వాస్తు హరిప్రవీర. ౨౪
స రాజపుత్ర్యా ప్రతివేదితార్థః
కపిః కృతార్థః పరిహృష్టచేతాః,
అల్పావశేషం ప్రసమీక్ష్య కార్యం
దిశం హ్యుదీచీం మనసా జగామ ౨౫

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - చతుర్వింశస్సర్గః.

ఏకచత్వారింశస్సర్గః.

స చ వాగ్భిః ప్రశస్తాభిర్గమిష్యన్ పూజితస్తయా,
తస్మాద్దేశాదపక్రమ్య చింతయామాస వానరః. ౧
అల్పశేషమిదం కార్యం దృష్టేయమసితేక్షణా,
త్రీనుపాయానతిక్రమ్య చతుర్థ ఇహ విద్యతే. ౨
న సామ రక్షస్సు గుణాయ కల్పతే
న దానమర్థోపచితేషు యుజ్యతే,

న భేదసాధ్యా బలదర్పితా జనాః
పరాక్రమస్త్వేవ మమేహ రోచతే. 3
న చాస్య కార్యస్య పరాక్రమాదృతే
వినిశ్చయః కశ్చిదిహోపపద్యతే,
హతప్రవీరా హి రణే హి రాక్షసాః
కథంచిదీయుర్యదిహాద్య మార్దవమ్. ४
కార్యే కర్మణి నిర్దిష్టే యో బహూన్యపి సాధయేత్,
పూర్వకార్యావిరోధేన స కార్యం కర్తుమర్హతి. ५
న హ్యేకస్సాధకో హేతుస్స్వల్పస్యాపీహ కర్మణః,
యోహ్యర్థం బహుధా వేద స సమర్థోఽర్థసాధనే. ६
ఇహైవ తావత్కృతనిశ్చయో హ్యహం
యది వ్రజేయం ప్లవగేశ్వరాలయం,
పరాత్మసమ్మర్దవిశేషతత్త్వవి
త్తతః కృతం స్యాన్మమ భర్తృశాసనమ్. ७
కథం ను ఖల్వద్య భవేత్సుఖాగతం
ప్రసహ్య యుద్ధం మమ రాక్షసైస్సహ,
తథైవ ఖల్వాత్మబలం చ సారవ
త్సంమానయేన్మాం చ రణే దశాననః. ८
తతస్సమాసాద్య రణే దశాననం
సమంత్రివర్గం సబలప్రయాయినం,
వ్యాది స్థితం తస్య మతం బలం చ వై
సుఖేన మత్వాహమితః పునర్వ్రజే. ९
ఇదమస్య నృశంసస్య నందనోపమముత్తమం,
వనం నేత్రమనఃకాంతం నానాద్రుమలతాయుతమ్. ౧౦

ఇదం విధ్వంసయిష్యామి శుష్కం వనమివానలః,
అస్మిన్ భగ్నే తతః కోపం కరిష్యతి దశాననః. ౧౧
తతో మహత్సాశ్వమహారథద్విపం
బలం సమాదేష్యతి రాక్షసాధిపః,
త్రిశూలకాలాయసపట్టిసాయుధం
తతో మహద్యుద్ధమిదం భవిష్యతి. ౧౨
అహం తు తైస్సంయతి చండవిక్రమై
స్సమేత్య రక్షోభిరసహ్యవిక్రమః,
నిహత్య తద్రావణచోదితం బలం
సుఖం గమిష్యామి కపీశ్వరాలయమ్. ౧౩
తతో మారుతవత్సిద్ధో మారుతిర్భీమవిక్రమః,
ఊరువేగేన మహతా ద్రుమాన్ క్షేప్తుమథారభత్. ౧౪
తతస్తు హనుమాన్వీరో బభంజ ప్రమదావనం,
మత్తద్విజసమాఘుష్టం నానాద్రుమలతాయుతమ్. ౧౫
తద్వనం మథితైర్వృక్షైర్విహగైశ్చ సలీలాశైయైః,
చూర్ణితైః పర్వతాగ్రైశ్చ బభూవాప్రియదర్శనమ్. ౧౬
నానాశకుంతవిరుతైః ప్రభిన్నైస్సలిలాశయైః,
తామ్రైః కిసలయైః క్లాంతైః క్లాంతద్రుమలతాయుతమ్. ౧౭
న బభౌ తద్వనం తత్ర దావానలహతం యథా,
వ్యాకులావరణా రేజుర్విహ్వలా ఇవ తా లతాః. ౧౮
లతాగృహైశ్చిత్రగృహైశ్చ నాశితై
ర్మహాగృహైర్వాస్వకృతైశ్చ నిర్ధుతైః,
శిలాగృహైర్హ్యున్మథితైస్తథా గృహైః
ప్రణష్టరూపం తదభూన్మహద్వనమ్ ౧౯

సా విహ్వలా శోకలతాప్రతానా
వనస్థలీ శోకలతాప్రతానా,
జాతా దశాస్యప్రమదావనస్య
కపే ర్బలాద్ధి ప్రమదావనస్య. ౨౦
స తస్య కృత్వార్థపతేర్మహాకపి
ర్మహాద్వ్యలీకం మనసో మహత్మనః,
యయుత్సురేకో బహుభిర్మహాబలై
శ్శ్రియా జ్వలన్ తోరణమాస్థితః కపిః. ౨౧

ఇతి శ్రీమత్సున్దరకాణ్డే - ఏకచత్వారింశస్సర్గః.

ద్వి చ త్వా రి ం శ స్స ర్గః

తతః పక్షినినాదేన వృక్షభంగస్వనేన చ,
బభూవుస్త్రాససంభ్రాన్తాస్సర్వే లంకానివాసినః. ౧
విద్రుతాశ్చ భయత్రస్తా వినేదుర్మృగపక్షిణః,
రక్షసాం చ నిమిత్తాని క్రూరాణి ప్రతిపేదిరే. ౨
తతో గతాయాం నిద్రాయాం రాక్షస్యో వికృతాననాః,
తద్వనం దదృశుర్భగ్నం తం చ వీరం మహాకపిమ్. ౩
స తా దృష్ట్వా మహాబాహుర్మహాసత్త్వో మహాబలః,
చకార సుమహద్రూపం రాక్షసీనాం భయావహమ్. ౪
తత స్తం గిరిసంకాశమతికాయం మహాబలం,
రాక్షస్యో వానరం దృష్ట్వా పప్రచ్ఛుర్జనకాత్మజామ్. ౫
కోఽయం కస్య కుతో వాయం కిన్నిమిత్త మిహాగతః,
కథం త్వయా సహానేన సంవాగ్యః కృత ఇత్యుత

ఆచక్ష్వ నో విశాలాక్షి మాభూత్తే సుభగే భయం,
సంవాదమసితాపాంగే త్వయా కిం కృతవానయమ్. ౬
అథాబ్రవీన్మహాసాధ్వీ సీతా సర్వాంగసుందరీ,
రక్షసాం భీమరూపాణాం విజ్ఞానే మమ కా గతిః. ౭
యూయమేవాభిజానీత యద్వాయం యద్వా కరిష్యతి,
అహిరేవ హ్యహేః పాదాన్విజానాతి న సంశయః. ౮
అహమప్యస్య భీతాస్మి నైనం జానామి కోన్వయం,
వేద్మి రాక్షసమేవైనం కామరూపిణమాగతమ్. ౧౦
వైదేహ్యా వచనం శ్రుత్వా రాక్షస్యో విద్రుతా దిశః,
స్థితాః కాశ్చిద్గతాః కాశ్చిద్రావణాయ నివేదితుమ్. ౧౧
రావణస్య సమీపే తు రాక్షస్యో వికృతాననాః,
విరూపం వానరం భీమమాఖ్యాతుముపచక్రముః. ౧౨
అశోకవనికామధ్యే రాజన్ భీమవపుః కపిః.
సీతయా కృతసంవాద స్తిష్ఠత్యమితవిక్రమః. ౧౩
న చ తం జానకీ సీతా హరిం హరిణలోచనా,
అస్మాభిర్బహుధా పృష్టా నివేదయితుమిచ్ఛతి. ౧౪
వాసవస్య భవేద్దూతో దూతో వైశ్రవణస్య వా,
ప్రేషితో వాపి రామేణ సీతాన్వేషణకాంక్షయా. ౧౫
తేన త్వద్భుతరూపేణ యత్తత్తవ మనోహరం,
నానామృగగణాకీర్ణం ప్రమృష్టం ప్రమదావనమ్. ౧౬
న తత్ర కశ్చిదుద్దేశో యస్తేన న వినాశితః,
యత్ర సా జానకీ సీతా స తేన న వినాశితః. ౧౭
జానకీరక్షణార్థం వా శ్రమాద్వా నోపలభ్యతే,
అథవా [illegible]

చారుపల్లవపుష్పాఢ్యం యం సీతా స్వయమాస్థితా,
ప్రవృద్ధశ్శింశుపావృక్షస్స చ తేనాభిరక్షితః. ౧౯
తస్యోగ్రరూపస్యోగ్ర! త్వం దండమాజ్ఞాతుమర్హసి,
సీతా సంభాషితా యేన తద్వనం చ వినాశితమ్. ౨౦
మనః పరిగృహీతాం తాం తవ రక్షోగణేశ్వర,
కస్సీతామభిభాషేత యో న స్యా త్త్యక్తజీవితః. ౨౧
రాక్షసీనాం వచశ్శ్రుత్వా రావణో రాక్షసేశ్వరః,
హుతాశ్నిరివ జజ్వాల కోపసంవర్తితేక్షణ. ౨౨
తస్య క్రుద్ధస్య నేత్రాభ్యాం ప్రాపతన్నాస్రబిందవః,
దీప్తాభ్యామివ దీపాభ్యాం సార్చిషస్స్నేహబిందవః. ౨౩
ఆత్మనస్సదృశాన్ శూరాన్ కింకరాన్నామ రాక్షసాన్,
వ్యాదిదేశ మహాతేజా నిగ్రహార్థం హనూమతః ౨౪
తేషాం మశీతిసాహస్రం కింకరాణాం తరస్వినామ్,
నిర్యయుర్భవనాత్తస్మాత్కూటముద్గరపాణయః ౨౫
మహోదరా మహాదంష్ట్రా ఘోరరూపా మహాబలాః,
యుద్ధాభిమనసస్సర్వే హనుమద్గ్రహణోన్ముఖాః)ద్యతాః. ౨౬
తే కపీంద్రం సమాసాద్య తోరణస్థ మవస్థితమ్,
అభిపేతుర్మహావేగాః పతంగా ఇవ పావకమ్. ౨౭
తే గదాభిర్విచిత్రాభిః పరిఘైః కాంచనాంగదైః,
ఆజఘ్నుర్వానరశ్రేష్ఠం శరైశ్చాదిత్యసన్నిభైః. ౨౮
ముద్గరైః పట్టిసైశ్శూలైః ప్రాసతోమరశక్తిభిః,
పరివార్య హనూమంతం సహసా తస్థు రగ్రతః. ౨౯
హనుమానపి తేజస్వీ శ్రీమాన్పర్వతసన్నిభః,
ఉత్తా వావిధ్య లాంగూలం ననాద చ మహాస్వనమ్. ౩౦

స భూత్వా సుమహాకాయో హనుమాన్మారుతాత్మజః,
ధృష్టమాస్ఫోటయామాస లంకాం శబ్దేన పూరయన్. 30
తస్యాస్ఫోటితశబ్దేన మహతా సానునాదినా,
పేతుర్విహంగా గగనాదుచ్చైశ్చేదమువాచ హ. 31
జయత్యతిబలో రామో లక్ష్మణశ్చ మహాబలః,
రాజా జయతి సుగ్రీవో రాఘవేణాభిపాలితః. 33
దాసోఽహం కోసలేంద్రస్య రామస్యాక్లిష్టకర్మణః,
హనుమాన్ శత్రుసైన్యానాం నిహంతా మారుతాత్మజః. 34
న రావణసహస్రం మే యుద్ధే ప్రతిబలం భవేత్,
శిలాభిస్తు ప్రహరతః పాదపైశ్చ సహస్రశః 35
అర్దయిత్వా పురీం లంకా మభివాద్య చ మైథిలీమ్,
సముద్ధార్థో గమిష్యామి మిషతాం సర్వరక్షసామ్. 36
తస్య సన్నాదశబ్దేన తేఽభవన్భయశంకితాః,
దదృశుశ్చ హనూమంతం సంధ్యామేఘమివోన్నతమ్. 38
స్వామిసందేశనిర్భంధా స్తత స్తే రాక్షసాః కపిమ్,
చిత్రైః ప్రహరణైర్భీమై రభిపేతు స్తత స్తతః. 39
స తైః పరివృతశ్శూరైస్సర్వతస్సుమహాబలః,
ఆససాదాఽయసం భీమం పరిఘం తోరణాశ్రితమ్. 3౯
స తం పరిఘ మాదాయ జఘాన రజనీచరాన్,
స పన్నగమివాదాయ స్ఫురంతం వినతాసుతః. 40
విచచారాంబరే వీరః పరిగృహ్య చ మారుతిః,
స హత్వా రాక్షసాన్వీరాన్ కింకరాన్మారుతాత్మజః. 41
యుద్ధకాంక్షీ పునర్వీరస్తోరణం సముపాశ్రితః,
తత స్తస్మాద్భయాన్ముక్తాః కతిచి త్తత్ర రాక్షసాః. 43

నిహతా కింకరా స్సర్వే రావణాయ న్యవేదయన్,
స రాక్షసానాం నిహతం మహద్బలం
నిశమ్య రాజా పరివృత్తలోచనః,
సమాదిదేశా ప్రతిమం పరాక్రమే
ప్రహస్తపుత్త్రం సమరే సుదుర్జయమ్. ౮౩

ఇతి శ్రీమత్సున్దరకాణ్డే - ద్విచత్వారింశస్సర్గః.

త్రి చ త్వా రిం శ స్స ర్గః

తతస్స కింకరాన్హత్వా హనుమాన్హ్యాసమాస్థితః,
వనం భగ్నం మయా చైత్యప్రాసాదో న వినాశితః. ౧
తస్మాత్ప్రాసాదమప్యేవం భీమం విధ్వంసయామ్యహమ్,
ఇతి సంచింత్య మనసా హనుమాన్ దర్శయన్ బలమ్. ౨
చైత్యప్రాసాదమాప్లుత్య మేరుశృంగమివోన్నతమ్,
ఆరురోహ కపిశ్రేష్ఠో హనుమాన్మారుతాత్మజః. 3
ఆరుహ్య గిరిసంకాశం ప్రాసాదం హరియూథపః,
బభౌ స సుమహాతేజాః ప్రతిసూర్య ఇవోదితః. ౪
సంప్రధృష్య చ దుర్ధర్షం చైత్యప్రాసాద ముత్తమమ్,
హనుమాన్ ప్రజ్వలన్ లక్ష్మ్యా పరియాత్రోపమోఽభవత్. ౫
స భూత్వా సుమహాకాయః ప్రభావాన్మారుతాత్మజః,
ధృష్టమాస్ఫోటయామాస లంకాం శబ్దేన పూరయన్. ౬
తస్యాస్ఫోటితశబ్దేన మహతా శ్రోత్రఘాతినా,
పేతుర్విహంగమాస్తత్ర చైత్యపాలాశ్చ మోహితాః. ౭

అస్త్రవిజ్జయతాం రామో లక్ష్మణశ్చ మహాబలః,
రాజా జయతి సుగ్రీవో రాఘవేణాభిపాలితః. ౯
దాసోఽహం కోసలేంద్రస్య రామస్యాక్లిష్టకర్మణః,
హనుమాన్ శత్రుసైన్యానాం నిహంతా మారుతాత్మజః. ౧౦
న రావణసహస్రం మే యుద్ధే ప్రతిబలం భవేత్,
శిలాభిస్తు ప్రహరతః పాదపైశ్చ సహస్రశః ౧౧
అర్దయిత్వా పురీం లంకామభివాద్య చ మైథిలీమ్,
సమృద్ధార్థో గమిష్యామి మిషతాం సర్వరక్షసామ్. ౧౨
ఏవముక్త్వా విమానస్థాశ్చైత్యస్థా హరియూథపః,
ననాద భీమనిర్హ్రాదో రక్షసాం జనయన్ భయమ్ ౧౩
తేన శబ్దేన మహతా చైత్యపాలాశ్చతం యయుః,
గృహీత్వా వివిధాన్ప్రాసాన్పరిఘాన్పట్టసాన్గదాన్. ౧౪
విసృజంతో మహాకాయా మారుతిం పర్యవారయన్,
తే గదాభిర్విచిత్రాభిః పరిఘైః కాంచనాంగదైః. ౧౫
ఆజఘ్నుర్వానరశ్రేష్ఠం బాణైశ్చాదిత్యసన్నిభైః,
ఆవర్త ఇవ గంగాయాస్తోయస్య విపులో మహాన్. ౧౬
పరిక్షిప్య హరిశ్రేష్ఠం స బభౌ రక్షసాం గణః,
తతో వాతాత్మజః క్రుద్ధో భీమం రూపం సమాస్థితః. ౧౭
ప్రాసాదస్య మహాన్తస్య స్తంభం హేమపరిష్కృతమ్,
ఉత్పాటయిత్వా వేగేన హనుమాన్ పవనాత్మజః. ౧౮
తత స్తం భ్రామయామాస శతధారం మహాబలః,
తత్ర చాగ్నిస్సమభవత్ప్రాసాదశ్చప్యదహ్యత. ౧౯
దహ్యమానం తతో దృష్ట్వా ప్రాసాదం హరియూథపః,
స రాక్షసశతం హత్వా వజ్రేణేంద్ర ఇవాసురాన్. ౨౦

అంతరిక్షే స్థితశ్శ్రీమానిదం వచన మబ్రవీత్,
మాదృశానాం సహస్రాణి విసృష్టాని మహాత్మనామ్. ౨౦
బలినాం వానరేంద్రాణాం సుగ్రీవవశవర్తినామ్,
అటంతి వసుధాం కృత్స్నాం వయమన్యే చ వానరాః. ౨౧
దశనాగబలాః కేచిత్కేచిద్దశగుణోత్తరాః,
కేచిన్నాగసహస్రస్య బభూవుస్తుల్యవిక్రమాః. ౨౨
సంతి చౌఘబలాః కేచిత్కేచిద్వాయుబలోపమాః,
అప్రమేయబలాశ్చాన్యే తత్రాసన్హరియూథపాః. ౨౩
ఈదృగ్విధైస్తు హరిభిర్వృతో దంతనఖాయుధైః,
శతైశ్శతసహస్రైశ్చ కోటీభిరయుతైరపి. ౨౪
ఆగమిష్యతి సుగ్రీవ స్సర్వేషాం వో నిషూదనః,
నేయమస్తి పురీ లంకా న యూయం న చ రావణః,
యస్మాదిక్ష్వాకునాథేన బద్ధం వైరం మహాత్మనా. ౨౫

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - త్రిచత్వారింశస్సర్గః

చతుశ్చత్వారింశస్సర్గః

సందిష్టో రాజసేంద్రేణ ప్రహస్తస్య సుతో బలీ,
జంబుమాలీ మహాదంష్ట్రో నిర్జగామ ధనుర్ధరః. ౧
రక్తమాల్యాంబరధరస్సర్వో రుచిరకుండలః,
మహాన్వివృత్తనయనశ్చండస్సురదుర్జయః. ౨
ధనుశ్శక్రధనుఃప్రఖ్యం మహద్రుచిరసాయకమ్,
విస్ఫారయానో వేగేన వజ్రాశనిసమస్వనమ్. ౩

తస్య విస్ఫారఘోషేణ ధనుషో మహతా దిశః,
ప్రదిశశ్చ నభశ్చైవ సహసా సమపూర్యత ౪
రథేన ఖరయుక్తేన త మాగతముదీక్ష్య సః,
హనుమాన్వేగసంపన్నో జహర్ష చ ననాద చ ౫
తం తోరణవిటంకస్థం హనుమంతం మహాకపిమ్,
జంబుమాలీ మహాబాహుర్వివ్యాధ నిశితైశ్శరైః. ౬
అర్ధచంద్రేణ వదనే శిరస్యేకేన కర్ణినా,
బాహ్వోర్వివ్యాధ నారాచైర్దశభిస్తం కపీశ్వరమ్. ౭
తస్య తచ్ఛుశుభే తామ్రం శరేణాభిహతం ముఖమ్,
శరదీవాంబుజం ఫుల్లం విగ్రం భాస్కరరశ్మినా. ౮
తత్తస్య రక్తం రక్తేన రంజితం శుశుభే ముఖమ్,
యథాకాశే మహాపద్మం సిక్తం చందనబిందుభిః. ౯
చుకోప బాణాభిహతో రాక్షసస్య మహాకపిః,
తతః పార్శ్వేఽతివిపులాం దదర్శ మహతీం శిలామ్. ౧౦
తరసా తాం సముత్పాట్య చిక్షేప బలవద్బలీ,
తాం శరైర్దశభిః క్రుద్ధస్తాడయామాస రాక్షసః. ౧౧
విపన్నం కర్మ తద్దృష్ట్వా హనూమాంశ్చండవిక్రమః,
సాలం విపుల ముత్పాట్య భ్రామయామాస వీర్యవాన్. ౧౨
భ్రామయంతం కపిం దృష్ట్వా సాలవృక్షం మహాబలమ్,
చిక్షేప సుబహూన్ బాణాన్ జంబుమాలీ మహాబలః. ౧౩
సాలం చతుర్భిశ్చిచ్ఛేద వానరం పంచభిర్భుజే,
ఉరస్యేకేన బాణేన దశభిస్తు స్తనాంతరే. ౧౪
స శరైః పూరితతనుః క్రోధేన మహతావృతః,
తమేవ పరిఘం గృహ్య భ్రామయామాస వేగితః. ౧౫

అతివేగోఽతివేగేన భ్రామయిత్వా బలోత్కటః,
పరిఘం పాతయామాస జంబుమాలేర్మహోరసి. ౧౬
తస్య చైవ శిరో నాస్తి న బాహూ న చ జానుసీ,
న ధనుర్న రథో నాశ్వస్తత్రాదృశ్యంత నేమవః. ౧౭
స పాతస్సహసా తేన జంబుమాలీ మహాబలః,
పపాత నిహతో భూమౌ చూర్ణితాంగవిభూషణః. ౧౮
జంబుమాలిం చ నిహతం కింకరాంశ్చ మహాబలాన్,
చుక్రోధ రావణశ్శ్రుత్వా కోపసంరక్తలోచనః. ౧౯
స రోషసంవర్తితతామ్రలోచనః
ప్రహస్తపుత్రే నిహతే మహాబలే,
అమాత్యపుత్రానతివీర్యవిక్రమా-
సమాదిదేశాశు నిశాచరేశ్వరః ౨౦

ఇతి శ్రీమత్సున్దరకాణ్డే - చతుశ్చత్వారింశస్సర్గః.

పఞ్చచత్వారింశస్సర్గః

తతస్తే రాక్షసేంద్రేణ చోదితా మంత్రిణస్సుతాః,
నిర్యయుర్భవనాత్తస్మాత్తప్తమౌర్ధివవర్చసః. ౧
మహాబలపరీవారా ధనుష్మంతో మహాబలాః,
కృతాస్త్రాస్త్రవిదాం శ్రేష్ఠా పరస్పరజయైషిణః. ౨
హేమజాలపరిక్షిప్తైర్ధ్వజవద్భిః పతాకిభిః,
తోయదస్వననిర్ఘోషైర్వాజియుక్తైర్మహారథైః. ౩
తప్తకాంచనచిత్రాణి చాపాన్యమితవిక్రమాః,
నిష్పేషయంతస్సంహృష్టాస్తటిత్వంత ఇవాంబుదాః. ౪

జనన్యస్తు తత స్తేషాం విదిత్వా కింకరాన్హతాన్,
బభూవుశోకసంభ్రాంతాస్సబాంధవసుహృజ్జనాః. ౫౫
తే పరస్పరసంఘుర్షాత్తప్తకాంచనభూషణాః,
అభిపేతుర్హనూమంతం తోరణస్థ మవస్థితమ్. ౬
స్రజంతో బాణవృష్టిం తే రథగర్జితనిస్స్వనాః,
వృష్టిమంత ఇవాంభోదా విచేరుర్మైథిలీకృతాంబుదాః. ౭
అవకీర్ణస్తతస్తాభి ర్హనుమాన్ శరవృష్టిభిః
అభవత్సంవృతాకారశ్శైలరాడివ వృష్టిభిః. ౮
స శరాన్మోఘయామాస తేషా మాశుచరః కపిః,
రథవేగం చ వీరాణాం విచరన్విమలేఽంబరే. ౯
స తైః క్రీడన్ధనుష్మద్భిరో్వ్యమ్మి వీరః ప్రకాశతే,
ధనుష్మద్భిర్యథా మేఘైర్మారుతః ప్రభురంబరే. ౧౦
స కృత్వా నినదం ఘోరం త్రాసయంస్తాం మహాచమూమ్,
చకార హనుమాన్ వేగం తేషు రక్షస్సు వీర్యవాన్. ౧౧
తలైనాభ్యహనత్కాంశ్చిత్పాదైః కాంశ్చిత్పరంతపః,
ముష్టినాభ్యహనత్కాంశ్చిన్నఖైః కాంశ్చిద్వ్యదారయత్. ౧౨
ప్రమమాథోరసా కాంశ్చిదూరుభ్యాముపరాక్ కపిః,
కేచి త్తస్య నినాదేన తత్రైవ పతితా భువి. ౧౩
తత స్తేష్వవసన్నేషు భూమా నిపతితేషు చ,
తతైన్యమగమత్సర్వం దిశో దశ భయార్దితమ్. ౧౪
వినేదుర్విస్వరం నాగా నిపేతుర్భువి వాజినః,
భగ్నసీడధ్వజచ్ఛత్రైరూర్ణాభవద్రథైః ౧౫
స్రవతా రుధిరేణాథ స్రవంతో్య దర్శితాః పథి,
వివిధైశ్చ స్వరైర్లంకా ననాద వికృతం తదా. ౧౬

స తాన్వినిఘ్నన్నిశితాన్నివార్య రాక్షసాన్
మహాబలశ్చండపరాక్రమః కపిః,
యయౌ పునరేవ రాక్షసై
స్తమేవ వీరోఽభిజగామ తోరణమ్. ౧౭

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - పఞ్చచత్వారింశస్సర్గః.

షట్చత్వారింశస్సర్గః

హతాన్ మంత్రిసుతాన్ బుద్ధ్వా వానరేణ మహాత్మనా,
రావణస్సంవృతాకారశ్చకార మతిముత్తమామ్. ౧
స విరూపాక్షయూపాక్షౌ దుర్ధరం చైవ రాక్షసమ్,
ప్రఘసం భాసకర్ణం చ పంచ సేనాగ్రనాయకాన్. ౨
సందిదేశ దశగ్రీవో వీరాన్నయవిశారదాన్,
హనుమద్గ్రహణవ్యగ్రాన్వాయువేగసమాన్యుధి 3
యాత సేనాగ్రగాస్సర్వే మహాబలపరిగ్రహాః
సవాజిరథమాతంగా స్స కపిశ్చాస్యతామితి ౪
యత్తైశ్చ ఖలు భావ్యం స్యాత్తమాసాద్య వనాలయమ్,
కర్మ చాపి సమాధేయం దేశకాలవిరోధినమ్. ౫
న హ్యహం తం కపిం మన్యే కర్మణా ప్రతితర్కయన్,
సర్వథా తన్మహదద్భుతం మహాబలపరిగ్రహమ్ ౬
భవేదింద్రేణ వా స్పృష్టమస్మదర్థం తపోబలాత్,
సనాగయక్షగంధర్వా దేవాసురమరుద్గణాః ౭
యుష్మాభిస్సహితైస్సర్వైర్హత్యా సహ వినిర్జితాః,
తైరవశ్యం విధాతవ్యం వ్యలీకం కించిదేవ నః ౮

తదేవ నాత్ర సందేహః ప్రసహ్య పరిగృహ్యతామ్,
నావమాన్యో భవద్భిశ్చ హరిర్ధీరపరాక్రమః. ౯
దృష్టా హి హరయః పూర్వం మయా విపులవిక్రమాః,
వాలీ చ సహసుగ్రీవో జాంబవాంశ్చ మహాబలః ౧౦
నీలస్సేనాపతిశ్చైవ యే చాన్యే ద్వివిదాదయః,
నైవం తేషాం గతిర్భీమా న తేజో న పరాక్రమః. ౧౧
న మతిర్న బలోత్సాహా న రూపపరికల్పనమ్,
మహత్సత్త్వమిదం జ్ఞేయం కపిరూపం వ్యవస్థితమ్. ౧౨
ప్రయత్నం మహదాస్థాయ క్రియతామస్య నిగ్రహః,
కామం లోకాస్త్రయస్సేంద్రాస్ససురాసురమానవాః. ౧౩
భవతామగ్రతః స్థాతుం న పర్యాప్తా రణాజిరే,
తథాపి తు న యజ్ఞేన జయ మాకాంక్షితా రణే. ౧౪
ఆజ్ఞా రక్ష్యాః ప్రయత్నేన యుద్ధసిద్ధిర్హి చంచలా,
తే స్వామివచనం సర్వే ప్రతిగృహ్య మహాబలాః. ౧౫
సముత్పేతుర్మహావేగా వాతాశసమతేజసః,
రథైర్మత్తైశ్చ మాతంగైర్వాజిభిశ్చ మహాబలైః. ౧౬
శస్త్రైశ్చ వివిధైస్తీక్ష్ణైస్సర్వైర్వీరోపచితా బలైః,
తతస్తం దదృశుర్వీరా దీప్యమానం మహాకపిమ్. ౧౭
రశ్మిమంతమివోద్యంతం స్వతేజోరశ్మిమాలినమ్,
తోరణస్థం మహోత్సాహం మహాసత్త్వం మహాబలమ్. ౧౮
మహామతిం మహావేగం మహాకాయం మహాబలమ్,
తం సమాహత్యైవ తే సర్వే దిక్షు సర్వాస్వవస్థితాః. ౧౯

తైస్తైః ప్రహరణైర్భీమైరభిపేతుస్తతస్తతః,
తస్య పంచాయసాస్తీక్ష్ణాశ్శితాః పీతముఖాశ్శరాః. ౨౦

శిరస్యుత్పలపత్రాభా దుర్ధరేణ నిపాతితాః,
స తైః పంచభిరావిద్ధశ్శరైశ్శిరసి వానరః. ౨౧

ఉత్పపాత నదన్ వ్యోమ్ని దిశో దశ వినాదయన్,
తతస్తు దుర్ధరో వీరస్సరథస్సజ్యకార్ముకః ౨౨
కిరన్ శరశతైస్తీక్ష్ణైరభిపేదే మహాబలః
స కపిర్వారయామాస తం వ్యోమ్ని శరవర్షిణమ్. ౨౩

వృష్టిమంతం పయోదాంతే పయోదమివ మారుతః.
అర్దయమాన స్తత స్తేన దుర్ధరేణానిలాత్మజః. ౨౪
చకార కదనం భూయో వ్యవర్ధత చ వేగవాన్,
స దూరం సహసోత్పత్య దుర్ధరస్య రథే హరిః. ౨౫

నిపపాత మహావేగో విద్యుద్రాశిర్గిరావివ,
తతస్స మథితాష్టాశ్వం రథం భగ్నాక్షకూబరమ్. ౨౬

విహాయ న్యపతద్భూమా దుర్ధర స్త్యక్తజీవితః,
తం విరూపాక్షయూపాక్షౌ దృష్ట్వా నిపతితం భువి. ౨౭

సంజాతరోషౌ దుర్ధర్షా వుత్పేతతురరిందమౌ,
స తాభ్యాం సహసోత్పత్య విష్టితో విమలేఽంబరే. ౨౮

ముద్గరాభ్యాం మహాబాహుర్వృక్షస్యభిహతః కపిః,
తయోర్వేగవతోర్వేగం వినిహత్య మహాబలః. ౨౯

నిపపాత పునర్భూమా సుపర్ణసమవిక్రమః,
స సాలవృక్షమాసాద్య త ముత్పాట్య చ వానరః. ౩౦

తావుభౌ రాక్షసౌ వీరౌ జఘాన పవనాత్మజః,
తతస్తాంస్త్రీన్ మహావీర్యాన్ జ్ఞాత్వా వానరేణ తరస్వినా. 30
అభిపేదే మహావేగః ప్రసహ్య ప్రఘసో హరిమ్,
భాసకర్ణశ్చ సంక్రుద్ధశ్శూలమాదాయ వీర్యవాన్. 31
ఏకతః కపిశార్దూలం యశస్వినం వ్యవస్థితమ్,
పట్టిసేన శితాగ్రేణ ప్రఘసః ప్రత్యయోధయత్. 32
భాసకర్ణశ్చ శూలేన రాక్షసః కపిసత్తమమ్,
స తాభ్యాం విక్షతైర్గాత్రైరసృగిగ్ధతనూరుహః. 33
అభవద్వానరః క్రుద్ధో బాలసూర్యసమప్రభః,
సముత్పాట్య గిరేశ్శృంగం సమ్యగవ్యాళపాదపమ్. 34
జఘాన హనుమాన్వీరో రాక్షసౌ కపికుంజరః
[గిరిశృఙ్గనిపిష్టౌ తౌ రక్షశ్శస్తౌ బభూవతుః]
తత స్తేష్వవసన్నేషు సేనాపతిషు పంచసు 35
అశ్వైశ్చాన్యే గజైశ్చాన్యే యోధైశ్చాన్యే రథైరథాన్,
స కపిర్నాశయామాస సహస్రాణి ఇవాసురాన్. 36
హతైశ్చాన్యైశ్చ తురగైర్భగ్నాక్షైశ్చ మహారథైః,
హతైశ్చ రాక్షసైర్భూమిర్బభూవ సమంతతః. 37
తతః కపిస్తూర్ణ మధ్వజినీపతిం రణే
నిహత్య వీరాన్ సబలాన్ సవాహనాన్,
సమీక్ష్య వీరః పరిగృహ్య తోరణం
కృతక్షణః కాల ఇవ ప్రజాక్షయే. 38

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - షట్చత్వారింశస్సర్గః.

సప్తచత్వారింశస్సర్గః

సేనాపతీ పంచ స తు ప్రమాపితా
హనూమతా సానుచరా సవాహనా,
సమీక్ష్య రాజా సమరోద్ధతోన్ముఖం
కుమార మక్షం ప్రసమైక్షతాగ్రతః. ౧

స తస్య దృష్ట్యర్పణసంప్రచోదితః
ప్రతాపవా కాంచనచిత్రకార్ముకః,
సముత్పపాతాథ పదస్యుదీరితో
ద్విజాతిముఖ్యైర్వ్యవిషేవ పావకః. ౨

తతో మహాద్యాలదివాకరప్రభం
ప్రతప్తజాంబూనదజాలసంతతమ్,
రథం సమాస్థాయ యయౌ స వీర్యవా
మహాహరిం తం ప్రతి నైర్ఋతర్షభః. 3

తతస్తపస్సంగ్రహసంచయార్జితం
ప్రతప్తజాంబూనదజాలశోభితమ్,
పతాకినం రత్నవిభూషితధ్వజం
మనోజవాష్టాశ్వవరై స్సుయోజితమ్. ౪

సురాసురాధృష్య మసంగచారిణం
రవిప్రభం వ్యోమచరం సమాహితమ్,
సతూణ మష్టాసినిబద్ధబంధురం
యథాక్రమావేశితశక్తితోమరమ్. ౫

విరాజమానం ప్రతిపూర్ణవస్తునా
సహేమదామ్నా శశిసూర్యవర్చసా,
దివాకరాభం రథ మాస్థితస్తత
స్స నిర్జగామామరతుల్యవిక్రమః. ౬
స పూరయన్ ఖం చ మహీం చ పాచలాం
తురంగమాతంగమహారథస్వనైః,
బలైస్సమేతైస్సహి తోరణస్థితం
సమర్థ మాసీన ముపాగమత్కపిమ్. ౭
స తం సమాసాద్య హరిం హరీశ్వరో
యుగాంతకాలాగ్నిమివ ప్రజాక్షయే,
అవస్థితం విస్తృతజాతసంభ్రమ
స్సమైక్షతాక్షోభ్య బలుమానచక్షుషా. ౮
స తస్య వేగం చ కపేర్మహాత్మనః
పరాక్రమం చారిషు పార్థివాత్మజః,
విచారయన్ స్వం చ బలం మహాబలో
హిమక్షయే సూర్య ఇవాభివర్ధతే. ౯
స జాతమన్యుః ప్రసమీక్ష్య విక్రమం
స్థిరం స్థితస్సంయతి దుర్నివారణమ్,
సమాహితాత్మా హనుమంత మాహవే
ప్రచోదయామాస శరైస్త్రిభిశ్శితైః. ౧౦
తతః కపిం తం ప్రసమీక్ష్య గర్వితం
జితశ్రమం శత్రుపరాజయోర్జితమ్,
అవైక్షతాక్షస్సముదీర్ణమానస

సహేమనిష్కాంగదచారుకుండల
స్సమాససాదాశు పరాక్రమః కపిమ్,
తయోర్బభూవాప్రతిమస్సమాగమ
స్సురాసురాణామపి సంభ్రమప్రదః. ౧౨

రరాస భూమిర్న తతాప భానుమాన్
వవౌ న వాయుః ప్రచచాల చాచలః,
కపేః కుమారస్య చ వీక్ష్య సంయుగం
ననాద చ ద్యౌరుదధిశ్చ చుక్షుభే. ౧౩

తతస్స వీర స్సుముఖాన్ పతత్రిణ
స్సువర్ణపుంఖాన్ సవిషానివోరగాన్,
సమాధిసంయోగవిమోక్షతత్త్వవి
చ్ఛరానథ త్రీన్ కపిమూర్ధ్న్యపాతయత్. ౧౪

స తైశ్శరైర్మూర్ధ్ని సమం నిపాతితైః
క్షరన్నసృద్దిగ్ధవివృత్తలోచనః,
నవోదితాదిత్యనిభశ్శరాంశుమా
న్వ్యరాజతాదిత్య ఇవాంశుమాలికః. ౧౫

తతస్స పింగాధిపమంత్రిసత్తమ
స్సమీక్ష్య తం రాజవరాత్మజం రణే,
ఉదగ్రచిత్రాయుధచిత్రకార్ముకం
జహర్ష చాపూర్యత చాహవోన్ముఖః. ౧౬

స మందరాగ్రస్థ ఇవాంశుమాలిభో
వివృద్ధతోపో బలవీర్యసంయుతః,
కుమార మక్షం సబలం సవాహనం
దదాహ నేత్రాగ్నిమరీచిభిస్తదా, ౧౭

తతస్స బాణాసనచిత్రకార్ముక
శ్శరప్రవర్షో యుధి రాక్షసాంబుదః,
శరాస్తమోచాశు హరీశ్వరాచలే
వలాహకో వృష్టిమివాచలో త్తమే. ౧౮

తతః కపిస్తం రణచండవిక్రమం
వివృద్ధతేజోబలవీర్యసంయుతమ్,
కుమార మక్షం ప్రసమీక్ష్య సంయుగే
ననాద హర్షాద్ధనతుల్యవిక్రమః. ౧౯

స బాలభావాద్యుధి వీర్యదర్పితః
ప్రవృద్ధమన్యుః ఋతజోపమేక్షణః
సమాససాదాప్రతిమం కపిం రణే
గజో మహాకూపమివావృతం తృణైః ౨౦

స తేన బాణైః ప్రసభం నిపాతితై
శ్చకార నాదం ఘననాదనిస్స్వనః,
సముత్పపాతాశు నభస్స మారుతి
ర్బభూవ రక్షోపణఘోరదర్శనః. ౨౧

సముత్పతంతం సమభిద్రవద్బలీ
స రాక్షసానాం ప్రవరః ప్రతాపవాన్,
రథీ రథిశ్రేష్ఠతమం కిరన్ శరైః
పయోధరశ్శైలమివాశ్మవృష్టిభిః. ౨౨

స తాన్ శరాంస్తస్య హరిర్విమోహయన్
చచార వీరః పథి వాయునేవితే,
శరాంతరే మారుతవద్వినిష్పత
న్నతోజవస్సంయతి చండవిక్రమః. ౨౩

తమాత్తబాణాసన మాహవోన్ముఖం
ఖమాస్తృణంతం విశిఖైశ్శరోత్తమైః,
అవేక్షితాటం బమూమానచక్షుషా
జగామ చింతాం చ స మారుతాత్మజః. ౨౪

తతశ్శరైర్భిన్నభుజాంతరః కపిః
కుమారవీర్యేణ మహాత్మనా నదన్,
మహాభుజః కర్మవిశేషతత్త్వవి
ద్విచింతయామాస రణే పరాక్రమమ్. ౨౫

అబాలవద్బాలదివాకరప్రభః
కరోత్యయం కర్మ మహా(హో)న్మహాబలః,
న చాస్య సర్వాహవకర్మశోభినః
ప్రమాపణే మే మతిరత్ర జాయతే. ౨౬

అయం మహాత్మా చ మహాంశ్చ వీర్యతః
సమూహితశ్చాసిసహాశ్చ సంయుగే,
అసంశయం కర్మగుణోదయోదయం
సనాగయక్షైర్మునిభిశ్చ పూజితః ౨౭

పరాక్రమోత్సాహవివృద్ధమానస
స్సమీక్షతే మాం ప్రముఖాగ్రతస్థితః,
పరాక్రమో హ్యస్య మమాంసి కంపయే
త్సురాసురాణామపి శీఘ్రగామినః. ౨౮

న ఖల్వయం నాభిభవే దుపేక్షితః
పరాక్రమో హ్యస్య రణే వివర్ధతే,
ప్రమాపణం త్వేవ మమాద్య రోచతే
న వర్ధమానోఽగ్నిరుపేక్షితుం క్షమః. ౨౯

ఇతి ప్రవేగం తు పరస్య తర్క్యయా
స్వకర్మయోగం చ విధాయ వీర్యవాన్,
చకార వేగం తు మహాబలస్తదా
మతిం చ చక్రేఽస్య వధే మహాకపిః. 30

స తస్య తా నష్టవయాన్మహాజవా
సమాహితాశ్చా భారసహాన్వివర్తనే,
జఘాన వీరః పథి వాయుసేవితే
తలప్రహారైః పవనాత్మజః కపిః. 31

తతస్తలేనాభిహతో మహారథ
స్స తస్య పింగాధిపమంత్రినిర్జితః,
ప్రభగ్ననీడః పరిముక్తకూబరః
పపాత భూమౌ హతవాజిరంబరాత్. 32

స తం పరిత్యజ్య మహారథో రథం
సకార్ముకః ఖడ్గధరః ఖముత్పతన్,
తపోఽభియోగాదృషిరుగ్రవీర్యవాన్
విహాయ దేహం మరుతామివాలయమ్. 33

తతః కపిస్తం విచరంత మంబరే
పతత్రిరాజానిలసిద్ధసేవితే,
సమేత్య తం మారుతతుల్యవిక్రమః
క్రమేణ జగ్రాహ స పాదయోర్దృఢమ్. 34

స తం సమావిధ్య సహస్రశః కపి
ర్మహోరగం గృహ్య ఇవాండజేశ్వరః,
ముమోచ వేగాత్పితృతుల్యవిక్రమో
మహీతలే సంయతి వానరోత్తమః. 35

స భగ్నబాహూరుకటీశిరోధరః
పపాత భూమౌ వికృతాస్థిలోచనః,
స భగ్నసంధిః ప్రవికీర్ణబంధనో
హతః క్షితౌ వాయుసుతేన రాక్షసః. 36

మహాకపిర్భూమితలే నిపీడ్య తం
చకార రక్షోఽధిపతేర్మహాభయమ్,
మహర్షిభిశ్చక్రచరైర్మహావ్రతై
స్సమేత్య భూతైశ్చ సయక్షపన్నగైః. 37

సురైశ్చ సేంద్రైర్బహుశో జాతవిస్మయై
ర్హతే కుమారే స కపిర్నిరీక్షితః,
నివర్త్య తం వజ్రిసుతోపమప్రభం
కుమార మక్షం పతతోపమేక్షణమ్,
శమేవ వీరోఽభిజగామ తోరణం
కృతక్షణః కాల ఇవ ప్రజాక్షయే. 38

ఇతి శ్రీరుత్తున్దర కాణ్డే - సప్తచత్వారింశస్సర్గః.

అష్టచత్వారింశస్సర్గః

తత స్స రక్షోఽధిపతిర్మహాత్మా
హనూమతాఽక్షే నిహతే కుమారే,
మనస్సమాధాయ తదేన్ద్రకల్పం
సమాదిదేశేన్ద్రజితం సరోషమ్ 1

త్వమస్త్రవిచ్ఛస్త్రవిదాం వరిష్ఠ
స్సురాసురాణామపి శోకదాతా,
సురేషు సేంద్రేషు చ దృష్టకర్మా
పితామహారాధనసంచితాస్త్రః. ౩

తవాస్త్రబలమాసాద్య నాసురా న మరుద్గణాః,
న చేకుస్సమరే స్థాతుం సురేశ్వరసమాస్త్రితాః. 3

న కశ్చిత్త్రిషు లోకేషు సంయుగే న గతశ్రమః,
భుజవీర్యాభిగుప్తశ్చ తపసా చాభిరక్షితః. ౪

దేశకాలవిభాగజ్ఞస్త్వమేవ మతిసత్తమః,
న తేఽస్త్యశక్యం సమరేషు కర్మణా
న తేఽస్త్యకార్యం మతిపూర్వమంత్రణే. ౫

న హ్యస్తి కశ్చిత్త్రిషు సంగ్రహేషు వై
న వేద యస్తేఽస్త్రబలం బలం చ తే,
మమానురూపం తపసో బలం చ తే
పరాక్రమశ్చాస్త్రబలం చ సంయుగే. ౬

న త్వాం సమాసాద్య రణావమర్దే
మనశ్శ్రమం గచ్ఛతి నిశ్చితార్థమ్.
నిహతాః కింకరాస్సర్వే జంబుమాలీ చ రాక్షసః. ౭

అమాత్యపుత్రా వీరాశ్చ పంచసేనాగ్రయాయినః.
బలాని సుసమృద్ధాని సాశ్వనాగరథాని చ. ౮

సహోదరస్తే దయితః కుమారోఽక్షశ్చ సూదితః,
న హి తేష్వేవ మే సారో యస్త్వయ్యరినిషూదన, ౯

ఇదం హి దృష్ట్వా మతిమన్మహద్బలం
కపేః ప్రభావం చ పరాక్రమం చ

త్వమాత్మనశ్చాపి సమీక్ష్య సారం
కురుష్వ వేగం స్వబలానురూపమ్. ౧౦
బలావమర్దస్త్వయి సన్నికృష్టే
యథాగతే శామ్యతి శాంతశత్రౌ,
తథా సమీక్ష్యాత్మబలం పరం చ
సమారభస్వాస్త్రవిదాం వరిష్ఠ. ౧౧
న వీర సేనా గణశో చ్యవంతి
న వజ్రమాదాయ విశాలసాలమ్,
న మారుతస్యాస్య గతేః ప్రమాణం
న చాగ్నికల్పాః కరణేన హింతుమ్. ౧౨
తమేవ మర్థం ప్రసమీక్ష్య సమ్యక్
స్వకర్మసామ్యాద్ధి సమాహితాత్మా,
స్మరంశ్చ దివ్యం ధనుషోఽస్త్రవీర్యం
వ్రజాశుతం కర్మ సమారభస్వ. ౧౩
న ఖల్వియం మతిశ్లేష్మా యత్త్వాం సంప్రేషయామ్యహమ్,
ఇయం చ రాజధర్మాణాం శుశ్రూషస్య చ మత్కృతా. ౧౪
నానాశస్త్రైశ్చ సంగ్రామే వైశారద్య మరిందమ,
ఆవశ్యమేవ యోద్ధవ్యం కామ్యశ్చ విజయో రణే ౧౫
తతః పితుస్తద్వచనం నిశమ్య ప్రదక్షిణం దక్షసుతప్రభావః,
చకార భర్తార మదీనసత్త్వో రణాయ వీరః ప్రతిపన్నబుద్ధిః ౧౬
తత స్తైస్స్వాగతైరిష్టైరింద్రజిత్ప్రీతిపూజితః,
యుద్ధోద్ధతః కృతోత్సాహస్సంగ్రామం ప్రత్యపద్యత. ౧౭
శ్రీమాన్పద్మపలాశాక్షో రాక్షసాధిపతేస్సుతః,
నిర్జగామ మహాతేజాస్సముద్ర ఇవ పర్వసు. ౧౮

స పక్షిరాజోపమతుల్యవేగై
ర్వ్యక్తైశ్చతుర్భిస్తిగతీక్ష్ణదంష్ట్రైః,
రథం సమాయుక్తమసంగవేగం
సమారురోహేంద్రజిదింద్రకల్పః. ౧౯

స రథీ ధన్వినాంశ్రేష్ఠశ్శస్త్రజ్ఞోఽస్త్రవిదాం వరః,
రథేనాభియయౌ శీఘ్రం హనుమాన్యత్ర సోఽభవత్. ౨౦

స తస్య రథనిర్ఘోషం జ్యాస్వనం కార్ముకస్య చ
నిశమ్య హరివీరోఽసౌ సంప్రహృష్టతరోఽభవత్. ౨౧

సుమహచ్చాపమాదాయ శితశల్యాంశ్చ సాయకాన్,
హనుమంత మభిప్రేత్య జగాము రణపండితః. ౨౨

తస్మిం స్తత స్సంయతి జాతహర్షే
రణాయ నిర్గచ్ఛతి బాణపాణౌ,
దిశశ్చ సర్వాః కలుషా బభూవు
ర్మృగాశ్చ రౌద్రా వివినేదుః. ౨౩

సమాగతా స్తత్ర తు నాగయక్షా
మహర్షయ శ్చక్రచరాశ్చ సిద్ధాః,
నభస్సమావృత్య చ పక్షిసంఘా
వినేదురుచ్చైః పరమప్రహృష్టాః. ౨౪

ఆయాంతం సరథం దృష్ట్వా తూర్ణమింద్రజితం కపి,
వినినాద మహానాదం వ్యవర్ధత చ వేగవాన్. ౨౫

ఇంద్రజిత్తు రథం దివ్యమాస్థితశ్చిత్రకార్ముకః,
ధనుర్విస్ఫారయామాస తటిదూర్జితనిస్స్వనమ్. ౨౬

తతస్సమేతావతితీక్ష్ణవేగౌ మహాబలౌ తౌ రణనిర్విశంకౌ,
కపిశ్చ రక్షోధిపతేశ్చ పుత్రస్సమేయతుర్మత్తగజేంద్రవేగౌ ౨౭

స తస్య వీరస్య మహారథస్య ధనుష్మతస్సంయతి సమ్మతస్య,
శరప్రవేగం వ్యవహానతత్పరివృద్ధశ్చచారమార్గే పితురప్రమేయే.
తతశ్శరా నాయతతీక్ష్ణశల్యాన్
సుపత్రిణః కాంచనచిత్రపుంఖాన్,
ముమోచ వీరః పరవీరహంతా
సుసన్నతాన్ వజ్రనిపాతవేగాన్. 29
తతస్తు తత్సంకననిస్స్వనం చ మృదంగభేరీపటహాస్వనం చ.
విక్షుభ్యమాణస్య చ కార్ముకస్య నిశమ్య ఘోషం పునరుత్పపాత.
శరాణా మంతరేష్వాశు వ్యవర్తత మహాకపిః,
హరిస్తస్యాభిలక్ష్యస్య మోహయన్ లక్ష్యసంగ్రహమ్. 30
శరాణా మగ్రత స్తస్య పునస్సమభివర్తత,
ప్రసార్య హస్తౌ హనుమా నుత్పపాతాని లాత్మజః. 31
తావుభౌ వేగసంపన్నౌ రణకర్మవిశారదౌ,
సర్వభూతహనోగ్రాహి చక్రతుర్యుద్ధముత్తమమ్. 33
హనూమతో వేవ న రాఘసోఽంతరం
న మారుతి స్తస్య మహాత్మనోఽంతరమ్,
పరస్పరం నిర్విషహా బభూవతు
స్సమేత్య తౌ వేవసమానవిక్రమౌ. 34
తతస్తు లక్ష్మ్యా స వివాహ్యమానే
శరేష్వమోఘేషు చ సంపతత్సు,
జగామ చింతాం మహతీం మహాత్మా
సమాధిసంమోగసమూహితాత్మా. 35
తతో మతిం రాఘసరాజసూను
శ్చకార తస్మిన్ హరివీరముఖ్యే

అవధ్యతాం తస్య కపేస్సమీక్ష్య
కథం నిగచ్ఛేదితి నిగ్రహార్థమ్. 3౬

తతః పైతామహం వీరస్సోఽస్త్రమస్త్రవిదాం వరః,
సందధే సుమహాతేజా స్తం హరిప్రవరం ప్రతి. 3౭

అవధ్యోఽయమితి జ్ఞాత్వా త మస్త్రేణాస్త్రతత్త్వవిత్,
నిజగ్రాహ మహాబాహుర్వారుతాత్మజ మింద్రజిత్. 3౮

తేన బద్ధస్తతోఽస్త్రేణ రాక్షసేన స వానరః,
అభవన్నిర్విచేష్టశ్చ పపాత స మహీతలే 3౯

తతోఽథ బుద్ధ్వా స తదాస్త్రబంధం
ప్రభోః ప్రభావాద్విగతాత్మవేగః,
పితామహానుగ్రహ మాత్మనశ్చ
విచింతయామాస హరిప్రవీరః. ౪౦

తతస్స్వయంభువైర్మంత్రైర్బ్రహ్మాస్త్రమభిమంత్రితమ్,
హనూమాంశ్చింతయామాసవరదానం పితామహాత్. ౪౧

న మేఽస్త్రబంధస్య చ శక్తిరస్తి
విమోక్షణే లోకగురోః ప్రభావాత్,
ఇత్యేవ మత్వా విహితోఽస్త్రబంధో
మయాత్మయోనే రనువర్తితవ్యః. ౪౨

స వీర్యమస్త్రస్య కపిర్విచార్య
పితామహానుగ్రహమాత్మనశ్చ,
విమోక్షశక్తిం పరిచింతయిత్వా
పితామహజ్ఞా మనువర్తతే స్మ. ౪౩

అస్త్రేణాపి హి బద్ధస్య భయం మమ న జాయతే,
పితామహమహేంద్రాభ్యాం రక్షితస్యానిలేన చ. ౪౪

గ్రహణే చాపి రక్షోభిర్మహత్తే గుణదర్శనః,
రాక్షసేంద్రేణ సంవాదస్తస్మాద్ధనుమంతు మాం పరే. ౪౫

స నిశ్చితార్థః పవీరహంతా
సమీక్ష్యకారీ వినివృత్తచేష్టః,
పరైః ప్రసహ్యాభిగతైర్నిగృహ్య
నినాద తైస్తైః పరిభర్త్స్యమానః. ౪౬

తతస్తం రాక్షసా దృష్ట్వా నిర్విచేష్టమరిందమమ్,
బబంధుశ్చీవరైశ్చీరైశ్చ ద్రుమచీరైశ్చ సంహతైః ౪౭

స రోచయామాస పరైశ్చ బంధనం
ప్రసహ్య వీరైరభినిగ్రహం చ
కౌతూహలాన్మాం యది రాక్షసేంద్రో
ద్రష్టుం వ్యవస్యేదితి నిశ్చితార్థః. ౪౮

స బద్ధస్తేన వల్కేన విముక్తోఽస్త్రేణ వీర్యవాన్,
అస్త్రబంధస్తచాప్యం హి న బంధమనువర్తతే ౪౯

అథేంద్రజిత్తు ద్రుమచీరబద్ధం
విచార్య వీరః కపిసత్తమం తమ్,
విముక్తమస్త్రేణ జగామ చింతాం
నాన్యేన బద్ధో హ్యనువర్తతేఽస్త్రమ్. ౫౦

అహో మహత్కర్మ కృతం నిరర్థకం
న రాక్షసైర్మంత్రగతిర్విమృష్టా,
పునశ్చ నాస్త్రే విహతేఽస్త్రమన్యత్
ప్రవర్తతే సంశయితాస్మ సర్వే. ౫౧

అస్త్రేణ హానుమాన్ముక్తో నాన్యేన మమబుద్ధ్యా,
కృష్యమాణస్తు రక్షోభిస్తైశ్చ బంధైర్నిపీడితః. ౫౨

హన్యమాన స్తతః క్రూరై రాక్షసైః కాష్ఠముష్టిభిః,
సమీపం రాక్షసేంద్రస్య ప్రాకృష్యత స వానరః. ౫౩
అథేంద్రజిత్తం ప్రసమీక్ష్య ముక్త
మస్త్రేణ బద్ధం ద్రుమచీరసూత్రైః,
వ్యదర్శయత్తత్ర మహాబలం తం
హరిప్రవీరం సగణాయ రాజ్ఞే. ౫౪
తం మత్తమివ మాతంగం బద్ధం కపివరోత్తమమ్,
రాక్షసా రాక్షసేంద్రాయ రావణాయ న్యవేదయన్. ౫౫
కోఽయం కస్య కుతో వాఽత్ర కింకార్యం కో వ్యపాశ్రయః,
ఇతి రాక్షసవీరాణాం తత్ర సంజజ్ఞిరే కథాః. ౫౬
హన్యతాం దహ్యతాం వాఽపి భక్ష్యతామితి చాపరే,
రాక్షసా స్తత్ర సంక్రుద్ధాః పరస్పర మథాబ్రువన్. ౫౭
అతీత్య మార్గం సహసా మహాత్మా
స తత్ర రక్షోఽధిపపాదమూలే,
దదర్శ రాజ్ఞః పరిచారవృద్ధా
గృహం మహారత్నవిభూషితం చ. ౫౮
స దదర్శ మహాతేజా రావణః కపిసత్తమమ్,
రక్షోభిర్వికృతాకారైః కృష్యమాణ మితస్ తతః. ౫౯
రాక్షసాధిపతిం చాపి దదర్శ కపిసత్తమః,
తేజోబలసమాయుక్తం తపంతమివ భాస్కరమ్. ౬౦
స రోషసంవర్తితతామ్రదృష్టి
ర్దశాననస్తం కపి మన్వవేక్ష్య,
అథోపవిష్టాన్ కులశీలవృద్ధాన్
సమాదిశత్తం ప్రతి మంత్రిముఖ్యాన్. ౬౧

యథాక్రమం తైస్స కపిర్విపృష్టః
కార్యార్థమర్థస్య చ మూల మాదౌ,
నివేదయామాస హరీశ్వరస్య
దూతస్సకాశాదవమాగతోఽస్మి. ౬౬

ఇతి శ్రీమత్సున్దరకాణ్డే - అష్టచత్వారింశస్సర్గః.

ఏకోనపఞ్చాశస్సర్గః

తతస్స కర్మణా తస్య ఐస్తితో భీమవిక్రమః,
హనుమాన్రోమతామ్రాక్షో రక్షోఽధిప మవైక్షత ౧
భ్రాజమానం మహార్హేణ కాంచనేన విరాజతా,
ముక్తాజాలావృతేనాథ మకుటేన మహాద్యుతిమ్. ౨
వజ్రసంయోగసంయుక్తైర్మహార్హమణివిగ్రహైః
హైమైర్మహాభరణైశ్చిత్రైర్మనసేవ ప్రకల్పితైః ౩
మహార్హపీఠసంవీతం రక్తచందనరూషితమ్
స్వనులిప్తం విచిత్రాభి ర్విధాభిశ్చ భక్తిభిః. ౪
వివృతైర్దర్శనీయైశ్చ రక్తాక్షైర్భీమవిక్రమైః
దీప్తతీక్ష్ణమహాదంష్ట్రైః ప్రలంబనశనచ్ఛదైః ౫
శిరోభిర్దశభిర్వీరం భ్రాజమానం మహాబలమ్
నానావ్యాళసమాకీర్ణైశ్శిఖరైరివ మందరమ్ ౬
సీలాంజనచయప్రఖ్యం హారేణోరసి రాజతా
పూర్ణచంద్రాభవక్త్రేణ సబలాకమివాంబుదమ్. ౭
బాహుభిర్బద్ధకేయూరైశ్చందనోత్తమరూషితైః
భ్రాజమానాంగదైః పీనైః పంచశీర్షైరివోరగైః ౮

మహతి స్ఫాటికే చిత్రే రత్నసంయోగసంస్కృతే,
ఉత్తమాస్తరణా స్తీర్ణే సూపవిష్టం వరాసనే. ౯

అలంకృతాభిరత్యర్థం ప్రమదాభిస్సమంతతః,
వాలవ్యజనహస్తాభిరాత్మముపసేవితమ్. ౧౦

దుర్ధరేణ ప్రహస్తేన మహాపార్శ్వేన రక్షసా,
మంత్రిభిర్మంత్రతత్త్వజ్ఞైర్నికుంభేన చ మంత్రిణా. ౧౧

సుఖోపవిష్టం రక్షోభిశ్చతుర్భిర్బలదర్పితైః,
కృత్స్నః పరివృతో లోక శ్చతుర్భిరివ సాగరైః ౧౨

మంత్రిభిర్మంత్రతత్త్వజ్ఞై రన్యైశ్చ బుధబుద్ధిభిం,

అన్వాస్యమానం రక్షోభిస్సురైరివ సురేశ్వరమ్. ౧౩

అపశ్యద్రాక్షసపతిం హనుమానతితేజసమ్,
విష్ఠితం మేరుశిఖరే సతోయమివ తోయదమ్. ౧౪

స్వతేజసాపీడ్యమానో ఽతివీర్యో భిర్భీకుపిక్రమైః,
విస్మయం పరమం గత్వా రక్షోఽధిప మవైక్షత. ౧౫

భ్రాజమానం తతో దృష్ట్వా హనుమాన్రాక్షసేశ్వరమ్,
మనసా చింతయామాస తేజసా తస్య మోహితః. ౧౬

అహో రూపమహో ధైర్యమహో సత్త్వ మహో ద్యుతిః,
అహో రాక్షసరాజస్య సర్వలక్షణయుక్తతా ౧౭

యదద్యధర్మో న బలవాన్ స్యాదయం రాక్షసేశ్వరః,
స్యాదయం సురలోకస్య సశక్రస్యాపి రక్షితా. ౧౮

అస్య క్రూరైర్మనోనైశ్చ కర్మభిర్లోకకుత్సితైః,
తేన విశ్వతి ఖల్వస్తాల్లోకాస్సనగదానవాః. ౧౯

అయం వ్యుత్సహతే ప్రద్ధుం కర్తుమేకార్ణవం జగత్,
ఇతి చింతాం బహువిధా మకరోన్మతిమాన్ హరిః,
దృష్ట్వా రాక్షసరాజస్య ప్రభావ మమితౌజసః. ౨౦

ఇతి శ్రీమత్సున్దరకాణ్డే - ఏకోనపఞ్చాశస్సర్గః.

పఞ్చాశస్సర్గః

తముద్వీక్ష్య మహాబాహుః పింగాక్షం పురతస్థితమ్,
రోషేణ మహతాఽఽవిష్టో రావణో లోకరావణః. ౧

శంకాహృతాత్మా దధ్యౌ స కపీంద్రం తేజసా వృతమ్,
కిమేష భగవాన్నందీ భవేత్సాక్షాదిహాగతః. ౨

యేన శప్తోఽస్మి కైలాసే మయా సంచాలితే పురా
సోఽయం వానరమూర్తిస్స్యాత్కింస్విద్బాణోఽపి వాఽసురః 3

స రాజా రోషతామ్రాక్షః ప్రహస్తం మంత్రిసత్తమమ్,
కాలయుక్తమువాచేదం వచో విపుల మర్థవత్. ౪

దురాత్మా పృచ్ఛ్యతాం మేష కుతః కిం వాఽస్య కారణమ్,
జనభంగే చ రోఽస్మార్థో రాక్షసీనాం చ తర్జనే. ౫

మత్పురీ మప్రధృష్యాం వాఽఽగమనే కిం ప్రయోజనమ్,
అయోధనే వా కిం కార్యం పృచ్ఛ్యతామేష దుర్మతిః. ౬

రావణస్య వచశ్శ్రుత్వా ప్రహస్తో వాక్యమబ్రవీత్,
సమాశ్వసిహి భద్రం తే న భీః కార్యా త్వయా కపే. ౭

యది తావత్త్వమింద్రేణ ప్రేషితో రావణాలయమ్,
తత్త్వ మాఖ్యాహి మాభూత్తే భయం వానర మోక్ష్యసే.౮

యది వైశ్రవణస్య త్వం యమస్య వరుణస్య చ,
చారరూప మిదం కృత్వా ప్రవిష్టో నః పురీ మిమామ్. ౯
విష్ణునా ప్రేషితో వాపి దూతో విజయకాంక్షిణా,
న హి తే వానరం తేజో రూపమాత్రం తు వానరమ్. ౧౦
తత్త్వతః కథయస్వాద్య తతో వానర మోక్ష్యసే,
అనృతం వదతశ్చాపి దుర్లభం తవ జీవితమ్. ౧౧
అథవా యన్నిమిత్తం తే ప్రవేశో రావణాలయే,
ఏవ ముక్తో హనూమాంస్తదా రక్షోగణేశ్వరమ్ ౧౨
అబ్రవీన్నాస్మి శక్రస్య యమస్య వరుణస్య వా,
ధనదేన న మే సఖ్యం విష్ణునా నాస్మి చోదితః ౧౩
జాతిరేవ మమ త్వేషా వానరోఽహ మిహాగతః,
దర్శనే రాక్షసేంద్రస్య దుర్లభే తదిదం మయా. ౧౪
వనం రాక్షసరాజస్య దర్శనార్థే వినాశితమ్,
తతస్తే రాక్షసాః ప్రాప్తా బలినో యుద్ధకాంక్షిణః ౧౫
రక్షణార్థం తు దేహస్య ప్రతియుద్ధా మయా రణే,
అస్త్రపాశైర్న శక్యోఽహం బద్ధుం దేవాసురైరపి ౧౬
పితామహాదేవ వరో మమాప్యేషోఽభ్యుపాగతః
రాజానం ద్రష్టుకామేన మయాస్త్ర మనువర్తితమ్ ౧౭
ఏముక్తోహ్యాహ మస్త్రేణ రాక్షసైస్త్వభిపీడితః,
కేనచిద్రాజకార్యేణ సంప్రాప్తోఽస్మి తవాన్తికమ్. ౧౮
దూతోఽహమితి విజ్ఞేయో రాఘవస్యామితౌజసః,
శ్రూయతాం చాపి వచనం మమ పథ్యమిదం ప్రభోః. ౧౯

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాణ్డే - షష్ఠాశీతస్సర్గః.

పంచపంచాశస్సర్గః

తం సమీక్ష్య మహాసత్త్వం సత్త్వవాన్ హరిసత్తమః,
వాక్యమర్థవదవ్యగ్రస్త మువాచ దశాననమ్. ౧

అహం సుగ్రీవసన్దేశాదిహా ప్రాప్తస్తవాలయమ్,
రాక్షసేన్ద్ర హరీశస్త్వాం భ్రాతా కుశల మబ్రవీత్. ౨

భ్రాతుశ్శృణు సమాదేశం సుగ్రీవస్య మహాత్మనః,
ధర్మార్థోపహితం వాక్య మిహా చాముత్ర చ క్షమమ్. ౩

రాజా దశరథో నామ రథకుఞ్జరవాజిమాన్,
పితేవ బన్ధుర్లోకస్య సురేశ్వరసమద్యుతిః. ౪

జ్యేష్ఠస్తస్య మహాబాహుః పుత్రః ప్రియకరః ప్రభుః,
పితుర్నిదేశాన్నిష్క్రాన్తః ప్రవిష్టో దణ్డకావనమ్.
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా సీతయా చాపి భార్యయా,
రామో నామ మహాతేజా ధర్మ్యం పన్థాన మాశ్రితః. ౫

తస్య భార్యా వనే నష్టా సీతా పతి మనువ్రతా,
వైదేహస్య సుతా రాజ్ఞో జనకస్య మహాత్మనః. ౬

స మార్గమాణస్తాం దేవీం రాజపుత్రస్సహానుజః,
ఋశ్యమూక మనుప్రాప్తస్సుగ్రీవేణ సమాగతః. ౭

తస్య తేన ప్రతిజ్ఞాతం సీతాయాః పరిమార్గణమ్,
సుగ్రీవస్యాపి రామేణ హరిరాజ్యం నివేదితమ్. ౮

తతస్తేన మృధే హత్వా రాజపుత్రేణ వాలినమ్,
సుగ్రీవః స్థాపితో రాజ్యే హర్యృక్షాణాం గణేశ్వరః. ౯

త్వయా విజ్ఞాతపూర్వశ్చ వాలీ వానరపుఙ్గవః,
రామేణ నిహతస్సఙ్ఖ్యే శరేణైకేన వానరః. ౧౧
స సీతామార్గణే వ్యగ్రస్సుగ్రీవస్సత్యసఙ్గరః,
హరీన్ సంప్రేషయామాస దిశస్సర్వా హరీశ్వరః. ౧౨
తాం హరీణాం సహస్రాణి శతాని నియుతాని చ,
దిక్షు సర్వాసు మార్గన్తే హ్యాధశ్చోపరి చామ్బరే. ౧౩
వైనతేయసమాః కేచిత్తత్రాన్యే చిత్తరంహసః,
అసఙ్గగతయశ్శీఘ్రా హరివీరా మహాబలాః. ౧౪
అహం తు హనుమాన్వాయు మారుతస్యౌరసస్సుతః,
సీతాయాస్తు కృతే తూర్ణం శతయోజన మాయతమ్. ౧౫
సముద్రం లఙ్ఘయిత్వైవ తాం దిక్షు రిహాగతః,
శ్రమతా చ మయా దృష్టా గృహే తే జనకాత్మజా. ౧౬
తద్భవాన్ దృష్టధర్మార్థ స్సహకృతపరిగ్రహః,
పరదారాన్మహాప్రాజ్ఞ నోపరోద్ధుం త్వమర్హసి ౧౭
న హి ధర్మవిపద్ధేషు బహ్వపాయేషు కర్మసు,
మూలఘాతేషు సజ్జన్తే బుద్ధిమన్తో భవద్విధాః. ౧౮
కశ్చ లక్ష్మణముక్తానాం రామకోపానువర్తినామ్,
శరాణామగ్రతః స్థాతుం శక్తో దేవాసురేష్వపి ౧౯
న చాపి త్రిషు లోకేషు రాజన్విద్యేత కశ్చన,
రాఘవస్య వ్యలీకం యః కృత్వా సుఖ మవాప్నుయాత్. ౨౦
తత్త్రికాలహితం వాక్యం ధర్మ్యం పథ్యానుబన్ధి చ,
శృణ్వస్వ నరదేవాయ జానకీ ప్రతిదీయతామ్. ౨౧
దృష్టా హీయం మయా దేవీ లబ్ధం యదిహ దుర్లభమ్,
ఉత్తరం కర్మ యచ్ఛేషం నిమిత్తం తత్ర రాఘవః. ౨౨

లక్ష్మీరేయం మయా సీతా తథా శోకపరాయణా,
గృహ్యా యాం నాభిజానాసి పఞ్చాస్యామివ పన్నగీమ్. ౨౩
నేయం జరయితుం శక్యా సాసురైరమరైరపి,
విషసంసృష్టమత్యర్థం భుక్తమన్నమివౌజసా. ౨౪
తపస్సన్తాపలబ్ధస్తే యోఽయం ధర్మపరిగ్రహః,
న స నాకయితుం న్యాయ్య ఆత్మప్రాణపరిగ్రహాః. ౨౫
అవధ్యతాం తపోభిర్యాం భవాఁ సమనుపశ్యతి,
ఆత్మనస్సాసురైర్దేవైర్హేతుస్తత్రాప్యయం మహాన్. ౨౬
సుగ్రీవో న హి దేవోయం నాసురో న చ రాక్షసః,
న దానవో న గన్ధర్వో న యక్షో న చ పన్నగః. ౨౭
తస్మాత్ప్రాణపరిత్రాణం కథం రాజ న్కరిష్యసి,
న తు ధర్మోపసంహారమధర్మఫలసంహితమ్. ౨౮
తదేవ ఫలమశ్నోతి ధర్మశ్చాధర్మనాశనం,
ప్రాప్తం ధర్మఫలం తావద్భవతా నాత్ర సంశయః. ౨౯
ఫలమస్యాప్యధర్మస్య క్షిప్రమేవ ప్రపత్స్యసే
జనస్థానవధం బుద్ధ్వా బుద్ధ్వా వాలివధం తథా. ౩౦
రామసుగ్రీవసఖ్యం చ బుధ్యస్వ హితమాత్మనః,
రామం ఖల్వామయేకస్సన్వాజిరథకుఞ్జరామ్. ౩౧
లఙ్కాం నాశయితుం శక్తస్సైన్యైరపి న నిశ్చయః,
రామేణ హి ప్రతిజ్ఞాతం హర్యృక్షగణసన్నిధౌ. ౩౨
ఉత్సాదనమమిత్రాణాం సీతా యైస్తు ప్రధర్షితా,
అకుర్వన్హి రామస్య సాహాయ్యమపి పురన్దరః. ౩౩
న సుఖం ప్రాప్నుయాదన్యః కిం పునస్త్వద్విధో జనః,
యాం సీతేక్ష్వాకురాజస్య యేయం తిష్ఠతి తే వశే. ౩౪

కాళరాత్రీతి తాం విద్ధి సర్వలఙ్కావినాశినీం,
తదలం కాలపాశేన సీతావిగ్రహరూపిణా. 3౫
స్వయం స్కన్ధావసక్తేన క్షుమమాత్మని చిన్త్యతాం,
సీతాయాస్తేజసా దగ్ధాం రామణోపప్రపీడితామ్. 3౬
దహ్యమానామిమాం పశ్య పురీం సాట్టప్రతోలికాం,
స్వాని మిత్రాణి మన్త్రింశ్చ జ్ఞాతీన్ భృత్యాన్ సుతాన్ హితాన్.
భోగాన్దారాంశ్చ లఙ్కాం చ మా వినాశముపానయ,
సత్యం రాక్షసరాజేన్ద్ర శృణుష్వ వచనం మమ. 3౯
రామదాసస్య దూతస్య వానరస్య విశేషతః,
సర్వాన్ లోకాన్ సుసంహృత్య సభూతాన్ సచరాచరాన్. 3౮
పునరేవ తథా స్రష్టుం శక్తో రామో మహాయశాః,
దేవాసురనరేన్ద్రేషు యక్షరక్షోగణేషు చ. ౪౦
విద్యాధరేషు సర్వేషు గన్ధర్వేషూరగేషు చ,
సిద్ధేషు కిన్నరేన్ద్రేషు పత్తత్రిషు చ సర్వతః. ౪౧
సర్వభూతేషు సర్వత్ర సర్వకాలేషు నాస్తి సః,
యో రామం ప్రతియుధ్యేత విష్ణుతుల్యపరాక్రమమ్. ౪౨
సర్వలోకేశ్వరస్యైవం కృత్వా విప్రియముత్తమం,
రామస్య రాజసింహస్య దుర్లభం తవ జీవితమ్. ౪౩
దేవాశ్చ దైత్యాశ్చ నిశాచరేన్ద్ర
గన్ధర్వవిద్యాధరనాగయక్షాః,
రామస్య లోకత్రయనాయకస్య
స్థాతుం న శక్తాస్సమరేషు సర్వే. ౪౪
బ్రహ్మా స్వయమ్భూశ్చతురాననో వా
రుద్రస్త్రినేత్రస్త్రిపురాన్తకో వా,

ఇన్ద్రో మహేన్ద్రస్సురనాయకో వా
త్రాతుం న శక్తా యుధి రామవధ్యమ్. ౪౫
స సౌష్ఠవోపేత మవీనవాదినః
కపేర్నిశమ్యాప్రతిమోఽప్రియం వచః,
దశాననః కోపవికృష్టలోచన
స్సమాదిశత్తస్య వధం మహాకపేః. ౪౬

ఇతి శ్రీమత్సున్దరకాణ్డే - ఏకపఞ్చాశస్సర్గః.

ద్వి ప ఞ్చా శ స్స ర్గః

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా వానరస్య మహాత్మనః,
ఆజ్ఞాపయద్వధం తస్య రావణః క్రోధమూర్ఛితః ౧
వధే తస్య సమాజ్ఞప్తే రావణేన దురాత్మనా,
నివేదితవతో దౌత్యం నానుమేనే విభీషణః ౨
శం రక్షోధిపతిం కృద్ధం తచ్చ కార్యముపస్థితం,
విదిత్వా చిన్తయామాస కార్యం కార్యవిధౌ స్థితః. ౩
నిశ్చితార్థస్తతస్సామ్నా పూజ్య శత్రుజిదగ్రజం,
ఉవాచ హితమత్యర్థం వాక్యం వాక్యవిశారదః. ౪
క్షమస్వ రోషం త్యజ రాక్షసేన్ద్ర
ప్రసీద మద్వాక్యమిదం శృణుష్వ,
వధం న కుర్వన్తి పరావరజ్ఞాః
దూతస్య సన్తో వసుధాధిపేన్ద్రాః. ౫
రాజశ్చ్యవిగుద్ధం చ లోకవృత్తేశ్చ గర్హితం,
తవ చాసదృశం వీర కపేరస్య ప్రమాపణమ్. ౬

ధర్మజ్ఞశ్చ కృతజ్ఞశ్చ రాజధర్మవిశారదః,
పరావరజ్ఞో భూతానాం త్వమేవ పరమార్థవిత్. ౭
గృహ్యతే యది రోషేణ త్వాదృశోఽపి విపశ్చితః,
తతశ్శాస్త్రవిపశ్చిత్త్వం శ్రమ ఏవ హి కేవలమ్. ౮
తస్మాత్ప్రసీద శత్రుఘ్న రాక్షసేన్ద్ర దురాసద,
యుక్తాయుక్తం వినిశ్చిత్య దూతదణ్డో విధీయతామ్. ౯
విభీషణవచశ్శ్రుత్వా రావణో రాక్షసేశ్వరః,
రోషేణ మహతాఽఽవిష్టో వాక్యముత్తరమబ్రవీత్. ౧౦
న పాపానాం వధే పాపం విద్యతే శత్రుసూదన,
తస్మాదేనం వధిష్యామి వానరం పాపచారిణమ్. ౧౧
అధర్మమూలం బహుదోషయుక్త
మనార్యజుష్టం వచనం నిశమ్య,
ఉవాచ వాక్యం పరమార్థతత్త్వం
విభీషణో బుద్ధిమతాం వరిష్ఠః. ౧౨
ప్రసీద లఙ్కేశ్వర రాక్షసేన్ద్ర
ధర్మార్థయుక్తం వచనం శృణుష్వ,
దూతానవధ్యాక్ సమయేషు రాజన్
సర్వేషు సర్వత్ర వదన్తి సన్తః. ౧౩
అసంశయం శత్రురయం ప్రవృద్ధః
కృతం హ్యనేనాప్రియ మప్రమేయం,
న దూతవధ్యాం ప్రవదన్తి సన్తో
దూతస్య దృష్టా బహవో హి దణ్డాః. ౧౪
నైరూప్యనిర్దేశకృదాత్మభూతో
[illegible]

ఏతా౯ హి దూతే ప్రవదన్తి దణ్డా౯
వధ స్తు దూతస్య న నః శ్రుతో౽పి. ౧౫
కథం చ ధర్మార్థవినీతబుద్ధిః పరావరప్రత్యయనిశ్చితార్థః,
భవద్విధః క్రోధవశే హి తిష్ఠేత్ క్రోధం నియచ్ఛన్తి హి సత్త్వవన్తః.
న ధర్మవాదే న చ లోకవృత్తే
న శాస్త్రబుద్ధిగ్రహణేషు చాపి,
విద్యేత కశ్చిత్తవ వీర తుల్య
స్త్వం హ్యుత్తమ స్సర్వసురాసురాణామ్. ౧౭
న చాప్యస్య కపేర్హతే కంచిత్పశ్యామ్యహం గుణం,
తేష్వయం పాత్యతాం దణ్డో యైరయం ప్రేషితః కపిః. ౧౮
సాధుర్వా యది వాఽసాధుః పరైరేష సమర్పితః,
బ్రువన్పరార్థం పరవాన్ న దూతో వధమర్హతి. ౧౯
అపి చాస్మిన్హతే రాజన్నన్యం పశ్యామి భేచరం,
ఇహ యః పునరాగచ్ఛేత్పరం పారం మహోదధేః. ౨౦
తస్మాన్నాస్య వధే యత్నః కార్యః పరపురఞ్జయ,
భవాన్ సేనేన్ద్రేషు దేవేషు యత్నమాస్థాతుమర్హతి. ౨౧
అస్మిన్వినష్టే నహిమూత మన్యం పశ్యామి యస్తానరరాజపుత్త్రా,
యుద్ధాయయుద్ధప్రియ దుర్వినీతావుద్యోజయేద్రోషవశానుబన్ధాన్.
పరాక్రమోత్సాహమనస్వినాం చ
సురాసురాణామపి దుర్జయేన,
త్వయా మనో నన్దన నైర్ఋతానాం
యుద్ధాయతి ర్నాశయితుం న యుక్తా. ౨౩
హితాశ్చ శూరాశ్చ సమాహితాశ్చ
కులేషు జాతాశ్చ మహాగుణేషు,

మనస్వినశ్శస్త్రభృతాం వరిష్ఠాః
కోట్యగ్రతస్తే సుభృతాశ్చ యోధాః. ౨౮
తదేకదేశేన బలస్య తావ
త్కించిత్తవాఽదేశకృతోఽభియాస్తు,
తౌ రాజపుత్రౌ వినికృహ్య మూఢౌ
పరేషు తే భావయితుం ప్రభావమ్. ౨౯

నిశాచరాణామధిపోఽనుజస్య విభీషణస్యోత్తమవాక్యమిష్టం,
జగ్రాహ బుద్ధ్యా సురలోకశత్రుర్మహాబలో రాక్షసరాజముఖ్యః.

ఇతి శ్రీమత్సున్దరకాణ్డే - ద్విపఞ్చాశస్సర్గః.

త్రిపఞ్చాశస్సర్గః

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా దశగ్రీవో మహాబలః,
దేశకాలహితం వాక్యం భ్రాతురుత్తరమబ్రవీత్. ౧
సమ్యగుక్తం హి భవతా దూతవధ్యా విగర్హితా,
అవశ్యం తు వధాదన్యః క్రియతామస్య నిగ్రహః. ౨
కపీనాం కిల లాంగూల మిష్టం భవతి భూషణం,
తదస్య దీప్యతాం శీఘ్రం తేన దగ్ధేన గచ్ఛతు. ౩
తతః పశ్యంత్విమం దీనమఙ్గైరూపకర్శితం,
సమిత్రజ్ఞాతయస్సర్వే బాన్ధవాస్సుహృజ్జనాః. ౪
ఆజ్ఞాపయ రాక్షసేన్ద్రాః పురం సర్వం సచత్వరం,
లాంగూలేన ప్రదీప్తేన రక్షోభిః పరిణీయతామ్. ౫
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా రాక్షసాః కోపకర్శితాః,
వేష్టయన్తిస్మ లాంగూలం జీర్ణైః కార్పాసకైః పటైః.

సంవేష్ట్యమానే లాంగూలే వ్యవర్ధత మహాకపిః,
శుష్కమిన్ధనమాసాద్య వనేష్వివ హుతాశనః. ౭
తైలేన పరిషిచ్యాథ తేఽగ్నిం తత్రాభ్యపాతయన్,
లాంగూలేన ప్రదీప్తేన రాక్షసాంస్తానపాతయత్. ౮
రోషామర్షపరీతాత్మా బాలసూర్యసమాననః,
లాంగూలం సంప్రదీప్తం తు దర్శయన్ తస్య హనూమతః. ౯
సహస్త్రీ బాలవృద్ధాశ్చ జగ్ముః ప్రీతా నిశాచరాః,
స భూయస్సఙ్గతైః క్రూరైః రాక్షసైర్హరిసత్తమః. ౧౦
నిబద్ధః కృతవాన్వీర స్తత్కాలసదృశీం మతిం,
కామం ఖలు న మే శక్తా నిబద్ధస్యాపి రాక్షసాః. ౧౧
ఛిత్త్వా పాశాన్ సముత్పత్య హన్యామహమిమాన్రిపూనః
యది భర్తు ర్హితార్థాయ చరన్తం భర్తృశాసనాత్. ౧౨
బధ్నన్త్యేతే దురాత్మానో న తు మే నిష్కృతిః కృతా,
సర్వేషామేవ పర్యాప్తో రాక్షసానామహం యుధి. ౧౩
కింతు రామస్య ప్రీత్యర్థం విషహిష్యేఽహమీదృశం
లఙ్కా చారయితవ్యా వై పునరేవ భవేదితి. ౧౪
రాత్రౌ న హి సుదృష్టా మే దుర్గకర్మవిధానతః,
అవశ్యమేవ ద్రష్టవ్యా మయా లంకా నిశాక్షయే. ౧౫
కామం బద్ధస్య మే భూయః పుచ్ఛస్యోద్దీపనేన చ,
పీడాం కుర్వన్తు రక్షాంసి న మేఽస్తి మనసశ్శ్రమః. ౧౬
తతస్తే సంవృతాకారం సత్త్వవన్తం మహాకపిం,
పరిగృహ్య యయుర్హృష్టా రాక్షసాః కపికుఞ్జరమ్. ౧౭
శఙ్ఖభేరీనినాదైస్తం ఘోషయన్తస్స్వకర్మభిః,
రాక్షసాః క్రూరకర్మాణశ్చారయన్తి స్మ తాం పురీమ్. ౧౮

అన్వీయమానో రక్షోభిర్యయౌ సుఖమరిన్దమః,
హనుమాంశ్చారయామాస రాక్షసానాం మహాపురీమ్. ౧౯
అథాపశ్యద్విమానాని విచిత్రాణి మహాకపిః,
సంవృతాన్ భూమిభాగాంశ్చ సునిభక్తాంశ్చ చత్వరాన్. ౨౦
వీథీశ్చ గృహసంబాధాః కపిశ్శుశ్రావ కాని చ,
తథా రథ్యోపరథ్యాశ్చ తథైవ గృహకాన్తరాన్. ౨౧
గృహాంశ్చ మేఘసంకాశాన్ దదర్శ పవనాత్మజః,
చత్వరేషు చతుష్కేషు రాజమార్గే తథైవ చ. ౨౨
ఘోషయన్తి కపిం సర్వే చారీక ఇతి రాక్షసాః,
స్త్రీబాలవృద్ధా నిర్జగ్ముస్తత్ర తత్ర కుతూహలాత్. ౨౩
తం ప్రదీపితలాఙ్గూలం హనుమన్తం దిదృక్షవః,
దీప్యమానే తతస్తస్య లాఙ్గూలాగ్రే హనూమతః. ౨౪
రాక్షస్యస్తా విరూపాక్ష్యశ్శంసుర్దివ్యాస్తదప్రియం,
యస్త్వయా కృతసంవాదస్సీతే తామ్రముఖః కపిః. ౨౫
లాఙ్గూలేన ప్రదీప్తేన స వీర పరిణీయతే,
శ్రుత్వా తద్వచనం క్రూరమాత్మాపహరణోపమమ్. ౨౬
వైదేహీ శోకసన్తప్తా వహ్నితాశనముపాగమత్,
మఙ్గలాభిముఖీ తస్య సా తదాఽఽసీన్మహాకపేః. ౨౭
ఉపతస్థే విశాలాక్షీ ప్రయతా హవ్యవాహనం,
యద్యస్తి పతిశుశ్రూషా యద్యస్తి చరితం తపః. ౨౮
యది చాస్త్యేకపత్నిత్వం శీతో భవ హనూమతః,
యది కించిదనుక్రోశస్తస్య మయ్యస్తి ధీమతః. ౨౯
యది వా భాగ్యశేషో మే శీతో భవ హనూమతః,
యది మాం వృత్తసంపన్నాం తత్సమాగమలాలసామ్. ౩౦

సవిజానాతి ధర్మాత్మా శీతో భవ హనూమతః,
యది మాం నాదహేదగ్నిర్వసుర్గీవస్సత్యసఙ్గరః. 30
అస్తాద్దుగ్ధాంబుసంరోధాచ్ఛీతో భవ హనూమతః,
తత స్తీక్ష్ణార్చిరవ్యగ్రః ప్రదక్షిణశిఖోఽనలః. 31
జజ్వాల మృగశాబాక్ష్యాశ్శంసన్నివ శివం కపేః,
హనుమజ్జనకశ్చాపి పుచ్ఛానలయుతోఽనిలః. 33
వపౌ స్వాస్థ్యకరో దేవ్యాః ప్రాలేయానిలశీతలః,
దహ్యమానే చ లాంగూలే చిన్తయామాస వానరః. 34
ప్రదీప్తోఽగ్నిరయం కస్మాన్న మాం దహతి సర్వతః,
దృశ్యతే చ మహజ్జ్వాలః కరోతి న చ మే రుజమ్. 35
శిశిరస్యేవ సమ్పాతో లాంగూలాగ్రే ప్రతిష్ఠితః,
అథవా తదిదం వ్యక్తం యద్దృష్టం ప్లవతా మయా. 36
రామప్రభావాదాశ్చర్యం పర్వతిస్సరితాం పతౌ,
యది తావత్సముద్రస్య మైనాకస్య చ ధీమతః. 32
రామార్థం సంభ్రమస్తాదృక్కిమగ్నిర్న కరిష్యతి,
సీతాయాశ్చానృశంస్యేన తేజసా రాఘవస్య చ. 38
పితుశ్చ మమ సఖ్యేన న మాం దహతి పావకః,
భూయస్స చిన్తయామాస ముహూర్తం కపికుఞ్జరః. 39
ఉత్పపాతాథ వేగేన ననాద చ మహాకపిః,
పురద్వారం తతశ్శ్రీమాన్ శైలశృఙ్గమివోన్నతమ్. 80
విభక్తరక్షస్సంబాధమాససాదానిలాత్మజః,
స భూత్వా శైలసఙ్కాశః క్షణేన పునరాత్మవాన్. 81
హ్రస్వతాం పరమాం ప్రాప్తో బన్ధనాన్యవశాతయత్,
విముక్తశ్చాభవచ్ఛ్రీమాన్ పునః పర్వతసన్నిభః. 82

వీక్షమాణశ్చ దదృశే పరిఘం తోరణాశ్రితం,
స తం గృహ్య మహాబాహుః కాలాయసపరిష్కృతమ్. ౪౩
రక్షిణస్తాన్ పునస్సర్వాన్ సూదయామాస మారుతిః,
స తాన్నిహత్వా రణచణ్డవిక్రమ
స్సమీక్షమాణః పునరేవ లఙ్కాం,
ప్రదీప్తలాంగూలకృతార్చిమాలీ
ప్రకాశతాఽఽదిత్య ఇవార్చిమాలీ. ౪౪

ఇతి శ్రీమత్సున్దరకాణ్డే - త్రిపఞ్చాశస్సర్గః.

చతుఃపఞ్చాశస్సర్గః

వీక్షమాణస్తతో లఙ్కాం కపిః కృతమనోరథః,
వర్ధమానసముత్సాహః కార్యశేషమచిన్తయత్. ౧
కిన్ను ఖల్వవశిష్టం మే కర్తవ్యమిహ సామ్ప్రతం,
యదేషాం రక్షసాం భూయస్సన్తాపజననం భవేత్. ౨
వనం తావత్ప్రమథితం ప్రకృష్టా రాక్షసా హతాః,
బలైకదేశః క్షపితశ్శేషం దుర్గవినాశనమ్. ౩
దుర్గే వినాశితే కర్మ భవేత్సుఖపరిశ్రమం,
అల్పయత్నేన కార్యేఽస్మిన్ మమ స్యాత్సఫలశ్శ్రమః. ౪
యో హ్యయం మమ లాంగూలే దీప్యతే హవ్యవాహనః,
అస్య సన్తర్పణం న్యాయ్యం కర్తుమేభిర్గృహోత్తమైః. ౫
తతః ప్రదీప్తలాంగూల స్సనిర్ద్యుదివ తోయదః,
భవనాగ్రేషు లఙ్కాయా విచచార మహాకపిః. ౬

గృహాద్గృహం రాక్షసానాముద్యానాని చ వానరః,
వీక్షమాణో వ్యసంత్రస్తః ప్రాసాదాంశ్చ చచార సః. ౭

అవప్లుత్య మహావేగః ప్రహస్తస్య నివేశనం,
అగ్నిం తత్ర స నిక్షిప్య శ్వసనేన సమో బలీ. ౮

తతోఽన్యత్ప్లవే వేశ్మ మహాపార్శ్వస్య వీర్యవాన్,
ముమోచ హనుమానగ్నిం కాలానలశిఖోపమమ్. ౯

వజ్రదంష్ట్రస్య చ తదా ప్లవే స మహాకపిః,
శుకస్య చ మహాతేజాస్సారణస్య చ ధీమతః. ౧౦

తథా చేన్ద్రజితో వేశ్మ దదాహ హరియూథపః,
జమ్బుమాలేస్సుమాలేశ్చ దదాహ భవనం తతః. ౧౧

రశ్మికేతోశ్చ భవనం సూర్యశత్రోస్తథైవ చ,
హ్రస్వకర్ణస్య దంష్ట్రస్య రోమశస్య చ రక్షసః. ౧౨

యుద్ధోన్మత్తస్య మత్తస్య ధ్వజగ్రీవస్య రక్షసః,
విద్యుజ్జిహ్వస్య ఘోరస్య తథా హస్తిముఖస్య చ. ౧౩

కరాళస్య పిశాచస్య శోణితాక్షస్య చైవ హి,
కుమ్భకర్ణస్య భవనం మకరాక్షస్య చైవ హి. ౧౪

యజ్ఞశత్రోశ్చ భవనం బ్రహ్మశత్రోస్తథైవ చ,
నరాన్తకస్య కుమ్భస్య నికుమ్భస్య దురాత్మనః. ౧౫

వర్జయిత్వా మహాతేజా విభీషణగృహం ప్రతి,
క్రమమాణః క్రమేణైవ దదాహ హరిపుఙ్గవః. ౧౬

తేషు తేషు మహార్హేషు భవనేషు మహాయశాః,
గృహేష్వృద్ధిమతామృద్ధిం దదాహ స మహాకపిః. ౧౭

సర్వేషాం సమతిక్రమ్య రాక్షసేన్ద్రస్య వీర్యవాన్,
ఆససాదాథ లక్ష్మీవాన్ రావణస్య నివేశనమ్. ౧౮

తత స్తస్మిన్గృహే ముఖ్యే నానారత్నవిభూషితే,
మేరుమన్దరసఙ్కాశే సర్వమఙ్గళశోభితే. ౧౯
ప్రదీప్తమగ్నిముత్సృజ్య లాంగూలాగ్రే ప్రతిష్ఠితం,
ననాద హనుమాన్వీరో యుగాన్తజలదో యథా. ౨౦
శ్వసనేన చ సంయోగా దతివేగో మహాబలః,
కాలాగ్నిరివ జజ్వాల ప్రావర్ధత హుతాశనః. ౨౧
ప్రదీప్తమగ్నిం పవన స్తేషు వేశ్మస్వచారయత్,
అభూచ్ఛ్వసనసంయోగాదతివేగో మహాశనః. ౨౨
తాని కాఞ్చనజాలాని ముక్తామణిమయాని చ,
భవనాన్యవశీర్యన్త రత్నవన్తి మహాన్తి చ. ౨౩
తాని భగ్నవిమానాని నిపేతుర్వసుధాతలే,
భవనానీవ సిద్ధానామమ్బరాత్పుణ్యసఙ్క్షయే. ౨౪
సంజజ్ఞే తుములశ్శబ్దో రాక్షసానాం ప్రధావతాం,
స్వగృహస్య పరిత్రాణే భగ్నోత్సాహోర్జితశ్రియామ్. ౨౫
నూనమేషోఽగ్నిరాయాతః కపిరూపేణ హా ఇతి,
క్రన్దన్త్యస్సహసా పేతు స్తన్వన్త్యధరాః స్త్రియః. ౨౬
కాశ్చిదగ్నిపరీతేభ్యో వాతాయనగతాభ్యో ముక్తమూర్ధజాః,
పతన్త్యో దేజిరే భీమా భ్రష్టసౌదామిన్య ఇవామ్బరాత్. ౨౭
వజ్ర విద్రుమ వైడూర్య ముక్తా రజత సంహితాన్,
విచిత్రాన్భవనాన్తాంస్తా స్సన్దమానాన్దదర్శ సః. ౨౮
నాగ్నిస్తృప్యతి కాష్ఠానాం తృణానాం హరియూథపః,
నాగ్నే ర్నాపి విశస్తానాం రాక్షసానాం వసున్ధరా, ౨౯
క్వచిత్కాంశుకసఙ్కాశాః క్వచిచ్ఛాల్మలిసన్నిభాః,
క్వచిత్కృష్ణాగరుసఙ్కాశాశ్శిఖా వహ్నేశ్చకాశిరే. ౩౦

హనూమతా వేగవతా వానరేణ మహాత్మనా,
లంకాపురం ప్రదగ్ధం తద్రుద్రేణ త్రిపురం యథా. 30

తతస్తు లఙ్కాపురపర్వతాగ్రే సముత్థితో భీమపరాక్రమోఽగ్నిః,
ప్రసార్యచూడావలయం ప్రదీప్తో హనూమతా వేగవతా విసృష్టః.
యుగాన్తకాలానలతుల్యవేగ
స్సమారుతోఽగ్నిర్వవృధే దివిస్పృక్,
విధూమరక్తార్చిరనేకజిహ్వ
రక్షశ్చరీరాజ్యసమర్పితార్చిః. 33

ఆదిత్యకోటీసదృశస్సుతేజా లంకాం సమస్తాం పరివార్య తిష్ఠన్,
శబ్దైరనేకైరశనిప్రపాతై ర్బిభేదనిర్వాణం ప్రబభౌమహాగ్నిః. 34
తత్రామ్బరాదగ్నిరతిప్రవృద్ధో
రూక్షప్రభః కింశుకపుష్పచూడః,
నిర్వాణధూమామలరాజయశ్చ
నీలోత్పలాభాః ప్రచకాశిరేఽభ్రాః. 35
వజ్రీ మహేన్ద్రస్త్రిదశేశ్వరో వా
సాహస్యమో వా వరుణోఽనిలో వా,
రుద్రోఽగ్నిరర్కో ధనదశ్చ సోమో
న వానరోఽయం స్వయమేవ కాలః. 36

కిం బ్రహ్మణస్సర్వపితామహస్య సర్వస్య ధాతుశ్చతురాననస్య,
ఇహాగతో వానరరూపధారీ రక్షోపసంహారకరః ప్రకోపః. 37

కిం వైష్ణవం వా కపిరూపమేత్య
రక్షోనిహాయాద్భుతకర్మ సుతేజాః,

అనన్తమవ్యక్తమచిన్త్యమేకం
స్వమాయయా సామ్ప్రతమాగతం వా. 37
ఇత్యేవమూచుర్బహవో విశిష్టా
రక్షోగణాస్తత్ర సమేత్య సర్వే,
సప్రాణిసంఘాం సగృహాం సవృక్షాం
దగ్ధ్వా పురీం తాం సహసా సమాప్తుమ్. 38
తతస్తు లంకా సహసా ప్రదగ్ధా సరాక్షసా సాశ్వరథా సనాగా,
సపక్షిసంఘా సమృగా సవృక్షా రురోద దీనా తుములం సశబ్దమ్.
హా తాత హా పుత్రక కాన్త మిత్ర
హా జీవితం భోగయుతం సుపుణ్యం,
రక్షోభిరేవం బహుధా బ్రువద్భి
శ్శబ్దః కృతో ఘోరతరస్సుభీమః. 40
హుతాశనజ్వాలసమావృతా సా
హతప్రవీరా పరివృత్తయోధా,
హనూమతః క్రోధబలాభిభూతా
బభూవ రాపాపహతేవ లంకా. 41
స సమ్భ్రమత్రస్తవిషణ్ణరాక్షసాం
సముజ్జ్వలజ్జ్వాలహుతాశనాఙ్కితామ్,
దదర్శ లంకాం హనుమాన్మహామనాః
స్వయంభుకోపాపహతామివావనిమ్. 42
భక్త్వా వనం పాదపరత్నసఙ్కులం
హత్వా తు రక్షాంసి మహాన్తి సంయుగే,
దగ్ధ్వా పురీం తాం గృహరత్నమాలినీం
తస్థౌ హనూమాన్పవనాత్మజః కపిః. 43

త్రికూటశృంగాగ్రతలే విచిత్రే
ప్రతిష్ఠితో వానరరాజసింహః,
ప్రదీప్తలాంగూలకృతార్చిమాలీ
వ్యరోచతోదిత్య ఇవాంశుమాలీ. ౪౫

స రాక్షసాంస్తాన్ సుబహూంశ్చ హత్వా
వనం చ భక్త్వా బహుపాదపం తత్,
విసృజ్య రక్షోభవనేషు చాగ్నిం
జగామ రామం మనసా మహాత్మా. ౪౬

తతస్తు తం వానరవీరముఖ్యం
మహాబలం మారుతతుల్యవేగం,
మహామతిం వాయుసుతం వరిష్ఠం
ప్రతుష్టువుర్దేవగణాశ్చ సర్వే. ౪౭

భక్త్వా వనం మహాతేజా హత్వా రక్షాంసి సంయుగే,
దగ్ధ్వా లంకాపురీం రమ్యాం రరాజ స మహాకపిః. ౪౮

తత్ర దేవాస్సగన్ధర్వాస్సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః,
దృష్ట్వా లంకాం ప్రదగ్ధాం తాం విస్మయం పరమం గతాః. ౪౯

తం దృష్ట్వా వానరశ్రేష్ఠం హనుమన్తం మహాకపిం,
కాలాగ్నిరితి సఞ్చిన్త్య సర్వభూతాని త్రస్తుః. ౫౦

దేవాశ్చ సర్వే మునిపుఙ్గవాశ్చ
గన్ధర్వవిద్యాధరనాగయక్షాః,
భూతాని సర్వాణి మహాన్తి తత్ర
జగ్ముః పరాం ప్రీతిమతుల్యరూపామ్. ౫౧

ఇతి శ్రీమత్సున్దరకాణ్డే - చతుర్దశోత్తరశతతమస్సర్గః.

శ్రీరస్తు

పఞ్చపఞ్చాశస్సర్గః

లంకాం సమస్తాం సందీప్య లాంగూలాగ్నిం మహాబలః,
నిర్వాపయామాస తదా సముద్రే హరిసత్తమః. ౧

సందీప్యమానాం విధ్వస్తాం త్రస్తరక్షోగణాం పురీం,
అవేక్ష్య హనుమాన్లంకాం చిన్తయామాస వానరః. ౨

తస్యాభూత్సుమహాంస్త్రాసః కుతశ్చా చాఽత్మన్యజాయత,
లంకాం ప్రదహతా కర్మ కింస్విత్కృతమిదం మయా. ౩

ధన్యాస్తే పురుషశ్రేష్ఠా యే బుద్ధ్యా కోపముత్థితం,
నిరున్ధన్తి మహాత్మానో దీప్తమగ్నిమివామ్భసా. ౪

క్రుద్ధః పాపం న కుర్యాత్కః క్రుద్ధో హన్యాద్గురూనపి,
క్రుద్ధః పరుషయా వాచా నరస్సాధూనధిక్షిపేత్. ౫

వాచ్యావాచ్యం ప్రకుపితో న విజానాతి కర్హిచిత్,
నాకార్యమస్తి క్రుద్ధస్య నావాచ్యం విద్యతే క్వచిత్. ౬

యస్సముత్పతితం క్రోధం క్షమయైవ నిరస్యతి,
యథోరగస్త్వచం జీర్ణాం స వై పురుష ఉచ్యతే. ౭

ధిగస్తు మాం సుమగ్నబుద్ధిం నిర్లజ్జం పాపకృత్తమం,
అచిన్తయిత్వా తాం సీతామగ్నిదం స్వామిభూతుకమ్. ౮

యది దగ్ధా త్వియం లంకా నూనమార్యాఽపి జానకీ,
దగ్ధా తేన మయా భర్తుర్హితం కార్యమజానతా. ౯

యద్వా మయి మారుర్మ్భస్తాక్ష్యవసాదితం,
మయా హి దహతా లంకాం న సీతా పరిరక్షితా. ౧౦

ఈషత్కార్యమిదం కార్యం కృతమాసీన్న సంశయః,
తస్య క్రోధాభిభూతేన మయా మూలక్షయః కృతః. ౧౧
వినష్టా జానకీ నూనం న హ్యదగ్ధః ప్రదృశ్యతే,
లంకాయాం కశ్చిదుద్దేశస్సర్వా భస్మీకృతా పురీ. ౧౨
యది తద్వివాతం కార్యం మమ ప్రజ్ఞావిపర్యయాత్,
ఇహైవ ప్రాణసన్న్యాసో మమాపి హ్యద్య రోచతే. ౧౩
కిమగ్నౌ నిపతామ్యద్య ఆహోస్విద్బడబాముఖే,
శరీరమాహో సత్త్వానాం దద్మి సాగరవాసినామ్. ౧౪
కథం హి జీవతా శక్యో మయా ద్రష్టుం హరీశ్వరః,
తౌ వా పురుషశార్దూలౌ కార్యసర్వస్వభూతినా. ౧౫
మయా ఖలు తదేవేదం రోషదోషాత్ప్రదర్శితం,
ప్రథితం త్రిషు లోకేషు కపిత్వమనవస్థితమ్. ౧౬
ధిగస్తు రాజసం భావ మనీశ మనవస్థితం,
ఈశ్వరేణాపి యద్రాగాన్మయా సీతా న రక్షితా. ౧౭
వినష్టాయాం తు సీతాయాం తావుభౌ వినశిష్యతః,
తయోర్వినాశే సుగ్రీవస్సబన్ధుర్వినశిష్యతి. ౧౮
ఏతదేవ వచశ్శ్రుత్వా భరతో భ్రాతృవత్సలః,
భక్తాతా సహ శత్రుఘ్నః కథం శక్ష్యతి జీవితుమ్. ౧౯
ఇక్ష్వాకువంశే ధర్మిష్ఠే గతే నాశమసంశయం,
భవిష్యన్తి ప్రజాస్సర్వాశ్శోకసన్తాపపీడితాః. ౨౦
తదహం భాగ్యరహితో లుప్తధర్మార్థసంగ్రహః,
రోషదోషపరీతాత్మా వ్యక్తం లోకవినాశనః. ౨౧
ఇతి చిన్తయతస్తస్య నిమిత్తాన్యుపపేదిరే,
పూర్వమప్యుపలబ్ధాని సాక్షాత్పునరచిన్తయత్. ౨౨

అథవా చారుసర్వాఙ్గీ రక్షితా స్వేన తేజసా,
న నశిష్యతి కల్యాణీ నాగ్నిరగ్నౌ ప్రవర్తతే. ౩౩
న హి భర్తాతనస్తస్య భార్యామమితతేజసః,
స్వచారిత్రాభిగుప్తాం తాం స్పృష్టుమర్హతి పావకః. ౩౪
నూనం రామప్రభావేన వైదేహ్యాస్సుకృతేన చ,
యస్తాం దహనకర్తాయం నాదహద్వహ్నివాహనః. ౩౫
త్రయాణాం భరతాదీనాం భ్రాతౄణాం దేవతా చ యా,
రామస్య చ మనఃకాన్తా సా కథం వినశిష్యతి. ౩౬
యద్వా దహనకర్తాయం సర్వత్ర ప్రభురవ్యయః,
న మే దహతి లాఙ్గూలం కథమార్యాం ప్రధక్ష్యతి. ౩౭
పునశ్చాచిన్తయత్తత్ర హనూమాన్విస్మితస్తదా,
హిరణ్యనాభస్య గిరేర్జలమధ్యే ప్రదర్శనమ్. ౩౮
తపసా సత్యవాక్యేన అనన్యత్వాచ్చ భర్తరి,
అపి సా నిర్దహేచ్చాగ్నిం న తామగ్నిః ప్రధక్ష్యతి. ౩౯
స తథా చిన్తయంస్తత్ర దేవ్యా ధర్మపరిగ్రహం,
శుశ్రావ హనుమాన్ వాక్యం చారణానాం మహాత్మనామ్. ౪౦
అహో ఖలు కృతం కర్మ దుష్కరం హి హనూమతా,
అగ్నిం విసృజతాఽభీక్ష్ణం భీమం రాక్షసవేశ్మని. ౪౧
ప్రపలాయితరక్షఃస్త్రీబాలవృద్ధసమాకులా,
జనక్షోభాహలాత్యర్థా క్రన్దన్తీ వాద్రికన్దరే. ౪౨
దగ్ధేయం నగరీ సర్వా సాట్టప్రాకారతోరణా,
జానకీ న చ దగ్ధేతి విస్మయోఽద్భుత ఏవ నః. ౪౩
స నిమిత్తైశ్చ దృష్టార్థైః కారణైశ్చ మహాగుణైః,
ఋషివాక్యైశ్చ హనుమానభవత్ప్రీతమానసః. ౪౪

తతః కపిః ప్రాప్తమనోరథార్థ
స్తామశ్రుతాం రాజసుతాం విదిత్వా,
ప్రత్యశ్రుత స్తాం పునరేవ దృష్ట్వా
ప్రతిప్రయాణాయ మతిం చకార. 34

ఇతి శ్రీమత్సున్దరకాణ్డే - పఞ్చపఞ్చాశస్సర్గః.

షట్పఞ్చాశస్సర్గః

తతస్తు శింశుపామూలే జానకీం పర్యుపస్థితాం,
అభివాద్యాబ్రవీద్దిష్ట్యా పశ్యామి త్వామిహాశ్రితామ్. ౧
తత స్తం ప్రస్థితం సీతా వీక్షమాణా పునఃపునః,
భర్తృస్నేహాన్వితం వాక్యం హనుమన్తమభాషత. ౨
కామమస్య త్వమేవైకః కార్యస్య పరిసాధనే,
పర్యాప్తః పరవీరఘ్న యశస్యస్తే బలోదయః. 3
శనైస్తు సఖ్యులాం కృత్వా లఙ్కాం పరబలార్దనః,
మాం నయేర్యది కాకుత్స్థ స్తత్తస్య సదృశం భవేత్. ౪
తదన్యథా తస్య విక్రాన్తరనురూపం మహాత్మనః,
భవత్యాహవశూరస్య తథా త్వముపపాదయ. ౫
తదర్థోపహితం వాక్యం ప్రశ్రితం హేతుసంహితం,
నిశమ్య హనుమాం స్తస్యా వాక్యముత్తరమబ్రవీత్. ౬
క్షిప్రమేష్యతి కాకుత్స్థో హర్యృక్షప్రవరైర్వృతః,
యుద్ధే యుధి విజిత్యారీ శోకం వ్యపనయిష్యతి. ౭
ఏవమాశ్వాస్య వైదేహీం హనుమాన్మారుతాత్మజః.
గమనాయ మతిం కృత్వా వైదేహీమభ్యవాదయత్. ౮

తతస్స కపిశార్దూలస్స్వామిసన్దర్శనోత్సుకః,
ఆరురోహ గిరిశ్రేష్ఠమరిష్టమరిమర్దనః. ౯

తుఙ్గపద్మకజుష్టాభిర్నిలాభిర్వనరాజిభిః,
సోత్తరీయమివామ్భోదైశ్శ్లక్ష్ణాన్తరవిలమ్బిభిః. ౧౦

బోధ్యమానమివ ప్రీత్యా దివాకరకరైర్శుభైః,
ఉన్మిషన్తమివోద్ధూతైర్లోచనైరివ ధాతుభిః. ౧౧

తోయాఘనిస్స్వనైర్మన్ద్రైః ప్రాధీతమివ పర్వతం,
ప్రగీతమివ విస్పష్టైర్నానాప్రస్రవణస్వనైః. ౧౨

దేవదారుభిరత్యుచ్చైరూర్ధ్వబాహుమివ స్థితం,
ప్రపాతజలనిర్ఘోషైః ప్రక్రుష్టమివ సర్వతః. ౧౩

వేపమానమివ శ్యామైః కమ్పమానైశ్శరచ్ఛదైః,
వేణుభిర్మారుతోద్ధూతైః కూజన్తమివ కీచకైః, ౧౪

నిశ్శ్వసన్తమివామర్షాద్ఘోరైరాశీవిషోత్తమైః,
నీహారకృతగమ్భీరైర్ధ్యాయన్తమివ గహ్వరైః. ౧౫

మేఘపాదనిభైః పాదైః ప్రక్రాన్తమివ సర్వతః,
జృమ్భమాణమివాఽకాశే శిఖరైరభ్రమాలిభిః. ౧౬

కూటైశ్చ బహుధాకీర్ణైశ్శోభితం బహుకన్దరైః,
సాలతాలాశ్వకర్ణైశ్చ వంశైశ్చ బహుభిర్వృతమ్. ౧౭

లతావితానైర్వితతైః పుష్పవద్భిరలఙ్కృతం,
నానామృగగణాకీర్ణం ధాతునిష్యన్దభూషితమ్. ౧౮

బహుప్రస్రవణోపేతం శిలాసఞ్చయసఙ్కటం,
మహర్షియక్షగన్ధర్వకిన్నరోరగసేవితమ్. ౧౯

లతాపాదపసఙ్ఘాతం సింహాధ్యుషితకన్దరం,
వ్యాఘ్రీసఙ్ఘసమాకీర్ణం స్వాదుమూలఫలద్రుమమ్. ౨౦
తమారురోహ హనుమాన్ పర్వతం పవనాత్మజః,
రామదర్శనశీఘ్రేణ ప్రహ్లాదేనాభిచోదితః. ౨౧
తేన పాదతలాక్రాన్తా గమ్యేషు గిరిసానుషు,
సఘోషాస్సమశీర్యన్త శిలాశ్చూర్ణీకృతాస్తతః. ౨౨
స తమారుహ్య శైలేన్ద్రం వ్యవర్ధత మహాకపిః,
దక్షిణాదుత్తరం పారం ప్రార్థయన్ లవణామ్భసః. ౨౩
అధిరుహ్య తతో వీరః పర్వతం పవనాత్మజః,
దదర్శ సాగరం భీమం మీనోరగనిషేవితమ్. ౨౪
స మారుత ఇవాకాశం మారుతస్యాత్మసమ్భవః,
ప్రవివేశ హరిశ్రేష్ఠో దక్షిణాదుత్తరాం దిశమ్. ౨౫
స తదా పీడితస్తేన కపినా పర్వతోత్తమః,
రరాస సహ తైరుచ్చైః ప్రవిశన్వసుధాతలమ్. ౨౬
కమ్పమానైశ్చ శిఖరైః పతద్భిరపి చ ద్రుమైః,
తస్యోరువేగోన్మథితాః పాదపాః పుష్పశాలినః. ౨౭
నిపేతురుచ్చతలే రుగ్ణాశ్శక్రాయుధహతా ఇవ,
కన్దరాన్తరసంస్థానాం పీడితానాం మహౌజసామ్. ౨౮
సింహానాం నినదో భీమో నభో భిన్దన్ స శుశ్రువే,
త్రస్తవ్యావృత్తవసనా వ్యాకులీకృతభూషణాః. ౨౯
విద్యాధర్యస్సముత్పేతుః సహసా ధరణీధరాత్,
అతిప్రమాణా బలినో దీప్తజిహ్వా మహావిషాః. ౩౦
నిపీడితశిరోగ్రీవా వ్యవేష్టన్త మహాహయః.
కిన్నరోరగగన్ధర్వయక్షవిద్యాధరాస్తదా. ౩౧

పీడితం తం నగవరం త్యక్త్వా గగనమాస్థితాః,
స చ భూమిధరశ్శ్రీమాన్బలినా తేన పీడితః. 3౭
స వృక్షశిఖరోద్గ్రః ప్రవివేశ రసాతలం,
దశయోజనవిస్తారస్త్రింశద్యోజనముచ్ఛ్రితః. 3౩
ధరణ్యాం సమతాం యాతః స బభూవ ధరాధరః,
స లిలజ్ఞుయిషుర్భీమం సలీలం లవణార్ణవమ్. 3౪
కల్లోలాస్ఫాలవేలా స్తముత్పేతు నభో వారిః,
ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - షట్పఞ్చాశస్సర్గః.

సప్తపఞ్చాశస్సర్గః

స చన్ద్రకుముదం రమ్యం సార్కకారణ్డవం శుభం,
తిష్యశ్రవణకాదమ్బమభ్రశైవాలశాద్వలమ్. ౧
పునర్వసుమహామీనం లోహితాఙ్గమహాగ్రహం,
విరావతమహాద్వీపం స్వాతీహంసవిలోలితమ్. ౨
వాతసఙ్ఘాతజాతోర్మి చన్ద్రాంశుశిశిరామ్బుమత్,
భుజఙ్గయక్షగన్ధర్వప్రబుద్ధకమలోత్పలమ్. ౩
హనుమాన్తారతగతిర్మహానౌరివ సాగరం,
అపారమపరిశ్రాన్తం ప్లవే గగనార్ణవమ్. ౪
గ్రసమాన ఇవాకాశం తారాధిపమివోల్లిఖన్,
హరన్నివ సనక్షత్రం గగనం సార్కమణ్డలమ్. ౫
మారుతస్యాత్మజశ్శ్రీమాన్కపిరోధ్వ్యమచరో మహాన్,
హనుమాన్మేఘజాలాని వికర్షన్నివ గచ్ఛతి. ౬
పాణ్డురారుణవర్ణాని నీలమాఞ్జిష్ఠికాని చ,
హరితారుణవర్ణాని మహాభ్రాణి చకాశిరే. ౭

ప్రవిశన్నభ్రజాలాని నిష్పతంశ్చ పునఃపునః,
ప్రచ్ఛన్నశ్చ ప్రకాశశ్చ చన్ద్రమా ఇవ లక్ష్యతే. ౮
వివిధాభ్రఘనాపన్నగోచరో ధవళామ్బరః,
దృశ్యాదృశ్యతనుర్వీర స్తదా చన్ద్రాయతేఽమ్బరే. ౯
తాస్తాన్యమాణో గగనే బభాసే వాయునన్దనః,
దారయన్నేఘబృన్దాని నిష్పతంశ్చ పునఃపునః. ౧౦
నదన్నాదేన మహతా మేఘస్వనమహాస్వనః,
ప్రవరాన్రాక్షసాఁ హత్వా నామ విశ్రావ్య చాత్మనః. ౧౧
ఆకులాం నగరీం కృత్వా వ్యథయిత్వా చ రావణం,
అర్దయిత్వా బలం ఘోరం వైదేహీమభివాద్య చ. ౧౨
ఆజగామ మహాతేజాః పునర్మధ్యేన సాగరం,
పర్వతేన్ద్రం సునాభం చ సముపస్పృశ్య వీర్యవాన్. ౧౩
జ్యాముక్త ఇవ నారాచో మహావేగోఽభ్యుపాగతః,
స కించిదనుసంప్రాప్తః సమాలోక్య మహాగిరిమ్. ౧౪
మహేన్ద్రం మేఘసఙ్కాశం ననాద హరిపుఙ్గవః,
స పూరయామాస కపిర్దిశో దశ సమన్తతః. ౧౫
నదన్నాదేన మహతా మేఘస్వనమహాస్వనః,
స తం దేశమనుప్రాప్తః సుహృద్దర్శనలాలసః. ౧౬
ననాద హరిశార్దూలో లాంగూలం చాప్యకమ్పయత్,
తస్య నానద్యమానస్య సుపర్ణచరితే పథి. ౧౭
ఫలతీవాస్య ఘోషేణ గగనం సార్కమణ్డలం,
యే తు తత్రోత్తరే తీరే సముద్రస్య మహాబలాః. ౧౮
పూర్వం సంవిష్ఠితాస్తత్రా వాయుపుత్రదిదృక్షవః,
మహతో వాతనున్నస్య తోయదస్యేవ గర్జితమ్. ౧౯

శుశ్రువుస్తే తదా ఘోషమూరువేగం హనూమతః,
తే దీనమనసస్సర్వే శుశ్రువుః కాననౌకసః. ౨౦
వానరేంద్రస్య నిర్ఘోషం పర్జన్యనినదోపమం,
నిశమ్య నదతో నాదం వానరాస్తే సుతుస్తతః. ౨౧
బభూవురుత్సుకాస్సర్వే సుహృద్దర్శనకాంక్షిణః,
జామ్బవాన్ స హరిశ్రేష్ఠగి ప్రీతిసంహృష్టమానసః. ౨౨
ఉపామన్త్ర్య హరీన్ సర్వానిదం వచనమబ్రవీత్,
సర్వథా కృతకార్యోఽసౌ హనుమాన్నాత్ర సంశయః. ౨౩
న హ్యస్యాకృతకార్యస్య నాద ఏవంవిధో భవేత్,
తస్య బాహూరువేగం చ నినాదం చ మహాత్మనః. ౨౪
నిశమ్య హరయో హృష్టాః సముత్పేతుస్తతస్తతః,
తే నగాగ్రాన్నగాగ్రాణి శిఖరాచ్ఛిఖరాణి చ. ౨౫
ప్రహృష్టాస్సమపద్యన్త హనూమన్తం దిదృక్షవః,
తే ప్రీతాః పాదపాగ్రేషు గృహ్య శాఖాస్సువిస్థితాః. ౨౬
వాసాంసీవ ప్రశాఖాశ్చ సమావిధ్యన్త వానరాః,
గిరిగహ్వరసంలీనో యథా గర్జతి మారుతః. ౨౭
ఏవం జగర్జ బలవాన్ హనుమాన్మారుతాత్మజః,
తమభ్రఘనసఙ్కాశమాపతన్తం మహాకపిమ్. ౨౮
దృష్ట్వా తే వానరాస్సర్వే తస్థుః ప్రాఞ్జలయస్తదా,
తతస్తు వేగవాంస్తస్య గిరేర్గిరిసమః కపిః. ౨౯
నిపపాత మహేన్ద్రస్య శిఖరే పాదపాకులే.
హర్షేణాపూర్యమాణోఽసౌ రమ్యే పర్వతనిర్ఝరే. ౩౦
చిన్నపక్ష ఇవాఽకాశాత్పపాత ధరణీధరః,
తతస్తే ప్రీతమనసః సర్వే వానరపుఙ్గవాః. ౩౧

హనుమన్తం మహాత్మానం పరివార్యోపతస్థిరే,
పరివార్య చ తే సర్వే పరాం ప్రీతిముపాగతాః. 3౭
ప్రహృష్టవదనాస్సర్వే తమరోగముపాగతం,
ఉపాయనాని చాదాయ మూలాని చ ఫలాని చ. 33
ప్రత్యర్చయ హరిశ్రేష్ఠం హరయో మారుతాత్మజం,
హనుమాంస్తు గురూన్వృద్ధాఞ్జామ్బవత్ప్రముఖాంస్తదా. 3౪
కుమారమఙ్గదం చైవ సోఽవన్దత మహాకపిః,
స తాభ్యాం పూజితః పూజ్యైః కపిభిశ్చ ప్రసాదితః. 3౫
దృష్టా సీతేతి విక్రాన్తస్సంక్షేపేణ న్యవేదయత్,
నిషసాద చ హస్తేన గృహీత్వా వాలినస్సుతమ్. 3౬
రమణీయే వనోద్దేశే మహేన్ద్రస్య గిరేస్తదా,
హనుమానబ్రవీద్ధృష్టస్తదా తాన్వానరర్షభాన్. 3౭
అశోకవనికాసంస్థా దృష్టా సా జనకాత్మజా,
రక్ష్యమాణా సుఘోరాభీ రాక్షసీభిరనిన్దితా. 3౮
ఏకవేణీధరా బాలా రామదర్శనలాలసా,
ఉపవాసపరిశ్రాన్తా జటిలా మలినా కృశా. 3౯
తతో దృష్టేతి వచనం మహార్థమమృతోపమం,
నిశమ్య మారుతేస్సర్వే ముదితా వానరాభవన్. ౪౦
ప్లవన్త్యన్యే నదన్త్యన్యే గర్జన్త్యన్యే మహాబలాః,
చక్రుః కిలికిలామన్యే ప్రతిగర్జన్తి చాపరే. ౪౧
కేచిదుచ్ఛ్రితలాంగూలాః ప్రహృష్టాః కపికుఞ్జరాః,
ఆస్ఫోటాయతదీర్ఘాణి లాంగూలాని ప్రవివ్యధుః. ౪౨
అపరే చ హనూమన్తం వానరా వారణోపమం,
ఆప్లవ్య గిరిశృఙ్గేభ్యః సంప్రహృష్టాస్తు హర్షితాః. ౪౩

ఉక్తవాక్యం హనూమన్తం మద్దత్తమథాబ్రవీత్,
సర్వేషాం హరివీరాణాం మధ్యే వచనముత్తమమ్. ౪౪
సత్త్వే వీర్యే న తే కశ్చిత్సమో వానర విద్యతే,
యదవప్లుత్య విస్తీర్ణం సాగరం పునరాగతః. ౪౫
అహో స్వామిని తే భక్తిరహో వీర్యమహో ధృతిః,
దిష్ట్యా దృష్టా త్వయా దేవీ రామపత్నీ యశస్వినీ. ౪౬
దిష్ట్యా త్యక్త్వతి కాఙ్క్షన్తీం శ్లోకం సీతావియోగజం,
తతోఽబ్రవీదం హనూమన్తం జామ్బవన్తం చ వానరాః. ౪౭
పరివార్య ప్రముదితా భేజిరే విపులాశిలాః,
శ్రోతుకామాస్సముద్రస్య లఙ్ఘనం వానరోత్తమాః. ౪౮
దర్శనం చాపి లఙ్కాయాస్సీతాయా రావణస్య చ,
తస్థుః ప్రాఞ్జలయస్సర్వే హనుమన్తమదనోన్ముఖాః. ౪౯
తస్థౌ తత్రాబ్రవీచ్ఛ్రీమాన్వానరైర్బహుభిర్వృతః,
ఉపాస్యమానో విబుధైర్దివి దేవపతిర్యథా. ౫౦
హనూమతా కీర్తిమతా యశస్వినా
తథాబ్రవీదేనమబద్ధబాహునా,
ముదా తదాఽఽధ్యాసితమున్నతప్రభం
స్ఫుటాగ్రం జ్వలితం శ్రియాఽభవత్. ౫౧

ఇతి శ్రీమత్సున్దరకాణ్డే - సప్తషష్టితమస్సర్గః.

శ్రీరస్తు

అష్టపఞ్చాశస్సర్గః

తతస్తస్య గిరేశ్శృఙ్గే మహేన్ద్రస్య మహాబలాః,
హనుమత్ప్రముఖాః ప్రీతిం హరయో జగ్మురుత్తమామ్. ౧

తం తతః ప్రీతిసంహృష్టః ప్రీతిమన్తం మహాకపిం,
జామ్బవాన్కార్యవృత్తాన్తమపృచ్ఛదనిలాత్మజమ్. ౨

కథం దృష్టా త్వయా దేవీ కథం వా తత్ర వర్తతే,
తస్యాం వా స కథం వృత్తః క్రూరకర్తా దశాననః. ౩

తత్త్వతస్సర్వమేతన్నః ప్రబ్రూహి త్వం మహాకపే,
శ్రుత్వార్థాశ్చిన్తయిష్యామో భూయః కార్యవినిశ్చయమ్. ౪

యశ్చార్థస్తత్ర వక్తవ్యో గతైరస్మాభిరాత్మవాన్,
రక్షితవ్యం చ యత్తత్ర తద్భవాన్వ్యాకరోతు నః. ౫

స నియుక్తస్తతస్తేన సంప్రహృష్టతనూరుహః,
ప్రణమ్య శిరసా దేవ్యై సీతాయై ప్రత్యభాషత. ౬

ప్రత్యక్షమేవ భవతాం మహేన్ద్రాగ్రాత్సమాప్లుతః,
ఉదధేర్దక్షిణం పారం కాఙ్క్షమాణస్సమాహితః. ౭

గచ్ఛతశ్చ హి మే ఘోరం విఘ్నరూపమివాభవత్,
కాఞ్చనం శిఖరం దివ్యం పశ్యామి సుమనోహరమ్. ౮

స్థితం పన్థానమావృత్య మేనే విఘ్నం చ తం నగం,
ఉపసంగమ్య తం దివ్యం కాఞ్చనం నగసత్తమమ్. ౯

కృతా మే మనసా బుద్ధిర్హేత్వోఽయం మయేతి చ,
ప్రహృతం చ మయా తస్య లాంగూలేన మహాగిరేః. ౧౦

శిఖరం సూర్యసఙ్కాశం వ్యశీర్యత సహస్రధా,
వ్యవసాయం చ తం బుద్ధ్వా స హోవాచ మహాగిరిః. ౧౧
పుత్రేతి మధురాం వాణీం మనః ప్రహ్లాదయన్నివ,
పితృవ్యం చాపి మాం విద్ధి సఖాయం మాతరిశ్వనః. ౧౨
మైనాకమితి విఖ్యాతం నివసన్తం మహోదధౌ,
పక్షవన్తః పురా పుత్ర బభూవుః పర్వతోత్తమాః. ౧౩
ఛన్దతః పృథివీం చేరుర్బాధమానాస్సమన్తతః,
శ్రుత్వా నగానాం చరితం మహేన్ద్రిః పాకశాసనః. ౧౪
చిచ్ఛేద భగవాన్పక్షాన్వజ్రేణైషాం సహస్రశః,
అహం తు మోక్షితస్తస్మాత్తవ పిత్రా మహాత్మనా. ౧౫
మారుతేన తదా వత్స ప్రక్షిప్తోఽస్మి మహార్ణవే,
రామస్య చ మయా సాహ్యో వర్తితవ్యమరిన్దమ. ౧౬
రామో ధర్మభృతాం శ్రేష్ఠో మహేన్ద్రిసమవిక్రమః,
ఏతచ్ఛ్రుత్వా వచస్తస్య మైనాకస్య మహాత్మనః. ౧౭
కార్యమావేద్య తు గిరేరుద్యతం చ మనో మమ,
తేన చాహమనుజ్ఞాతో మైనాకేన మహాత్మనా. ౧౮
స చాప్యన్తర్హితశ్శైలో మానుషం వపురాస్థితా,
శరీరేణ మహాశైలః శైలేన చ మహోదధౌ. ౧౯
ఉత్తమం జవమాస్థాయ శేషం పన్థానమాస్థితః,
తతోఽహం సుచిరం కాలం వేగేనాభ్యగమం పథి. ౨౦
తతః పశ్యామ్యహం దేవీం సురసాం నాగమాతరం,
సముద్రమధ్యే సా దేవీ వచనం మామభాషత. ౨౧
మమ భక్షః ప్రదిష్టస్త్వమమరైర్వరిసత్తమ,
అతస్త్వాం భక్షయిష్యామి విహితస్త్వం చిరస్య మే. ౨౨

ఏవముక్తస్సురసయా ప్రాఞ్జలిః ప్రణతః స్థితః,
వివర్ణవదనో భూత్వా వాక్యం చేదముదీరయమ్. ౨౩
రామో దాశరథిశ్శ్రీమాన్ ప్రవిష్టో దణ్డకావనం,
లక్ష్మణేన సహభ్రాత్రా సీతయా చ పరన్తపః. ౨౪
తస్య సీతా హృతా భార్యా రావణేన దురాత్మనా,
తస్యాస్సకాశం దూతోఽహం గమిష్యే రామశాసనాత్. ౨౫
కర్తుమర్హసి రామస్య సాహాయ్యం విషయే సతీ,
అథవా మైథిలీం దృష్ట్వా రామం చాక్లిష్టకారిణమ్. ౨౬
ఆగమిష్యామి తే వక్త్రం సత్యం ప్రతిశృణోమి తే,
ఏవముక్తా మయా సా తు సురసా కామరూపిణీ. ౨౭
అబ్రవీన్నాతివర్తేత కశ్చిదేష వరో మమ,
ఏవముక్తస్సురసయా చశతయోజనమాయతః. ౨౮
తతోఽర్ధగుణవిస్తారో బభూవాహం క్షణేన తు,
మత్ప్రమాణానురూపం చ వ్యాదితం చ ముఖం తయా. ౨౯
తద్దృష్ట్వా వ్యాదితం చాస్యం హ్రస్వం హ్యకరవం వపుః.
తస్మిన్ముహూర్తే చ పునర్బభూవాఙ్గుష్ఠమాత్రకః. ౩౦
అభిపత్యాశు తద్వక్త్రం నిర్గతోఽహం తతః క్షణాత్,
అబ్రవీ త్సురసా దేవీ స్వేన రూపేణ మాం పునః. ౩౧
అర్థసిద్ధ్యై హరిశ్రేష్ఠ గచ్ఛ సౌమ్య యథాసుఖం,
సమానయ చ వైదేహీం రాఘవేణ మహాత్మనా. ౩౨
సుఖీ భవ మహాబాహో ప్రీతాఽస్మి తవ వానర,
తతోఽహం సాధు సాధ్వీతి సర్వభూతైః ప్రశంసితః. ౩౩
తతోఽన్తరిక్షం విపులం ప్లుతోఽహం గరుడో యథా,
ఛాయా మే నిగృహీతా చ న చ పశ్యామి కించన. ౩౪

సోఽహం విగతవేగస్తు దిశో దశ విలోకయన్,
న కించిత్తత్ర పశ్యామి యేన మేఽపహృతా గతిః. 3౫
తతో మే బుద్ధిరుత్పన్నా కిన్నామ గగనే మమ,
ఈదృశో విఘ్న ఉత్పన్నో రూపం యత్ర న దృశ్యతే. 3౬
అధోభాగేన మే దృష్టిర్నిశ్చితా పాతితా మయా,
తతోఽద్రాక్షమహం భీమాం రాక్షసీం సలిలేశయామ్. 3౭
ప్రసహ్య చ మహానాదముక్తోఽహం భీమయా తయా,
అవస్థిత మసంభ్రాన్త మిదం వాక్యమశోభనమ్. 3౮
క్వాసి గన్తా మహాకాయ క్షుధితాయా మమేప్సితః,
భక్షః ప్రీణయ మే దేహం చిరమాహారవర్జితమ్. 3౯
బాఢమిత్యేవ తాం వాణీం ప్రత్యగృహ్ణామహం తతః,
ఆస్యప్రమాణాదధికం తస్యాః కాయమపూరయమ్. ౪౦
తస్యాశ్చాస్యం మహద్భీమం వర్ధతే మమ భక్షణే,
న చ మాం సాధు బుబుధే మమ వా నికృతం కృతమ్. ౪౧
తతోఽహం విపులం రూపం సంక్షిప్య నిమిషాన్తరాత్,
తస్యా హృదయ మాదాయ ప్రపతామి నభస్థలమ్. ౪౨
సా విసృష్టభుజా భీమా పపాత లవణామ్భసి,
మయా పర్వతసఙ్కాశా నికృత్తహృదయా సతీ. ౪౩
శృణోమి ఖగతానాం చ సిద్ధానాం చారణైస్సహ,
రాక్షసీ సింహికా భీమా క్షిప్రం హనుమతా హతా. ౪౪
తాం హత్వా పునరేవాహం కృత్యమాత్యయికం స్మరన్,
గత్వా చాహం మహాధ్వానం పశ్యామి నగమణ్డితమ్. ౪౫
దక్షిణం తీరముదధేర్లఙ్కా యత్ర చ సా పురీ,
అస్తం దినకరే యాతే రక్షసాం నిలయం పురమ్. ౪౬

ప్రవిష్టోఽహమవిజ్ఞాతో రక్షోభిర్భీమవిక్రమైః,
తత్ర ప్రవిశతశ్చాపి కల్పాన్తఘనసన్నిభా. ౪౭

అట్టహాసం విముఞ్చన్తీ నారీ కాప్యుత్థితా పురః,
జిఘాంసన్తీం తతస్తాం తు జ్వలదగ్నిశిరోరుహామ్. ౪౮

సవ్యముష్టిప్రహారేణ పరాజిత్య సుభైరవాం,
ప్రదోషకాలే ప్రవిశం భీతయాఽహం తయోదితః. ౪౯

అహం లఙ్కాపురీ వీర నిర్జితా విక్రమేణ తే,
యస్మాత్తస్మాద్విజేతాసి సర్వరక్షాంస్యశేషతః. ౫౦

తత్రాహం సర్వరాత్రం తు విచిన్వన్ జనకాత్మజాం,
రావణాన్తఃపురగతో న చాపశ్యం సుమధ్యమామ్. ౫౧

తతస్తీరామపశ్యంస్తు రావణస్య నివేశనే,
శోకసాగరమాసాద్య న పారముపలక్షయే. ౫౨

శోచతా చ మయా దృష్టం ప్రాకారేణ సమావృతం,
కాఞ్చనేన వికృష్టేన గృహోపవనముత్తమమ్. ౫౩

సప్రాకారమవప్లుత్య పశ్యామి బహుపాదపం,
అశోకవనికామధ్యే శింశుపాపాదపో మహాన్. ౫౪

తమారుహ్య చ పశ్యామి కాఞ్చనం కదలీవనం,
అదూరే శింశుపావృక్షాత్పశ్యామి వరవర్ణినీమ్. ౫౫

శ్యామాం కమలపత్రాక్షీముపవాసకృశాననాం,
తదేకవాసస్సంవీతాం రజోధ్వస్తశిరోరుహామ్. ౫౬

శోకసన్తాపదీనాఙ్గీం సీతాం భర్తృహితే స్థితాం,
రాక్షసీభిర్విరూపాభిః క్రూరాభిరభిసంవృతామ్. ౫౭

మాంసశోణితభక్షాభిర్వ్యాఘ్రీభిర్హరిణీమివ,
సా మయా రాక్షసీమధ్యే తర్జ్యమానా ముహుర్ముహుః. ౫౮

ఏకవేణీధరా దీనా భర్తృచింతాపరాయణా,
భూమిశయ్యా వివర్ణాఙ్గీ పద్మినీవ హిమాగమే. ౫౯
రావణాద్వినివృత్తార్థా మృత్యవ్యకృతనిశ్చయా,
కథంచిన్మృగశాబాక్షీ తూర్ణమాసాదితా మయా. ౬౦
తాం దృష్ట్వా తాదృశీం నారీం రామపత్నీం యశస్వినీం,
తత్రైవ శింశుపావృక్షే పశ్యన్నహమవస్థితః. ౬౧
ఇతో వాలహలాశబ్దం కాఞ్చీనూపురమిశ్రితం,
శృణోమ్యధికగమ్భీరం రావణస్య నివేశనే. ౬౨
తతోఽహం పరమోద్విగ్నః స్వం రూపం ప్రతిసంహరన్,
అహం తు శింశుపావృక్షే పక్షీవ గహనే స్థితః. ౬౩
తతో రావణదారాశ్చ రావణశ్చ మహాబలః,
తం దేశం సమనుప్రాప్తా యత్ర సీతాఽభవత్ స్థితా. ౬౪
తం దృష్ట్వాథ వరారోహా సీతా రక్షోగణేశ్వరం,
సఙ్కుచోరూ స్తనౌ పీనౌ బాహుభ్యాం పరిరభ్య చ. ౬౫
విత్రస్తాం పరమోద్విగ్నాం వీక్షమాణాం తతస్తతః,
త్రాణం కించిదపశ్యన్తీం వేపమానాం తపస్వినీమ్. ౬౬
తామువాచ దశగ్రీవస్సీతాం పరమదుఃఖితాం,
అవాక్శిరాః ప్రపతితో బహుమన్యస్వ మామితి. ౬౭
యది చేత్త్వం తు దర్పాన్తాం నాభినన్దసి గర్వితే,
ద్వౌ మాసావన్తరం సీతే పాస్యామి రుధిరం తవ. ౬౮
ఏతచ్ఛ్రుత్వా వచస్తస్య రావణస్య దురాత్మనః,
ఉవాచ పరమక్రుద్ధా సీతా వచనముత్తమమ్. ౬౯
రాక్షసాధమ రామస్య భార్యా మమితతేజసః,
ఇక్ష్వాకుకులనాథస్య స్నుషాం దశరథస్య చ. ౭౦

అవాచ్యం వదతో జిహ్వా కథం న పతితా తవ,
కించిదీర్ష్యం తవానార్య యో మాం భర్తురసన్నిధౌ. ౭౧
అపహృత్యాఽఽగతః పాప తేనాదృష్టో మహాత్మనా,
న త్వం రామస్య సదృశో దాస్యేఽప్యస్య న యుజ్యసే. ౭౨
యజ్జీయస్సత్యవాదీ చ రణశ్లాఘీ చ రాఘవః,
జానక్యా పరుషం వాక్యమేవముక్తో దశాననః. ౭౩
జజ్వాల సహసా కోపాచ్చితాస్థ ఇవ పావకః,
వివృత్య నయనే క్రూరే ముష్టిముద్యమ్య దక్షిణమ్. ౭౪
మైథిలీం హన్తుమారబ్ధః స్త్రీభిర్హాహాకృతం తదా,
స్త్రీణాం మధ్యాత్సముత్పత్య తస్య భార్యా దురాత్మనః. ౭౫
వరా మన్దోదరీ నామ తయా సం(చ)ప్రతిషేధితః,
ఉక్తశ్చ మధురాం వాణీం తయా స మదనార్దితః. ౭౬
సీతయా తవ కిం కార్యం మహేన్ద్రసమవిక్రమ,
దేవగన్ధర్వకన్యాభిర్యక్షకన్యాభిరేవ చ. ౭౭
సార్ధం ప్రభో రమస్వేహ సీతయా కిం కరిష్యసి,
తతస్తాభిస్సమేతాభిర్నారీభిస్స మహాబలః. ౭౮
ప్రసాద్య సహసా సీతో భవనం స్వం నిశాచరః,
యాతే తస్మిన్ నగశ్రీవే రాక్షస్యో వికృతాననాః. ౭౯
సీతాం నిర్భర్త్సయామాసు ర్వాక్యైః క్రూరైస్సుదారుణైః,
తృణవద్భాషితం తాసాం గణయామాస జానకీ ౮౦
గర్జితం చ తదా తాసాం సీతా ప్రాప్య నిరర్థకమ్,
వృథాగర్జితనిశ్చేష్టా రాక్షస్యః పిశితాశనాః. ౮౧
రావణాయ శశంసుస్తాస్సీతాధ్యవసితం మహత్,
తత స్తాస్సహితాస్సర్వా నిహతార్థా నిరుద్యమాః. ౮౨

పరిక్షిప్య సమన్తాత్తాం నిద్రావశ ముపాగతాః,
తాసు చైవ ప్రసుప్తాసు సీతా భర్తృహితే రతా. ౮౩
విలప్య కరుణం దీనా ప్రశుశోచ సుదుఃఖితా,
తాసాం మధ్యాత్సముత్థాయ త్రిజటా వాక్యమబ్రవీత్. ౮౪
ఆత్మానం ఖాదత క్షిప్రం న సీతా వినశిష్యతి,
జనకస్యాత్మజా పాథ్వీ స్నుషా దశరథస్య చ. ౮౫
స్వప్నో హ్యద్య మయా దృష్టో దారుణో రోమహర్షణః,
రక్షసాం చ వినాశాయ భర్తురస్యా జయాయ చ. ౮౬
అలమస్మాత్పరిత్రాతుం రాఘవాద్రాక్షసీగణమ్,
అభియాచామ వై దేహీ మేతద్ధి మమ రోచతే. ౮౭
యస్యాస్త్వేవంవిధస్యస్వప్నో దుఃఖితాయాః ప్రదృశ్యతే,
సా దుఃఖైర్వివిధైర్ముక్తా సుఖమాప్నోత్యనుత్తమమ్. ౮౮
ప్రణిపాతప్రసన్నా హి మైథిలీ జనకాత్మజా,
తతస్సా హ్రీమతీ బాలా భర్తుర్విజయహర్షితా. ౮౯
అవోచద్యది తత్తథ్యం భవేయం శరణం హి వః,
తాం చాహం తాదృశీం దృష్ట్వా సీతాయా దారుణాం దశామ్.
చింతయామాస విక్రాన్తో న చ మే నిర్వృతం మనః,
సంభావణార్థం చ మయా జానకీశ్చిన్తితో విధిః. ౯౧
ఇక్ష్వాకూణాం హి వంశస్తు తతో మమ పురస్కృతః,
శ్రుత్వా తు గదితాం వాచం రాజర్షిగణపూజితామ్. ౯౨
ప్రత్యభాషత మాం దేవీ బాష్పైః పిహితలోచనా,
కస్త్వం కేన కథం చేహ ప్రాప్తో వానరపుఙ్గవ. ౯౩
కా చ రామేణ తే ప్రీతిస్తన్మే శంసితు మర్హసి,
తస్యాస్తద్వచనం శ్రుత్వా హ్యహమప్యబ్రువం వచః. ౯౪

దేవి రామస్య భర్తుస్తే సహాయో భీమనిక్రమః,
సుగ్రీవో నామ వీక్రాన్తో వానరేన్ద్రో మహాబలః. ౬౫
తస్య మాం విద్ధి భృత్యం త్వం హనుమన్త మిహాగతమ్;
భర్త్రాహం ప్రేషితస్తుభ్యం రామేణాక్లిష్టకర్మణా. ౬౬
ఇదం చ పురుషవ్యాఘ్రః శ్రీమాన్ దాశరథిస్స్వయమ్;
అఙ్గులీయ మభిజ్ఞాన మదాత్తుభ్యం యశస్విని. ౬౭
తదిచ్ఛామి త్వయాఽఽజ్ఞప్తం దేవి కిం కరవాణ్యహమ్,
రామలక్ష్మణయోః పార్శ్వం నయామి త్వాం కిము త్తరమ్. ౬౮
ఏతచ్ఛ్రుత్వా విదిత్వా చ సీతా జనకనన్దినీ,
ఆహ రావణ ముత్సృజ్య రాఘవో మాం నయత్వితి.
ప్రణమ్య శిరసా దేవీ మహా మార్యా మనిన్దితామ్,
రాఘవస్య మనోహ్లాద మభిజ్ఞాన మయాచిషమ్. ౧౦౦
అథ మా మబ్రవీత్సీతా గృహ్యతా మయ ముత్తమః,
మణిర్వైన మహాబాహూ రామస్త్వాం బహుమన్యతే. ౧౦౧
ఇత్యుక్త్వా తు వరారోహా మణిప్రవర మద్భుతమ్,
ప్రాయచ్ఛత్పరమోద్విగ్నా వాచా మాం సందిదేశ హ. ౧౦౨
తత స్తస్యై ప్రణమ్యాహం రాజపుత్ర్యై సమాహితః,
ప్రదక్షిణం పరిక్రామ మిహాభ్యుద్గతమానసః. ౧౦౩
ఉక్తోఽహం పున రేవేదం నిశ్చిత్య మనసా తయా,
హనుమన్మమ వృత్తాన్తం వక్తుమర్హసి రాఘవే. ౧౦౪
యథాశ్రుత్యైవ న చిరాత్తావుభౌ రామలక్ష్మణౌ,
సుగ్రీవసహితౌ వీరా వుపేయాతాం తథా కురు. ౧౦౫
యద్యన్యథా భవేదేతద్ద్వౌ మాసౌ జీవితం మమ,
న మాం ద్రక్ష్యతి కాకుత్స్థో మ్రియే సాహ మనాథవత్. ౧౦౬

తచ్ఛ్రుత్వా కరుణం వాక్యం క్రోధో మా మభ్యవర్తత,
ఉత్తరం చ మయా దృష్టం కార్యశేష మనన్తరమ్. ౧౦౩
తతోఽవర్ధత మే కాయ స్తదా పర్వతసన్నిభః,
యుద్ధకాఙ్క్షీ వనం తచ్చ వినాశయితు మారభే. ౧౦౪
తద్భగ్నం వనషణ్డం తు భ్రాన్తత్రస్తమృగద్విజమ్,
ప్రతిబుద్ధా నిరీక్ష్యైతే రాక్షస్యో వికృతాననాః. ౧౦౫
మాం చ దృష్ట్వా వనే తస్మిన్ సమాగమ్య తతస్తతః,
తా స్సమభ్యాగతాః క్షిప్రం రావణాయాచచక్షిరే. ౧౧౦
రాజన్వనమిదం దుర్గం తవ భగ్నం దురాత్మనా,
వానరేణ హ్యవిజ్ఞాయ తవ వీర్యం మహాబల. ౧౧౧
దుర్బుద్ధేస్తస్య రాజేన్ద్ర తవ విప్రియకారిణః,
వధ మాజ్ఞాపయ క్షిప్రం యథాసౌ విలయం వ్రజేత్. ౧౧౨
తచ్ఛ్రుత్వా రాక్షసేన్ద్రేణ విసృష్టా భృశదుర్జయాః,
రాక్షసాः కిఙ్కరా నామ రావణస్య మనోఽనుగాः. ౧౧౩
తేషా మశీతిసాహస్రం శూలముద్గరపాణినామ్,
మయా తస్మిన్వనోద్దేశే పరిఘేణ నిషూదితమ్. ౧౧౪
తేషాం తు హతశేషా యే తే గత్వా లఘువిక్రమాः,
నిహతం చ మహాత్మానం రావణాయాచచక్షిరే. ౧౧౫
తతో మే బుద్ధి రుత్పన్నా చైత్యప్రాసాద మాక్రమమ్,
తత్రస్థాన్రాక్షసాన్హత్వా శతం స్తమ్భేన వై పునः. ౧౧౬
లలామభూతో లఙ్కాయాస్స వై విధ్వంసితో మయా,
తతः ప్రవ స్తస్య సుతం జంబుమాలిన మాదిశత్. ౧౧౭
రాక్షసైర్బహుభిస్సార్ధం ఘోరరూపైర్భయానకైः,
తం మహాబలసంపన్నం రాక్షసం రణశోభినమ్. ౧౧౮

పరిఘేణాతిఘోరేణ సూదయామి సహానుగమ్,
తచ్ఛ్రుత్వా రాక్షసేంద్రస్తు మంత్రిపుత్రాన్ మహాబలాన్.
పదాతిబలసమ్పన్నాన్ ప్రేషయామాస రావణః,
పరిఘేణైవ తాన్ సర్వాన్నయామి యమసాదనమ్. ౧౨౨
మన్త్రిపుత్రాన్హతాఞ్ఛ్రుత్వా సమరేఽలఘువిక్రమాన్,
పఞ్చ సేనాగ్రగాఞ్ఛూరాన్ ప్రేషయామాస రావణః. ౧౨౩
తాన్ నహం సహసైన్యాన్వై సర్వానేవాభ్యసూదయమ్,
తతః పునర్దశగ్రీవః పుత్రమక్షం మహాబలమ్. ౧౨౪
బహుభీ రాక్షసైస్సార్థం ప్రేషయామాస రావణః,
తం తు మన్దోదరీపుత్రం కుమారం రణపణ్డితమ్. ౧౨౫
సహసా ఖం సముత్పత్య స్థితం పావకయోశ్చ గృహీతవాన్,
చర్మాసినం శతగుణం భ్రామయిత్వా వ్యపేషయమ్. ౧౨౬
తమక్షం మాగతం భగ్నం నిశమ్య స దశాననః,
తత ఇన్ద్రజితం నామ ద్వితీయం రావణస్సుతమ్. ౧౨౭
వ్యాదిదేశ సుసంక్రుద్ధో బలినం యుద్ధదుర్మదమ్,
తచ్చాప్యహం బలం సర్వం తం చ రాక్షసపుఙ్గవమ్. ౧౨౮
నష్టాజసం రణే కృత్వా పరం హర్ష ముపాగమమ్,
మహతాపి మహాబాహుః ప్రత్యయేన మహాబలః. ౧౨౯
ప్రేషితో రావణేనైవ సహ వీరైర్మదోత్కటైః,
సోఽవిషహ్యం హి మాం బుద్ధ్వా స్వం బలం చావమర్దితమ్.
బ్రాహ్మేణాస్త్రేణ స తు మాం ప్రబధ్నాచ్ఛాతివేగితః,
రజ్జుభిశ్చాభిబధ్నన్తి తతో మాం తత్ర రాక్షసాః. ౧౩౯
రావణస్య సమీపం చ గృహీత్వా మా ముపానయన్,
దృష్ట్వా సంభాషితశ్చాహం రావణేన దురాత్మనా. ౧౩౦

పృష్టశ్చ లజ్జాగమనం రాక్షసానాం చ తం వధమ్,
తత్సర్వం చ మయా తత్ర సీతార్థమితి జల్పితమ్. ౧౩౧
అస్యాహం దర్శనాకాఙ్క్షీ ప్రాప్తస్త్వద్భవనం విభో,
మారుతస్యౌరసః పుత్త్రో వానరో హనుమా నహమ్. ౧౩౨
రామదూతం చ మాం విద్ధి సుగ్రీవసచివం కపిమ్,
సోఽహం దూత్యేన రామస్య త్వత్సకాశ మిహాగతః. ౧౩౩
సుగ్రీవశ్చ మహాతేజాస్త్వాం కుశల మబ్రవీత్,
ధర్మార్థకామసహితం హితం పథ్య మువాచ చ. ౧౩౪
వసతో ఋశ్యమూకే మే పర్వతే విపులద్రుమే,
రాఘవో రణవిక్రాన్తో మిత్రత్వం సముపాగతః. ౧౩౫
తేన మే కథితం రాజ్ఞా భార్యా మే రక్షసా హృతా,
తత్ర సాహాయ్య మస్మాకం కార్యం సర్వాత్మనా త్వయా. ౧౩౬
మయా చ కథితం తస్మై వాలినశ్చ వధం ప్రతి,
తత్ర సాహాయ్యహేతోశ్చ సమయం కర్తు మర్హసి. ౧౩౭
వాలినా హృతరాజ్యేన సుగ్రీవేణ మహాప్రభుః,
చక్రేఽగ్నిసాక్షికం సఖ్యం రాఘవస్యామితౌజసః. ౧౩౮
తేన వాలిన ముత్పాట్య శరేణైకేన సంయుగే,
వానరాణాం మహారాజః కృతస్స ప్లవతాం ప్రభుః. ౧౩౯
తస్య సాహాయ్య మస్మాభిః కార్యం సర్వాత్మనా త్విహ,
తేన ప్రస్థాపితస్తుభ్యం సమీప మిహ ధర్మతః. ౧౪౦
క్షిప్ర మానీయతాం సీతా దీయతాం రాఘవాయ చ,
యావన్న హరయో వీరా విధమన్తి బలం తవ. ౧౪౧
వానరాణాం ప్రభావో హి న కేన విదితః పురా,
దేవతానాం సకాశం చ యే గచ్ఛన్తి నిమన్త్రితాః. ౧౪౨

ఇతి వానరరాజస్త్వా మాహేత్యభిహితో మయా,
మా మైథిల తతః క్రుద్ధశ్చకుషా ప్రదహన్నివ. ౧౪౩
తేన వధ్యోఽహ మాజ్ఞప్తో రక్షసా రౌద్రకర్మణా,
మత్ప్రభావ మవిజ్ఞాయ రావణేన దురాత్మనా. ౧౪౪
తతో విభీషణోనామ తస్య భ్రాతా మహామతిః,
తేన రాక్షసరాజోఽసౌ యాచితో మమ కారణాత్. ౧౪౫
నైవం రాక్షసశార్దూల త్యజ్యతామేష నిశ్చయః,
రాజశాస్త్రవ్యపేతో హి మార్గస్సంసేవ్యతే త్వయా. ౧౪౬
దూతవధ్యా న దృష్టా హి రాజశాస్త్రేషు రాక్షస,
దూతేన వేదితవ్యం చ యథార్థం హితవాదినా. ౧౪౭
సుమహత్యపరాధేఽపి దూతస్యాతులవిక్రమ,
విరూపకరణం దృష్టం న వధోఽస్తీతి శాస్త్రతః. ౧౪౮
విభీషణేనైవముక్తో రావణస్సందిదేశ తాన్,
రాక్షసానేతదేవాస్య లాఙ్గూలం దహ్యతామితి. ౧౪౯
తత స్తస్య వచశ్శ్రుత్వా మమ పుచ్ఛం సమన్తతః,
వేష్టితం శణవల్కైశ్చ జీర్ణైః కార్పాసకైః పటైః. ౧౫౦
రాక్షసాస్సిద్ధసన్నాహా స్తతస్తే చణ్డవిక్రమాః,
తదా దహ్యత మే పుచ్ఛం నిఘ్నన్తః కాష్ఠముష్టిభిః. ౧౫౧
బద్ధస్య బహుభిః పాశైర్యన్త్రితస్య చ రాక్షసైః,
తతస్తే రాక్షసాశ్శూరా బద్ధం మా మగ్నిసంవృతమ్. ౧౫౨
అఘోషయన్రాజమార్గే నగరద్వారమాగతాః,
తతోఽహం సుమహద్రూపం సంక్షిప్య పునరాత్మనః. ౧౫౩
విమోచయిత్వా తం బన్ధం ప్రకృతిస్థః స్థితః పునః,
ఆయసం పరిఘం గృహ్యతాని రక్షాంస్యసూదయమ్. ౧౫౪

తత స్తన్నగరద్వారం వేగేనాప్లుతవా నహమ్,
పుచ్ఛేన చ ప్రదీప్తేన తాం పురీం సాట్టగోపురామ్. ౧౫౫
దహామ్యహ మసంభ్రాన్తో యుగాన్తాగ్నిరివ ప్రజాః,
వినష్టా జానకీ వ్యక్తం న హ్యదగ్ధః ప్రదృశ్యతే. ౧౫౬
లఙ్కాయాం కశ్చిదుద్దేశస్సర్వా భస్మీకృతా పురీ,
దహతా చ మయా లఙ్కాం దగ్ధా సీతా న సంశయః. ౧౫౭
రామస్య హి మహత్కార్యం మయేదం వితథీకృతమ్,
ఇతి శోకసమావిష్ట శ్చిన్తా మహ ముపాగతః. ౧౫౮
అథాహం వాచ మశ్రౌషం చారణానాం శుభాక్షరామ్,
జానకీ న చ దగ్ధేతి విస్మయోదన్తభాషిణామ్. ౧౫౯
తతో మే బుద్ధిరుత్పన్నా శ్రుత్వా తా మద్భుతాం గిరమ్,
అదగ్ధా జానకీత్యేవం నిమిత్తైశ్చోపలక్షితా. ౧౬౦
దీప్యమానే తు లాఙ్గూలే న మాం దహతి పావకః,
హృదయం చ ప్రహృష్టం మే వాతాస్సుఖభగన్ధినః. ౧౬౧
నైర్నిమిత్తైశ్చ దృష్టార్థైః కారణైశ్చ మహాగుణైః,
ఋషివాక్యైశ్చ సిద్ధార్థైర్ రభవం హృష్టమానసః. ౧౬౨
పునర్దృష్ట్వా చ వైదేహీం విసృష్టశ్చ తయా పునః,
తతః పర్వత మాసాద్య తత్రారిష్టమహం పునః. ౧౬౩
ప్రతిప్లవన మారేభే యుష్మద్దర్శనకాఙ్క్షయా,
తతః పవనచన్ద్రార్క-సిద్ధగన్ధర్వసేవితమ్. ౧౬౪
పన్థాన మహ మాక్రమ్య భవతో దృష్టవా నిహ,
రాఘవస్య ప్రభావేన భవతాం చైవ తేజసా. ౧౬౫

సుగ్రీవస్య చ కార్యార్థం మయా సర్వ మనుష్ఠితమ్,
ఏతత్సర్వం మయా తత్ర యథావ దుపపాదితమ్. ౧౬౬
అత్ర యన్న కృతం శేషం తత్సర్వం క్రియతామితి.
ఇతి శ్రీమత్సున్దరకాణ్డే - అష్టషష్ట్యధికశతస్సర్గః.

ఏకోనషష్టితమస్సర్గః

ఏతదాఖ్యాయ తత్సర్వం హనుమాన్మారుతాత్మజః,
భూయస్సముపచక్రామ వచనం వక్తు ముత్తరమ్. ౧
సఫలో రాఘవోద్యోగస్సుగ్రీవస్య చ సంభ్రమః,
శీల మాసాద్య సీతాయా మమ చ ప్రవణం మనః. ౨
తపసా నిర్దహేల్లోకాన్క్రుద్ధో వా నిర్దహేదపి,
సర్వథాతిప్రవృద్ధోఽసౌ రావణో రాక్షసాధిపః. 3
తస్య తాం స్పృశతో గాత్రం తపసా న వినాశితమ్,
న తదగ్నిశిఖా కుర్యాత్సంస్పృష్టా పాణినా సతీ. ౪
జనకస్యాత్మజా కుర్యాద్భస్మ తోక్రుధకలుషీకృతా,
జామ్బవత్ప్రేముఖాన్ సర్వా ననుజ్ఞాప్య మహాహరీన్. ౫
అస్తిన్యేవం గతే కార్యే భవతాం చ నివేదితే,
న్యాయ్యం స్మ సహ వైదేహ్యా ద్రష్టుం తౌ పార్థివాత్మజౌ. ౬
అహమేకోఽపి పర్యాప్తస్తస్య రాక్షసగణాం పురీమ్,
తాం లఙ్కాం తరసా హన్తుం రావణం చ మహాబలమ్. ౭
కిం పునస్సహితో వీరైర్బలవద్భిః కృతాత్మభిః,
కృతాస్త్రైః ప్లవగైశ్శూరైర్భవద్భిర్విజయైషిభిః ౮
అహం తు రావణం యుద్ధే ససైన్యం సపురస్సరమ్,
సహపుత్రం వధిష్యామి సహోదరయుతం యుధి. ౯

బ్రాహ్మమైన్ద్రం చ రౌద్రం చ వాయవ్యం వారుణం తథా,
యది శక్రజితోఽస్త్రాణి దుర్నిరీక్ష్యాణి సంయుగే. ౧౦
తాన్యహం విధమిష్యామి హనిష్యామి చ రాక్షసాన్,
భవతామభ్యనుజ్ఞాతో విక్రమో మే రుణద్ధి తమ్. ౧౧
మయాతులా విసృష్టా హి శైలవృష్టిర్నిరన్తరా,
దేవానపి రణే హన్యాత్కిం పునస్తాన్నిశాచరాన్. ౧౨
సాగరోఽప్యతియాద్వేలాం మన్దరః ప్రచలేదపి,
న జామ్బవన్తం సమరే కమ్పయేదరివాహినీ. ౧౩
సర్వరాక్షససఙ్ఘానాం రాక్షసా యే చ పూర్వకాః,
అల మేకో వినాశాయ వీరో వాలిసుతః కపిః. ౧౪
పనసస్యోరువేగేన సీలస్య చ మహాత్మనః,
మన్దరోఽప్యవశీర్యేత కిం పునర్యుధి రాక్షసాః. ౧౫
సదేవాసురయక్షేషు గన్ధర్వోరగపక్షిషు,
మైన్దస్య ప్రతియోద్ధారం శంసత ద్వివిదస్య వా. ౧౬
అశ్వినోర్పుత్రౌ మహాభాగౌ వేతౌ ప్లవగసత్తమౌ,
వీతయోః ప్రతియోద్ధారం న పశ్యామి రణాజిరే. ౧౭
పితామహవరోత్సేకాత్పరమం దర్పమాస్థితౌ,
అమృతప్రాశనావేతౌ సర్వవానరసత్తమౌ. ౧౮
అశ్వినోస్తాననార్థం హి సర్వలోకపితామహః,
సర్వావధ్యత్వమతుల మనయోర్దత్తవాన్పురా. ౧౯
వరోత్సేకేన మత్తౌ చ ప్రమథ్య మహతీం చమూమ్,
సురాణా మమృతం వీరౌ పీతవన్తౌ ప్లవఙ్గమౌ. ౨౦
వీతావేవ హి సంక్రుద్ధౌ సవాజిరథకుఞ్జరామ్,
లఙ్కాం నాశయితుం శక్తౌ సర్వే తిష్ఠన్తు వానరాః. ౨౧

మయైవ నిహతా లఙ్కా దగ్ధా భస్మీకృతా పునః,
రాజమార్గేషు సర్వత్ర నామ విశ్రావితం మయా. ౨౨
జయత్యతిబలో రామో లక్ష్మణశ్చ మహాబలః,
రాజా జయతి సుగ్రీవో రాఘవేణాభిపాలితః. ౨౩
అహం కోసలరాజస్య దాసః పవనసమ్భవః,
హనుమానితి సర్వత్ర నాను విశ్రావితం మయా. ౨౪
అశోకవనికామధ్యే రావణస్య దురాత్మనః,
అధస్తాచ్ఛింశుపావృక్షే సాధ్వీ కరుణ మాస్థితా, ౨౫
రాక్షసీభిః పరివృతా శోకసన్తాపకర్శితా,
మేఘలేఖాపరివృతా చన్ద్రలేఖేవ నిష్ప్రభా. ౨౬
అచిన్తయన్తీ వైదేహీ రావణం బలదర్పితమ్,
పతివ్రతా చ సుశ్రోణీ అవష్టబ్ధా చ జానకీ. ౨౭
అనురక్తా హి వైదేహీ రామం సర్వాత్మనా శుభా,
అనన్యచిత్తా రామే చ పౌలోమీవ పురన్దరే. ౨౮
తదేకవాసస్సంవీతా రజోధ్వస్తా తథైవ చ,
శోకసన్తాపదీనాఙ్గీ సీతా భర్తృహితే రతా. ౨౯
సా మయా రాక్షసీభ్యో తర్జ్యమానా ముహుర్ముహుః,
రాక్షసీభిర్విరూపాభిర్దృష్టా హి ప్రమదావనే. ౩౦
ఏకవేణీధరా దీనా భర్తృచిన్తాపరాయణా,
అధశ్శయ్యా వివర్ణాఙ్గీ పద్మినీవ హిమాగమే. ౩౧
రావణాద్వినివృత్తార్థా మర్తవ్యకృతనిశ్చయా,
కథంచిన్మృగశాబాక్షీ విశ్వాస ముపపాదితా. ౩౨
తతస్సంభాషితా చైవ సర్వమర్థం చ దర్శితా,
రామసుగ్రీవసఖ్యం చ శ్రుత్వా ప్రీతి ముపాగతా. ౩౩

నియతస్సముదాచారో భక్తిర్భర్తరి చోత్తమా,
యన్న హన్తి దశగ్రీవం స మహాత్మా కృతాగసమ్. 3౪
నిమిత్తమాత్రం రామస్తు వధే తస్య భవిష్యతి,
సా ప్రకృత్యైవ తన్వఙ్గీ తద్వియోగాచ్చ కర్శితా. 3౫
ప్రతిపత్ప్రాతశీలస్య విద్యేవ తనుతాం గతా,
ఏవమాస్తే మహాభాగా సీతా శోకపరాయణా. 3౬
యదత్ర ప్రతికర్తవ్యం తత్సర్వ ముపపద్యతామ్.

ఇతి శ్రీమత్సున్దరకాణ్డే - ఏకోనషష్టితమస్సర్గః.

షష్టితమస్సర్గః

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా వాలిసూను రభాషత,
అయుక్తం తు వినా దేవీం దృష్టవద్భిశ్చ వానరాః. ౧
సమీపం గన్తు మస్మాభీ రాఘవస్య మహాత్మనః,
దృష్టా దేవీ న చాఽఽనీతా ఇతి తత్ర నివేదనమ్. ౨
అయుక్తమివ పశ్యామి భవద్భిః ఖ్యాతవిక్రమైః,
న హి నః ప్లవనే కశ్చిన్నాపి కశ్చిత్పరాక్రమే. 3
తుల్యస్సాసురదైత్యేషు లోకేషు హరిసత్తమాః,
తేష్వేవం హతవీరేషు రాక్షసేషు హనూమతా. ౪
కిమన్యత్ర కర్తవ్యం గృహీత్వా యామ జానకీమ్,
తమేవం కృతసఙ్కల్పం జామ్బవాన్హరిసత్తమః. ౫
ఉవాచ పరమప్రీతో వాక్య మర్థవ దర్థవిత్,
న తావదేషామతిరక్షమాణో యథా భవాన్వక్ష్యతి రాజపుత్ర,
యథాతురామస్యమతిర్విషాతా తథాభవాన్వక్ష్యతు కార్యసిద్ధిమ్.

ఇతి శ్రీమత్సున్దరకాణ్డే - షష్టితమస్సర్గః.

ఏకషష్టితమస్సర్గః

తతో జామ్బవతో వాక్యమగృహ్ణాన్తవనౌకసః,
అఙ్గదప్రముఖా వీరా హనుమాంశ్చ మహాకపిః. ౧

ప్రీతిమన్తస్తతస్సర్వే వాయుపుత్రపురస్కరాః,
మహేన్ద్రాద్రిం పరిత్యజ్య పుప్లువుః ప్లవగర్షభాః. ౨

మేరుమన్దరసంకాశా మత్తా ఇవ మహాగజాః,
ఛాదయన్త ఇవాకాశం మహాకాయా మహాబలాః. ౩

సభాజ్యమానం భూతైస్తమాత్మవన్తం మహాబలమ్,
హనుమన్తం మహావేగం వహన్త ఇవ దృష్టిభిః. ౪

రాఘవే చార్థనిర్వృత్తిం కర్తుం చ పరమం యశః,
సమాదాయ సమృద్ధార్థాః కర్మసిద్ధిభిరున్నతాః. ౫

ప్రియాఖ్యానోన్ముఖ్యాస్సర్వే సర్వే యుద్ధాభినన్దినః,
సర్వే రామప్రతీకారే నిశ్చితార్థా మనస్వినః. ౬

ప్లవమానాః ఖమాప్లత్య తతస్తే కాననౌకసః,
నన్దనోపమమాసేదుర్వనం ద్రుమలతాయుతమ్. ౭

యత్తన్మధువనం నామ సుగ్రీవస్యాభిరక్షితమ్,
అధృష్యం సర్వభూతానాం సర్వభూతమనోహరమ్. ౮

యద్రక్షతి మహావీర్యస్సదా దధిముఖః కపిః,
మాతులః కపిముఖ్యస్య సుగ్రీవస్య మహాత్మనః. ౯

తే తద్వన ముపాగమ్య బభూవుః పరమోత్కటాః,
వానరా వానరేంద్రస్య మనసా కాంతతమం మహత్. ౧౦
తత స్తే వానరా హృష్టా దృష్ట్వా మధువనం మహత్,
కుమార మభ్యయాచంత మధూని మధుపింగళాః. ౧౧
తతః కుమారస్తాన్ వృద్ధాన్ జాంబవత్ప్రముఖాన్ కపీన్,
అనుమాన్య దదౌ తేషాం నిసర్గం మధుభక్షణే. ౧౨
తతశ్చానుమతాస్సర్వే సంప్రహృష్టా వనౌకసః,
ముదితాః ప్రేరితాశ్చాపి ప్రనృత్యంతోఽభవం స్తతః. ౧౩
గాయంతి కేచిత్ప్రణమంతి కేచి
న్నృత్యంతి కేచి త్ప్రహసంతి కేచిత్,
పతంతి కేచి ద్విచరంతి కేచిత్
ప్లవంతి కేచి త్ప్రలపంతి కేచిత్. ౧౪
పరస్పరం కేచిదుపాశ్రయంతే పరస్పరం కేచిదుపాక్రమంతే,
పరస్పరం కేచిదుపబ్రువంతే పరస్పరం కేచిదుపారమంతే. ౧౫
ద్రుమాద్ద్రుమం కేచిదభిద్రవంతే
భీతా నగాగ్రాన్నిపతంతి కేచిత్,
మహీతలాత్కేచిదుదీర్ణవేగా
మహాద్రుమాగ్రాన్యభిసరవంతి. ౧౬
గాయంత మన్యః ప్రహసన్నుపైతి
హసంత మన్యః ప్రరుదన్నుపైతి,
రుదంత మన్యః ప్రణువన్నుపైతి
నువంత మన్యః ప్రణద న్నుపైతి. ౧౭
సమాకులం తత్కపిసైన్య మాసీ
న్మధుప్రపానోత్కటసత్త్వచేష్టమ్,

న చాత్ర కశ్చి న్న బభూవ మత్తో
న చాత్ర కశ్చి న్న బభూవ తృప్తః. ౧౫
తతో వనం తత్పరిభక్ష్యమాణం
ద్రుమాంశ్చ విధ్వంసితపత్రపుష్పాన్,
సమీక్ష్య కోపాద్ధధివక్త్రనామా
నివారయామాస కపిః కపీం స్తాన్. ౧౬
సతైఃప్రవృద్ధైఃపరిభర్త్స్యమానో వనస్య గోప్తా హరివీరవృద్ధః,
చకారభూయో మతిముగ్రతేజా వనస్య రక్షాం ప్రతివానరేభ్యః.
ఉవాచ కాంశ్చిత్పరుషాణి ధృష్ట
మస్తక్షమన్యాంశ్చ తలైర్జఘాన,
సమేత్య కైశ్చి త్కలహం చకార
తతైవ సామ్నోపజగామ కాంశ్చిత్. ౧౮
సతైర్హతాత్సంపరివార్య వాక్యై
ర్బలాచ్చ తేన ప్రతివార్యమాణైః,
ప్రధర్షితస్యాస్యకృథాయుస్సమేత్య
ప్రకృష్యతే చాప్యనవేక్ష్య దోషమ్. ౧౯
నతైస్తుదంతో దశనైర్దశంత
స్తలైశ్చ పాదైశ్చ సమాపయంతః,
మదాత్మకం తం కపయస్సముగ్రా
మహావనం నిర్విషయం చ చక్రుః. ౨౦

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - ఏకషష్టితమస్సర్గః.

ద్వి ష ష్టి త మ స్స ర్గః

తా నువాచ హరిశ్రేష్ఠో హనుమాన్వానరర్షభః,
అవ్యగ్రమనసో యూయం మధు సేవత వానరాః. ౧

అహ మావారయిష్యామి యుష్మాకం పరిపంథినః,
శ్రుత్వా హనుమతో వాక్యం హరీణాం ప్రవరోఽంగదః. ౨

ప్రత్యువాచ ప్రసన్నాత్మా పిబంతు హరయో మధు,
అవశ్యం కృతకార్యస్య వాక్యం హనుమతో మయా. 3

అకార్యమపి కర్తవ్యం కిముంగ పున రీదృశమ్,
అంగదస్య ముఖాచ్ఛ్రుత్వా వచనం వానరర్షభాః. ౪

సాధు సాధ్వితి సంహృష్టా వానరాః ప్రత్యపూజయన్,
పూజయిత్వాంగదం సర్వే వానరా వానరర్షభమ్. ౫

జగ్ముర్మధువనం యత్ర నదీవేగ ఇవ ద్రుమమ్,
తే ప్రవిష్టా మధువనం పాలానాక్రమ్య వీర్యతః. ౬

అతిసర్గాచ్చ పటవో దృష్ట్వా శ్రుత్వా చ మైథిలీమ్,
పపుస్సర్వే మధు తదా రసవత్ఫల మానదుః. ౭

ఉత్పత్య చ తతస్సర్వే వనపాలాన్సమాగతాన్,
తాడయంతి స్మ శతశ స్సక్తాన్మధువనే తదా. ౮

మధూని ద్రోణమాత్రాణి బాహుభిః పరిగృహ్య తే,
పిబంతి సహితాస్సర్వే నిఘ్నంతి స్మ తథా పరే. ౯

కేచిత్పీత్వాఽపవిధ్యంతి మధూని మధుపింగళాః,
మధూచ్ఛిష్టేన కేచిచ్చ జఘ్ను రన్యోన్యముత్కటాః. ౧౦

అపరే వృక్షమూలే తు శాఖాం గృహ్య వ్యవస్థితాః,
అత్యర్థం చ మదగ్లానాః పర్ణానాస్తీర్య శేరతే. ౧౧
ఉన్మత్తభూతాః ప్లవగా మధుమత్తాశ్చ హృష్టవత్,
క్షిపంతి చ తదాన్యోన్యం క్షిలంతి చ తథాఽపరే. ౧౨
కేచిత్క్షేళాం ప్రకుర్వంతి కేచిత్కూజంతి హృష్టవత్,
హరయో మధునా మత్తాః కేచిత్సుప్తా మహీతలే. ౧౩
కృత్వా కేచిద్గసంత్యన్యే కేచి త్కుర్వంతి చేతరత్,
కృత్వా కేచిద్వదంత్యన్యే కేచిద్బుధ్యంతి చేతరత్. ౧౪
యేఽప్యత్ర మధుపాలాస్స్యుః ప్రేష్యా దధిముఖస్య తు,
తేఽపి తైర్వానరై ర్భీమైః ప్రతిషిద్ధా దిశో గతాః. ౧౫
జానుభిస్తు ప్రకృష్టాశ్చ దేవమార్గం ప్రదర్శితాః,
అబ్రువ న్పరమోద్విగ్నా గత్వా దధిముఖం వచః. ౧౬
హనూమతా దత్తవరైర్బలం తం మధువనం బలాత్,
వయం చ జానుభిః కృష్టా దేవమార్గం చ దర్శితాః. ౧౭
తతో దధిముఖః క్రుద్ధో వనపస్తత్ర వానరః,
హతం మధువనం శ్రుత్వా సాంత్వయామాస తాన్ హరీన్. ౧౮
ఇహాగచ్ఛత గచ్ఛామో వానరాన్ బలదర్పితాన్,
బలేన వారయిష్యామో మధు భక్షయతో వయమ్. ౧౯
శ్రుత్వా దధిముఖస్యేదం వచనం వానరర్షభాః,
పునర్నివృత్తా మధువనం తేనైవ సహసా యయుః. ౨౦
మధ్యే చైషాం దధిముఖః ప్రగృహ్య తరసా తరుం,
సమభ్యధావద్వేగేన తే చ సర్వే ప్లవంగమాః. ౨౧
తే శైలాః పాదపాంశ్చాపి పర్వతాంశ్చాపి వానరాః,
గృహీత్వాభ్యగమన్ క్రుద్ధా యత్ర తే కపికుంజరాః. ౨౨

తే స్వామివచనం వీరా హ్యాదయేష్వవసజ్య తత్,
త్వరయా హ్యభ్యధావంత సాలతాలశిలాయుధాః. ౨౩
వృక్షస్థాంశ్చ తలస్థాంశ్చ వానరాఁ బలదర్పితాఁ,
అభ్యక్రామంస్తతో వీరాః పాలా స్తత్ర శుభా స్రశః. ౨౪
అథ దృష్ట్వా దధిముఖం క్రుద్ధం వానరపుంగవాః,
అభ్యధావంత వేగేన హనుమత్ప్రిముఖా స్తదా. ౨౫
తం సవృక్షం మహాబాహుం ఆపతంతం మహాబలం,
ఆర్యకం ప్రాహర త్తత్ర బాహుభ్యాం కుపితోఽంగదః. ౨౬
మదాంధశ్చ న వేదైనమార్యకోఽయం మమేతి సః,
అథైనం నిష్పిపేషాశు వేగవద్వసుధాతలే. ౨౭
స భగ్నబాహూరుభుజో విహ్వలశ్శోణితోక్షితః,
ముమోహా సహసా వీరో ముహూ ర్తం కపికుంజరః. ౨౮
స సమాశ్వాస్య సహసా సంక్రుద్ధో రాజమాతులః,
వానరాన్వారయామాస దండేనమధుమోహితాన్. ౨౯
స కథంచి ద్విముక్తస్తై ర్వానరై ర్వానరర్షభః,
ఉవాచై కాంతమాశ్రిత్య భృత్యాఁ స్వాఁ సముపాగతాన్.
ఏతే తిష్ఠంతు గచ్ఛామో భర్తా నో యత్ర వానరః,
సుగ్రీవో విపులగ్రీవ స్సహ రామేణ తిష్ఠతి. ౩౦
సర్వం చై వాంగదే దోషం శ్రావయిష్యామి పార్థివే,
అమర్షి వచనం శ్రుత్వా ఘాతయిష్యతి వానరాన్. ౩౧
ఇష్టం మధువనం హ్యేతత్సుగ్రీవస్య మహాత్మనః,
పితృపై తామహం దివ్యం దేవైరపి దురాసదమ్. ౩౩
స వానరానిమాఁ సర్వాఁ మధులుబ్ధాఁ గతాయుషః,
ఘాతయిష్యతి దండేన సుగ్రీవస్సుహృజ్జనాన్. ౩౪

వధ్యా హ్యేతే దురాత్మానో నృపాజ్ఞాపరిభావినః,
అమర్షప్రభవో రోషస్సఫలో నో భవిష్యతి. 34
ఏవముక్త్వా దధిముఖో వనపాలాన్మహాబలః,
జగామ సహసోత్పత్య వనపాలై స్సమన్వితః. 35
నిమేషాంతరమాత్రేణ స హి ప్రాప్తో వనాలయః,
సహస్రాంశుసుతో ధీమాన్ సుగ్రీవో యత్ర వానరః. 36
రామం చ లక్ష్మణం చైవ దృష్ట్వా సుగ్రీవమేవ చ,
సమప్రతిష్ఠాం జగతీమాకాశాన్నిపపాత హ. 37
సన్నిపత్య మహావీర్యస్సర్వైస్తైః పరివారితః,
హరిర్దధిముఖః పాలైః పాలానాం పరమేశ్వరః. 38
స దీనవదనో భూత్వా కృత్వా శిరసి చాంజలిం,
సుగ్రీవస్య శుభౌ మూర్ధ్నా చరణౌ ప్రత్యపీడయత్. 39

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - ద్విషష్టితమస్సర్గః.

త్రిషష్టితమస్సర్గః

తతో మూర్ధ్నా నిపతితం వానరం వానరర్షభః,
దృష్ట్వైవోద్విగ్నహృదయో వాక్యమేతదువాచహ. 1
ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠ కస్తాస్త్వం పాదయోః పతితో మమ,
అభయం తే భవేద్వీర సర్వమేవాభిధీయతామ్. 2
స తు విశ్వాసితస్తేన సుగ్రీవేణ మహాత్మనా,
ఉత్థాయ సుమహాప్రాజ్ఞో వాక్యం దధిముఖోఽబ్రవీత్. 3
నైవర్క్షరజసా రాజన్న త్వయా నాపి వాలినా,
వనం నిసృష్టపూర్వం హి భక్షితం తచ్చ వానరైః. 4

ఏభిః ప్రధర్షితాశ్చైవ వానరా వనరక్షిభిః,
మధూన్యచింతయిత్వేమాన్భక్షయంతి పిబంతి చ.
శిష్టమత్రాపవిధ్యంతి భక్షయంతి తథాపరే,
నివార్యమాణాస్తే సర్వే భృశం వై దర్శయంతి హి. ౬
ఇమే హి సంరబ్ధతరాస్తథా తైస్సంప్రధర్షితాః,
వారయంతో వనాత్తస్మాత్కృద్ధైర్వానరపుంగవైః. ౭
తతస్తైర్బహుభిర్వీరైర్వానరైర్వానరర్షభః,
సంరక్తనయనైః క్రోధాద్ధరయః ప్రవిచాలితాః. ౮
పాణిభిర్నిహతాః కేచిత్కేచిజ్జానుభిరాహతాః,
ప్రకృష్టాశ్చ యథాకామం దేవమార్గం చ దర్శితాః. ౯
ఏవమేతే హతాస్తూష్ణీం స్థాయి తిష్ఠతి భర్తరి,
కృత్స్నం మధువనం చైవ ప్రకామం తైః ప్రభక్ష్యతే. ౧౦
ఏవం విజ్ఞాప్యమానం తం సుగ్రీవం వానరర్షభం,
అపృచ్ఛత్తం మహాప్రాజ్ఞో లక్ష్మణః పరవీరహా. ౧౧
కిమయం వానరో రాజన్ వనపః ప్రత్యుపస్థితః,
కం చార్థమభినిర్దిశ్య దుర్గిణితో వాక్యమబ్రవీత్. ౧౨
ఏవముక్తస్తు సుగ్రీవో లక్ష్మణేన మహాత్మనా,
లక్ష్మణం ప్రత్యువాచేదం వాక్యం వాక్యవిశారదః. ౧౩
తస్య లక్ష్మణ సంప్రాహ వీరో దధిముఖః కపిః,
అంగదప్రముఖైర్వీరైర్భక్షితం మధు వానరైః. ౧౪
విచిత్య దక్షిణామాశామాగతైర్హరిపుంగవైః,
సామకృతకృత్యానామిచ్ఛాస్మాదుపక్రమః. ౧౫

ఆగతైశ్చ ప్రమథితం యథా మధువనం హి తైః,
ధర్షితం చ వనం కృత్స్నమనయుక్తం చ వానరైః. ౧౬
వనం యదాఽభిపన్నాస్తే సాధితం కర్మ వానరైః,
దృష్టా దేవీ న సందేహో న చాన్యేన హనూమతా. ✓ ౧౭
న హ్యన్యస్యాధనే హేతుః కర్మణోఽస్య హనూమతః,
కార్యసిద్ధిర్మతి శ్చైవ తస్మిన్వానరపుంగవే. ౧౮
వ్యవసాయశ్చ వీర్యం చ శ్రుతం చాపి ప్రతిష్ఠితం,
జాంబవాన్యత్ర నేతా స్యాదంగదశ్చ మహాబలః. ౧౯
హనుమాంశ్చాప్యధిష్ఠాతా న తస్య గతిరన్యథా, ✓
అంగదప్రముఖైర్వీరైర్రక్షితం మధువనం కిల. ౨౦
వారయంతశ్చ సహితా స్తథా జానుభిరాహతాః,
ఏతదర్థమయం ప్రాప్తో వక్తుం మధురవాగిహ. ౨౧
నామ్నా దధిముఖో నామ హరిః ప్రఖ్యాతవిక్రమః,
దృష్టా సీతా మహాబాహో సౌమిత్రే పశ్య తత్త్వతః. ౨౨
అభిగమ్య తథా సర్వే పిబంతి మధు వానరాః,
న చాప్యదృష్ట్వా వై దేహీం విశ్రుతాః పురుషర్షభ. ౨౩
వనం దత్తవరం దివ్యం ధర్షయేయుర్వనౌకసః,
తతః ప్రహృష్టో ధర్మాత్మా లక్ష్మణస్సహరాఘవః. ౨౪
శ్రుత్వా కర్ణసుఖాం హృద్యాం సుగ్రీవవదనాచ్ఛ్రుతాం,
ప్రాహృష్యత భృశం రామో లక్ష్మణశ్చ మహాబలః. ౨౫
శ్రుత్వా దధిముఖస్యేదం సుగ్రీవస్తు ప్రహృష్య చ,
వనపాలం పునర్వాక్యం సుగ్రీవః ప్రత్యభాషత. ౨౬
ప్రీతోఽస్మి సోఽహం యద్భుక్తం వనం తైః కృతకర్మభిః,
మర్షితం మర్షణీయం చ చేష్టితం కృతకర్మణామ్. ౨౭

ఇచ్ఛామి శీఘ్రం హనుమత్ప్రధానాం శాఖామృగాం స్తాం
మృగరాజదర్పాం, ద్రష్టుం కృతార్థాం సహ రాఘవాభ్యాం
శ్రోతుం చ సీతాధిగమే ప్రయత్నమ్. ౩౮
ప్రీతిస్థితాస్తౌ సంప్రహృష్టౌ కుమారౌ దృష్ట్వా సిద్ధార్థా
వానరాణాం చ రాజా, అంగైస్సంహృష్టైః కర్మసిద్ధిం విదిత్వా
బాహ్వో రాసన్నాంసోఽతిమాత్రం ననంద. ౩౯
ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - త్రిషష్టితమస్సర్గః.

చతుష్షష్టితమస్సర్గః

సుగ్రీవేణైవముక్తస్తు హృష్టో దధిముఖః కపిః,
రాఘవం లక్ష్మణం చైవ సుగ్రీవం చాభ్యవాదయత్. ౧
స ప్రణమ్య చ సుగ్రీవం రాఘవౌ చ మహాబలౌ,
వానరైస్సహితైశ్శూరైర్దివమేవోత్పపాత హ. ౨
స యత్రైవాఽగతః పూర్వం తత్రైవ త్వరితం గతః,
నిపత్య గగనాదుచ్చైః తద్వనం ప్రవివేశ హ. ౩
స ప్రవిష్టో మధువనం దదర్శ హరియూథపాన్,
విమదానుత్థితాన్ సర్వాన్ మేహమానాన్మధూత్తకమ్. ౪
స తానుపాగమద్వీరో బద్ధ్వా కరపుటాంజలిం,
ఉవాచ వచనం శ్లక్ష్ణమిదం హృష్టవదంగదమ్. ౫
సౌమ్య రోషో న కర్తవ్యో యదేభిరభివారితః,
అజ్ఞానాద్రక్షిభిః క్రోధాద్భవంతః ప్రతిషేధితాః. ౬
యువరాజస్త్వమాశాశ్చ వనస్యాస్య మహాబల,
మాతాతూత్తరం కుర్యా

ఆఖ్యాతం హి మయా గత్వా పితృవ్యస్య తవానఘ,
ఇహోపయాతం సర్వేషామేతేషాం వనచారిణామ్. ౭
స త్వదాగమనం శ్రుత్వా సహైభిర్హరియూథపైః,
ప్రహృష్టో న తు రుష్టోఽసౌ వనం శ్రుత్వా ప్రధర్షితమ్. ౮
ప్రహృష్టో మాం పితృవ్యస్తే సుగ్రీవో వానరేశ్వరః,
శీఘ్రం ప్రేషయ సర్వాం స్తానితి హోవాచ పార్థివః. ౧౦
శ్రుత్వా దధిముఖస్యేదం వచనం శ్లక్ష్ణమంగదః,
అబ్రవీత్తాన్ హరిశ్రేష్ఠో వాక్యం వాక్యవిశారదః. ౧౧
నంకే శ్రుతోఽయం వృత్తాంతో రామేణ హరియూథపాః,
తత్ క్షమం నేహ నష్టానాం కృతే కార్యే పరంతపాః. ౧౨
పీత్వా మధు యథాకామం విశ్రాంతా వనచారిణః,
కిం శేషం గమనం తత్ర సుగ్రీవో యత్ర మే గురుః. ౧౩
సర్వే యథా మాం వక్ష్యంతి సమేత్య హరియూథపాః,
తథాఽస్మి కర్తా కర్తవ్యే భవద్భిః పరవానహమ్. ౧౪
నాజ్ఞాపయితుమీశోఽహం యువరాజోఽస్మి యద్యపి,
అయుక్తం కృతకర్తాణో యూయం ధర్షయితుం మయా. ౧౫
బ్రువతశ్చాంగదస్యైవం శ్రుత్వా వచనమవ్యయం,
ప్రహృష్టమనసో వాక్యమిదమూచుర్వనౌకసః. ౧౬
ఏవం వక్ష్యతి కో రాజన్ ప్రభుస్త్వం వానరర్షభ,
ఐశ్వర్యమదమత్తో హి సరోఽహమితి మన్యతే. ౧౭
తవ చేదం ను సదృశం వాక్యం నాన్యస్య కస్యచిత్,
సన్నతిర్హి తవాఖ్యాతి భవిష్యచ్ఛుభయోగ్యతామ్. ౧౮
సర్వే వయమపి ప్రాప్తాస్తత్ర గంతుం కృతక్షణాః,
స యత్ర హరివీరాణాం సుగ్రీవః పతిరవ్యయః. ౧౯

త్వయా హ్యాను క్తైర్హరిభిర్నైవ శక్యం పదాత్పదం,
క్వచిద్గంతుం హరిశ్రేష్ఠ బ్రూమస్సత్యమిదం తు తే. ౩౬
ఏవం తు వదతాం తేషామంగదః ప్రత్యువాచ హ,
బాఢం గచ్ఛామ ఇత్యుక్త్వా ఖముత్పేతు ర్మహాబలాః. ౩౭
ఉత్పతంతమనూత్పేతుస్సర్వే తే హరియూథపాః,
కృత్వాకాశం నిరాకాశం యంత్రోత్క్షిప్తా ఇవాచలాః. ౩౮
తేఽంబరం సహసోత్పత్య వేగవంతః ప్లవంగమాః,
వినదంతో మహానాదం ఘనా వాతేరితా యథా. ౩౯
అంగదే హ్యాననుప్రాప్తే సుగ్రీవో వానరాధిపః,
ఉవాచ శోకోపహతం రామం కమలలోచనమ్. ౪౦
సమాశ్వసిహి భద్రం తే దృష్టా దేవీ న సంశయః,
నాగంతుమిహ శక్యం తైరతీతే సమయే హి నః. ౪౧
న మత్సకాశమాగచ్ఛేత్కృత్యే హి వినిపాతితే,
యువరాజో మహాబాహుః ప్లవతాం ప్రవరోఽంగదః. ౪౨
యద్యప్యకృతకృత్యానామీదృశస్సన్యదుపక్రమః,
భవేత్స దీనవదనో భ్రాంతవిప్లుతమానసః. ౪౩
పితృపైతామహం చైతత్పూర్వైరభిరక్షితం,
న మే మధువనం హన్యాదహృష్టప్లవగేశ్వరః ౪౪
కౌసల్యాసుప్రజా రామ సమాశ్వసిహి సువ్రత,
దృష్టా దేవీ న సందేహో న చాన్యేన హనూమతా. ౪౫
న హ్యన్యః కర్మణో హేతుస్సాధనేఽస్య హనూమతః,
హనూమతి హి సిద్ధిశ్చ మతిశ్చ మతిసత్తమ. ౪౬
వ్యవసాయశ్చ వీర్యం చ సూర్యే తేజ ఇవ ధ్రువం,
జాంబవాన్యత్ర నేతా స్యాదంగదశ్చ బలేశ్వరః. ౪౭

హనుమాంశ్చాప్యధిష్ఠాతా న తస్య గతిరన్యథా,
మాభూచ్చింతాసమాయుక్తస్సంప్రత్యమితవిక్రమః. 32

తతః కిలకిలాశబ్దం శుశ్రావాసన్నమంబరే,
హనుమత్కర్మ దృష్టానాం నర్దతాం కాననౌకసామ్. 33

కిష్కింధాముపయాతానాం సిద్ధిం కథయతామివ,
తతశ్శ్రుత్వా నినాదం తం కపీనాం కపిసత్తమః.. 34

ఆయతాంచితలాంగూలస్సోఽభవద్ధృష్టమానసః,
ఆజగ్ముస్తేఽపి హరయో రామదర్శనకాంక్షిణః. 35

అంగదం పురతః కృత్వా హనూమంతం చ వానరం,
తేఽంగదప్రముఖా వీరాః ప్రహృష్టాశ్చ ముదాన్వితాః. 36

నిపేతుర్గిరిరాజస్య సమీపే రాఘవస్య చ,
హనుమాంశ్చ మహాబాహుః ప్రణమ్య శిరసా తతః. 37

నియతామృతాం దేవీం రాఘవాయ న్యవేదయత్,
నిశ్చితార్థ స్తత స్తస్మి సుగ్రీవః పవనాత్మజే. 38

లక్ష్మణః ప్రీతిమాన్ప్రీతం బహుమానాదవైక్షత,
ప్రీత్యా చ రమమాణోఽథ రాఘవః కపివీరహా,
బహుమానేన మహతా హనుమంతమవైక్షత. 39

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - చతుష్షష్టితమస్సర్గః.

పఞ్చషష్టితమస్సర్గః

తతః ప్రస్రవణం శైలం తే గత్వా చిత్రకాననం,
ప్రణమ్య శిరసా రామం లక్ష్మణం చ మహాబలమ్. 1

యువరాజం పురస్కృత్య సుగ్రీవమభివాద్య చ,
ప్రవృత్తిమథ సీతాయాః ప్రవక్తుముపచక్రముః. 2

రావణాంతఃపురే రోధం రాక్షసీభిశ్చ తర్జనం,
రామే సమనురాగం చ యథాన్యాయం సమయః కృతః. 3

ఏతదాఖ్యాంతి తే సర్వే హరయో రామసన్నిధౌ,
వైదేహీమృషితాం శ్రుత్వా రామస్తూత్తరమబ్రవీత్. ४

క్వ సీతా వర్తతే దేవీ కథం చ మయి వర్తతే,
ఏతన్మే సర్వమాఖ్యాత వైదేహీం ప్రతి వానరాః. ५

రామస్య గదితం శ్రుత్వా హరయో రామసన్నిధౌ,
చోదయంతి హనూమంతం సీతావృత్తాంతకోవిదమ్. ६

శ్రుత్వా తు వచనం తేషాం హనుమాన్మారుతాత్మజః,
ప్రణమ్య శిరసా దేవ్యై సీతాయై తాం దిశం ప్రతి. ७

ఉవాచ వాక్యం వాక్యజ్ఞః సీతాయా దర్శనం యథా,
సముద్రం లంఘయిత్వాహం శతయోజనమాయతమ్. ८

అగచ్ఛం జానకీం సీతాం మార్గమాణో దివృక్షయా,
తత్ర లంకేతి నగరీ రావణస్య దురాత్మనః. ९

దక్షిణస్య సముద్రస్య తీరే వసతి దక్షిణే,
తత్ర దృష్టా మయా సీతా రావణాంతఃపురే సతీ. १०

సన్న్యస్య త్వయి జీవంతీ రామా రామమనోరథం,
దృష్టా మే రాక్షసీమధ్యే తర్జ్యమానా ముహుర్ముహుః. ११

రాక్షసీభిర్విరూపాభీ రక్షితా ప్రమదావనే,
దుఃఖమాసాద్య తే దేవీ తథాఽదుఃఖోచితా సతీ. १२

రావణాంతఃపురే రుద్ధా రాక్షసీభిస్సురక్షితా,
ఏకవేణీధరా దీనా త్వయి చింతాపరాయణా. १३

అధఃశయ్యావివర్ణాంగీ పద్మినీవ హిమాగమే,
రావణాద్వినివృత్తార్థా మర్తవ్యకృతనిశ్చయా. १४

దేవీ కథంచిత్కాకుత్స్థ త్వన్మనా మార్గితా మయా,
ఇక్ష్వాకువంశవిఖ్యాతిం శనైః కీర్తయతానఘ. ౧౫
సా మయా నరశార్దూల విశ్వాసముపపాదితా,
తత స్సంభాషితా దేవీ సర్వమర్థం చ దర్శితా. ౧౬
రామసుగ్రీవసఖ్యం చ శ్రుత్వా ప్రీతిముపాగతా,
నియతస్సముదాచారో భక్తిశ్చాస్యాస్తథా త్వయి. ౧౭
ఏవం మయా మహాభాగా దృష్టా జనకనందినీ,
ఉగ్రేణ తపసా యుక్తా త్వద్భక్తా పురుషర్షభ. ౧౮
అభిజ్ఞానం చ మే దత్తం యథావృత్తం తవాంతికే,
చిత్రకూటే మహాప్రాజ్ఞ వాయసం ప్రతి రాఘవ. ౧౯
విజ్ఞాప్యశ్చ సవాగ్మిశ్రో రామో వాయుసుత త్వయా,
అఖిలేనేహ యద్దృష్టమితి మామాహ జానకీ ౨౦
అయం చాస్యై ప్రదాతవ్యో యత్నాత్సుపరిరక్షితః,
బ్రువతా వచనాన్మేవం సుగ్రీవస్యోపశృణ్వతః. ౨౧
ఏష చూడామణిశ్శ్రీమాన్ మయా సుపరిరక్షితః,
మనశ్శిలాయా స్తిలకో గండపార్శ్వే నివేశితః. ౨౨
త్వయా ప్రణష్టే తిలకే తం కిల స్మర్తుమర్హసి.
ఏష నిర్యాతితశ్శ్రీమాన్మయా తే వారిసంభవః. ౨౩
ఏతం దృష్ట్వా ప్రమోదిష్యే వ్యపనే త్వామివానఘ,
జీవితం ధారయిష్యామి మాసం దశరథాత్మజ. ౨౪
ఊర్ధ్వం మాసాన్న జీవేయం రక్షసాం వశమాగతా,
ఇతి మామబ్రవీత్సీతా కృశాంగీ ధర్మచారిణీ. ౨౫
రావణాంతఃపురే రుద్ధా మృగీవోత్కుల్లలోచనా,
ఏతదేవ మయాఖ్యాతం సర్వం రాఘవ యద్యథా. ౨౬

సర్వథా సాగరజలే సంతారః ప్రవిధీయతాం,
తౌ జాతాశ్వాసౌ రాజపుత్త్రౌ విదిత్వా
తచ్చాభిజ్ఞానం రాఘవాయ ప్రదాయ,
దేవ్యా చాఖ్యాతం సర్వమేవానుపూర్వ్యా
ద్వాచా సంపూర్ణం వాయుపుత్త్రశ్శశంస. ౭౭

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - పఞ్చషష్టితమస్సర్గః.

షట్షష్టితమస్సర్గః

ఏవముక్తో హనుమతా రామో దశరథాత్మజః,
తం మణిం హృదయే కృత్వా ప్రరురోద సలక్ష్మణః. ౧
తం తు దృష్ట్వా మణిశ్రేష్ఠం రాఘవశ్శోకకర్శితః,
నేత్రాభ్యామశ్రుపూర్ణాభ్యాం సుగ్రీవమిదమబ్రవీత్. ౨
యథైవ ధేనుస్సవతి స్నేహాద్వత్సస్య వత్సలా,
తథా మమాపి హృదయం మణిరత్నస్య దర్శనాత్. ౩
మణిరత్నమిదం దత్తం వైదేహ్యాశ్శ్వశురేణ మే,
వధూకాలే యథాబద్ధమధికం మూర్ధ్ని శోభతే. ౪
అయం హి జలసంభూతో మణిస్సజ్జనపూజితః,
యజ్ఞే పరమతుష్టేన దత్తశ్శక్రేణ ధీమతా. ౫
ఇమం దృష్ట్వా మణిశ్రేష్ఠం యథా తాతస్య దర్శనం,
అద్యాస్మ్యవగతసౌమ్య వైదేహస్య తథా విభోః. ౬
అయం హి శోభతే తస్యాః ప్రియాయా మూర్ధ్ని మే మణిః
అస్యాదర్శనేనాహం ప్రాప్తాం తామివ చింతయే. ౭
కిమాహ సీతా వైదేహీ బ్రూహి సౌమ్య పునఃపునః,
పిపాసుమివ తోయేన సించంతీ వాక్యవారిణా. ౮

ఇతస్తు కిం దుఃఖతరం యదిమం వారిసంభవం,
మణిం పశ్యామి సౌమిత్రే వైదేహీమాగ(తం)తాం వినా. ౯
చిరం జీవతి వైదేహీ యది మాసం ధరిష్యతి,
క్షణం సౌమ్య న జీవేయం వినా తామసితేక్షణామ్. ౧౦
నయ మామపి తం దేశం యత్ర దృష్టా మమ ప్రియా,
న తిష్ఠేయం క్షణమపి ప్రవృత్తిముపలభ్య చ. ౧౧
కథం సా మమ సుశ్రోణీ భీరుభీరుస్సతీ సదా,
భయావహానాం ఘోరాణాం మధ్యే తిష్ఠతి రక్షసామ్. ౧౨
శారదస్తిమిరోన్ముక్తో నూనం చంద్ర ఇవాంబుదైః,
ఆవృతం వదనం తస్యా న విరాజతి రాక్షసైః. ౧౩
కిమాహ సీతా హనుమంస్తత్త్వతః కథయార్య మే,
ఏతేన ఖలు జీవిష్యే భేషజేనాతురో యథా. ౧౪
మధురా మధురాలాపా కిమాహ మమ భామినీ,
మద్విహీనా వరారోహా హనుమన్ కథయస్వ మే. ౧౫

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - షట్షష్టితమస్సర్గః.

సప్తషష్టితమస్సర్గః

ఏవముక్తస్తు హనుమాన్ రాఘవేణ మహాత్మనా,
సీతాయా భాషితం సర్వం న్యవేదయత రాఘవే. ౧
ఇదముక్తవతీ దేవీ జానకీ పురుషర్షభ,
పూర్వవృత్తమభిజ్ఞానం చిత్రకూటే యథాతథమ్. ౨
సుఖసుప్తా త్వయా సార్ధం జానకీ పూర్వముత్థితా,
వాయసస్సహసోత్పత్య విరరాద (దదార) స్తనాంతరే. 3

పర్యాయేణ చ సుప్తస్త్వం దేవ్యంకే భరతాగ్రజ,
పునశ్చ కిల పక్షీ స దేవ్యా జనయతి వ్యథామ్. ౪
పునః పునరుపాగమ్య విచదార భృశం కిల,
తత స్త్వం బోధిత స్తస్యా శ్శోణితేన సముక్షితః. ౫
వాయసేన చ తేనైవ సతతం బాధ్యమానయా,
బోధితః కిల దేవ్యా త్వం సుఖసుప్తః పరంతప. ౬
తాం తు దృష్ట్వా మహాబాహో దారితాం చ స్తనాంతరే,
ఆశీవిష ఇవ క్రుద్ధో నిశ్వసన్నభ్యభాషథాః. ౭
నఖాగ్రైః కేన తే భీరు దారితం తు స్తనాంతరం,
కః క్రీడతి సరోషేణ పంచవక్త్రేణ భోగినా. ౮
నిరీక్షమాణ స్సహసా వాయసం సమవైక్షథాః,
నఖైస్సరుధిరై స్తీక్ష్ణైస్తామేవాభిముఖం స్థితమ్. ౯
సుతః కిల స శక్రస్య వాయసః పతతాం వరః,
ధరాంతరచరశ్శీఘ్రం పవనస్య గతౌ సమః. ౧౦
తత స్తస్మిన్మహాబాహో కోపసంవర్తితేక్షణః,
వాయసే త్వం కృథాః క్రూరాం మతిం మతిమతాంవర. ౧౧
స దర్భం సంస్తరాన్గృహ్య బ్రహ్మాస్త్రేణ హ్యయోజయః,
ప్రదీప్త ఇవ కాలాగ్ని ర్జజ్వలాభిముఖః ఖగమ్. ౧౨
ఋషేవాం స్త్వం ప్రదీప్తం హి దర్భం తం వాయసం ప్రతి,
తతస్తు వాయసం దీప్త స్సదరోభ్యనుజగామ హ. ౧౩
స పిత్రా చ పరిత్యక్త స్సురైశ్చ సమహర్షిభిః,
త్రీన్ లోకాన్ సంపరిక్రమ్య త్రాతారం నాధిగచ్ఛతి. ౧౪
పునరేవాగత స్తూర్ణ స్త్వత్సకాశ మరిందమ,
స తం నిపతితం భూమౌ శరణ్యశ్శరణాగతమ్. ౧౫

వధార్హమపి కాకుత్స్థ కృపయా పర్యపాలయః,
మోఘ మస్త్రం న శక్యం తు కర్తు మిత్యేవ రాఘవ. ౧౬
భవాం స్తస్యాక్షి కాకస్య హీన స్తిష్ఠ స దక్షిణం,
రామ త్వాం స నమస్కృత్య రాజ్ఞే దశరథాయ చ. ౧౭
విసృష్టస్తు తదా కాకః ప్రతిపేదే స్వమాలయం,
ఏవ మస్త్రవిదాం శ్రేష్ఠ స్సత్త్వవా న్శీలవానపి. ౧౮
కిమర్థ మస్త్రం రక్షస్సు న యోజయతి రాఘవః,
న నాగా నాపి గంధర్వా నా సురా న మరుద్గణాః. ౧౯
న చ సర్వే రణే శక్తా రామం ప్రతి సమాసితుం,
తస్య వీర్యవతః కశ్చిద్భయ మస్తి మయి సంభ్రమః. ౨౦
క్షిప్రం సునిశితై ర్బాణై ర్హన్యతాం యుధి రావణః,
భ్రాతురాదేశ మాజ్ఞాయ లక్ష్మణో వా పరంతపః. ౨౧
స కిమర్థం నరవరో న మాం రక్షతి రాఘవః,
శక్తౌ తౌ పురుషవ్యాఘ్రౌ వాయ్వగ్నిసమతేజసౌ. ౨౨
సురాణామపి దుర్ధర్షౌ కిమర్థం మా ముపేక్షితః,
మమైవ దుష్కృతం కించి త్పూర్వ మస్తి న సంశయః. ౨౩
సమర్థౌ సహితౌ యన్మాం నావేక్షేతే పరంతపౌ,
వైదేహ్యా వచనం శ్రుత్వా కరుణం సాశ్రుభాషితమ్. ౨౪
పున రప్యవ మార్యాం తా మిదం వచన బ్రువం,
త్వచ్ఛోకవిముఖో రామో దేవి సత్యేన తే శపే. ౨౫
రామే దుఃఖాభిభూతే తు లక్ష్మణః పరితప్యతే,
కథంచి ద్భవతీ దృష్టా న కాలః పరిశోచితుమ్. ౨౬
అస్మిన్ముహూర్తే దుఃఖానామంతం ద్రక్ష్యసి భామిని,
తావుభౌ నరశార్దూలౌ రాజపుత్రావనిందితౌ. ౨౭

త్వద్దర్శనకృతోత్సాహా లంకాం భస్మీకరిష్యతః,
హత్వా చ సమరే రౌద్రం రావణం సహబాంధవమ్. 27
రాఘవస్త్వాం వరారోహే స్వాం పురీం నయతే ధ్రువం,
యత్తు రామో విజానీయా దభిజ్ఞాన మనిందితే. 28
ప్రీతిసంజననం తస్య ప్రదాతుం త్వమిహార్హసి,
సాభివీక్ష్య దిశస్సర్వా వేణ్యూర్ధ్వస్థిత ముత్తమమ్. 30
ముక్త్వా వస్త్రాద్దదౌ మహ్యం మణిమేతం మహాబల,
ప్రతిగృహ్య మణిం దివ్యం తవ హేతో రఘూద్వహ. 31
శిరసా తాం ప్రణమ్యార్యా మహామాగమనే త్వరే,
గమనే చ కృతోత్సాహా మవేక్ష్య వరవర్ణినీ. 32
వివర్ధమానం చ హి మా మువాచ జనకాత్మజా,
అశ్రుపూర్ణముఖీ దీనా బాష్పసందిగ్ధభాషిణీ. 33
మమోత్పతనసంభ్రాంతా శోకవేగసమాహతా,
హనుమ న్సింహసంకాశావుభౌ తౌ రామలక్ష్మణౌ. 34
సుగ్రీవం చ సహామాత్యం సర్వాన్ బ్రూయా హ్యనామయం,
యథా చ స మహాబాహుస్త్వాం తారయతి రాఘవః. 35
అస్తాద్యగిరాంబుసంరోధా త్త్వం సమాధాతు మర్హసి,
ఇమం చ తీవ్రం మమ శోకవేగం రక్షోభిరేభిః పరిభర్త్సనం చ, బ్రూయాస్తు రామస్య గతస్సమీపం శివశ్చ తేఽధ్వాస్తు హరి ప్రవీర. 36

ఏత త్తవార్యా నృపరాజసింహా సీతా వచః ప్రాహ విషాద పూర్వమ్, ఏతచ్చ బుద్ధ్వా గదితం మయా త్వం శ్రద్ధత్స్వ సీతాం కుశలాం సమగ్రామ్. 38

ఇతి శ్రీమత్సుందరకాండే - సప్తషష్టితమస్సర్గః.

అష్టషష్టితమస్సర్గః

అథాహ ముత్తరం దేవ్యా పునరుక్తస్సంభ్రమః,
తవ స్నేహాన్నరవ్యాఘ్ర సౌహార్దాదనుమాన్య వై. ౧

ఏవం బహువిధం వాచ్యో రామో దాశరథిస్త్వయా,
యథా మా మాప్నుయాచ్ఛీఘ్రం హత్వా రావణ మాహవే. ౨

యది వా మన్యసే వీర వసైకాహా మరిందమ,
కస్మింశ్చిత్సంవృతే దేశే విశ్రాంతశ్శ్వ గమిష్యసి. ౩

మమ చాస్యల్పభాగ్యాయా స్సన్నిధ్యాత్తవ వీర్యవాన్,
అస్య శోకవిపాకస్య ముహూర్తం స్యాద్విమోక్షణమ్. ౪

గతే హి త్వయి విక్రాంతే పునరాగమనాయ వై,
ప్రాణానామపి సందేహో మమ స్యాన్నాత్ర సంశయః. ౫

తవాదర్శనజశ్శోకో భూయో మాం పరితాపయేత్,
దుఃఖాద్దుఃఖపరాభూతాం దుర్గతాం దుఃఖభాగినీమ్. ౬

అయం చ వీర సందేహ స్తిష్ఠతీవ మమాగ్రతః,
సుమహాంస్త్వత్సహాయేషు హర్యృక్షేషు హరీశ్వర. ౭

కథం ను ఖలు దుష్పారం తరిష్యంతి మహోదధిమ్,
తాని హర్యృక్షసైన్యాని తౌ వా నరవరాత్మజౌ. ౮

త్రయాణామేవ భూతానాం సాగరస్యాస్య లంఘనే,
శక్తిస్స్యాద్వైనతేయస్య తవ వా మారుతస్య వా. ౯

తదస్మిన్ కార్యనిర్యోగే వీరైవం దురతిక్రమే,
కిం పశ్యసి సమాధానం బ్రూహి కార్యవిదాం వర. ౧౦

కామ మస్య త్వమేవైకః కార్యస్య పరిసాధనే,
పర్యాప్తః పరవీరఘ్న యశస్యస్తే బలోదయః. ౧౧

బలైస్సమగ్రైర్యది మాం హత్వా రావణ మాహవే,
విజయా స్వాం పురీం రామో నయే త్తత్స్యాద్యశస్కరమ్. ౧౨

యథాఽహం తస్య వీరస్య వనాదుపధినా హృతా,
రక్షసా తద్భయాదేవ తథా నార్హతి రాఘవః. ౧౩

బలైస్తు సంకులాం కృత్వా లంకాం పరబలార్దనః,
మాం నయేద్యది కాకుత్స్థ స్తత్తస్య సదృశం భవేత్. ౧౪

తదయథా తస్య విక్రాంత మనురూపం మహాత్మనః,
భవత్యాహవశూరస్య తథా త్వ ముపపాదయ. ౧౫

తదర్థోపహితం వాక్యం ప్రశ్రితం హేతుసంహితమ్,
నిశమ్యాహం తతశ్శేషం వాక్య ముత్తర మబ్రువమ్. ౧౬

దేవి హర్యృక్షసైన్యానా మీశ్వరః ప్లవతాం వరః,
సుగ్రీవ స్సత్త్వసంపన్న స్తవార్థే కృతనిశ్చయః. ౧౭

తస్య విక్రమసంపన్నాస్సత్త్వవంతో మహాబలాః,
మనస్సంకల్పసంపాతా నిదేశే హరయస్థితాః. ౧౮

ఏషాం నోపరి నాథస్తాన్న తిర్యక్సజ్జతే గతిః,
న చ కర్మసు సీదంతి మహత్సమితతేజసః. ౧౯

అసక్థైర్మహాభాగైర్వానరైర్బలదర్పితైః,
ప్రదక్షిణీకృతా భూమిర్వాయుమార్గానుసారిభిః. ౨౦

మద్విశిష్టాశ్చ తుల్యాశ్చ సంతి తత్ర వనౌకసః,
మత్తః ప్రత్యవరః కశ్చిన్నాస్తి సుగ్రీవసన్నిధౌ. ౨౧

అహం తావదిహ ప్రాప్తః కిం పునస్తే మహాబలాః,
న హి ప్రకృష్టాః ప్రేష్యంతే ప్రేష్యైస్తే హీతరే జనాః. ౨౨

తదలం పరితాపేన దేవి మన్యుర్వ్యపైతు తే,
వీర్యోత్సాదేన వై లంకా మేష్యంతి హరియూథపాః. ౨౩

మమ పృష్ఠగతౌ తౌ చ చంద్రసూర్యావివోదితౌ,
త్వత్సకాశం మహాభాగే నృసింహౌ వాగమిష్యతః. ౨౪

అరిష్టం సింహసంకాశం క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి రాఘవమ్,
లక్ష్మణం చ ధనుష్పాణిం లంకాద్వార ముపస్థితమ్. ౨౫

నఖదంష్ట్రాయుధా వీరాః సింహశార్దూలవిక్రమాః,
వానరా వారణేంద్రాభాః క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి సంగతాన్. ౨౬

శైలాంబుదనికాశానాం లంకాముపరిసానుషు,
నర్దతాం కపిముఖ్యానా మచిరాచ్ఛ్రోష్యసి స్వనమ్. ౨౭

నివృత్తవనవాసం చ త్వయా సార్ధ మరిందమమ్,
అభిషిక్త మయోధ్యాయాం క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి రాఘవమ్. ౨౮

తతోమయావాగ్భిరదీనభాషిణాశివాభి రిష్టాభిరభిప్రసాదితా,
జగామశాంతిం మమమైథిలాతజా తవాపిశోకేనస(త)దాభిపీడితా.

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే వాల్మీకీయే చతుర్వింశ
త్సహస్రికాయాం సంహితాయాం శ్రీమత్సుందరకాణ్డే
అష్టషష్టితమస్సర్గః. శ్రీమత్సుందరకాణ్డ స్సమాప్తః.
శ్రీమత్సుందరకాణ్డపఠనశ్రవణయోః ఫలమ్

బ్రహ్మాణ్డపురాణే, సప్తచత్వారింశదుత్తరశతతమే అధ్యాయే.
కాణ్డస్య సున్దరాఖ్యస్య శ్రవణాత్పఠనాదపి,
మాం ప్రాప్నుయాజ్జగద్ధేతుం నాత్ర సన్దేహ ఇష్యతే.

శ్రీ ర స్తు

శ్రీ రా మ ప ట్టా భి షే క ఘ ట్టః

తత స్స ప్రయతో వృద్ధో వసిష్ఠో బ్రాహ్మణై స్సహ,
రామం రత్నమయే పీఠే సహసీతం న్యవేశయత్. ౧

వసిష్ఠో వామదేవశ్చ జాబాలి రథ కాశ్యపః,
కాత్యాయన స్సుయజ్ఞశ్చ గౌతమో విజయ స్తథా. ౨

అభ్యషిఞ్చ న్నరవ్యాఘ్రం ప్రసన్నేన సుగన్ధినా,
సలిలేన సహస్రాక్షం వసవో వాసవం యథా. ౩

ఋత్విగ్భి ర్బ్రాహ్మణైశ్చాగ్ర్యై పూర్వం కన్యాభి ర్మన్త్రిభి స్తథా,
యౌవరాజ్యాభిషిక్తస్తే సంప్రహృష్టా స్సనైగమైః. ౪

సర్వౌషధిరసై ర్దివ్యై ర్దివ్యైరన్నభసి స్థితైః,
చతుర్భి ర్లోకపాలైశ్చ సర్వై ర్దేవైశ్చ సంగతైః. ౫

ఛత్రం తు తస్య జగ్రాహ శత్రుఘ్నో హేమ పాణ్డురం శుభమ్,
శ్వేతం చ వాలవ్యజనం సుగ్రీవో వానరేశ్వరః. ౬

అపరం చన్ద్రసంకాశం రాక్షసేన్ద్రో విభీషణః,
మాలాం జ్వలన్తీం వపుషా కాఞ్చనీం శతపుష్కరామ్. ౭

రాఘవాయ దదౌ వాయు ర్వాసవేన ప్రచోదితః,
సర్వరత్నసమాయుక్తం మణిరత్నవిభూషితమ్. ౮

ముక్తాహారం నరేన్ద్రాయ దదౌ శక్రప్రచోదితః,
ప్రజగుర్దేవగన్ధర్వా ననృతుశ్చాప్సరోగణాః. ౯
అభిషేకే తదర్హస్య తదా రామస్య ధీమతః,
భూమిస్సస్యవతీ చైవ ఫలవన్తశ్చ పాదపాః. ౧౦
గన్ధవన్తి చ పుష్పాణి బభూవుర్ రాఘవోత్సవే,
సహస్రశత మశ్వానాం ధేనూనాం చ గవాం తథా. ౧౧
దదౌ శతం వృషా న్నూర్వం ద్విజేభ్యో మనుజర్షభః,
త్రింశత్కోటీ ర్హిరణ్యస్య బ్రాహ్మణేభ్యో దదౌ పునః. ౧౨
నానాభరణవస్త్రాణి మహార్హాణి చ రాఘవః,
అర్కరశ్మిప్రతీకాశాం కాఞ్చనీం మణివిగ్రహామ్. ౧౩
సుగ్రీవాయ స్రజం దివ్యాం ప్రాయచ్ఛ న్ననుజర్షభః,
వైడూర్యమణిచిత్రే చ వజ్రరత్నవిభూషితే. ౧౪
వాలిపుత్రాయ ధృతిమా నఙ్గదాయాఙ్గదే దదౌ,
మణిప్రవరజుష్టం చ ముక్తాహార మనుత్తమమ్. ౧౫
సీతాయై ప్రదదౌ రామ శ్చన్ద్రరశ్మిసమప్రభమ్,
అరజే వాససీ దివ్యే శుభాన్యాభరణాని చ. ౧౬
అవేక్షమాణా వైదేహీ ప్రదదౌ వాయుసూనవే,
అవముచ్యాత్మనః కణ్ఠా ద్ధారం జనకనన్దినీ. ౧౭
అనైషీత హరీ సర్వా న్భర్తారం చ మువాహ్యవాహ్యాః,
తా మిఙ్గితజ్ఞ స్సంప్రేక్ష్య బభాషే జనకాత్మజామ్. ౧౮
ప్రదేహి సుభగే! హారం యస్య తుష్టాసి భామిని,
పౌరుషం విక్రమో బుద్ధి ర్దమ స్త్యాగ స్సుసంశ్రయః. ౧౯

దదౌ సా వాయుపుత్త్రాయ తం హార మసితేక్షణా;
హనుమాం స్తేన హారేణ శుశుభే వానరర్షభః. ౨౦
చన్ద్రాంశుచయగౌరేణ శ్వేతాభ్రేణ యథాచలః,
తతో ద్వివిదమైన్దాభ్యాం సీలాయ చ పరంతపః. ౨౧
సర్వా న్కామగుణా న్విత్త్య ప్రదదౌ వసుధాధిపః,
సర్వవానరవృద్ధాశ్చ యే చాన్యే వానరేశ్వరాః. ౨౨
వాసోభి ర్భూషణై శ్చైవ యథార్హం ప్రతిపూజితాః,
విభీషణోఽథ సుగ్రీవో హనుమాన్ జామ్బవాం స్తథా. ౨౩
సర్వవానరముఖ్యాశ్చ రామేణాక్లిష్టకర్మణా,
యథార్హం పూజితా స్సర్వైః కామై రత్నైశ్చ పుష్కలైః.
ప్రహృష్టమనస స్సర్వే జగ్మురేవ యథాగతమ్,
దృష్ట్వా సర్వే మహాత్మానం తత స్తే ప్లవగర్షభాః. ౨౫
విసృష్టాః పార్థివేన్ద్రేణ కిష్కిన్ధా మభ్యుపాగమన్,
సుగ్రీవో వానరశ్రేష్ఠో దృష్ట్వా రామాభిషేచనమ్. ౨౬
లబ్ధ్వా కులధనం రాజా లఙ్కాం ప్రాయా ద్విభీషణః,
స రాజ్యమఖిలం శాస న్నిహతారి ర్మహాయశాః. ౨౭
రాఘవః పరమోదార శ్శాసా పరయా ముదా,
ఉవాచ లక్ష్మణం రామో ధర్మజ్ఞం ధర్మవత్సలః. ౨౮
ఆతిష్ఠ ధర్మజ్ఞ! మయా సహేమాం
గాం పూర్వరాజాధ్యుషితాం బలేన,
తుల్యం మయా త్వం పితృభి ర్ధృతా యా
తాం యౌవరాజ్యే ధుర ముద్వహస్వ. ౨౯

సర్వాత్మనా పర్యనుసీయమానో
యదా న సౌమిత్రి రుపైతి యోగమ్,
నియుజ్యమానోఽపి చ యౌవరాజ్యే
తత్రోఽభ్యషిఞ్చద్భరతం మహాత్మా. 3౮

పౌణ్డరీకాశ్వమేధాభ్యాం వాజపేయేన చాసకృత్,
అనైశ్చ వివిధైర్యజ్ఞై రయజత్పృథివర్ధనః. 3౯

రాజ్యం దశసహస్రాణి ప్రాప్య వర్షాణి రాఘవః,
శతాశ్వమేధా నాజహ్రే సదశ్వా నూర్ధ్వదక్షిణాన్. 3౰

ఆజానులమ్బబాహు స్స మహాస్కన్ధో మహాబలః,
లక్ష్మణానుచరో రామో పృథివీ మన్వపాలయత్. 3౱

రాఘవోఽపి ధర్మాత్మా ప్రాప్య రాజ్య మనుత్తమమ్,
ఈజే బహువిధై ర్యజ్ఞై స్ససుహృజ్జాతిబాన్ధవః. 3౲

న పర్యదేవన్విధవా న చ వ్యాళకృతం భయమ్,
న వ్యాధిజం భయం వాపి రామే రాజ్యం ప్రశాసతి. 3౳

నిర్దస్యు రభవ ల్లోకో నానర్థగ కంచి దస్పృశత్,
న చ స్మ వృద్ధా బాలానాం ప్రేతకార్యాణి కుర్వతే. 3౴

సర్వం ముదితమేవాసీ త్సర్వో ధర్మపరోఽభవత్,
రామ మేవానుపశ్యన్తో నాభ్యహింస న్పరస్పరమ్. 3౵

ఆస న్వర్షసహస్రాణి తథా పుత్రసహస్రిణః,
నిరామయా విశోకాశ్చ రామే రాజ్యం ప్రశాసతి. 3౶

రామో రామో రామ ఇతి ప్రజానా మభవ త్కథాః,

రామభూతం జగదభూద్రామే రాజ్యం ప్రశాసతి. 3౯
నిత్యపుష్పా నిత్యఫలా స్తరవ స్స్కన్ధవిస్తృతాః,
కాలే వర్షీచ పర్జన్య స్సుఖస్పర్శశ్చ మారుతః. ౪౦
బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా వైశ్యా శ్శూద్రా లోభవివర్జితాః,
స్వకర్మసు ప్రవర్తన్తే తుష్టాస్సైన్యేవ కర్మభిః. ౪౧
ఆసన్ప్రజా ధర్మరతా రామే శాసతి నానృతాః,
సర్వే లక్షణసంపన్నాస్సర్వే ధర్మపరాయణాః. ౪౨
దశవర్షసహస్రాణి దశవర్షశతాని చ,
భ్రాతృభి స్సహితః శ్రీమాన్రామో రాజ్య మకారయత్. ౪౩
ధన్యం యశస్య మాయుష్యం రాజ్ఞాం చ విజయావహమ్,
ఆదికావ్య మిదం తార్క్ష్యం పురా వాల్మీకినా కృతమ్. ౪౪
యది పఠే చ్ఛృణుయా ల్లోకే నరది పాపా ద్విముచ్యతే,
పుత్రకామస్తు పుత్రాన్వై ధనకామో ధనాని చ. ౪౫
లభతే మనుజో లోకే శ్రుత్వా రామాభిషేచనమ్,
మహీం విజయతే రాజా రిపూంశ్చాప్యధితిష్ఠతి. ౪౬
రాఘవేణ యథా మాతా సుమిత్రా లక్ష్మణేన చ,
భరతేనేవ కైకేయీ జీవపుత్రా స్తథా స్త్రియః. ౪౭
శ్రుత్వా రామాయణ మిదం దీర్ఘమాయుశ్చ విన్దతి,
రామస్య విజయం చైవ సర్వ మక్లిష్టకర్మణః. ౪౮
శృణోతి య ఇదం కావ్య మార్షం వాల్మీకినా కృతమ్,
శ్రద్దధానో జితక్రోధో దుర్గా ణ్యతితరత్యసౌ. ౪౯
సమాగమం ప్రవాసాన్తే లభతే చాపి బాన్ధవైః,

ప్రార్థితాంశ్చ వరాన్ సర్వాన్ ప్రాప్నుయా దిహ రాఘవ
శ్రవణేన సురా స్సర్వే ప్రీయన్తే సంప్రశృణ్వతాం,
వినాయకాశ్చ శామ్యన్తి గృహే తిష్ఠన్తి యస్య వై.
విజయేత మహీం రాజా ప్రవాసీ స్వస్తి మా న్వ్రజేత్,
స్త్రియో రజస్వలాః శ్రుత్వా పుత్రా న్సూయు రనుత్తమా
పూజయంశ్చ పఠంశ్చేమ మితిహాసం పురాతనం,
సర్వపాపా త్ప్రముచ్యేత దీర్ఘ మాయు రవాప్నుయాత్.
ప్రణమ్య శిరసా నిత్యం శ్రోతవ్యం ఋత్తిమై ర్ద్విజాత్,
విశ్వర్యం పుత్రలాభశ్చ భవిష్యతి న సంశయః.
రామాయణ మిదం కృత్స్నం శృణ్వతగి పఠత స్సదా,
ప్రీయతే సతతం రామ స్సహి విష్ణు స్సనాతనః.
ఆదిదేవో మహాబాహు ర్హరి ర్నారాయణగి ప్రభుః,
కుటుమ్బవృద్ధిం ధనధాన్యవృద్ధిం
స్త్రియశ్చ ముఖ్యా స్సుఖ ముత్తమం చ.
శ్రుత్వా శుభం కావ్య మిదం మహార్థం
ప్రాప్నోతి సర్వాం భువి చార్థసిద్ధిం,
ఆయుష్య మారోగ్యకరం యశస్యం
సౌభ్రాతృకం బుద్ధికరం సుఖం చ.
శ్రోతవ్య మేత న్నియమేన సద్భి
రాఖ్యాన మోజస్కర మృద్ధికామైః.

ప్రవ్యాహరత విస్రబ్ధం బలం విష్ణోర్గ ప్రవర్ధతామ్,
దేవాశ్చ సర్వే తుష్యన్తి శ్రవణా ద్గ్రహణా త్తథా. ౫౯
రామాయణస్య శ్రవణా త్తుష్యన్తి పితర స్తథా,
భక్త్యా రామస్య యే చేమాం సంహితా మృషిణా కృతామ్.
లేఖయ స్తీహ చ నరా స్తేషాం వాస స్త్రివిష్టపే,

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే
శ్రీయుద్ధకాణ్డే శ్రీరామపట్టాభిషేకోనామ
ఏకత్రింశదు త్తరశతతమస్సర్గః.

శ్రీరామచన్ద్ర శ్శ్రితపారిజాతః సమస్తకల్యాణగుణాభిరామః,
సీతాముఖామ్భోరుహచఞ్చరీకో నిరన్తరం మఙ్గళమాతనోతు.

మదరాస్: వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు ఆండ్‌సన్స్ ఇలెక్ట్రిక్
'వావిళ్ల' ముద్రణాలయే ముద్రితము—1971 కాపీలు 1000.